

Zdzisława Elżbieta Niemczewska

Adaptacja obiektów zabytkowych do
funkcji komercyjnych w realizacji
konceptu rozwoju zrównoważonego

Adaptive reuse of historic buildings to
commercial functions in the implementation
of the sustainable development concept

Praca doktorska

Promotor: dr hab. Agnieszka Niezgoda, prof. UEP

Promotor pomocniczy: dr hab. Justyna Majewska, prof. UEP

Pracę przyjęto dnia:

.....

Podpis Promotora

Adaptacja obiektów zabytkowych do funkcji komercyjnych w realizacji koncepcji rozwoju zrównoważonego

	Strona
Wstęp	3
Rozdział I	
Koncepcja rozwoju zrównoważonego jako współczesny paradygmat rozwoju społeczno-gospodarczego	
1.1. Geneza koncepcji rozwoju zrównoważonego	20
1.2. Koncepcja rozwoju zrównoważonego w świetle klasycznych teorii rozwoju	26
1.3. Poziomy wdrażania i realizacji koncepcji rozwoju zrównoważonego	30
1.4. Czynniki rozwoju zrównoważonego na poziomie lokalnym.....	26
1.5. Wykorzystanie zasobów lokalnych w realizacji koncepcji rozwoju zrównoważonego	38
Rozdział II	
Dziedzictwo kulturowe jako zasób endogeniczny i jego wpływ na lokalny rozwój zrównoważony	
2.1. Dziedzictwo kulturowe – istota, podstawowe pojęcia i znaczenie	42
2.2. Koncepcje dziedzictwa kulturowego jako czynnika lokalnego rozwoju zrównoważonego	50
2.3. Polityki i strategie dotyczące uznania wpływu dziedzictwa kulturowego na rozwój zrównoważony	57
2.4. Wpływ dziedzictwa kulturowego na lokalny rozwój zrównoważony w świetle dotychczasowych badań	53
Rozdział III	
Obiekty nieruchomego dziedzictwa kulturowego w Polsce	
3.1. Ochrona prawna, finansowanie oraz zarządzanie dziedzictwem kulturowym w Polsce	68
3.2. Rola władz i instytucji krajowych, regionalnych i lokalnych w gospodarowaniu obiektami zabytkowymi w Polsce	72
3.3. Problematyka gospodarowania obiektami zabytkowymi w Polsce.....	76
3.4. Funkcje użytkowe zabytkowych obiektów rezydencjonalnych na obszarach wiejskich w Polsce.....	82
Rozdział IV	
Adaptacja rezydencjonalnych obiektów zabytkowych obszarów wiejskich województwa wielkopolskiego do funkcji hotelowej i jej efekty w świetle badań empirycznych	
4.1. Cele oraz metodyka badań	97
4.2. Ocena wpływu adaptacji obiektów nieruchomego dziedzictwa kulturowego na realizację koncepcji zrównoważonego rozwoju w ujęciu holistycznym	114
4.3. Weryfikacja postawionych hipotez.....	199
Zakończenie	219
Bibliografia	226
Spis tabel	241
Spis rysunków	244
Spis wykresów	246
Aneks	

Wstęp

Rozwój zrównoważony jako koncepcja rozwoju gospodarczego, daje podstawy do badań dotyczących rozwoju regionalnego i lokalnego, choć powstanie tej koncepcji miało odniesienie do wymiaru globalnego (Rogall, 2010, s. 37; Poskrobko, 2011, s. 13-170). Konieczność wdrażania koncepcji rozwoju zrównoważonego została zapoczątkowana po opublikowaniu raportu Klubu Rzymskiego pt. *Granice wzrostu* (Meadows, D.H i in., 1972), co wywołało ogólnoswiatową dyskusję i zapoczątkowało realne działania w tym zakresie. Dzieje się to głównie za sprawą zasad promowanych i wdrażanych przez organizacje międzynarodowe takie, jak ONZ, OECD czy Unię Europejską. Wdrażanie koncepcji zrównoważonego rozwoju odbywa się nie tylko poprzez działania edukujące i uświadamiające konieczność zmiany wzorców konsumpcyjnych, ale przede wszystkim poprzez świadome realizowanie określonych polityk i strategii mających na celu zmiany funkcjonowania gospodarki międzynarodowej oraz gospodarek narodowych. Realizacja strategii zrównoważonego rozwoju odbywa się zatem na wielu poziomach, również na poziomie regionalnym i lokalnym. Dotyczy ona każdego aspektu ludzkiej działalności: egzystencjalnej i wytwórczej, oraz sposobu wykorzystania nie tylko zasobów naturalnych, ale również tego, co zostało już wytworzone przez człowieka i powinno zostać przetworzone i wykorzystane ponownie.

Szeroko pojmowane dziedzictwo kulturowe postrzegane jest jako istotny czynnik zrównoważonego lokalnego i regionalnego rozwoju społeczno-gospodarczego (Kogut-Jaworska, 2011, s. 190; Murzyn-Kupisz, 2012, s. 237-265; Purchla, 2013, s. 5). Rozpatruje się je jako zasób prorozwojowy, który przy odpowiednim wykorzystaniu może przyczynić się do wieloaspektowych korzyści. Może stanowić narzędzie walki z ubóstwem, narzędzie budowania marki, narzędzie promowania spójności społecznej czy też ekonomiczną alternatywę dla tworzenia nowych zasobów budowlanych. W sferze turystyki stanowi ono podstawy tworzenia produktu turystycznego (Purchla, 2013, s. 54). Przez niektórych badaczy dziedzictwo kulturowe jest określane również jako swoisty „kapitał kulturowy” (Throsby, 1997, s. 7-20, 1999, s. 3-13; Shockley, 2004, s. 75-102). Pojęcie to ma związek z interpretowaniem dziedzictwa jako kapitału kulturowego, które posiada wyraźną zbieżność z definicją środowiska przyrodniczego jako kapitału naturalnego (Licciardi i Amirtahmasebi, 2012, s. xxii, Throsby, 2005, s. 3; Navrud i Ready, 2002, s. 5). Stąd też, w dyskursie naukowym zaczęto rozpatrywać i badać dziedzictwo kulturowe (zarówno materialne, jak i niematerialne) w kontekście rozwoju zrównoważonego. Ma to odniesienie zarówno do wpływu dziedzictwa

kulturowego na jego otoczenie, ale również rozpatrywane jest samo dziedzictwo kulturowe i sposób, w jaki jest ono wykorzystywane. Oznacza to, iż podejmowane badania mają dać odpowiedź na pytania: czy współczesne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego zapewnia trwałą i zrównoważony rozwój lokalny i regionalny, czy wpływa pozytywnie na takie kategorie ekonomiczne, jak wzrost zatrudnienia, efekty mnożnikowe, rozwój społeczny itp., ale również, czy dane dziedzictwo kulturowe (tak samo jak zasoby przyrodnicze) ma szansę przetrwać dla przyszłych pokoleń w jak najmniej zmienionym stanie i przy zachowaniu jego wartości zabytkowej (Szmygin, 2011, s. 13). W praktyce dziedzictwo kulturowe również postrzegane jest jako katalizator kreatywności oraz czynnik wpływający na zwiększenie atrakcyjności regionów i miast, co przekłada się na wzrost gospodarczy oraz tworzenie miejsc pracy (Komisja Europejska, 2014). Zarówno państwa, jak i organizacje mające wpływ na tworzenie polityk dostrzegły konieczność przekształcania obiektów dziedzictwa kulturowego i nadawania im innego, współczesnego znaczenia w celu ograniczenia finansowania ich ze środków publicznych, zwiększając tym samym szansę na ich samofinansowanie się.

W Polsce, według stanu na rok 2019, w rejestrze zabytków figurowało 884 588 dokumentów dla zabytków nieruchomych (Narodowy Instytut Dziedzictwa, 2020, s. 13). Liczba obiektów zabytkowych wzrasta z roku na rok (choć niektóre z nich, wcześniej wpisane na listę, na skutek utraty substancji zabytkowej - co często jest wynikiem ich nieodpowiedniej adaptacji do celów współczesnych - zostają wykreślone z rejestru zabytków). Dlatego też, nawet konserwatorzy zabytków, którzy jako specjaliści zajmują się ich ochroną, zgadzają się z tym, iż tylko obiekty o największej wartości kulturowej mogą być utrzymywane jako muzea i tylko część obiektów dziedzictwa kulturowego może liczyć na dotacje z publicznych środków podczas prac remontowych i konserwatorskich. Większość zabytków musi być utrzymywana ze środków ich właścicieli czy użytkowników. Oznacza to, że zabytki te muszą pełnić współczesne funkcje użytkowe i należy je w różnym zakresie adaptować do pełnienia tych funkcji (Szmygin, 2009, s. 5).

Do takich zabytków nieruchomych na terenie Polski należą obiekty rezydencjalne w postaci pałaców, dworów i zamków. Są one ważną częścią nieruchomego dziedzictwa kulturowego Polski, zarówno w ujęciu materialnym, jak i symbolicznym (Kozak, 2018, s. 93). Są one usytuowane zarówno w miastach, jak i wsiach, chociaż w przeważającej części stanowią one część krajobrazu wiejskiego ze względu na funkcje pierwotne. Dwory i pałace były ośrodkami administracji dobrami ziemskimi i stanowiły przede wszystkim funkcje reprezentacyjne najzamożniejszych przedstawicieli społeczeństwa. Część z nich obecnie

znajduje się w ośrodkach miejskich ze względu na fakt, iż na przestrzeni wieków następował rozwój miast i niektóre z tych obiektów zostały „wchłonięte” w tkankę miejską. Ale niektóre z nich budowane były również w miastach, jak na przykład pałace fabrykantów łódzkich w dobie rozwoju przemysłu włókienniczego w Łodzi na przełomie XIX i XX wieku.

Bez względu na to, gdzie te obiekty się znajdują, wiele z nich obecnie jest w stanie zaniedbania lub pełni już funkcję inną od pierwotnej (NID, 2017, s. 125-126). W zależności od stanu zachowania i lokalizacji pełniły one i pełnią nadal różnego rodzaju funkcje takie, jak: urzędy, szkoły, domy dziecka, domy opieki, zakłady penitencjarne, hotele, pensjonaty itp. Funkcje te i sposób ich traktowania uzależniony jest również od panujących warunków politycznych czy społeczno-gospodarczych.

Istotne znaczenie dla polskiego zasobu zabytków miało wejście Polski do Unii Europejskiej. Spowodowało to, iż zasób dziedzictwa kulturowego (również nieruchomego) zaczął podlegać postrzeganiu przez pryzmat polityk nie tylko krajowych, ale również wprowadzanych na gruncie wspólnotowym. Polityki te dotyczą nie tylko ochrony dziedzictwa kulturowego jako zasobu cennego z punktu widzenia wspólnoty, ale także jego wykorzystania do celów współczesnych i roli, jaką spełnia w społeczeństwie i gospodarce. Współczesne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego, według polityk unijnych i krajowych, powinno przyczyniać się do wzrostu gospodarczego, zatrudnienia i spójności społecznej, czyli do realizacji głównych założeń rozwoju zrównoważonego ponieważ, jak podkreślono w planie działania Unii Europejskiej w odniesieniu do dziedzictwa kulturowego, „europejskie dziedzictwo kulturowe, zarówno materialne, jak i niematerialne, jest wspólnym bogactwem – spuścizną pozostawioną przez poprzednie pokolenia Europejczyków oraz tym, co zostanie pozostawione przyszłym pokoleniom. Jest ono niezastąpioną kopalnią wiedzy i cennym potencjałem dla wzrostu gospodarczego, zatrudnienia i spójności społecznej” (Komisja Europejska, 2014, s. 2).

Określenie luk badawczych rozprawy

Analiza literatury przeprowadzona na potrzeby niniejszej rozprawy wykazała bogaty zasób piśmiennictwa z zakresu zrównoważonego rozwoju jako doktryny ekonomicznej oraz zasobów lokalnych i ich roli w rozwoju terytorialnym. Opracowań związanych z dziedzictwem kulturowym jako zasobem mającym wpływ na zrównoważony rozwój lokalny i regionalny, jak również opracowań związanych ze zrównoważonym wykorzystaniem tych zasobów jest mniej. Tematyka związana z ekonomiką kultury i dziedzictwa stała się bowiem przedmiotem

szerszych badań stosunkowo niedawno tj., na początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku (Frey 1997 s. 31-49, 2000 s. 231-246; Mason, 2002 s. 5-30; Greffe, 2004 s. 301-309; McLoughlin i in., 2006 s. 43-57), kiedy dostrzeżono potencjalny i rzeczywisty wpływ dziedzictwa kulturowego na rozwój społeczny i ekonomiczny, głównie za sprawą raportu Światowej Komisji Kultury i Rozwoju UNESCO (ang. *The World Commission on Culture and Development*) "Our Creative Diversity" (1995). Wspomnieć, jednakże należy, iż już w latach 80. XX wieku publikowane były pierwsze opracowania naukowe dotyczące kreowania dochodowości i zatrudnienia przez dziedzictwo kulturowe (Vaughan, 1984; Lipe, 1984). Problematyka ta poruszana jest nie tylko przez naukowców różnych dyscyplin naukowych, w tym ekonomistów, ale coraz częściej podnoszona jest również przez polityków i decydentów na różnych szczeblach: lokalnym, regionalnym, centralnym, a także w dokumentach strategicznych organizacji międzynarodowych takich jak Unia Europejska (Jagodzińska, 2016, s. 5).

Przegląd wcześniejszych badań przeprowadzony przez autorkę niniejszej pracy wykazał, że zasoby dziedzictwa kulturowego są badane głównie w odniesieniu do wymiaru społecznego i gospodarczego koncepcji rozwoju zrównoważonego. Wskazują one głównie na takie efekty, jak: wzrost zatrudnienia, efekt mnożnikowy, napływ turystów czy wzrost dochodów ludności i dotyczą obszarów miejskich (Pilotti, 2011; Throsby, 2016, s. 81-86; Labadi, 2008; Murzyn-Kupisz, 2010, s. 148-149, 2013, s. 156-162; Licciardi i Amirtahmasebi, 2012; Fiń, Jagodzińska i Sanetra-Szeliga, 2016; Mkaem, Zakriti i Nieuwenhuysen, 2017, s. 2-16; Gabrielli i Farinelli, 2017, s. 407-429; Kee, 2019).

Powyższe spostrzeżenie dotyczące obszarów podejmowanych badań oraz ich efektów potwierdza raport międzynarodowego zespołu zrzeszającego szereg organizacji i instytucji badawczych w Europie zajmujących się dziedzictwem kulturowym (Międzynarodowe Centrum Kultury, 2015, s. 29). W raporcie tym stwierdzono, iż mimo wzrostu liczby badań prowadzonych dziedzinie wpływu dziedzictwa kulturowego na rozwój zrównoważony, w dalszym ciągu widoczne są luki, jeśli chodzi o spektrum podejmowanych badań oraz kompleksowość analiz. Stwierdzono też, że „pozytywny wpływ dziedzictwa kulturowego na różne aspekty rozwoju zrównoważonego jest wciąż zbyt często uważany za coś oczywistego, co prowadzi do sytuacji, w której nie gromadzi się nawet bardzo podstawowych danych na temat danej inwestycji w dziedzictwo kulturowe” (MCK, 2015, s. 290). W raporcie tym podkreślono również, że „całościowe, zintegrowane podejście do rozpatrywania dziedzictwa kulturowego w dotychczas prowadzonych badaniach było rzadko stosowane. Większość z nich

skupiała się raczej na badaniach z zakresu jednej dyscypliny i dotyczyła wpływu dziedzictwa kulturowego na rozwój gospodarczy” (MCK, 2015, s. 24). Koniecznym zdaje się więc prowadzenie badań o holistycznym charakterze, które mierzyłyby wpływ dziedzictwa kulturowego we wszystkich obszarach rozwoju zrównoważonego. Jak podkreślają autorzy wspomnianego raportu, na podstawie takich badań, różne zainteresowane strony (właściciele obiektów, menadżerowie, władze lokalne) mogłyby ocenić, czy poprzez inwestycję w zasoby dziedzictwa kulturowego skutecznie osiągnięto zamierzone cele. Pozwoliłoby to na lepsze wykorzystanie środków przeznaczanych na dziedzictwo kulturowe i umocnienie jego roli w planowaniu strategicznym dla danego obszaru (MCK, 2015, s. 28-29). Jak podkreśla Bański (2016, s. 9), w prowadzonych badaniach brakuje również opracowań dotyczących konkretnych rodzajów zasobów dziedzictwa kulturowego, ich znaczenia oraz sposobu i poziomu ich wykorzystania.

Z badań literaturowych przeprowadzonych przez autorkę wynika, że oprócz wskazanych powyżej luk w dotychczas przeprowadzonych badaniach brakuje również rozróżnienia funkcji komercyjnej nadawanej obiektom zabytkowym, co może mieć znaczenie w przypadku oceny wpływu społeczno-kulturowego wykorzystania tych obiektów do celów użytkowych na społeczności lokalne i zachowanie trwałości kulturowej tych obiektów.

Dlatego też, niniejsza rozprawa pozwala na uzupełnienie luk badawczych w obszarach:

1. Wpływu zasobów dziedzictwa kulturowego na osiągnięcie założeń zrównoważonego rozwoju lokalnego z wykorzystaniem holistycznego podejścia do zagadnienia.
2. Znaczenia zasobów dziedzictwa kulturowego w osiągnięciu założeń zrównoważonego rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, które nie posiadają tego rodzaju zasobu w postaci większych skupisk, jak np. założenia urbanistyczne w miastach.
3. Postrzegania wartości kulturowej i zarazem wpływu dziedzictwa kulturowego na rozwój społeczno-kulturowy społeczeństwa z rozróżnieniem użytkowników korzystających z komercyjnej, współczesnej funkcji użytkowej obiektu oraz społeczności lokalnej, na terenie której obiekt się znajduje.
4. Czynników hamujących wpływ nowych funkcji użytkowych zasobów dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny obszarów wiejskich.

Rozważania podjęte w rozprawie odnoszą się do jednej grupy obiektów pod względem funkcji zarówno historycznej, jak i pełnionej współcześnie, czyli konkretnej grupy zasobów.

Są to obiekty rezydencjonalne (pałace i dwory) dostosowane do funkcji hotelowej. Stanowią one może przyczynę do podjęcia kolejnych badań dotyczących innych grup zasobów dziedzictwa kulturowego pełniących współczesne funkcje użytkowe.

Problem badawczy, cel pracy i hipotezy badawcze

Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego, w tym nieruchomego w postaci budowli zabytkowych do współczesnych funkcji użytkowych zdaje się być konieczne, aby miały one szansę przetrwać dla przyszłych pokoleń. Wykorzystanie tych zasobów do współczesnych celów użytkowych przy utracie przez nie funkcji pierwotnej powinno przyczyniać się do realizacji koncepcji rozwoju zrównoważonego w skali lokalnej i regionalnej. Obiekty te stanowią bowiem zasób endogeniczny, który przy odpowiednim wykorzystaniu ma szansę przyczynić się do rozwoju społeczno-gospodarczego. Ale wykorzystanie to powinno również zapewnić obiektom zabytkowym przetrwanie dla przyszłych pokoleń (zgodnie z zasadą równości międzypokoleniowej, która jest kluczowa w dyskursie na temat zrównoważonego rozwoju zarówno w przypadku zasobów naturalnych, jak i kulturowych). Pamiętać przy tym należy, iż w przypadku dziedzictwa kulturowego i roli jaką ono odgrywa nie tylko z konserwatorskiego punktu widzenia, ale również z punktu widzenia rozwoju zrównoważonego (Afflet, 2014, s.19), bardzo ważne jest, by ingerencja w oryginalną substancję była jak najmniejsza, aby zapewnić przyszłym pokoleniom te wartości, które stały się udziałem obecnego pokolenia. Ponadto, działania takie powinny zapewnić trwałość kulturową dla zasobów dziedzictwa kulturowego w bardzo długim okresie, aby miały one szansę spełnić swoją rolę. Analiza opracowań z dziedziny konserwatorskiej (Rouba B.J., 2014; s.113; Liżewska, 2014, s. 83; Gawlicki, 2016, s. 130) pokazuje jednak, iż działania adaptacyjne nie zawsze zapewniają zasobom dziedzictwa kulturowego przetrwanie dla przyszłych pokoleń. Zwracają na to uwagę właśnie służby konserwatorskie. Gawlicki (2016, s.130) podkreśla, że „adaptacja ma ratować zabytek, ale często prowadzi do jego zniszczenia i utraty funkcji zabytkowej. Pretekstem do tego rodzaju działań jest zapewnienie określonych uwarunkowań użytkowych, czyli zamiar eksploatacji zabytku pod hasłami rewaloryzacji lub rewitalizacji”. Obiektom tym często nadaje się funkcje komercyjne, czyli służące generowaniu zysków finansowych. Służby konserwatorskie zwracają uwagę tylko na aspekt przetrwania dla przyszłych pokoleń w kontekście „istnienia” samych zabytków w miarę możliwości w jak najbardziej oryginalnej formie. Problematyka udziału dziedzictwa w zrównoważonym rozwoju lokalnym i regionalnym i jego wpływu na kwestie socjoekonomiczne najczęściej zostaje

poruszana przez badaczy ekonomistów, chociaż badanie kwestii związanych ze zrównoważonym rozwojem ma charakter interdyscyplinarny. Zdaniem autorki, adaptacja obiektów zabytkowych do komercyjnych funkcji użytkowych powinna nie tylko przyczyniać się zrównoważonego rozwoju lokalnego, ale również adaptacja ta powinna zapewniać obiektom zachowanie ich trwałości kulturowej. Ponadto, w procesie adaptacji obiektów zabytkowych do komercyjnych funkcji użytkowych i ich wykorzystywania powinny być brane pod uwagę czynniki hamujące wpływ tych funkcji na zrównoważony rozwój lokalny w ujęciu holistycznym.

W związku z powyższym, problem badawczy niniejszej rozprawy zawiera się w pytaniach:

1. W jakim stopniu adaptacja obiektów nieruchomego dziedzictwa kulturowego do hotelowej funkcji użytkowej zapewnia realizację koncepcji zrównoważonego rozwoju lokalnego w ujęciu holistycznym?
2. W jaki sposób adaptacja ta zapewnia trwałość kulturową danych zasobów historycznych?
3. Jakie są czynniki hamujące wpływ adaptacji obiektów nieruchomego dziedzictwa kulturowego do funkcji hotelowej na zrównoważony rozwój lokalny w ujęciu holistycznym?

Celem **głównym** (poznawczym) niniejszej rozprawy jest ocena wpływu adaptacji rezydencjonalnych obiektów zabytkowych do komercyjnej funkcji użytkowej (hotelarstwa) na realizację koncepcji zrównoważonego rozwoju lokalnego w ujęciu holistycznym na terenach wiejskich województwa wielkopolskiego. Holistyczne ujęcie problemu obejmuje sfery: gospodarczą, społeczną, środowiskową, kulturową, a także możliwość zapewnienia trwałości kulturowej (*cultural sustainability*) samego zasobu o charakterze zabytkowym, którego od innych zasobów wyróżnia posiadanie wartości kulturowej.

W badaniach zastosowano autorskie narzędzie, które nazwano „Matrycą holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny” (Niemczewska, 2021). Opracowanie i weryfikacja tego narzędzia w przeprowadzonych badaniach stanowiły cel **metodyczny** rozprawy.

Jako tło rozważań w niniejszej pracy zastosowano wnioski ze wspomnianego raportu (MCK, 2015) oraz elementy koncepcji Throsby’ego (2005) dotyczącej dziedzictwa kulturowego jako kapitału kulturowego oraz zasobu nieodnawialnego. Throsby przeniósł koncepcję zrównoważonego rozwoju obejmującą zasoby naturalne na grunt zasobów dziedzictwa kulturowego. W swoich rozważaniach odniósł się on do bezpośredniego związku

między kulturą a środowiskiem naturalnym oraz do koncepcji zasobów kulturowych jako kapitału kulturowego (Throsby, 1997, 1999; Shockley, 2004). Opracował on model teoretyczny, w którym przedstawiony został warunek trwałości kulturowej dla kapitału kulturowego.

Aby osiągnąć główny cel pracy i odpowiedzieć na postawione pytania badawcze autorka niniejszej dysertacji określiła następujące cele szczegółowe pracy:

1. Wyodrębnienie filarów i aspektów wpływu¹ w poszczególnych filarach stanowiących podstawę rozwoju zrównoważonego wynikającego z adaptacji obiektów dziedzictwa kulturowego do współczesnych funkcji użytkowych.
2. Opracowanie i weryfikacja narzędzia pomiaru wpływu adaptacji obiektów nieruchomego dziedzictwa kulturowego na rozwój zrównoważony w ujęciu holistycznym.
3. Ocena aspektów wpływu adaptacji obiektów nieruchomego dziedzictwa kulturowego do hotelowej funkcji użytkowej w poszczególnych filarach rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym.
4. Identyfikacja czynników hamujących wpływ adaptacji obiektów nieruchomego dziedzictwa kulturowego do funkcji hotelowej na zrównoważony rozwój lokalny w odniesieniu do wyodrębnionych filarów tego rozwoju.

W dysertacji postawiono następujące hipotezy:

Hipoteza 1: Zachowanie trwałości kulturowej obiektów zabytkowych zaadaptowanych do komercyjnej funkcji użytkowej - hotelarstwa warunkuje realizację koncepcji rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym.

Hipoteza 2: W adaptacji obiektów zabytkowych do komercyjnej funkcji użytkowej – hotelarstwa występują czynniki o charakterze egzogenicznym hamujące realizację koncepcji rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym.

Hipoteza 2A: W filarze społeczno-gospodarczym występują czynniki hamujące egzogeniczne w postaci przepisów formalno-prawnych.

Hipoteza 2B: W filarze środowiskowo-gospodarczym występują czynniki hamujące egzogeniczne w postaci przepisów formalno-prawnych.

¹ Pod pojęciem „aspektów wpływu” zastosowanym przez autorkę w niniejszej pracy, należy rozumieć elementy wpływu w każdym z filarów rozwoju zrównoważonego (np. w filarze gospodarczym jednym z aspektów wpływu może być „kreowania zatrudnienia” lub „wpływ do budżetów lokalnych”. W filarze środowiskowym jednym z aspektów wpływu może być „zrzut ścieków” lub „wytwarzanie odpadów stałych”. O ile filary rozwoju zrównoważonego są w dyskursie naukowym wyraźnie sprecyzowane o tyle aspekty wpływu mogą być inne w odniesieniu do różnych badanych elementów rzeczywistości i może być ich bardzo dużo.

Hipoteza 2C: W filarze środowiskowo-społecznym występują czynniki hamujące egzogeniczne w postaci przepisów formalno-prawnych.

Hipoteza 3: W adaptacji obiektów zabytkowych do komercyjnej funkcji użytkowej – hotelarstwa występują czynniki o charakterze endogenicznym hamujące realizację koncepcji rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym.

Hipoteza 3A: W filarze społeczno-gospodarczym występują czynniki hamujące endogeniczne w postaci uwarunkowań lokalnych.

Hipoteza 3B: W filarze środowiskowo-gospodarczym występują czynniki hamujące endogeniczne w postaci uwarunkowań lokalnych.

Hipoteza 3C: W filarze środowiskowo-gospodarczym występują czynniki hamujące endogeniczne w postaci uwarunkowań wewnętrznych obiektów.

Hipoteza 3D: W filarze środowiskowo-społecznym występują czynniki hamujące endogeniczne w postaci uwarunkowań lokalnych.

Hipoteza 3E: W filarze środowiskowo-społecznym występują czynniki hamujące endogeniczne w postaci uwarunkowań wewnętrznych obiektu.

Hipoteza 3F: W filarze społeczno-kulturowym występują czynniki hamujące endogeniczne w postaci braku dodatkowych funkcji kreujących przychód kulturowy.

Hipoteza 3G: W filarze społeczno-kulturowym występują czynniki hamujące endogeniczne w postaci braku zaangażowania władz lokalnych w kreowanie funkcji kulturowej obiektów.

Hipoteza 3H: Zachowanie trwałości kulturowej obiektów zabytkowych hamuje czynnik endogeniczny w postaci braku możliwości pokrycia kosztów związanych z zaleceniami konserwatorskimi z zysków netto w poprzednim okresie działalności obiektu.

Mając na uwadze osiągnięcie celów badawczych oraz potwierdzenie bądź odrzucenie postawionych hipotez określono następujące zadania badawcze:

1. Identyfikacja obszarów wpływu badanej komercyjnej funkcji użytkowej obiektów dziedzictwa kulturowego na lokalny rozwój zrównoważony poprzez wyodrębnienie filarów rozwoju zrównoważonego oraz aspektów wpływu w poszczególnych filarach na podstawie badań literaturowych.
2. Utworzenie i walidacja autorskiego narzędzia pomiaru: „Matrycy holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny” pozwalającego na określenie, jak i w jakim stopniu adaptacja danego obiektu

nieruchomego dziedzictwa kulturowego przyczynia się do zrównoważonego rozwoju lokalnego w ujęciu holistycznym.

3. Zebranie danych jakościowych dotyczących realizacji poszczególnych aspektów zrównoważonego rozwoju lokalnego w ujęciu holistycznym.
4. Ocena wpływu działalności badanych obiektów zabytkowych zaadaptowanych na cele hotelowe na zrównoważony rozwój lokalny oraz zachowanie ich trwałości kulturowej w oparciu o dane uzyskane na podstawie przeprowadzonych badań (z wykorzystaniem autorskiego narzędzia pomiaru: „Matrycy holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny”).
5. Identyfikacja czynników hamujących wpływ badanej funkcji użytkowej na zrównoważony rozwój lokalny w ujęciu holistycznym w poszczególnych filarach tego rozwoju.
6. Weryfikacja hipotez i opracowanie wniosków teoriopoznawczych i aplikacyjnych

Zakres przedmiotowy i podmiotowy badań

Zakres przedmiotowy rozprawy stanowi rozwój zrównoważony w ujęciu holistycznym i wpływ adaptacji obiektów zabytkowych do komercyjnej funkcji – hotelarstwa na ten rozwój. Badaniem objęte zostały obiekty należące do grupy budowli rezydencjonalnych usytuowane na terenach wiejskich, które są wpisane do rejestru zabytków co stanowi zakres podmiotowy rozprawy. Autorka wybrała tę grupę budowli zabytkowych, ponieważ:

1. Stanowią one najpopularniejsze, najczęściej występujące większe budowle zabytkowe na polskich wsiach.
2. Charakteryzują się one dość dużą, dużą lub bardzo dużą kubaturą, wyjątkową formą architektoniczną (postrzeganą jako wyjątkowo atrakcyjna wizualnie nawet dla przeciętnego, niemającego specjalistycznej wiedzy odbiorcy).
3. Stanowią wyodrębnioną grupę zabytków zgodnie z nomenklaturą stosowaną przez Narodowy Instytut Dziedzictwa² i są ważną częścią dziedzictwa kulturowego Polski w ujęciu zarówno materialnym, jak i symbolicznym.

²Narodowy Instytut Dziedzictwa (NID) – jest to narodowa instytucja kultury podległa Ministerstwu Kultury i Dziedzictwa Narodowego w Polsce. Misją NID jest tworzenie podstaw dla zrównoważonej ochrony dziedzictwa poprzez gromadzenie i upowszechnianie wiedzy o zabytkach, wyznaczanie standardów ich ochrony i konserwacji oraz kształtowanie świadomości społecznej w celu zachowania dziedzictwa kulturowego Polski dla przyszłych pokoleń.

4. Obiekty te w ostatnich latach podlegają adaptacji głównie przez inwestorów prywatnych³, często na funkcję hotelową i hotelowo-konferencyjną.
5. Obiekty zabytkowe tego rodzaju znajdujące się na obszarach wiejskich zdają się mieć nieco trudniejszą sytuację w porównaniu z obiektami znajdującymi się w miastach, jeśli chodzi o znalezienie dla nich odpowiedniej współczesnej funkcji użytkowej. Dlatego też, władze lokalne i konserwatorzy zabytków nie mają zbyt rozległego wachlarza możliwości w tym zakresie i często zgadzają się na zaproponowaną funkcję hotelową.

Zabytkowe obiekty rezydencjonalne stanowią, zadaniem autorki, wyjątkowy zasób dziedzictwa historycznego Polski. Uznaje się je dziś za tradycyjnie polskie, narodowe (Kozak, 2008, s. 93). Funkcja hotelowo-konferencyjna jest najczęściej nadawaną funkcją tym obiektom. Są one bowiem postrzegane jako źródło dochodu (R., Rouba, 2010, s. 45; Gazeta Bankowa, 2016), a funkcja hotelowa w ocenie inwestorów, zapewnia, oprócz dochodu, samo utrzymanie się obiektu. Ponadto, obiektom zabytkowym przypisuje się, nie tylko w Polsce, ale w całej Europie i na świecie, możliwości kreowania funkcji turystycznej, a co za tym idzie, efektu mnożnikowego. Ponadto, upatruje się w tych działaniach kreowania funkcji nie tylko ekonomicznej, ale również społecznej (wpływ na poczucie spójności społecznej, włączenia społecznego, wzmocnienia tożsamości narodowej a także środowiskowej i zapewniającej ład przestrzenny). Również dla jednostek samorządu terytorialnego funkcja ta wydaje się być bardzo atrakcyjna i nieraz jedyna, jaką można zastosować. Dzieje się tak dlatego, iż obiekty zabytkowe znajdujące się w miastach mogą być zaadaptowane na znacznie więcej funkcji użytkowych takich, jak: urzędy, banki, muzea, galerie ze względu na fakt, że im większa gęstość zaludnienia, większa powierzchnia i znaczenie gospodarcze aglomeracji, tym więcej firm i organizacji się tam znajduje. W miastach obiekty te znajdują znacznie szybciej nabywców, a także łatwiej otrzymują wsparcie finansowe z funduszy publicznych, ponieważ stanowią one wizytówkę miasta. W przypadku obiektów zabytkowych usytuowanych na wsiach sytuacja jest trudniejsza, bowiem obiekty te, w znacznej mierze w latach ustroju

³Obiekty te podlegają adaptacji do współczesnych funkcji użytkowych, ale w dalszym ciągu ogólny stan ich zachowania nie jest zadowalający. Według danych NID (dane na 2016 r.) zabytki o pierwotnej funkcji rezydencjonalnej reprezentowały następujący odsetek w określonych grupach ogólnego stanu zachowania: grupa „0” – stan bardzo dobry: 7,1 % obiektów w skali kraju, grupa „1” – stan dobry: 30,6%, grupa „II” – stan średni: 52,9 %, grupa „III” – stan zły: 9,4%. (znaczenie lepiej prezentują się dane dotyczące np. obiektów sakralnych, gdzie aż 25,1% z nich zakwalifikowano do grupy zerowej i 60,0% do grupy pierwszej albo obiekty o mniejszej skali, mniejszych gabarytach). Tego typu budynki (szczególnie zespoły dworskie) najczęściej utraciły pierwotnych właścicieli na skutek przemian społecznych, które nastąpiły po II wojnie światowej, a w konsekwencji użytkowane były w sposób niezgodny z pierwotną funkcją bądź nie były użytkowane wcale. Dopiero w ostatnich dziesięcioleciach dostrzec można wzrost zainteresowania nimi oraz zwiększenie nakładów finansowych na ich utrzymanie i remonty (NID, 2017, s. 105-107).

sojalistycznego stanowiące zasób Państwowych Gospodarstw Rolnych (PGR-ów), zostały wyeksploatowane a po likwidacji PGR-ów porzucone lub przekazane w zasób Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa. W czasach funkcjonowania PGR-ów mieściły się w nich biura gospodarstw, szkoły czy przedszkola, a po przejęciu przez Agencje Własności Rolnej Skarbu Państwa w okresie transformacji ustrojowej, stały się zasobem do zbycia - często w bardzo złym stanie technicznym, przeobrażone na potrzeby obiektów użyteczności publicznej lat socjalizmu, długo nie znajdując nabywcy czy dzierżawcy popadały w coraz większą ruinę. Stan wielu z tych obiektów uległ pogorszeniu na skutek złej polityki dotyczącej ich zbycia w jak najkrótszym czasie, wraz z kosztami ich utrzymania i remontów (NID, 2017 s. 125). Niektóre z tych obiektów, które znalazły w ten sposób nabywców niszczeje nadal, bowiem nabywcy ci nie zdawali sobie sprawy z wielkości nakładów finansowych koniecznych na ich rewitalizację (Olechnowicz, 2021),

Zakres przestrzenny i czasowy badań

Zakres przestrzenny badań stanowi obszar województwa wielkopolskiego, na którym zlokalizowana jest największa w Polsce liczba obiektów wytypowanych do badań, tj. budowli rezydencjonalnych usytuowanych na terenach wiejskich, które są wpisane do rejestru zabytków (NID, 2017, s. 52). Na terenie tego województwa znajduje się też najwięcej tego rodzaju obiektów zaadaptowanych na cele hotelowe. Według badań przeprowadzonych przez R. Roubę aż 22,22% tego rodzaju obiektów w skali kraju znajdowało się już w roku 2010 właśnie na terenie Wielkopolski (dla porównania: 12,22% znajdowało się na terenie województwa dolnośląskiego, które jest drugim po Wielkopolsce terenem zasobnym w tego rodzaju obiekty) (R..Rouba, 2010, s. 51). Pozwoliło to na wybranie reprezentatywnej próby badawczej 16 obiektów funkcjonujących minimum 8 lat, co w opinii autorki jest właściwym horyzontem czasowym funkcjonowania obiektów podlegających badaniu. Taki okres funkcjonowania stanowi przeciętny czas zwrotu z inwestycji (Augustyn, 2015) w przypadku obiektów hotelowych w zależności od tego, czy inwestycja była zasilana finansowaniem zewnętrznym, co ma przeważnie miejsce w branży hotelarskiej, czy finansowaniem własnym podmiotu.

Badanie empiryczne obejmowało okres bieżący funkcjonowania obiektów, czyli stan na początek roku 2020 przed wybuchem pandemii COVID-19. Faza testowa narzędzia badawczego oraz wywiady z właścicielami lub zarządcami badanych obiektów miały miejsce w miesiącach styczeń-marzec 2020 r. Wywiady z przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego miały miejsce w miesiącach kwiecień-czerwiec 2020 r. Badanie ankietowe

wśród społeczności lokalnej oraz użytkowników bezpośrednich przeprowadzono w miesiącach maj-październik 2020 r. Kwerenda literatury obejmowała okres wcześniejszy niż same badania empiryczne, tj. od pierwszej połowy XX wieku, ze szczególnym uwzględnieniem okresu od wejścia Polski w struktury UE, co wiąże się z pojawieniem się strategii i wytycznych co do realizacji założeń rozwoju zrównoważonego w skali lokalnej i regionalnej, a także krajowej i ponadnarodowej.

Zastosowane metody i narzędzia badawcze

W pracy przeprowadzono badania z wykorzystaniem źródeł wtórnych i pierwotnych. Badania pierwotne miały charakter diagnostyczny. W badaniach wtórnych jako metodę badań zastosowano krytyczną analizę literatury w zakresie zrównoważonego rozwoju uważanego za współczesny paradygmat rozwoju społeczno-gospodarczego a także nieruchomego dziedzictwa kulturowego jako czynnika mającego wpływ na różne aspekty zrównoważonego rozwoju lokalnego. Informacje uzyskane w wyniku przeprowadzonych badań wtórnych pozwoliły autorce na wyodrębnienie filarów rozwoju zrównoważonego oraz aspektów wpływu w każdym z tych filarów, na które badane dziedzictwo kulturowe oddziałuje. Ponadto, pozwoliły one na wykazanie luk w dotychczas przeprowadzonych badaniach z zakresu holistycznego wpływu dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny. W badaniach pierwotnych o charakterze diagnostycznym zastosowano metody badawcze zarówno jakościowe, jak i ilościowe (mieszane). Procedura diagnostyczna, jak wskazuje Apanowicz (2002, s. 38-39), to „czynności badawcze polegające na ustaleniu danego stanu rzeczy lub zmian stanów rzeczy dokonujących się w pewnym przedziale czasowym. Stosuje się ją, aby ustalić istniejący aktualnie stan rzeczy oraz wykryć przyczyny tego stanu”. Narzędziami badawczymi zastosowanymi przez autorkę były kwestionariusze wywiadów pogłębionych oraz kwestionariusze ankiety. Dane uzyskane za pomocą zastosowanych narzędzi badawczych zostały wykorzystane przez autorkę do określenia wpływu badanej współczesnej funkcji użytkowej obiektów dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny w ujęciu holistycznym. Wyniki badań zostały opracowane na podstawie analizy uzyskanych danych.

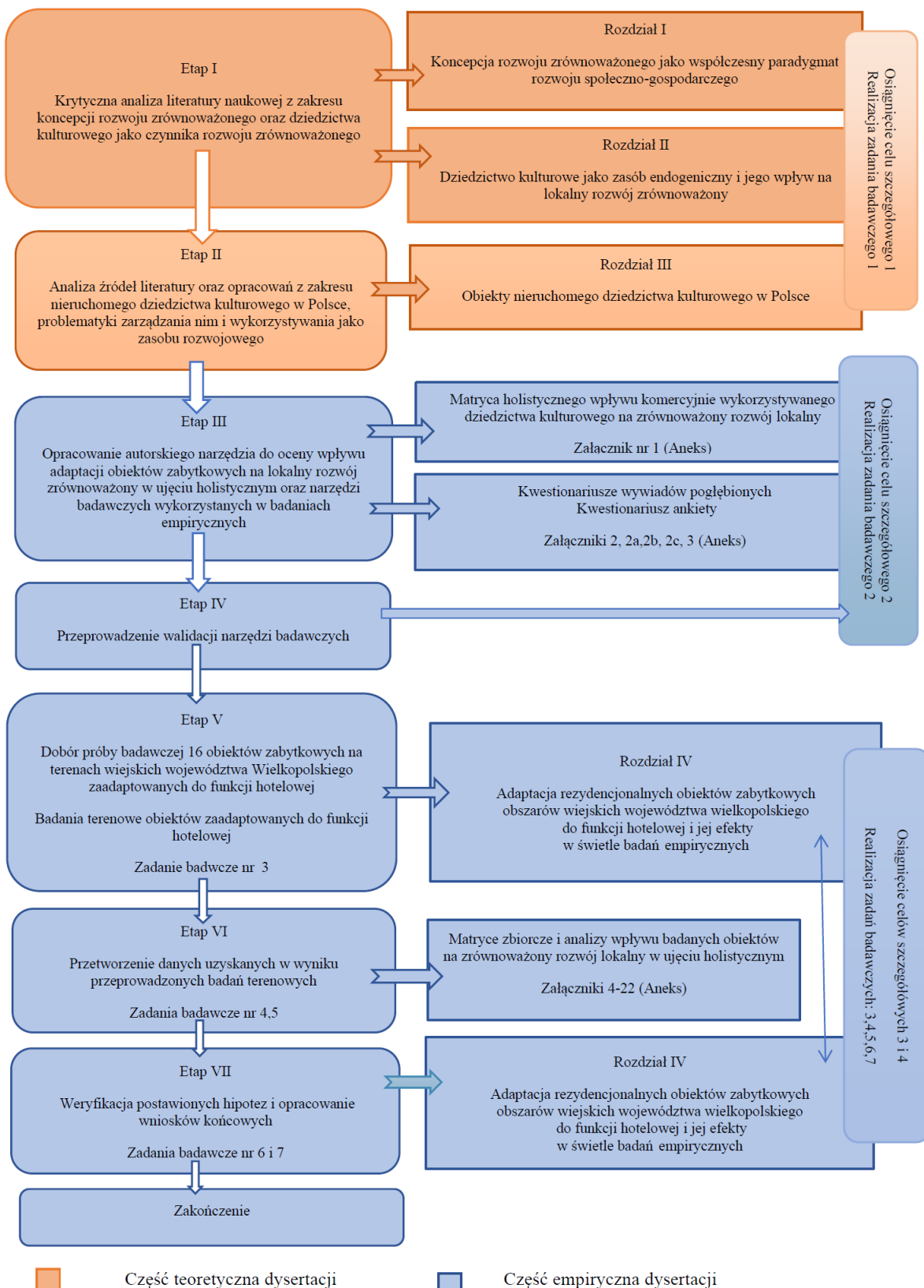
Problematyka pracy w świetle literatury

W pracy podjęto interdyscyplinarną tematykę. Wymagała ona uwzględniania dorobku badaczy z zakresu:

1. Szeroko pojmowanego zrównoważonego rozwoju, genezy tej idei, jej ewolucji oraz aktualnego pojmowania zrównoważonego rozwoju, jako koncepcji rozwojowej realizowanej w Europie i na świecie, a także na poziomie, krajowym, regionalnym i lokalnym;
2. Problematyki rozwoju lokalnego i regionalnego, znaczenia substancji zabytkowej jako zasobu endogenicznego i czynnika rozwoju lokalnego;
3. Dziedzictwa kulturowego, jego ochrony i znaczenia jako zasobu endogenicznego, cennego nie tylko z punktu widzenia wartości historycznej czy naukowej, ale również z punktu widzenia jego wartości jako zasobu rozwojowego;
4. Wpływu czynników egzogenicznych (formalno-prawnych) na gospodarowanie zasobami zabytkowymi;
5. Problematyki ochrony i adaptacji obiektów zabytkowych do współczesnych celów użytkowych z punktu widzenia konserwatorów zabytków;
6. Roli władz lokalnych w realizacji zrównoważonego rozwoju lokalnego oraz obowiązku władz lokalnych do zapewnienia ochrony lokalnej substancji zabytkowej;
7. Zarządzania przedsiębiorstwem (w tym przypadku przedsiębiorstwem świadczącym usługi hotelarskie w obiekcie zabytkowym).

Struktura pracy

Praca składa się z czterech rozdziałów stanowiących odzwierciedlenie procesu badawczego podjętego przez autorkę oraz wstępu i zakończenia. Schemat procesu badawczego z uwzględnieniem badanych zagadnień odzwierciedlonych w poszczególnych rozdziałach pracy przedstawiono na Rysunku 1.1. Wyodrębniono siedem etapów tego procesu, które zostały powiązane z poszczególnymi rozdziałami pracy oraz celami do osiągnięcia i zadaniami, które należało wykonać (w tym, w szczególności, opracowanie matrycy wpływu badanej funkcji komercyjnej obiektów zabytkowych na różne aspekty zrównoważonego rozwoju lokalnego, kwestionariuszy wywiadów pogłębionych oraz kwestionariuszy ankiet).

Rysunek 1.1. Schemat procesu badawczego pracy.

Źródło: opracowanie własne.

W rozdziale pierwszym omówiono genezę koncepcji rozwoju zrównoważonego. Zaprezentowano rys historyczny i podjęto próbę umiejscowienia tej koncepcji w świetle klasycznych i neoklasycznych koncepcji rozwojowych, a także omówiono, istotne dla niniejszej pracy, powiązanie rozwoju zrównoważonego z racjonalnym gospodarowaniem zasobami. Scharakteryzowano poziomy praktycznego wdrażania koncepcji zrównoważonego rozwoju w warunkach współczesnych. W rozdziale tym zawarto również omówienie koncepcji rozwoju zrównoważonego w ujęciu regionalnym i lokalnym. Przedstawiono w nim istotę, podstawowe pojęcia oraz teorie dotyczące rozwoju lokalnego i regionalnego, a także czynniki mające wpływ na rozwój regionalny i lokalny. Ponadto, omówiono w nim kwestie związane z wykorzystaniem zasobów lokalnych jako ważnego elementu w osiągnięciu celów zrównoważonego rozwoju.

Rozdział drugi stanowi omówienie istoty dziedzictwa kulturowego jako zasobu mającego wpływ na lokalny rozwój zrównoważony. Omówiono w nim podstawowe pojęcia z zakresu dziedzictwa kulturowego, jak również poziomy wpływ na dziedzictwo kulturowe z perspektywy ustawodawstwa międzynarodowego oraz krajowego. Dokonano przeglądu koncepcji dotyczących zasobów dziedzictwa kulturowego jako czynnika lokalnego rozwoju zrównoważonego oraz polityk i strategii dotyczących uznania wpływu dziedzictwa kulturowego na rozwój zrównoważony.

W rozdziale trzecim omówiono zasadnicze czynniki mające wpływ na gospodarowanie obiektami zabytkowymi w realizacji koncepcji rozwoju zrównoważonego w Polsce. Przedstawiono w nim ogólną problematykę gospodarowania tego rodzaju obiektami, a także rolę władz i innych instytucji w gospodarowaniu nimi. W rozdziale tym omówiono również wykorzystanie rezydencjonalnych obiektów zabytkowych w województwie wielkopolskim na tle kraju a także scharakteryzowano specyfikę funkcji hotelowej w rezydencjonalnym obiekcie zabytkowym na terenach wiejskich.

Rozdział czwarty stanowi część empiryczną dysertacji. Omówiono w nim zastosowaną procedurę badawczą oraz instrumenty badawcze. Opisano przeprowadzone badania oceny wpływu badanych obiektów nieruchomego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny w ujęciu holistycznym, a także przeanalizowano przetworzone dane w celu potwierdzenia bądź odrzucenia postawionych hipotez.

W zakończeniu przedstawiono wnioski oraz rekomendacje dotyczące możliwości wzmacniania udziału badanych zasobów zabytkowych w lokalnym rozwoju zrównoważonym w ujęciu holistycznym. Wnioski z przeprowadzonych przez autorkę badań stanowią wkład do

dyskursu naukowego na temat wpływu zasobów nieruchomego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny oraz czynników osłabiających ten wpływ. Przedstawione rekomendacje skierowane są do właścicieli obiektów zabytkowych i do władz lokalnych. Wnioski z przeprowadzonych badań mogą i powinny być wykorzystane przez konserwatorów zabytków a także przez jednostki finansujące lub współfinansujące projekty związane z wykorzystaniem substancji zabytkowej do współczesnych funkcji użytkowych, zwłaszcza funkcji nastawionych na czerpanie zysków.

W Aneksie do dysertacji zawarto załączniki w postaci matryc zbiorczych dla poszczególnych obiektów, które są uzupełnieniem informacji o przeprowadzonych badaniach.

Rozdział I

Koncepcja rozwoju zrównoważonego jako współczesny paradygmat rozwoju społeczno-gospodarczego

Koncepcja rozwoju zrównoważonego stanowi obowiązujący we współczesnym świecie paradygmat rozwoju. Geneza tej koncepcji ma swoje początki w latach 70-tych XX wieku, choć już klasyczne teorie rozwoju ekonomicznego zawierały elementy mogące świadczyć o zauważaniu przez ich twórców problemów wynikających z nadmiernego zużywania zasobów. Obecnie koncepcja ta jest wdrażana na różnych poziomach: światowym, europejskim, krajowym, ale także regionalnym i lokalnym. Istotnym elementem we wdrażaniu i realizowaniu tej koncepcji jest efektywne i zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju wykorzystanie zasobów lokalnych, w tym zasobów nieruchomego dziedzictwa kulturowego.

1.1. Geneza koncepcji rozwoju zrównoważonego

Poszukując genezy koncepcji rozwoju zrównoważonego i analizując materiały źródłowe można stwierdzić, że pierwszymi wzmiankami, które zostają przytoczone jako najwcześniej traktujące o potrzebie zmiany postępowania ludzkości w kontekście rozwoju gospodarczego są: Raport Światowej Komisji ds. Środowiska i Rozwoju (ang. *The World Commission on Environment and Development*), zwanej też „Komisją Brundtland” pt. *Nasza wspólna przyszłość* (ang. *Our Common Future*) (PWE, 1991)), oraz Raport Klubu Rzymskiego pt. *Granice wzrostu* (ang. *The Limits to Growth*) (Meadows, D., Meadows, D.L., Randers i Behrens, 1972), który stanowi potoczną nazwę teorii ekonomicznych kwestionujących paradygmat ekonomii neoklasycznej o możliwości nieustannego wzrostu gospodarczego i rosnącego PKB jako wyznacznika tego wzrostu. Definicja przytoczona w raporcie „Nasza wspólna przyszłość”, mówiąca, iż: ”Zrównoważony rozwój to rozwój, który zaspokaja potrzeby obecne, nie zagrażając możliwościom zaspokojenia potrzeb przyszłych pokoleń” (United Nations, 1987, s. 41) stanowi trzon, wokół którego zaczęto rozwijać koncepcję rozwoju zrównoważonego, co doprowadziło do postrzegania tej idei jako koniecznej do stosowania w każdym aspekcie ludzkiej działalności.

Innym dokumentem źródłowym, na którym teoretycy i badacze opierają swoje badania dotyczące teorii rozwoju zrównoważonego jest *Agenda 21* (United Nations, 1992), dokument stanowiący wytyczne opracowania i wdrażania programów rozwoju zrównoważonego na poziomie lokalnym, chociaż zasady te odnoszą się do planowania rozwoju w skali globalnej, regionalnej i lokalnej. Dokument ten został przyjęty na konferencji zorganizowanej z

inicjatywy ONZ „Środowisko i Rozwój” w roku 1992 na II Konferencji w Rio de Janeiro (United Nations, 1992). Wymienione dokumenty źródłowe stanowią podstawy do badania genezy rozwoju zrównoważonego jako współczesnego podejścia do rozwoju społeczno-gospodarczego dzisiejszych społeczeństw.

Niektórzy badacze (Grober, 2007, s. 3; Lusawa, 2009, s. 5) wskazują, iż początki koncepcji rozwoju zrównoważonego sięgają przełomu XVI/XVII wieku, kiedy to w odpowiedzi na rosnącą świadomość wyczerpywania się zasobów drewna w Anglii. John Evelyn argumentował, że zasiew i sadzenie drzew należy uznać za krajowy obowiązek każdego właściciela ziemskiego, aby powstrzymać destrukcyjną nadmierną eksploatację zasobów naturalnych (Evelyn, 1707). Głębszej, analizy historycznych korzeni idei rozwoju zrównoważonego dokonał Grober (2007), który przytacza kilka innych nazwisk między innymi takich, jak: Colbert czy Rousseu, którzy w swoich pracach, głównie dotyczących leśnictwa i gospodarowania drewnem, jako pierwsi położyli podwaliny pod współcześnie pojmowaną koncepcję zrównoważonego rozwoju (s. 12-16). Lusawa (2009) przytacza również Carlowitza, którego poglądy i działania na polu gospodarki leśnej w wieku XVII przyrównywane są do założeń Agendy 21. Założenia te pojawiły się przed rozpoczęciem rewolucji przemysłowej w Anglii, kiedy to na skutek braku drewna, zaczęło się masowe wydobywanie węgla i następował rozwój fabryk i maszyn parowych. Był to początek ery przemysłowej, która spowodowała m.in. nadmierne wykorzystanie zasobów naturalnych, co w konsekwencji zaowocowało ich wyczerpywaniem się i problemami związanymi z zanieczyszczeniem środowiska. Problemy te zapoczątkowały ogólnoświatowe dyskusje w I połowie XX wieku na temat zmiany sposobu myślenia o rozwoju gospodarczym i funkcjonowaniu gospodarek. Można zatem powiedzieć, że Carlowitz wyprzedził epokę industrialną ze swymi poglądami. Jego ówczesne poglądy są bowiem bardzo bliskie współczesnym teoriom rozwoju zrównoważonego. W poglądach tych bowiem jasno uwidacznia się “trójkąt trwałości”, w którym gospodarka ma tworzyć dobrobyt społeczeństwa, ale zobowiązana jest do łagodnego obchodzenia się z przyrodą, a także związana jest z odpowiedzialnością za przyszłe pokolenia (Lusawa, 2009). W późniejszych rozwinięciach teorii rozwoju zrównoważonego, na przestrzeni lat, wypracowano tzw. „triadę zrównoważonego rozwoju”, tj. pojęcie odnoszące się do trzech głównych filarów: gospodarki, społeczeństwa i ochrony środowiska naturalnego (Brundtland Commission, 1987; Hilgencamp, 2006, s. 12-16; Wright, 2005, s.128-129). Tak więc, wczesne podejście reprezentowane przez Carlowitza czy Evelyną miało znamiona późniejszego

postrzegania problematyki ograniczonych zasobów i wzrastających potrzeb (kreowanych poprzez klasyczne podejście do konsumpcji i tworzenia coraz wyższego PKB gospodarek).

W literaturze przedmiotu występują różne definicje i interpretacje koncepcji rozwoju zrównoważonego (Tabela. 1.1.).

Tabela 1.1. Definicje i zasady/założenia idei zrównoważonego rozwoju według różnych autorów

Definicja Zrównoważonego Rozwoju	Autor	Zasady/założenia Rozwoju Zrównoważonego
Potrzeba dopasowania systemu gospodarczego do systemu ekologicznego z uwzględnieniem ograniczoności jego zasobów.	K.E. Boulding <i>The meaning of the 20th century: The great transition</i> 1964	System ekologiczny i ograniczoność jego zasobów stanowi istotny element w rozwoju społeczno-gospodarczym. System gospodarczy musi być dostosowany do systemu ekologicznego. Nie można dopuścić do wyczerpania zasobów systemu ekologicznego.
Stan globalnej równowagi wyrażony w modelowym wyniku, reprezentującym światowy system, który jest trwały bez nagłego i niekontrolowanego załamania i zdolny do zaspokojenia podstawowych potrzeb materialnych wszystkich jego mieszkańców.	D&D Meadows, J. Renders, W. W.Bahrens <i>Limits to growth</i> 1972	Zapewnienie zaspokojenia potrzeb wszystkich mieszkańców Ziemi dzięki zapewnieniu stanu globalnej równowagi bez ryzyka jego załamania.
Taki przebieg nieuchronnego i pożądanego rozwoju gospodarczego, który nie narusza w sposób istotny i nieodwracalny środowiska życia człowieka, nie doprowadza do degradacji biosfery i godzi w prawa przyrody, ekonomii i kultury.	Rada Zarządzająca Programu Ochrony Środowiska Narodów Zjednoczonych (UNEP) 1975	Środowisko przyrodnicze i środowisko życia człowieka nie może być naruszone w sposób nieodwracalny podczas procesów dochodzenia do pożądanego poziomu rozwoju gospodarczego.
Rozwój gospodarczy i społeczny, który zapewni zaspokojenie potrzeb współczesnego społeczeństwa bez naruszania potrzeb przyszłych pokoleń.	Raport Brundtland <i>Our common future</i> World Commission on Environment and Development 1987	Kapitał przyrodniczy stanowiący podstawę zagadnień ekologicznych jest tylko jednym ze składowych zasobów niezbędnych do zaspokajania potrzeb. Pozostałe składowe to kapitał wytworzony przez człowieka (antropogeniczny, rzeczowy) oraz społeczny i ludzki.

Definicja Zrównoważonego Rozwoju	Autor	Zasady/założenia Rozwoju Zrównoważonego
Proces, w wyniku którego członkowie społeczeństwa powiększają swoje osobowe i instytucjonalne możliwości, w tym swobodę wyboru, aby poprzez pozyskanie i gospodarowanie zasobami uzyskać trwałe i sprawiedliwe rozdysponowanie jakości życia odpowiadającej ich aspiracjom, w ramach wyznaczonych trwałością funkcjonowania ekosystemu Ziemi i cywilizacji ludzkiej ją zamieszkującej, wyrażoną: stabilizacją podstawowych procesów przyrodniczych i społecznych, oraz zachowaniem różnorodności biologicznej i kulturowej, z uwzględnieniem prawa przyszłych pokoleń do zasobów przyrodniczych, odprowadzania zanieczyszczeń oraz korzystania ze zdobyczy techniki i kultury wytworzonych przez cywilizację.	D. Korten	Zapewnienie takiej jakości życia społeczeństw, która pozwala na zwiększanie ich możliwości rozwojowych na różnych płaszczyznach wykorzystując posiadane zasoby w sposób sprawiedliwy i osiągając sprawiedliwą dla wszystkich jakość życia.
Skupienie się na naturze, sprawiedliwości i czasie. Kwestie równości międzypokoleniowej, nieodwracalności zmian środowiskowych, niepewności długoterminowych wyników i zrównoważonego rozwoju powinny być poprzedzone ekologiczną analizą ekonomiczną i wyceną.	M. Faber <i>How to be an ecological economist</i> 2007	Sprawiedliwość wewnątrz i międzypokoleniowa opiera się na poszanowaniu środowiska naturalnego.
Zrównoważony rozwój oznacza poprawę jakości życia wielu osób, ale może wymagać zmniejszenia zużycia zasobów.	L.R. Brown <i>World on the edge</i> 2011	Poprawa jakości życia jest możliwa, ale proces ten wymaga ograniczeń w zużyciu zasobów nieodnawialnych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Boulding, 1964; Meadows i in., 1972; Poskrobko, 1997; World Commission on Environment and Development, 1987; Kassenberg, 2002, s. 20; Faber, 2007; Brown, 2011.

Na podstawie przytoczonych definicji zrównoważonego rozwoju oraz zasad czy założeń tej koncepcji należy stwierdzić, iż zrównoważony rozwój charakteryzuje się kilkoma cechami, wspólnymi dla różnych jego definicji. Jedną z tych cech jest **kompleksowość** - która oznacza konieczność wykorzystania wiedzy z różnych dziedzin nauki, ponieważ żadna nie daje całościowego obrazu rzeczywistości. Koncepcja rozwoju zrównoważonego obejmuje bowiem różnorodne filary rozwoju: ekonomiczny, ekologiczny, społeczny, kulturowy, przestrzenny, techniczny, cywilizacyjny i tylko całościowe uwzględnienie tych elementów pozwala prawidłowo badać procesy rozwoju (Nieżgoda, 2006). **Wielowymiarowość (wieloaspektowość)** - jest następną cechą tej koncepcji, która oznacza konieczność uwzględnienia i pogodzenia wielu porządków: ekologicznego, społecznego, gospodarczego, techniczno-technologicznego. Zasada zrównoważenia oznacza nie tylko równoważenie rozwoju gospodarczego i społecznego między sobą oraz możliwościami środowiska przyrodniczego, ale równoważenie wszystkich lub możliwie wielu aspektów każdego złożonego działania (Poskrobko, 1998, s. 16.).

Charakterystyczną cechą koncepcji rozwoju zrównoważonego jest również **niejednorodność (niejednoznaczność)** - uwzględnienie skali przestrzennej i czasowej wymaga bowiem zróżnicowanego podejścia do analizy procesów rozwoju (Dobrzański, 1998, s. 26.). **Dynamika** z kolei, jest cechą związaną z definiowaniem rozwoju zrównoważonego jako procesu zmian, w których eksploatacja zasobów naturalnych, a także kierunki rozwoju technologicznego i zmiany instytucjonalne są przeprowadzane z poszanowaniem potrzeb zarówno obecnych jak i przyszłych pokoleń (Raport Brundtland, World Commission on Environment and Development, 1987) Wdrażanie koncepcji zrównoważonego rozwoju charakteryzuje się również pewną wiązka celów, jakie powinny zostać osiągnięte. Cele te można określić w sposób następujący:

1. Wzrost gospodarczy uwzględniający ochronę środowiska naturalnego - koncepcja tak rozumianego rozwoju nie wyklucza wzrostu gospodarczego, pod warunkiem, że tempo zużycia zasobów środowiska naturalnego w procesie tego wzrostu nie będzie większe od tempa reprodukcji tych zasobów (Jędrzejczyk, 2000, s. 29).

2. Podnoszenie jakości życia – oznacza to, że proces rozwoju zrównoważonego powinien prowadzić do wzrostu dobrobytu społeczno-ekonomicznego społeczeństw. Bezpośrednia konsumpcja dóbr i usług nie jest jedyną kategorią wpływającą na jakość życia. Dodatkowymi czynnikami brany pod uwagę w przypadku procesu rozwoju zrównoważonego są możliwości rekreacji i wypoczynku, jakość środowiska przyrodniczego a także elementy o charakterze socjologicznym i psychologicznym. Celem rozwoju zrównoważonego w tym przypadku staje się zatem podnoszenie jakości życia (Jędrzejczyk, 2000; Białobrzeska i Marks – Bielska, 2003; Pajda, 2000, s. 12).

Współczesne pojmowanie idei rozwoju zrównoważonego rozpatruje się również w innych kwestiach takich, jak: globalizacja i znaczenia wartości etycznych w odniesieniu do tej koncepcji czy też polityki związane z jej wdrażaniem. Jak zaznacza Blewitt (2008, s. 49), biotechnologia, nanotechnologia, inżynieria genetyczna, energia nuklearna, hybrydowe samochody czy turbiny wiatrowe, wszystkie te elementy wyrażają ludzki, praktyczny powód i moralny wybór, który reprezentuje dzisiaj ludzkość. Jak zauważył Poskrobko (2011a, s. 30) można powiedzieć, że zmienił się (lub się zmienia) paradygmat człowieka: z *homo-oeconomicus*, który dominuje w głównych, klasycznych nurtach ekonomii na *homo-sustinens*, który jest ściśle związany z ideą zrównoważonego rozwoju.

Wypracowane w XX wieku podejście do zasobów i potrzeb, zostało przedstawione we wspomnianym Raporcie Brundtland. W pojęciu „potrzeb”, uwzględniono w szczególności podstawowe potrzeby najbiedniejszych na świecie, którym należy nadać najwyższy priorytet, zaś pojęcie „ograniczeń” zdefiniowano jako narzucone zdolności środowiska do zaspokojenia

potrzeb obecnych i przyszłych pokoleń przez stan techniki i organizacji społecznej (United Nations, 1987).

Jeszcze do początku lat 90 XX wieku koncepcja rozwoju zrównoważonego była kojarzona głównie z kwestiami ochrony środowiska przyrodniczego. Problematyka ekologiczna dominowała w publikacjach oraz w oficjalnych dokumentach, deklaracjach i programach poświęconych rozwojowi zrównoważonemu (Niezgoda, 2006, s. 20-21; Kiełczewski 2012, s. 171). Obecnie również większość autorów podejmujących problematykę zrównoważonego rozwoju sprowadza tę kategorię do rozwoju społeczno-gospodarczego zrównoważonego ze środowiskiem przyrodniczym. Jak zauważa Kiełczewski „jest to interpretacja poprawna, ale niepełna. Począwszy bowiem od obrad Komisji Brundtland w 1987 r., poprzez konferencję „Szczyt Ziemi” w 1992 r. w Rio de Janeiro aż po ustalenia konferencji w 2002 r. w Johannesburgu, dostrzegalne jest stopniowe rozszerzanie zakresu problemów, których rozwiązanie stanowi ambicję idei zrównoważonego rozwoju. Podejmowane są też inne problemy takie, jak: głód, ubóstwo, marginalizacja grup społecznych dyskryminowanych na rynku pracy czy też ochrona różnorodności i tożsamości kulturowej w warunkach globalizującej się gospodarki” (Kiełczewski, 2009, s. 16-17).

Pięćdziesiąt lat po publikacji przez Klub Rzymski dzieła *Granice wzrostu* i po ponad trzydziestu latach od przyjęcia przez Światową Komisję ds. Środowiska i Rozwoju Raportu *Nasza Wspólna Przyszłość*, na świecie toczą się debaty nie tylko na temat tego, czy jest to koncepcja słuszna, ale również na temat tego, czy koncepcja ta stała się już paradygmatem rozwoju w naukach ekonomicznych, czy też może jest to wciąż tylko pewne założenie poddawane ciągłej dyskusji, co do zasadności jego wdrażania w życie gospodarcze, polityczne i społeczne (Antrop, 2005; s. 187-197, Hedrén, J., Linnér, 2009, s. 210-219; Borys, 2010, s. 44-45; Harlow, 2011). Pojawiają się też opinie o utopijności tej koncepcji. Jak zauważa Poskrobko (2011a, s. 31 za: Hodgson, 2006), zwłaszcza ekonomiści reprezentujący klasyczne podejście do ekonomii krytykują koncepcję zrównoważonego rozwoju jako kategorię ideologiczną. Zarzut ten, zdaniem tego autora, sprowadza się do posądzeń o jej postulatowość i utopijność oraz o idealizację rzeczywistości ekonomicznej.

W ostatnich latach, ekonomiści badają wpływ zjawiska globalizacji na realizację idei zrównoważonego rozwoju (Pawłowski, 2012, s. 7-13; Borys, 2011, s. 18; Bocian 2011 s. 33; Janikowska i Janikowski, 2002, s. 21-29). Zdaniem niektórych, zjawisko globalizacji nie sprzyja realizacji koncepcji zrównoważonego rozwoju, zwłaszcza po kryzysie finansowym lat 2007-2008. Jednak niezaprzeczalnym jest fakt, iż koncepcja ta bez globalnego wymiaru nie

ma racji bytu. Realizacja tej koncepcji na poziomie lokalnym i regionalnym jest podstawą, ale warunkuje to możliwość dojścia do równowagi globalnej, co jest najistotniejsze w tej idei. Droga do „cywilizacji zrównoważonego rozwoju” w skali globalnej prowadzi przez projektowanie i realizowanie zoperacjonalizowanych programów działania w skali regionalnej i krajowej, społeczną jej koordynację oraz uzgadnianie, harmonizowanie na płaszczyźnie międzynarodowej i w obrębie globalizującej się gospodarki (Tyburski, 2011, s. 80).

1.2. Koncepcja rozwoju zrównoważonego w świetle klasycznych teorii rozwoju

Analizując wcześniejszy dorobek uznanych szkół ekonomicznych, zasoby i środowisko naturalne były w przeważającej mierze traktowane jako nieograniczone i niewyczerpywalne. Nurt szkoły klasycznej, której przedstawicielami są Smith czy Ricardo, uznawanej do dziś za pierwowzór nauk ekonomicznych, skupiał się przede wszystkim na wyjaśnianiu zachowań podmiotów gospodarujących i wpływie polityki ekonomicznej na ich funkcjonowanie. Gwałtowny rozwój produkcji przemysłowej przyczynił się do szerszego pojmowania źródeł bogactwa. Jak zauważa Prandecki (2007, s. 23-24), ziemia nadal była uznawana za istotną wartość, lecz zmieniło się jej znaczenie. Poza zdolnością do produkcji rolnej stała się ona również źródłem zasobów naturalnych. Ich ograniczoność została zauważona, jednak z niewielkimi wyjątkami (na przykład węgiel) uznano je za niepodlegające wycenie. Zasoby środowiska, jeśli nie były przedmiotem obrotu handlowego, były praktycznie bezwartościowe i korzystano z nich bez ograniczeń.

Niektórzy ekonomiści nurtu klasycznego wysuwali pewne teorie mogące być uznanymi za przejawy troski o zasoby, jak np. Malthus i jego teoria ludnościowa, czy też Smith i jego opowiadanie się za sprawiedliwym i międzypokoleniowym podziałem zasobów, ale były one ignorowane albo co najwyżej wykorzystywane później przez innych badaczy. Problem ograniczoności zasobów naturalnych pozostawał praktycznie niezauważany (Rogall, 2010, s. 12-13; Bremond, Couet i Salort, 2006, s. 16-22).

Zmiany w postrzeganiu istotności zasobów naturalnych i ich wyczerpywania, jak i znaczenia środowiska naturalnego zaczęły dokonywać się dopiero w drugiej połowie XX wieku. Zasadniczy wpływ na te zmiany miało coraz szybsze tempo wyczerpywania się zasobów surowców naturalnych uznawanych za podstawowe, w tym nośników energii pierwotnej oraz uświadomienie konieczności zachowania ich dla przyszłych pokoleń czy postępująca

degradacja środowiska naturalnego (Fiedor, 2002, s. 8). W Tabeli 1.2. przedstawiono założenia głównych myśli ekonomicznych oraz koncepcji rozwoju zrównoważonego na ich tle.

Tabela 1.2. Założenia głównych myśli ekonomicznych oraz koncepcji zrównoważonego rozwoju na ich tle

Szkoła myśli ekonomicznej	Opis głównych założeń Braki w odniesieniu do koncepcji rozwoju zrównoważonego oraz elementy zbliżone do koncepcji rozwoju zrównoważonego
Ekonomia klasyczna XVIII/XIX wiek	Bardzo ważna dla rozwoju współczesnej ekonomii. Pomimo, że A. Smith opowiadał się za międzypokoleniowo sprawiedliwym podziałem zasobów, to jego uczniowie ten aspekt ignorowali i wyprowadzili z jego teorii radykalny liberalizm gospodarczy. Zasadą tej myśli ekonomicznej było nieuznawanie interwencji państwa w procesy gospodarcze, co jest istotne w ekonomii zrównoważonego rozwoju. Teoria Malthusa o prawie ludności – stanowić może pewne odniesienie do założeń zrównoważonego rozwoju.
Ekonomia neoklasyczna XIX/XX wiek	Przez niektórych ekonomistów nurt uważany za wciąż dominujący we współczesnej ekonomii. Ich wspólną cechą jest przekonanie o korzyściach wynikających z wolnego rynku i liberalizmu gospodarczego. Wg H. Rogalla, szkoła ta, aż do czasu globalnej zapaści w latach 2008/2009 była ekonomicznym głównym nurtem. Dziś można ją uznać za ostatecznie minioną, ponieważ nie wspomina ona o znaczeniu zasobów naturalnych i zrównoważeniu.
Keynesizm XX wiek	Keynes dostrzegł znaczenie ekonomicznych współzależności, wyjaśnił konieczność ingerowania państwa w gospodarkę rynkową. Jego wnioski są do dziś znaczące, ale z powodu kontekstu historycznego, w jakim żył, także on nie dostrzegł znaczenia zasobów przyrodniczych i konieczności ich zrównoważonego wykorzystywania.
Neoklasyczna ekonomia środowiska i zasobów naturalnych (lata siedemdziesiąte i osiemdziesiąte XX wieku)	Uświadomienie nadmiernego wykorzystywania zasobów nieodnawialnych przez ludzkość i wyjaśnienie, dlaczego ludzie nadmiernie zużywają zasoby przyrody. Mimo to, brak istotnych kroków zmierzających do ustanowienia ekonomii zrównoważonego rozwoju na gruncie naukowym, trwanie przy dogmatach ekonomicznych, będących w oczywistej sprzeczności z jej własnymi ustaleniami (na przykład absolutyzacja suwerenności konsumenckiej, dyskontowanie przyszłych szkód środowiskowych).
I/II dekada XXI wieku	Krytyka i odrzucanie obrazu człowieka, jako homo - oeconomicus ekonomii neoklasycznej, w której głoszono, że ludzie z jednej strony zawsze dążą do własnej korzyści, a ponadto mają nieskończone potrzeby, z drugiej zaś, akty wymiany na rynku zawsze prowadzą do optymalnego wyniku dla wszystkich partnerów, a dobrobyt społeczny kształtuje się zgodnie z preferencjami jednostek. Postuluje się stworzenie i wdrożenie do nauki nowego określenia, jakim <i>jest socio - oeconomicus</i> lub <i>homo-sustinen..</i>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Rogall, 2010, s. 12-13; Bremond, i in., 2006, s. 16-22; Rutkowska-Podołowska, 2016, s. .19; Bartkowiak, 2013.

Klasyczne teorie wzrostowe nie brały pod uwagę granic wzrostu, co było pierwszym założeniem koncepcji rozwoju zrównoważonego. Ponadto, teorie ekonomiczne operują pewnymi założeniami upraszczającymi rzeczywistość, co powoduje, iż tworzone modele nie biorą pod uwagę wszystkich czynników, mogących mieć istotny wpływ na daną rzeczywistość gospodarczą. Ekonomia zrównoważonego rozwoju obejmuje w swych założeniach wiele różnych czynników takich, jak np. społeczeństwo i demokracja, równość i szanse dla wszystkich, bezpieczeństwo socjalne. Brak tu miejsca na twierdzenie, iż gospodarka rynkowa, kapitalizm i „niewidzialna ręka rynku” zapewniają samoregulację gospodarki (Kwiatkowski i

Milewski, 2005, s. 12). Zdaniem Rogalla (2010, s. 18), w ekonomii zrównoważonego rozwoju zamiast do czystej gospodarki rynkowej dążyć należy do zrównoważonej (czy też społeczno-ekologicznej) gospodarki rynkowej lub mieszanej, która zapewnia wystarczająco wysokie ekonomiczne, ekologiczne i społeczno-kulturowe standardy i za pomocą odpowiednich instrumentów zbuduje gospodarkę zrównoważoną.

W rozważaniach na temat koncepcji rozwoju zrównoważonego w świetle dotychczasowych koncepcji rozwoju wspomnieć należy o różnicach w postrzeganiu konieczności interwencjonizmu państwowego czy nawet ponadpaństwowego. Klasyczny i neoklasyczny nurt ekonomii nie uznaje konieczności zbyt wielu regulacji i interwencji prowadzonych przez państwo (czy nawet ustanawiania wspólnej polityki i interwencji na gruncie ponadpaństwowym jak to ma miejsce w przypadku Unii Europejskiej). Koncepcja rozwoju zrównoważonego wymaga nie tylko tego rodzaju działań na poziomie lokalnym, ale również współpracy na gruncie regionalnym, międzynarodowym i globalnym. Założenia ekonomii zrównoważonego rozwoju uznają istotność czynników pozaekonomicznych w osiągnięciu rozwoju społeczno-gospodarczego (prawne, społeczne, polityczne). Dlatego zwolennicy rozwoju zrównoważonego, jak zauważa Rogall (2010, s. 28), postulują zastąpienie paradygmatu wzrostu tradycyjnej ekonomii mierzonego wskaźnikiem PKB paradygmatem zrównoważonego rozwoju (wzrostu selektywnego), gwarantującym spełnienie formuły zrównoważonego rozwoju (wzrost produktywności zasobów większy niż wzrost PKB). Jednak, jak podkreśla autor, brak jeszcze zgody w sprawie konkretnego ukształtowania tego nowego paradygmatu ekonomicznego.

Biorąc pod uwagę zasoby naturalne i ich wykorzystywanie w celu osiągnięcia wzrostu gospodarczego, niektóre główne myśli ekonomiczne brały pod uwagę ich znaczenie, jak na przykład sprawiedliwy podział wg Smitha czy uświadomienie ich nadmiernego wykorzystywania w neoklasycznej ekonomii środowiska. Zasoby te charakteryzują się często cechą nieodnawialności i zakłada się, iż nieracjonalne ich wykorzystywanie dotyczyć może ich nadmiernego zużycia. Powoduje to, iż nie są one w stanie ulec naturalnemu odnowieniu. Nadmierne zużycie zasobów nieodnawialnych, skutkować może wieloma konsekwencjami w tym niedostatecznym rozwojem (Rogall, 2010, s. 12). Jest to jedna z zasadniczych kwestii w rozważaniach o rozwoju zrównoważonym jako koncepcji rozwoju społeczno-gospodarczego.

W ekonomii wykorzystywanie zasobów określa się mianem gospodarowania nimi. Gospodarowanie zasobami według Kwiatkowskiego i Milewskiego (2005) definiowane jest jako działalność ludzka polegająca na zaspokajaniu nieograniczonych potrzeb przy użyciu

ograniczonych zasobów. Racjonalne gospodarowanie zasobami jest podstawowym założeniem ekonomii w skali mikro. Rzadkość zasobów jest bezpośrednią przyczyną, dla której podmioty gospodarcze muszą zachowywać się racjonalnie, aby w możliwie najwyższym stopniu osiągać swoje cele. W procesach gospodarowania wykorzystywane są różnego rodzaju zasoby. Obejmują one: zasoby ludzkie – do których należą ludzie z ich wiedzą i praktycznymi umiejętnościami, zasoby naturalne - czyli ziemia ze znajdującymi się w niej bogactwami, woda, powietrze, oraz zasoby będące wynikiem wcześniejszej działalności człowieka - np. narzędzia, maszyny, budynki, środki finansowe (Kwiatkowski i Milewski, 2005, s.3,7,14,16-17). Gospodarowanie zasobami jest więc kategorią ekonomiczną, która ma swoje korzenie w ekonomii klasycznej.

W przypadku paradygmatu zrównoważonego rozwoju szczególnego znaczenia nabiera właśnie racjonalność. „Racjonalność jest cechą świadomej działalności ludzkiej, polegającą na dobieraniu odpowiednich środków do osiągnięcia zamierzonych celów” (Nowa Encyklopedia Powszechna PWN, 1997, s. 41). Jeśli więc zaspakajanie ekonomiczno-społecznych celów z uwzględnieniem aspektów środowiskowych jest istotą rozwoju zrównoważonego to wykorzystywanie posiadanych zasobów w sposób racjonalny jest kluczowe, aby zachować wewnątrzpokoleniową i międzypokoleniową sprawiedliwość. Racjonalność w wykorzystywaniu zasobów nie wyklucza bowiem ich wykorzystywania *sensu stricte*, ale nakazuje wykorzystywać je w taki sposób, aby nie zatraciły one swojej wartości i aby mogły przetrwać dla przyszłych pokoleń.

Jak zauważa Poskrobko (2011b, s. 18), obecnie gospodarowanie oznacza racjonalizację bezpośredniego (przez ludzi) i pośredniego (w procesach gospodarczych) korzystania z zasobów, walorów, sił i procesów przyrodniczych, racjonalizację (i efektywność) wytwarzania i dystrybucji antropogennych dóbr i procesów wytwórczych oraz wykorzystanie ludzkiej wiedzy, umiejętności zdolności do zaspokajania potrzeb bytu i rozwoju wielu pokoleń.

W przypadku zasobów kulturowych, tak samo jak w przypadku zasobów naturalnych, cecha nieodnawialności i racjonalne ich wykorzystywanie są konieczne dla zachowania ich dla obecnego i przyszłych pokoleń. Nieodnawialność obiektów dziedzictwa kulturowego zwłaszcza materialnego np. w postaci budowli zabytkowych polega na braku możliwości zapewnienia odbudowy ich w prawdziwej, historycznej formie – jest to bowiem coś, czego nie da się odtworzyć, zbudować od nowa zachowując oryginalność, niepowtarzalną atmosferę, poczucia dawno minionych chwil. Są to cechy charakterystyczne obiektów zabytkowych. Racjonalne ich wykorzystanie zwłaszcza do współczesnych celów użytkowych warunkuje więc

zachowanie ich w miarę oryginalnym, niezmienionym stanie dla przyszłych pokoleń. Traktując je jako zasób podlegający gospodarowaniu zasadnym wydaje się więc gospodarowanie nimi w sposób racjonalny, aby zapewnić im przetrwanie w miarę niezmienionym stanie dla przyszłych pokoleń.

1.3. Poziomy wdrażania i realizacji koncepcji rozwoju zrównoważonego

Zasady zmierzające do pogodzenia wymagań czystego środowiska i rozwiniętej gospodarki, kształtujące zrównoważony rozwój, powinny być uwzględniane w planowaniu rozwoju w skali globalnej, regionalnej⁴ i lokalnej (Bondaruk, 2012, s. 20 za: Domański, 2000).

Na gruncie nauki badania nad rozwojem zrównoważonym prowadzone są w różnych dyscyplinach naukowych. Dlatego też ekonomia zrównoważonego rozwoju ma charakter interdyscyplinarny. I pomimo wątpliwości i trwających dyskusji na gruncie naukowym (jak wspomniano w podrozdziale o jej genezie), koncepcja ta jest popierana i wdrażana w praktyce na różnych poziomach: globalnym, europejskim, a także na poziomach krajowym oraz lokalnym w skali poszczególnych krajów.

Na poziomie globalnym wdrażanie oraz promowanie koncepcji rozwoju zrównoważonego następuje poprzez inicjatywy szeregu organizacji międzynarodowych o zasięgu światowym. Organizacje te mają bezpośredni wpływ na tworzenie polityk o zasięgu międzynarodowym, a także regionalnym i lokalnym.

Do głównych organizacji o zasięgu globalnym, mających na względzie propagowanie, kreowanie i wdrażanie koncepcji zrównoważonego rozwoju i mających zasadniczy wpływ na kształt wdrażanych polityk międzynarodowych należą: Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ) wraz z jej wyspecjalizowanymi agencjami, w tym organizacje grupy Banku Światowego oraz Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD). Kraje będące członkami tych organizacji zobowiązują się do stosowania wytycznych w wielu kwestiach m.in. tych związanych z realizacją koncepcji rozwoju zrównoważonego.

W ramach ONZ funkcjonują struktury, które działają zarówno w zakresie badań nad środowiskiem, jak i realizacji projektów mających na celu wsparcie ochrony środowiska. Mowa tutaj zwłaszcza o Programie Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (*UNDP, United Nations*

⁴ Według R. Polańskiego regionalizacja występuje na dwóch szczeblach: międzynarodowym i lokalnym. Regionalizacja międzynarodowa oznacza tworzenie struktur integracyjnych przez określone grupy państw w poszczególnych regionach świata, czego egzemplifikacją jest przede wszystkim Unia Europejska. Regionalizacja lokalna natomiast, to promowanie rozwoju regionów przez poszczególne państwa (krajowa polityka regionalna) lub regionalne struktury integracyjne (polityka regionalna ponadnarodowa). (Polański, R., 2010, s. 7).

Development Programme) oraz Programie Środowiskowym Organizacji Narodów Zjednoczonych (*UNEP, United Nations Environmental Programme*). Do ich zadań należy m.in. monitorowanie realizacji założeń rozwoju zrównoważonego w skali globalnej (Trzepacz, 2012, s. 23).

Inną organizacją o charakterze globalnym, działającą na rzecz wdrażania idei rozwoju zrównoważonego, jest Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) - (ang. *Organisation for Economic Co-operation and Development*). Jest to organizacja międzynarodowa o profilu ekonomicznym skupiająca 36 wysoko rozwiniętych i demokratycznych państw. Działania OECD wywierają znaczny wpływ na politykę państw w odniesieniu do rozwoju zrównoważonego. Prowadzi ona różnego rodzaju działania i inicjatywy promujące, wdrażające a także mierzące efekty działań dotyczących rozwoju zrównoważonego na świecie.

Na poziomie europejskim wdrażanie koncepcji zrównoważonego rozwoju związane jest z „przenoszeniem na grunt regionalny ustaleń konferencji międzynarodowych (np. Deklaracji Sztokholmskiej, Deklaracji z Rio de Janeiro, czy Deklaracji z Johannesburga). Istotne znaczenie ma również lokalna współpraca oraz rozwijająca się wewnętrzna polityka unijna” (Rosicki, 2010, s. 12). Rozwój zrównoważony stał się zasadą ustrojową Unii Europejskiej (UE) i jednym z podstawowych zadań UE, którego realizacja wymaga prowadzenia polityki ochrony środowiska. W świetle postanowień Traktatu o Unii Europejskiej podpisanego w Maastricht, w Konstytucji Unii Europejskiej zaakcentowane zostało wejście Wspólnoty Europejskiej na drogę rozwoju zrównoważonego (Mazur-Wierzbicka, 2006, s.323). Dla Unii Europejskiej jako organizacji międzynarodowej zrównoważony rozwój jest sprawą priorytetową w jej działaniach. Nie jest on dla Unii Europejskiej jakąś odrębną jakością funkcjonującą w oderwaniu od innych obszarów jej działania. Unia przyjmuje rozwój zrównoważony jako uniwersalny kierunek działań, który ma być obecny we wszelkich politykach. Ponadto ma być naturalną podstawą wszystkich wprowadzanych przez Unię Europejską rozwiązań – bez względu na to, czy są one na etapie planowania, przygotowywania czy realizacji (Sozański, 2002, s. 92; Mazur-Wierzbicka, 2006, s. 324; Brzuska, 2011).

W działaniach praktycznych, głównym narzędziem określającym szczegółowe cele i działania, zmierzającym przede wszystkim do osiągnięcia w pełni zrównoważonego rozwoju, ale również pomagającym w wypracowywaniu odpowiednich wzorców jest długoterminowa Strategia Zrównoważonego Rozwoju UE. Priorytety i cele rozwojowe Unii Europejskiej

zawarte są także w wielu innych unijnych dokumentach strategicznych na przykład Strategia „Europa 2020” (Komisja Europejska, 2010).

Unia Europejska odgrywa istotną rolę w kształtowaniu nie tylko europejskiego, ale i światowego programu działań, który jest całkowicie zgodny z europejską wizją. Program ten stał się światowym planem działania na rzecz globalnego zrównoważonego rozwoju. Program działań stanowi zobowiązanie do zlikwidowania ubóstwa i osiągnięcia zrównoważonego rozwoju na całym świecie do 2030 r. Cele rozwoju zrównoważonego i związane z nimi wartości docelowe ma charakter globalny; są one powszechnie obowiązujące i powiązane ze sobą nawzajem. Wszystkie kraje – zarówno rozwinięte, jak i rozwijające się – są współodpowiedzialne za osiągnięcie celów zrównoważonego rozwoju. Program działań łączy w wyważony sposób trzy wymiary zrównoważonego rozwoju – gospodarczy, społeczny i środowiskowy. Jest on wyrazem międzynarodowego konsensusu co do tego, że takie wartości jak pokój, bezpieczeństwo, sprawiedliwość dla wszystkich oraz włączenie społeczne nie tylko mają być osiągnięte indywidualnie, ale też muszą się nawzajem wzmacniać. Niektóre programy zawierają elementy związane z ochroną i wykorzystaniem dziedzictwa kulturowego.

Wdrażanie koncepcji zrównoważonego rozwoju na poziomie krajowym związane jest w dużej mierze z czynnikami zewnętrznymi, takimi jak polityki prowadzone na gruncie międzynarodowym, czyli działania wyżej wspomnianych organizacji (ONZ, OECD, Unia Europejska). Przynależność poszczególnych krajów do tych organizacji bowiem zobowiązuje ich rządy do stosowania ogólnie przyjętych polityk i praktyk. W przypadku członkostwa w Unii Europejskiej, „prawo unijne jest włączone do systemu prawa państwa członkowskiego albo poprzez założenie *a priori* jego bezpośredniego obowiązywania albo poprzez wprowadzenie w życie dyrektyw unijnych za pomocą instrumentów prawnych państwa członkowskiego” (Czaputowicz, 2008, s. 4).

W przypadku Polski, już od roku 1989, kiedy to zaczęły zachodzić zmiany w systemie politycznym, zaczęto przypisywać coraz większą rolę ochronie środowiska (choć już w roku 1980 pojęcie rozwoju zrównoważonego zdefiniowano w Ustawie o ochronie i kształtowaniu środowiska). W roku 1991 w Polityce Ekologicznej Państwa jako jeden z głównych celów przyjęto praktyczne wdrożenie rozwoju zrównoważonego (Nieżgoda, 2006, s. 22; Mazur-Wierzbicka, 2006, 218-219). Ponadto w samej tylko ustawie zasadniczej zawarto zapis, który stanowi, iż „Rzeczpospolita Polska (...), strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju” (Ustawa, 1997). Polska uczestnicząc w Konferencji Narodów Zjednoczonych „Środowisko i Rozwój” oraz podpisując

dokumenty o charakterze deklaratywnym: Deklarację z Rio na temat środowiska i rozwoju, Program Działań Agenda 21, Deklarację zasad zrównoważonego zarządzania lasami oraz dwie umowy globalne: Konwencję w sprawie zmian klimatu i Konwencję o różnorodności biologicznej zobowiązała się do wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju.

Po akcesji danego kraju do Unii Europejskiej, wdrażanie koncepcji zrównoważonego rozwoju staje się już nie tylko sprawą suwerennego państwa, ale również części wspólnoty, dla której zrównoważony rozwój jest zasadą ustrojową. Wstąpienie do UE bowiem wywołuje konieczność realizowania polityki spójności. Podstawowym celem tej polityki jest promowanie harmonijnego rozwoju całego terytorium UE. W ten sposób bowiem dąży się do wzmocnienia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej Wspólnoty poprzez odpowiednie wykorzystywanie funduszy strukturalnych, Funduszu Spójności oraz samej polityki spójności (Hołuj, 2010 s. 30).

Na poziomie regionalnym (w sensie regionalizacji na poziomie państwa) i lokalnym, wdrażanie zasad zrównoważonego rozwoju również odbywa się głównie za sprawą ogólnych polityk i wytycznych. W krajach należących do wspomnianych wyżej organizacji międzynarodowych duże znaczenie przypisuje się programowi Agenda 21 (United Nations, 1992). Jak wskazuje Ciesiołka (2009, s. 81) „...agenda dała podstawę do podjęcia działań, wytyczenia celów, sposobów postępowania, stosownie do odmiennych uwarunkowań, możliwości i priorytetów poszczególnych regionów. Zgodnie z założeniami koncepcji planowania zrównoważonego rozwoju zawartymi w Agendzie 21, rozwój samorządowych wspólnot powinien być postrzegany jako proces stałego wzrostu jakości życia lokalnych społeczeństw, wsparty na wzajemnie zrównoważonych zasadach o charakterze społecznym, gospodarczym i ekologicznym. Działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju powinno być tu rozumiane jako podejmowanie i wprowadzanie w życie takich decyzji, które na zasadzie kompromisu godzą przeciwstawne cele właściwe dla każdej z wymienionych sfer rozwoju”.

Również członkostwo w Unii Europejskiej ma duże znaczenie we wdrażaniu zasad zrównoważonego rozwoju na poziomie regionalnym i lokalnym. Dla Unii Europejskiej bowiem, zagadnienia polityki rozwoju regionalnego są szczególnie ważne. Podstawową tego przyczyną jest znaczne zróżnicowanie regionalne państw członkowskich i jego negatywne konsekwencje zarówno na płaszczyźnie politycznej, ekonomicznej jak i społecznej (Sauer, Kawecka-Wyrzykowska i Kulesza, 2000, s. 127), czyli związanej z rozwojem zrównoważonym. Wdrażanie to ma miejsce zwłaszcza w kształtowaniu polityk dotyczących rozwoju lokalnego i regionalnego. Duże znaczenie w kształtowaniu tych polityk mają fundusze

unijne, które odgrywają zasadniczą rolę w działaniach inwestycyjnych na szczeblu lokalnym i regionalnym współfinansowanych z tych funduszy. Aby mieć możliwość ubiegania się o nie, występuje konieczność spełnienia pewnych unijnych standardów a to rodzi konieczność dostosowania m.in. polityk krajowych dotyczących samorządów lokalnych. W Polsce na władzach samorządowych spoczywa ustawowy obowiązek kierowania się zasadą zrównoważonego rozwoju w planowaniu strategicznym na poziomie lokalnym. Przykładowo, Ustawa z dnia 27.04.2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Ustawa, 2001) stanowi w Artykule 8, że „polityki, strategie, plany lub programy dotyczące w szczególności przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, gospodarki przestrzennej, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu powinny uwzględniać zasady ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju”. Inny dokument prawny, odnoszący się do obowiązku kierowania się zasadami zrównoważonego rozwoju na poziomie lokalnym w Polsce to Ustawa o samorządzie województwa (Ustawa, 1998), która w art. 11 p. 2 pp.5 stanowi, iż samorząd prowadzi politykę rozwoju, na którą składa się m.in. „racjonalne korzystanie z zasobów przyrody oraz kształtowanie środowiska naturalnego, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju”. Przez analogię zasady te powinny być uwzględniane również na poziomie samorządów gminnych (Ciesiołka, 2009, s. 82). Zdaniem Bondaruka (2012, s. 9) paradygmat zrównoważonego rozwoju na poziomie lokalnym jest obecnie wyznacznikiem wielokierunkowych działań podejmowanych przez władze publiczne na rzecz poprawy warunków życia i gospodarowania na danym terenie. Należy więc założyć, że osiągnięcie celów zrównoważonego rozwoju na szczeblach lokalnych jest warunkiem osiągnięcia ich na poziomie krajowym, regionalnym i globalnym.

W sferze rozważań teoretycznych rozwój regionalny i lokalny korzysta z dorobku ogólnej teorii rozwoju gospodarczego, teorii ekonomii oraz teorii gospodarki przestrzennej (Szewczuk, 2011, s. 35). Dlatego też w przypadku kategorii rozwoju regionalnego i lokalnego koncepcje teoretyczne uwzględniają dorobek zarówno ekonomii klasycznej i neoklasycznej, ale również wielu innych dyscyplin naukowych.

Według Paryska (1997, s. 46) rozwój lokalny i regionalny są kategoriami rozwoju społeczno-gospodarczego. W pojęciach tych mieści się zarówno tworzenie nowych miejsc pracy, jak i kompleksowe kształtowanie możliwie najlepszych warunków do życia w środowisku lokalnym i regionalnym. Biorąc pod uwagę rozróżnienie terytorialne rozwoju, w definicji podanej przez Szewczuka (2011, s. 14), „za rozwój lokalny uznaje się proces zmian

dokonujący się na terytorium gmin, miast i powiatów. Rozwój na poziomie każdego województwa samorządowego rozpatrywany jest już w kategoriach rozwoju regionalnego”. Zmiany te powinny być pozytywne (bo tylko wtedy możemy mówić o tendencji rozwojowej) oraz mieć charakter ilościowy, jak i jakościowy.

W rozwoju lokalnym i regionalnym wyróżnia się kilka wymiarów: społeczno-kulturowy, środowiskowy, infratechniczny, gospodarczy i przestrzenny. Przy czym każdy z tych wymiarów obejmuje pewne elementy, które składają się na złożony rozwój lokalny i regionalny (Miszczuk i Żuk, 2007, s.161-162 za: Klasik i Kuźnik, 1998, s. 396). Wymiary te i elementy składowe stanowią zarazem aspekty rozwoju zrównoważonego. W wymiarze społeczno-kulturowym elementami składowymi są: ludność, wykształcenie, kwalifikacje zawodowe, integracja społeczności lokalnej i regionalnej, warunki życia, instytucje i usługi społeczne. W wymiarze środowiskowym elementami składowymi są: zasoby środowiska przyrodniczego, poziom zanieczyszczenia środowiska, infrastruktura ekologiczna, świadomość ekologiczna. W przypadku wymiaru gospodarczego wyróżnić można: zasoby gospodarcze, działalności gospodarcze występujące na danym terenie, funkcje gospodarcze, rynki lokalne i regionalne, baza ekonomiczna. Wymiar infrastrukturalny i techniczny rozwoju to m.in. posiadana infrastruktura techniczna a wymiar przestrzenny to zagospodarowanie przestrzenne, układy funkcjonalno-przestrzenne, dostępność przestrzenna i ład przestrzenny (Miszczuk i Żuk, 2007, s.161-162 za: Klasik i Kuźnik, 1998, s. 396).

Koncepcje rozwojowe podlegają ciągłej ewolucji z powodu coraz to nowych czynników, mających wpływ na życie społeczno - gospodarcze. Czynnikiem takimi są postęp technologiczny i globalizacja. Obejmują one w swym zakresie coraz więcej elementów rzeczywistości gospodarczej, społecznej, środowiskowej i kulturowej. Na realizację koncepcji rozwoju zrównoważonego, również na poziomie lokalnym i regionalnym mają wpływ przede wszystkim czynniki egzogeniczne w postaci prowadzonych polityk na poziomie globalnym i regionalnym (w sensie regionalizacji międzynarodowej) czy polityki i wytyczne Unii Europejskiej w krajach Wspólnoty. Jest to widoczne zwłaszcza w przypadku polityk prowadzonych na gruncie Wspólnoty, bowiem kraje członkowskie przyjmują wspólnotowy schemat działania rozwojowego. Dlatego też, wszelkie działania na gruncie lokalnym i regionalnym są powiązane z działaniami na gruncie wspólnotowym.

1.4. Czynniki rozwoju zrównoważonego na poziomie lokalnym

Rozwój lokalny jest procesem, na który mają wpływ różnego rodzaju czynniki. Najprościej rzecz ujmując, czynnikami rozwoju (w ujęciu ekonomii klasycznej A. Smitha) są: ziemia, kapitał, praca. Głuszczyk (2011, s. 74) czynniki rozwoju regionalnego i lokalnego definiuje jako „komponenty i właściwości regionów oraz ich otoczenia, a także zachodzące w tych przestrzeniach zdarzenia, które prowadzą do przechodzenia regionów od prostszych, mniej doskonałych do bardziej złożonych i lepszych form lub stanów”. Według Pająka (2007, s. 73) „rozwój lokalny w sferze gospodarczej polega na rozwijaniu indywidualnej i zbiorowej przedsiębiorczości przy wykorzystaniu miejscowych zasobów: surowców, siły roboczej, krajobrazu”. Inni badacze listę czynników determinujących rozwój lokalny i regionalny rozszerzają o potrzeby społeczności lokalnych, zasoby i walory środowiska przyrodniczego, zasoby pracy, inwestycje infrastrukturalne, istniejący potencjał gospodarczy, poziom nauki, techniki i kultury, istniejącą już infrastrukturę, nowoczesne technologie wytwarzania, tereny inwestycyjne, zapotrzebowanie rynków zewnętrznych na zasoby występujące lokalnie (Parysek 1997, s. 73; Wojewódzka, 2010; Pike, Rodroguez i Tomaney, 2017, s. 13).

W procesie rozwoju lokalnego i regionalnego znaczenie mają praktycznie wszystkie powyższe czynniki chociaż skala i kierunki ich oddziaływanie są różne. Na przykład w przypadku lokalizacji o bogatych walorach środowiska przyrodniczego czy posiadających uznane zasoby dziedzictwa kulturowego te właśnie czynniki mogą odgrywać kluczową rolę w kreowaniu ich rozwoju społeczno-gospodarczego, na przykład, poprzez rozwój funkcji turystycznej. W innych przypadkach tę kluczową rolę mogą odgrywać zainwestowanie infrastrukturalne bądź zasoby pracy. Istotną cechą tych czynników jest to, że posiadają one określone walory zarówno jakościowe, jak i ilościowe. Dlatego też istotne jest nie tylko ich właściwe identyfikowanie i wartościowanie, ale również praktyczne klasyfikowanie i wykorzystanie. Przesądzają bowiem one o tempie i kierunkach rozwoju lokalnego i regionalnego (Szewczuk, , s. 52).

W literaturze stosuje się również podział czynników rozwoju lokalnego i regionalnego na wewnętrzne i zewnętrzne (Brol, 2006, s. 16; Parysek, 1997, s. 73; Szewczuk, 2011, s. 102). Wewnętrzne czynniki to te, tkwiące w danym regionie, gminie, powiecie. Zewnętrzne czynniki to te, które znajdują się w bliższym i dalszym otoczeniu. Czynniki wewnętrzne są też określane mianem zasobów strategicznych i są to zasoby rzeczowe, finansowe oraz zasoby ludzkie. Do czynników zewnętrznych natomiast zalicza się: czynniki polityczne (np. polityka podatkowa,

przepisy prawa, przepisy wynikające z integracji europejskiej), ekonomiczne (np. cykle koniunktury gospodarczej, stopy procentowe, inflacja, bezrobocie), technologiczne (np. wydatki państwa na badania naukowe, nowe technologie, szybkość transferu technologii), społeczno-kulturowe (np. demografia ludności, rozłożenie dochodów, mobilność społeczna, religia, uznane normy społeczno-kulturowe) (Bański, 2016, s. 9).

Warczak (2015, s. 113-114), podobnie jak wyżej wymienieni autorzy, wyróżnia uwarunkowania rozwoju: wewnętrzne (endogeniczne) i zewnętrzne (egzogeniczne). Pojęcia te, precyzuje on w sposób następujący: „uwarunkowania zewnętrzne mają charakter makroekonomiczny (w świetle zachodzących zjawisk gospodarczo – społecznych wręcz globalny) i są wypadkową decyzji i rozwiązań przyjętych na zewnątrz układu lokalnego, np. w skali regionalnej, w ramach kraju czy organizacji międzynarodowej (UE). (...) Stanowią one uwarunkowania twarde, czyli takie, na które dana jednostka lokalna nie ma wpływu, ale których nieuwzględnienie w planach w znacznym stopniu ogranicza skuteczność dalszego działania. Zakres ich jest dość szeroki i wynika z przyjętych rozwiązań ustrojowych, kulturowych, prawnych, instytucjonalnych oraz jest wypadkową realizowanych założeń polityki gospodarczej państwa czy organizacji międzynarodowych”.

W związku z tym, iż na uwarunkowania egzogeniczne, czyli twarde dana jednostka administracji publicznej nie ma wpływu, istotna rola w kształtowaniu kierunków i osiąganiu rozwoju lokalnego spoczywa na czynnikach endogenicznych (wewnętrznych). Są to bowiem, jak podkreśla Korenik (1999), elementy mające znaczenie dla gospodarki danego obszaru, często o charakterze specyficznym czy unikatowym, odpowiadającym tylko danemu układowi lokalnemu. Dlatego też, większą szansę na rozwój i silną pozycję konkurencyjną mają te jednostki, które potrafią zdiagnozować i wzmacniać swój endogeniczny i egzogeniczny potencjał (Warczak, 2015, s. 113). Do czynników endogenicznych mających wpływ na rozwój lokalny i regionalny należą zasoby znajdujące się na terenie danej jednostki terytorialnej. Mogą to być zasoby ludzkie, zasoby przyrodnicze, finansowe czy majątek trwały. I pomimo różnych strategii rozwojowych wdrażanych w zależności od panujących na danym terenie warunków i występujących okoliczności, w każdym przypadku mają one duży wpływ na rozwój lokalny i regionalny.

Jeśli zasoby lokalne są wykorzystywane w odpowiedni i racjonalny sposób, wówczas istnieje duża szansa, że przyczynią się one do społeczno-gospodarczego rozwoju danego obszaru. Istotnym czynnikiem rozwoju lokalnego i regionalnego bowiem jest aktywizacja potencjału wewnętrznego determinowanego przez posiadane zasoby (Romer, 1990, s. 71-72).

Władze lokalne i regionalne powinny zatem w strategiach rozwojowych polegać na lokalnych aktywach i potencjale oraz zapewnić ich pełne i mądre wykorzystanie, czyli na tym, co nazywane jest *kapitałem terytorialnym* (Camagni, 2008, s. 34). Lokalny i regionalny rozwój społeczno- gospodarczy obejmuje bowiem mieszankę egzogenicznych ograniczeń oraz reorganizacji (jeśli istnieje taka potrzeba) i rozbudowy lokalnego majątku (Scott i Storper, 2003, s. 586). Można to określić dostosowywaniem posiadanego kapitału endogenicznego do aktualnie panujących potrzeb społeczno-gospodarczych przy określonych uwarunkowaniach zewnętrznych.

Na szczególną uwagę w przypadku rozwoju lokalnego i regionalnego zasługują zasoby, którymi, ze względu na uwarunkowania zewnętrzne, władze lokalne nie mogą swobodnie dysponować. Ograniczenia te wynikają najczęściej z prawnej ich ochrony (np. zasoby leśnie, na terenie których ustanowiono strefy ochronne w postaci parków narodowych czy krajobrazowych, obszarów Natura 2000, obiekty zabytkowe, parki kulturowe itp.). W niektórych przypadkach wymagane jest ponoszenie nakładów na ich utrzymanie w należyтым stanie. Tak jest w przypadku zasobów materialnego dziedzictwa kulturowego, które z obiektów stanowiących świadectwo minionych epok, stało się istotnym zasobem w procesie gospodarowania. Podlega ono typowym procesom gospodarczym, a także przekształceniom do zupełnie innych funkcji niż pełniły dotychczas. Gospodarowanie tymi zasobami wymaga szczególnej uwagi, bowiem niewłaściwie nadane funkcje współczesne, mogą zagrozić ich podstawowej funkcji, jaką jest stanowienie wiarygodnego dokumentu historycznego dla przyszłych pokoleń (Szmygin, 2011, s. 13).

1.5. Wykorzystanie zasobów lokalnych w realizacji koncepcji rozwoju zrównoważonego

Zasoby lokalne, określane przez niektórych badaczy mianem zasobów strategicznych (Bański, 2016, s. 9) czy kapitału terytorialnego (Camagni, 2008, s. 34) stanowią niewątpliwie istotny czynnik rozwoju opartego na potencjale endogenicznym. Jak podkreśla Sekuła (2001, s. 140), rozwój ten oparty jest o wewnętrzny potencjał rozwojowy wspólnoty lokalnej, przy czym potencjał ten rozumiany jest jako wewnętrzne możliwości rozwojowe regionu zdeterminowane posiadanymi zasobami. Podstawowym czynnikiem rozwoju zatem jest aktywizacja potencjału wewnętrznego regionu, przy uwzględnieniu unikatowości położenia czy odrębności tradycji. Umiejętne wykorzystanie tkwiącego potencjału endogenicznego, przy

wykorzystaniu odpowiednich uwarunkowań zewnętrznych, powinno przyczyniać się do rozwoju społeczno-gospodarczego na danym terenie.

Z punktu widzenia rozwoju zrównoważonego istotne jest, aby zasoby lokalne służyły nie tylko osiągnięciu ekonomicznego rozwoju danej jednostki terytorialnej. Powinny one również przyczyniać się do szerszego spektrum celów, które mieszczą się w kategorii szeroko pojmowanego zrównoważonego rozwoju. Wykorzystanie ich powinno przyczyniać się do zaspokajania szeroko pojmowanych potrzeb gospodarczo-społecznych na danym terenie przy jednoczesnej ochronie środowiska naturalnego.

W realizowanej obecnie polityce regionalnej dotyczącej rozwoju zrównoważonego kluczowe jest podejście terytorialne, którego podstawowymi zasadami są: efektywność, rozumiana jako przeciwdziałanie niepełnemu wykorzystaniu potencjałów rozwojowych, oraz równość, rozumiana jako przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu⁵ (Barca, 2009, s. 5). Kluczowe zatem jest efektywne wykorzystanie zasobów endogenicznych danej jednostki terytorialnej w osiągnięciu celów rozwoju zrównoważonego i bez szkody czy wykluczenia w ich wykorzystywaniu jakichkolwiek grup społecznych. Dotyczy to zarówno większych jednostek terytorialnych jak i tych mniejszych (w przypadku Polski, powiatów czy gmin).

Dążenie do efektywności w wykorzystaniu potencjału endogenicznego na poziomie lokalnym są następstwem ogólnego współczesnego paradygmatu rozwojowego w którym wychodzi się z założenia, iż współczesna gospodarka skutkuje nadmiernym wykorzystywaniem zasobów naturalnych dostępnych na naszej planecie (zarówno odnawialnych jak i nieodnawialnych), co jest niezgodne z zasadą rozwoju zrównoważonego. Wykorzystanie potencjału zasobów zaczęło mieć znaczenie nie tylko w przypadku takich zasobów występujących w przyrodzie jak paliwa kopalne, lasy czy zasoby wody. Znaczenia nabrała również konieczność efektywnego wykorzystywania również innych zasobów, w tym pochodzenia antropogenicznego.

Rozwój regionalny i lokalny oparty na wykorzystaniu potencjału endogenicznego ma swoje źródła nie tylko w wyżej wspomnianej ogólnoświatowej tendencji rozwojowej. Tendencja ta bowiem, przyjęta na przykład na gruncie europejskim, wyrażana jest przez szereg polityk i realnych działań mających istotny wpływ na pojmowanie ważności zasobów

⁵ Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, ze względu na wielowymiarowość tego zjawiska i różne przyczyny związane z jego występowaniem we współczesnym życiu społeczno-gospodarczym stanowi korelację z ubóstwem i biedą a także nierównościami w skali lokalnej i regionalnej. Walka z ubóstwem, biedą a co za tym idzie z wykluczeniem społecznym jest jednym z priorytetów wdrażania idei zrównoważonego rozwoju w skali globalnej (Milenijne Cele Rozwoju), regionalnej na poziomie UE, krajowej czy regionalnej w skali kraju oraz lokalnej.

lokalnych. W politykach tych i działaniach wskazuje się na potencjał tkwiący w zasobach lokalnych. Bański (2016, s. 9) w swych rozważaniach dotyczących rozwoju opartego na zasobach lokalnych, wyróżnia dwie kategorie zasobów: „uniwersalne - powtarzalne i dające się odtworzyć na innym terytorium oraz lokalne (specyficzne) – stanowiące o niepowtarzalności i unikatowości jednostki terytorialnej. Zasoby specyficzne tworzą przewagi konkurencyjne obszaru, na którym występują, bo charakteryzują się zazwyczaj rzadkością występowania”. Zdaniem autora są one trudne do powielania przez innych lub trudno zastępowalne przez inne rodzaje zasobów w innych miejscach. Zasobów takich nie można też oddzielić od miejsca ich występowania, ponieważ są głęboko „zakorzenione” w lokalnej przestrzeni i społeczności. Dlatego też, specyficzne zasoby stanowiąc mogą źródło przewagi konkurencyjnej a odpowiednie i pełne ich wykorzystanie może dać szansę na znaczne przyczynienie się do zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego danej jednostki terytorialnej (Barca, 2009, s. 5).

W niniejszych rozważaniach szczególnego znaczenia nabierają określenia: odpowiednie, efektywne oraz racjonalne wykorzystywanie zasobów. Pojęcie „racjonalności” w gospodarowaniu zasobami w kontekście rozwoju zrównoważonego zostało już opisane w podrozdziale 1.2 niniejszej pracy. Pojęcie „efektywności” charakteryzuje się wieloznacznością. W naukach ekonomicznych efektywność rozpatrywana jest w dwóch kategoriach: ekonomicznej i organizacyjnej. W ramach teorii ekonomii wyróżnia się efektywność ekonomiczną, która dąży do jak największej wydajności bądź oszczędności środków. Dotyczy ona osiągnięcia określonych wyników przy możliwie najniższych nakładach (kosztach). Może również odnosić się do uzyskiwania możliwie jak najwyższego wyniku z określonej ilości nakładów. W teorii zarządzania natomiast, wyróżnia się pojęcie efektywności organizacyjnej, nazywanej również efektywnością funkcjonowania systemu, przez którą rozumie się zdolność przedsiębiorstwa do bieżącego i strategicznego przystosowania się do zmian w otoczeniu oraz produktywnego wykorzystania posiadanych zasobów dla realizacji zaplanowanych celów (Szymańska, 2010, s. 156). Definicja z teorii zarządzania wydaje się bliższa rozważaniom odnoszącym się do wykorzystywania potencjału lokalnego i efektywnego zarządzania nim. Systemem bowiem jest w tym przypadku pewien układ lokalny, który musi przystosować się do zmian w otoczeniu (czynniki egzogeniczne) oraz w sposób produktywny wykorzystywać posiadane zasoby dla realizacji celów (gospodarczych, społecznych, środowiskowych).

Pojęcie „odpowiedniego” wykorzystania zasobów lokalnych należy rozpatrywać w odniesieniu do synonimów: prawidłowy, należyty, celowy, zasadny, ale również racjonalny. Odpowiednie wykorzystanie zasobów bowiem, to wykorzystanie ich w sposób prawidłowy,

bez uszczerbku na ich wartości, w określonych celach. Ma to szczególne znaczenie w przypadku zasobów specyficznych, to znaczy takich, które występują na danym terenie i mogą być rzadkie czy unikatowe. Zasoby te w niektórych przypadkach same powinny podlegać odpowiedniemu i racjonalnemu wykorzystaniu. Tak jest w przypadku zasobów nieodnawialnych, na przykład przyrodniczych, ale również w przypadku zasobów pochodzenia antropogenicznego w postaci materialnego dziedzictwa kulturowego, które stanowi jeden z istotnych zasobów rozwoju lokalnego i regionalnego. Znaczenie to jest różnie postrzegane w zależności od „ważności” danego dziedzictwa. Na przykład Koloseum w Rzymie jako zabytek klasy światowej jest postrzegany jako cenniejszy niż zabytkowy kościółek w mało znaczącej wsi, który również jest chroniony prawem. Rozróżnienie to jest bardzo ważne, ponieważ w przypadku lokalizacji obfitującej w uznane dziedzictwo kulturowe zasób ten przyczynia się znacząco do rozwoju lokalnego kreując funkcję turystyczną, która często przyjmuje wiodącą rolę w gospodarce danej jednostki terytorialnej, co przesądza o jej konkurencyjności. Inaczej jest w przypadku pojedynczych, mniej uznanych obiektów zabytkowych na terenach nie obfitujących w tego rodzaju zasoby. Wówczas, mogą one stanowić problem dla władz lokalnych, bowiem generują one koszty utrzymania a rozwiązania prawne nie pozwalają na swobodne dysponowanie takim zasobem i na przykład na zburzenie go. Jedynym rozwiązaniem zatem, jest znalezienie dla nich odpowiedniej współczesnej funkcji użytkowej, generującej długofalowe korzyści społeczno-ekonomiczne. Wyjątkowość tego zasobu i cecha nieodnawialności, jednakże, wymaga racjonalności w jego wykorzystywaniu i gospodarowaniu nim, bowiem zgodnie z jedną z naczelných zasad rozwoju zrównoważonego zasób ten powinien przetrwać dla przyszłych pokoleń w możliwie niezmiennym stanie. Tak jest w przypadku zasobów nieruchomego dziedzictwa kulturowego jako zasobów endogenicznych mogących przyczynić się do lokalnego rozwoju zrównoważonego.

Rozdział II

Dziedzictwo kulturowe jako zasób endogeniczny i jego wpływ na lokalny rozwój zrównoważony

Od lat 90 tych XX wieku dziedzictwo kulturowe postrzegane jest jako ważny czynnik lokalnego rozwoju zrównoważonego. Badacze dziedzictwa zaczęli zwracać uwagę na wieloaspektowe korzyści wynikające z istnienia i wykorzystywania gospodarczego dziedzictwa. Zmienił się sposób postrzegania dziedzictwa z tylko ochronnego na prorozwojowy. Tym samym różnego rodzaju instytucje mające wpływ na tworzenie polityk dotyczących dziedzictwa zaczęły wdrażać polityki mające na celu zmianę podejścia do tego cennego zasobu i wykorzystywania go do współczesnych celów użytkowych, zachowując przy tym jego historyczne znaczenie.

2.1. Dziedzictwo kulturowe – istota, podstawowe pojęcia i znaczenie

W literaturze przedmiotu interpretacja szeroko pojętego dziedzictwa kulturowego jest różna, ponieważ przez wiele lat pojęcie to ewoluowało (Prott i O’Keefe, 1992, s. 301-307; Cleere, 1996; Omland, 2006; Smith, 2006, s. 44; Ashworth i Tunbridge, 2007, s. 3; Harrison, 2009, s. 9-15; Matthes, 2015). Interpretacje te zawierają jednak pewien element wspólny dotyczący znaczenia przeszłości dla teraźniejszości.

Aby określić, czym jest dziedzictwo kulturowe w znaczeniu szerszym niż zasób rozwojowy, należy sięgnąć do publikacji historyków sztuki, specjalistów z dziedziny ochrony zabytków, archeologów, socjologów czy specjalistów z zakresu prawa ochrony zabytków. Ich zdania i opinie są ważne, ponieważ oddają one istotę wyjątkowości, rzadkości i zarazem problematyki dziedzictwa we współczesnym świecie. Purchla (2013, s. 39) początki postrzegania materialnych elementów przeszłości jako reliktyw dawnej cywilizacji oraz pierwsze formy ich upamiętniania wskazuje już na czasy starożytnej Grecji. Kult pomników przeszłości, jego zdaniem, rozwijał się przez cały okres średniowiecza. Już wtedy, zdaniem tego autora, następowały pierwsze próby ich ochrony oraz konserwacji. Odkopanie w połowie XVIII wieku Pompei i Herkulanum oraz spopularyzowanie tych odkryć stworzyły podstawy archeologii i historii sztuki. Jednakże prawdziwy kult przeszłości rozwinął się dopiero w wieku XIX. Narodziła się wówczas konserwacja zabytków i stopniowo zaczęło się formować samo pojęcie zabytku”. W 1945 roku, po II wojnie światowej powstało UNESCO - Organizacja Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury (ang. *United Nations Educational,*

Scientific and Cultural Organization), której celem była działalność pro pokojowa po tragicznych dla ludzkości doświadczeniach II wojny światowej. Od początku swego istnienia organizacja ta wspiera wymianę międzynarodowych doświadczeń, której celem jest trwały rozwój, oparty na założeniu, że kolejne pokolenia będą mogły korzystać z dziedzictwa, które jest udziałem współczesnych ludzi. Są to więc działania koncentrujące się na rozwoju zrównoważonym. Celem tej organizacji jest również aktywizacja rządów poszczególnych państw oraz społeczności lokalnych dla idei ochrony dziedzictwa kulturowego i naturalnego, oraz współpracy w tym zakresie. Ochronie dziedzictwa kulturowego służą uchwalane w drodze negocjacji międzyrządowych akty normatywne oraz liczne programy, stymulujące międzynarodową współpracę w dziedzinie szeroko pojętej kultury.

Istotnym w ostatniej ćwierci XX wieku stał się fakt, że dziedzictwo kulturowe zyskało charakter zasobów, analogicznie do zasobów przyrodniczych. Podobieństwo to, jak stwierdza Kobyliński (2011, s. 21) polega na tym, iż dziedzictwo kulturowe jest zasobem ograniczonym, nieodnawialnym i narażonym na zniszczenie zarówno w wyniku działania czynników zewnętrznych, np. rozkładu wynikającego z upływu czasu, jak też w wyniku nadmiernej i niekontrolowanej konsumpcji. Z punktu widzenia celu niniejszej pracy, zasoby kulturowe są przedmiotem własności wspólnej i trzeba nimi mądrze zarządzać w interesie publicznym.

Konwencja UNESCO w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego uchwalona w Paryżu w roku 1972 zinterpretowała po raz pierwszy zwięzłe pojęcie dziedzictwa kulturowego. W rozumieniu Konwencji dziedzictwem kulturowym są:

- „zabytki: dzieła architektury, dzieła monumentalnej rzeźby i malarstwa, elementy i budowle o charakterze archeologicznym, napisy, grotty i zgrupowania tych elementów mające wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia historii, sztuki lub nauki;
- zespoły: budowli oddzielnych lub łącznych, które ze względu na swą architekturę, jednolitość lub zespolenie z krajobrazem mają wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia historii, sztuki lub nauki;
- miejsca zabytkowe: dzieła człowieka lub wspólne dzieła człowieka i przyrody jak również strefy a także stanowiska archeologiczne mające wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia historycznego, estetycznego, etnologicznego lub antropologicznego” (Ustawa Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. przez Konferencję Generalną Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury na jej siedemnastej sesji, 1976).

Interpretacja ta funkcjonuje w aktach prawnych i jest przytaczana w literaturze przedmiotu oraz opracowaniach naukowych, lecz ewoluuje ona w zależności od kontekstu, w jakich dziedzictwo kulturowe jest ujmowane lub w związku ze zmianami w społeczno-gospodarczo-kulturowej rzeczywistości. Skrócona wersja raportu dotyczącego znaczenia dziedzictwa kulturowego dla Europy (Międzynarodowe Centrum Kultury, 2015, s.11) definiuje szeroko pojęte dziedzictwo jako: „część przeszłości, którą wybieramy w teraźniejszości dla współczesnych celów ekonomicznych, kulturowych, politycznych i społecznych i którą decydujemy się przekazać przyszłym pokoleniom. (...). Dziedzictwo obejmuje wytwory człowieka i natury posiadające szczególną wartość kulturową bądź naukową dla rozwoju cywilizacji. Podlega ono zawsze współczesnej interpretacji, która nadaje mu nowe znaczenie. Tradycyjnie dzieli się je na kulturowe i naturalne, a dziedzictwo kulturowe z kolei – na materialne (ruchome i nieruchome) i niematerialne”. W definicji tej pojawia się określenie celów ekonomicznych, co wskazuje na postrzeganie dziedzictwa również w wymiarze gospodarczym.

Narodowy Instytut Dziedzictwa definiuje dziedzictwo kulturowe jako „ważny czynnik życia i działalności każdego człowieka. Stanowi ono dorobek materialny i duchowy poprzednich pokoleń, jak również dorobek naszych czasów. Oznacza wartość – materialną lub niematerialną – przekazaną przez przodków i określającą naszą kulturę. Zawiera w sobie wszystkie skutki środowiskowe wynikające z interakcji pomiędzy ludźmi a otoczeniem na przestrzeni dziejów” (Narodowy Instytut Dziedzictwa. (b.d.). Ochrona Dziedzictwa).

W związku z tym, iż niniejsza rozprawa dotyczy określonych obiektów dziedzictwa materialnego, zasadnym jest wyjaśnienie podziału dziedzictwa kulturowego na materialne i niematerialne. Materialne dziedzictwo, zgodnie z definicją UNESCO, podzielone jest na nieruchome dziedzictwo, obejmujące na przykład budynki, które same mogą zawierać zabytki ruchome np. meble, witraże, freski, malowidła a także instalacje przemysłowe (w przypadku dziedzictwa postindustrialnego) oraz dziedzictwo ruchome obejmujące, dzieła sztuki, książki, obrazy, rzeźby, dokumenty, ruchome maszyny, ubranie i inne artefakty, które są uważane za godne lub konieczne do zachowania dla przyszłych pokoleń” (UNESCO. (b.d). Konwencja).

Dziedzictwo niematerialne z kolei, zgodnie z definicją przyjętą w Konwencji UNESCO w roku 2003 r. w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, obejmuje „praktyki, wyobrażenia, przekazy, wiedzę i umiejętności – jak również związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzeń kulturowa– które wspólnoty, grupy i, w niektórych przypadkach, jednostki uznają za część własnego dziedzictwa kulturalnego. To

niematerialne dziedzictwo kulturalne, przekazywane z pokolenia na pokolenie, jest stale odtwarzane przez wspólnoty i grupy w relacji z ich otoczeniem, oddziaływaniem przyrody i ich historią oraz zapewnia im poczucie tożsamości i ciągłości, przyczyniając się w ten sposób do wzrostu poszanowania dla różnorodności kulturalnej oraz ludzkiej kreatywności” (UNESCO. (b.d). Dziedzictwo niematerialne). Zastrzeżono jednocześnie, że Konwencja uwzględnia jedynie takie niematerialne dziedzictwo kulturalne, które jest zgodne z istniejącymi instrumentami międzynarodowymi w dziedzinie praw człowieka, jak również odpowiada wymogom wzajemnego poszanowania między wspólnotami, grupami i jednostkami oraz zasadom zrównoważonego rozwoju.

Istotę dziedzictwa kulturowego, z punktu widzenia zabytkoznawcy i teoretyka zarządzania dziedzictwem kulturowym, w interesujący sposób opisał Kobyliński (2011, s. 22). Wyróżnił on trzy zakresy pojęciowe: „dobra kultury” jako najszersza klasa obiektów, „dziedzictwo kulturowe” jako jej podzbiór i wreszcie „zabytki” jako podzbiór klasy obiektów objętych terminem „dziedzictwa kulturowego”. Przy czym „dobrami kultury” nazwał on wytwory człowieka, a także wytwory natury, które posiadają wartości duchowe i dlatego można je nazwać dobrami kultury. Według tego autora jest to pojęcie najszersze, oznaczające wytwory zarówno współczesne, jak i dawne, zarówno materialne (przedmioty), jak i niematerialne (teksty, melodie, opowieści, rytuały, gesty, zwyczaje, będące dziełem zarówno człowieka, jak i natury, jeśli tylko posiadają one wartości duchowe.

Ważną z punktu widzenia niniejszej dysertacji jest również definicja „zabytku”. We wspomnianej wyżej definicji z Konwencji UNESCO wynika, iż zabytki stanowią pewną część dziedzictwa kulturowego. Encyklopedia Powszechna pojęcie „zabytku” definiuje jako „obiekt ruchomy lub nieruchomy, a także zespół obiektów lub miejsc, które stanowią świadectwo epoki albo zdarzenia i mają wartość historyczną, naukową, kulturalną, artystyczną i z tej racji podlegają ochronie prawnej” (Encyklopedia Powszechna PWN, 1997, s. 749). Definicja ta stanowi niejako kompilację pojęć składających się na definicję dziedzictwa kulturowego przytoczoną w Konwencji UNESCO. Pruszyński (1989, s. 16) natomiast zabytek definiuje jako „świadectwo dawnej działalności ludzkiej dokumentujące przeszłość, identyfikujące społeczeństwo kulturalnie, historycznie a często i politycznie”.

Ustawa z 23 lipca 2003 r. o Ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w artykule 3 definiuje pojęcie „zabytku” w następujący sposób: „nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym

ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową” (Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, 2003).

Rozpatrując kwestie prawnej ochrony zabytków jako dobra szczególnego nasuwa się pytanie o cele tej ochrony. W cytowanej powyżej ustawie uwzględniono interes społeczny tej ochrony. Interes społeczny, jednakże może mieć różne znaczenia i uzasadnienia. Klimek i Maciejowski (2008, s. 133-134) wyróżniają następujące uzasadnienia ochrony zabytków:

- „kulturowo-estetyczne (argument, na który powołuje się wiele instytucji i osób odpowiedzialnych za ochronę i utrzymanie zasobów dziedzictwa);
- socjo-psychologiczne (chodzi o to, aby przyszłość była zakotwiczona w przeszłości i aby zabytki były odczuwane przez każdego człowieka w indywidualny sposób oraz miały znaczenie symboliczne). Ponadto, trzeba podkreślić, zabytki pełnią funkcje edukacyjne, dzięki temu zyskują charakter socjologiczny i psychologiczny. Przekazywanie pewnych wartości z pokolenia na pokolenie jest bardzo istotne;
- polityczne – tworzenie muzeów i narodowych programów konserwacji, sprzyja jednoczeniu się władz ze społeczeństwem;
- ekonomiczne – chęć wykorzystania odnowionych budynków jako nowego zasobu gospodarczego”.

Szmygin (2016, s. 36) natomiast, wyróżnia dwa cele ochrony dziedzictwa:

- zachowanie dziedzictwa, czyli ochronę możliwie szerokiego zakresu wartości, które konstytuują dany element materialny lub niematerialny jako dziedzictwo. W praktyce, zdaniem tego autora, ochrona jest skoncentrowana głównie na zachowaniu danego elementu w postaci, która umożliwia traktowanie go jako dokumentu historycznego, oraz
- wykorzystanie dziedzictwa we współczesnym użytkowaniu i rozwoju. Współcześnie bowiem coraz bardziej dostrzegany jest potencjał dziedzictwa jako ważnego czynnika rozwoju gospodarczego, jednocześnie współtworzącego odpowiednie warunki życia. Dziedzictwo może mieć kluczowe znaczenie w realizacji wielu funkcji – gospodarka, kultura, tożsamość i spójność społeczna, tożsamość przestrzeni i zabudowy, etc.(...)”.

W tej kategoryzacji celów uwidaczniają się wyraźnie elementy zrównoważonego rozwoju takie, jak rozwój gospodarczy, odpowiednie warunki życia, tożsamość i spójność społeczna.

Jak podkreślają badacze dziedzictwa, dziedzictwo kulturowe ma charakter cennego, nieodnawialnego zasobu, analogicznie do zasobów naturalnych. Traktując dziedzictwo kulturowe jako zasób, podkreśla się cechy ważne z punktu widzenia teorii konserwatorskiej tzn.: jest ono zasobem ograniczonym, nieodnawialnym i narażonym na zniszczenie, zarówno w wyniku czynników zewnętrznych, np. rozkładu wynikającego z upływu czasu, jak też w wyniku nadmiernej i niekontrolowanej eksploatacji (Navrud i Ready, 2002, s. 5; Throsby, 2005 s. 3; Licciardi i Amirtahmasebi, 2012, s. xxii; Szmygin, 2016, s. 36).

Ważną kwestią w rozważaniach na temat istoty dziedzictwa kulturowego jako dobra szczególnego, mającego znaczenie nie tylko duchowe, ale i ekonomiczne są aspekty „wartości” oraz „własności” dziedzictwa, tzn. do kogo dziedzictwo właściwie należy lub do kogo powinno należeć. Są to bowiem kwestie badawcze rozpatrywane przez teoretyków i praktyków dziedzictwa w odniesieniu do konfliktów, które powstają wokół dziedzictwa kulturowego (Kobyliński, 2011; Rouba, B.J. 2001; Carman, 1998; Hutt, 2004; Navrud, 2005, Towse, 2010). Konflikty te pojawiają się z reguły w sytuacjach dotyczących właśnie własności i możliwości korzystania z niego. Dlatego też, na gruncie rozważań dotyczących problemu, do kogo należy, czy do kogo powinno należeć dziedzictwo powstają różne koncepcje i teorie. Jednego z takich zestawień teorii dokonała Hutt (2004, s. 19-35), która wyróżniła:

- teorię moralistyczną (*moralist theory*), opierającą się na założeniu, że dziedzictwo kulturowe powinno być własnością jego twórców i ich spadkobierców;
- teorię internacjonalistyczną lub paternalistyczną (*internationalist or paternalist theory*), traktującą zasoby kulturowe jako własność całej ludzkości. Powinny one należeć do tego, kto może zapewnić im najlepszą opiekę, bez względu na to, skąd pochodzą. Narody czy kraje posiadające bogate zasoby zabytków, powinny być szczęśliwe mogąc podzielić się nimi z innymi krajami czy narodami;
- teorię nacjonalistyczną (*nationalist theory*), która przyjmuje, że dziedzictwo kulturowe powinno należeć do danego narodu i że jego wartość jest największa wówczas, gdy znajduje się w miejscu swego pochodzenia. Zgodnie z tą teorią uprawnione jest ograniczanie swobody wywozu dóbr kultury za granicę. Teoria ta, oparta na argumentach natury politycznej, nie rozwiązuje jednak wielu problemów, np. kwestii prawa własności dziedzictwa w sytuacji, gdy dane państwo nie jest w stanie zapewnić mu należytej ochrony i konserwacji, gdy aktualne granice polityczne nie pokrywają się z granicami kulturowymi czy wreszcie, gdy władze polityczne danego państwa nie są zainteresowane ochroną dziedzictwa mniejszości etnicznych;

- teorię prawa własności (*property law theory*), która wychodzi z założenia, że przy rozstrzygnięciu konfliktów dotyczących zabytków najważniejsze jest ustalenie stanu prawnego i kierowanie się zasadą respektowania legalnych praw własności;
- teorię nauki (*scientific theory*), opierająca się na twierdzeniu, że fundamentalnym dobrodziejstwem dla ludzkości jest prawo do wiedzy, a zatem prawo do prowadzenia badań naukowych winno być ważniejsze niż wszelkie inne względy przy rozstrzygnięciu konfliktów dotyczących własności zabytków. Teoria ta nie obejmuje swym zainteresowaniem kwestii własności zabytku, byleby tylko zapewniona została możliwość prowadzenia jego badań naukowych;
- teorię prawa rynku (*market theory*), która opiera się na tezie, że zabytki winny być przedmiotem swobodnego handlu, regulowanego jedynie prawami rynku i niekrępowanego żadnymi innymi względami”.

Zdaniem Kobylińskiego jednak, konflikty powstające wokół własności dziedzictwa kulturowego prowadzą do przekonania, że żadna z wymienionych wyżej teorii nie jest całkowicie słuszna i żadna z nich nie może być stosowana jako uniwersalna podstawa rozstrzygnięć tego rodzaju konfliktów. Zamiast nich proponuje on inną teorię, łączącą najszluszniejsze, w jego przekonaniu, elementy teorii powyższych, a mianowicie teorię, którą można nazwać „teorią wspólnej własności, której konsekwencją jest zasada wolnego dostępu do wartości dziedzictwa kulturowego” (Kobyliński, 2011, s. 29).

Opinia ta zdaje się być słuszną w odniesieniu do zasad i polityk wypracowanych przez ludzkość na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci przez organizacje takie jak UNESCO. W praktyce jednak tego rodzaju rozwiązanie rodzi problemy, również natury ekonomicznej czy finansowej. Wiąże się to bowiem z ponoszeniem kosztów utrzymania obiektów, ich powszechnej dostępności, jak również opłat wymaganych przy odwiedzaniu tego rodzaju miejsc. A z upływem czasu obiektów zabytkowych jest coraz więcej⁶.

⁶ Za przykład mogą posłużyć obiekty industrialne, które jeszcze w latach 60, 70 czy 80 XX wieku funkcjonowały jako fabryki a dziś w erze postindustrialnej stały się bezużyteczne. Dzieje się to m.in. z powodu szybkiego postępu technologicznego i transformacji tradycyjnych gałęzi przemysłu w technologie high-tech i informatyczne. Doskonałym przykładem jest Zagłębie Ruhry na terenie Niemiec. Ogromne zagłębie przemysłowe z kopalniami węgla kamiennego oraz cynku i ołowiu oraz przemysłem ciężkim, który był głównym motorem napędzającym gospodarki krajów rozwiniętych i uprzemysłowionych w XX wieku, z powodu zmian w postępie technologicznym, postrzeganiu górnictwa i wydobycia węgla kamiennego jako czynnika degradującego środowisko naturalne, rozwojem przemysłu wysokich technologii i wzrostu znaczenia sektora usług zaczęto przekształcać w centrum kultury z setkami muzeów, sal koncertowych, festiwalu i pomników przemysłu (Metropole Ruhr, 2018).

Ostatnią kwestią niezbędną do poruszenia w kontekście istoty dziedzictwa kulturowego jest jego wartość. Kobyliński wyróżnia trzy „skale pomiarowe” wartości dziedzictwa kulturowego: finansową, użytkową (funkcjonalną) oraz symboliczną.

- Finansowa skala pomiarowa wynika z traktowania dziedzictwa jako towaru (Kobyliński, 2011, s. 25 za: Appadurai 1986 i Kopytoff, 1986). Z jednej strony znajduje to uzasadnienie w istnieniu rzeczywistego rynku zbytu na obiekty będące dziedzictwem kulturowym, a z drugiej z wymogów księgowości i sprawozdawczości, które w wielu krajach wymagają, by instytucje publiczne, takie jak muzea, określały monetarną wartość swoich zbiorów. Wartość pieniężną można określić w stosunku do przedmiotów ruchomych, ale również w odniesieniu do nieruchomości (np. budynki). Zdaniem autora, „nawet w stosunku do takich, które raczej nigdy nie będą mogły stać się przedmiotem wymiany handlowej, np. kościołów czy pomników. W tym przypadku zastosować można bowiem takie miary finansowe, jakie wykorzystywane są np. przy szacowaniu wartości środowiska naturalnego, a mianowicie np. deklarowaną przez badaną społeczność „gotowość do ponoszenia kosztów” (*ang. willingness to pay*).
- Użytkowa (funkcjonalna) skala pomiarowa, zdaniem Kobylińskiego polega na tym, iż oceniając wartość danego elementu dziedzictwa, należy wziąć pod uwagę nie tylko wartości w danym momencie wykorzystywane użytkowo (wartości konsumpcyjne), ale także i te, które mogą być wykorzystywane w przyszłości (Kobyliński, 2011, s. 26 za: Frey i Pommerehne, 1989 i Darvill, 1995). „Konsumpcja” dziedzictwa kulturowego przybierać może formy zarówno turystyki jak i rekreacji, ale również badań naukowych, edukacji, uzasadniania politycznych decyzji, promowania integracji i podtrzymywania solidarności społecznej, wykorzystywania elementów dziedzictwa jako symboli reklamowych, jak też i nielegalnego handlu dla osiągnięcia konkretnych korzyści materialnych.
- Symboliczna skala pomiarowa oceny wartości dziedzictwa kulturowego opiera się, zdaniem autora, na przekonaniu, że podstawowym celem dziedzictwa jest po prostu bycie dziedzictwem, istnienie, pomijając ekonomiczne jego atrybuty (Kobyliński, 2011, s. 25-26).

Więcej niż jedną (ekonomiczną) wartość dziedzictwa kulturowego wyróżnia również Throsby (2005, s. 3). Uważa on, że oprócz wartości ekonomicznej dziedzictwo posiada element wartości kulturowej. Jego zdaniem, wartość tę można zdefiniować jako czynnik, który zawiera w sobie wartość kulturową lub przyczynia się do wzrostu wartości zasobu

posiadającego jakąkolwiek wartość ekonomiczną. Na przykład, budynek dziedzictwa może mieć pewną wartość komercyjną jako nieruchomość, ale jego prawdziwa wartość dla społeczności może mieć charakter estetyczny, duchowy, symboliczny lub wartość ta może stanowić inne elementy, które mogą wykroczyć poza rachunek ekonomiczny. Tak więc, w opinii Throsby'ego dziedzictwo posiada wartość ekonomiczną wzbogaconą o czynnik kulturowy.

Z przytoczonych powyżej opinii autorów należy wnioskować, że wartość dziedzictwa kulturowego ma charakter wielowymiarowy. Odróżnia je to zatem od innych zasobów wytworzonych przez człowieka.

2.2. Koncepcje dziedzictwa kulturowego jako czynnika lokalnego rozwoju zrównoważonego

Analizując piśmiennictwo z zakresu dziedzictwa kulturowego i jego postrzegania zauważalnym jest, iż do końca drugiej połowy XX wieku dziedzictwo kulturowe (najczęściej rozumiane jako po prostu zabytki) pojmowane i traktowane było w sposób tradycyjny. Szmygin (2016, s. 14-15). Tradycyjne rozumienie zabytku określa jako to, „które zostało przyjęte w początkach XX wieku. Sformułowano wtedy podstawy systemowego podejścia do zabytku i jego ochrony. Opracowana wtedy teoria konserwatorska obowiązywała ponad pół wieku a tradycyjne rozumienie zabytku, jak wyjaśnia dalej Szmygin, było wytworem europejskiej kultury”. Jak wyjaśnia autor, podejście to zostało wypracowane na potrzeby ochrony architektonicznego dorobku Europy (...). Zdefiniowane w tym czasie zabytki stanowiły jednak niewielki fragment całego zasobu architektonicznego. Należały do nich przede wszystkim obiekty sakralne, budynki publiczne, zabudowa militarne czy całe zespoły staromiejskie. System oceny w ten sposób definiowanych zabytków był podporządkowany trzem wartościom: artystycznej, naukowej i historycznej. W tak określonym zasobie wartość była definiowana jednoznacznie, a tym samym możliwe było precyzyjne odróżnienie „zabytków” od obiektów niebędących nimi. Dzięki temu zasób zabytków był określony, policzalny i ograniczony, dlatego też możliwe było formułowanie jednoznacznych zasad postępowania konserwatorskiego, które miały zasięg uniwersalny. W tradycyjnym ujęciu więc dziedzictwo kulturowe, w tym zabytki, miały znaczenie historyczne, naukowe i artystyczne. Charakterystyka tradycyjnego rozumienia zabytków sprawia, że ich ochrona może być wciąż postrzegana jako sfera zarezerwowana dla kultury, a nie gospodarki. Jak twierdzi dalej Szmygin (2016, s. 16), ich wyjątkowa wartość, niewielka liczba, ograniczone funkcje czy punktowy

charakter umożliwiając nadanie im specjalnego statusu; są sferą dotowanej kultury. Ich utrzymanie nie jest więc całkowicie poddane regułom wolnego rynku, ani też zasadom demokratycznym tzn. interesariusze nie będący specjalistami w tej dziedzinie mają ograniczony wpływ na decyzje o sposobie utrzymania zabytku. Jest to istotne z punktu widzenia różnic w obecnym postrzeganiu zabytków i nadawania im współczesnych funkcji użytkowych. Podobnego zdania są Hutter i Rizzo (1997, s. 8), którzy uważają, iż wszelkie regulacje dotyczące dziedzictwa kulturowego mają na celu głównie usunięcie obiektów dziedzictwa ze sfery gospodarczej, rezerwując je dla celów kontemplacji i refleksji.

Rozumienie dziedzictwa kulturowego i jego znaczenia dla gospodarki zaczęło ulegać zmianie w ostatnich dziesięcioleciach. Ale wspomnieć tu należy, iż dziedzictwo już wcześniej było do pewnego stopnia postrzegane jako czynnik mający wpływ na rozwój różnych działalności, w tym turystyki. Miało to miejsce głównie w miastach o znaczącym zasobie dziedzictwa (np. w Rzymie, w Atenach a w Polsce - w Krakowie). Kraków jest dobrym tego przykładem bowiem, jak przytacza Purchla (1992), już w drugiej połowie XIX wieku podjęto próbę świadomego wykorzystania dziedzictwa przeszłości w celu stopniowego podnoszenia miasta z upadku. Był to niewątpliwie jeden z najważniejszych czynników rozwoju dawnej stolicy Polski (Purchla, 1992).

Nie zmienia to jednak faktu, iż dziedzictwo kulturowe zaczęło postrzegać jako element prorozwojowy (w szerokim tego słowa znaczeniu) oraz kategorię społeczno-gospodarczą (gospodarczą w sensie: podlegającą prawom ekonomii) dopiero w ostatnich dekadach. Zaczęło zmieniać się jego postrzeganie i zaczęło tworzyć inne niż ochrona koncepcje jego traktowania.

Purchla (2013, s. 212) traktuje dziedzictwo kulturowe jako istotny zasób rozwojowy i postuluje włączenie dziedzictwa kulturowego do strategii rozwoju kapitału społecznego. Według tego autora, strategie te powinny zakładać wykorzystanie dziedzictwa kulturowego jako zasobu zrównoważonego rozwoju regionalnego a obszary wymagające w tej kwestii skoordynowanej polityki na poziomie regionalnym to między innymi: środowisko, rozwój społeczny, kultura, edukacja, turystyka i rozwój gospodarczy oraz planowanie przestrzenne. Ponadto, autor uważa, że dziedzictwo kulturowe jest dzisiaj samoistnym produktem lub składnikiem innych produktów materialnych i niematerialnych. Są one z reguły związane z konkretnym miejscem. W jego opinii zasoby dziedzictwa mają więc wymiar ekonomiczny przede wszystkim na poziomie lokalnym. Ich potencjał rozwojowy jest jednak trudno mierzalny, a jako dobra publiczne nie są konkurencyjne w zakresie konsumpcji (Purchla, 2013, s. 54).

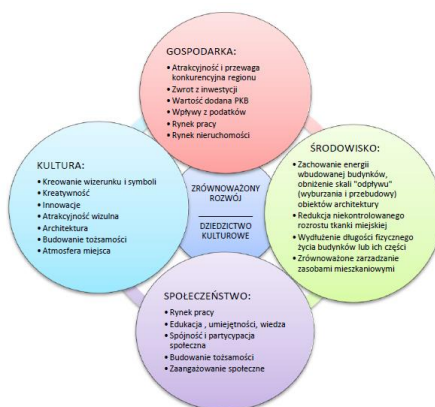
Istotnego spostrzeżenia dokonał Kobylński (2011) z punktu widzenia teorii i praktyki zabytkoznawstwa i konserwatorstwa. Stwierdza on mianowicie, iż „niezwykle ważne okazało się uznanie w ostatniej ćwierci XX wieku, że zjawiska kulturowe mają charakter zasobów, analogicznie do zasobów naturalnych. Traktując dziedzictwo kulturowe w kategorii zasobów, zwracamy uwagę na jego niezwykle ważne z punktu widzenia teorii zabytkoznawstwa cechy: dziedzictwo kulturowe – tak rozumiane – jest zasobem ograniczonym, nieodnawialnym i narażonym na zniszczenie” (Kobylński, 2011, s. 23). Odmienne zdanie na temat dziedzictwa kulturowego jako zasobu nieodnawialnego wyraził Ashworth (2002, s. 110-112), który zwraca uwagę, że celem ochrony zabytków jest odkrycie i zachowanie wszystkiego, co da się zachować, celem dziedzictwa natomiast jest współczesna „konsumpcja przeszłości”. Jego zdaniem zasoby dziedzictwa jako pochodna popytu są nieskończone i niewyczerpywalne. To fundamentalna różnica w porównaniu z „klasycznym myśleniem” w kategoriach policzalnego i wyczerpywalnego zasobu zabytków. Zasób ten powstawał bowiem w wyniku procesu selekcji opartej na zobiektywizowanych kryteriach stosowanych przez gremia ekspertów. Natomiast kryteria wyboru w przypadku tworzenia zasobów dziedzictwa są subiektywne. Dziedzictwo – w odróżnieniu od tradycyjnie rozumianego zabytku – zdaniem Ashworta nie musi być piękne. To dlatego Auschwitz jest dzisiaj jednym z najbardziej czytelnych w świecie symboli „dziedzictwa nienawiści”, a Pałac Kultury i Nauki w Warszawie może służyć jako znakomity przykład tzw. *dissonant heritage*, czyli „dziedzictwa kłopotliwego”. Pogląd o nieodnawialnym charakterze dziedzictwa przyrównywanego do zasobów przyrodniczych jest podzielany przez Throsby’ego (Throsby, 1999, s. 166; 2005, s. 3; 2012 s. 47; 2017). Określa on ponadto dziedzictwo kulturowe mianem kapitału kulturowego. Teoretyczne podstawy traktowania dziedzictwa jako zasobu, zdaniem Throsby’ego, tkwią w teorii kapitału, która od ponad dwóch stuleci była fundamentalna dla interpretacji procesów produkcyjnych w ekonomii. Kapitał bowiem, można zdefiniować jako dobra trwałe, które powodują przepływ usług w czasie i które można łączyć z innymi nakładami, takimi jak praca, w celu wytworzenia dalszych towarów i usług. Podobnego zdania jest Shockley (2004, s. 75-102).

Z przytoczonych koncepcji wynika, iż współcześnie dziedzictwo kulturowe traktowane jest jako zasób nieodnawialny przyczyniający się do rozwoju lokalnego i regionalnego. Stało się ono istotnym tematem badań ze strony ekonomistów, którzy w sposób konwencjonalny rozróżniają różne typy kapitału, w szczególności kapitału fizycznego, istniejącego lub wytworzonego, kapitału społecznego i kapitału naturalnego. Pojęcie kapitału zostało

rozszerzone więc na dziedzinę kultury i dziedzictwa z definicją kapitału kulturowego (Licciardi i Amirtahmasebi, 2012, s. XXI).

Zrównoważony rozwój lokalny w odniesieniu do dziedzictwa kulturowego, można rozpatrywać w dwojaki sposób. Po pierwsze: dziedzictwo kulturowe i jego wykorzystanie ma wpływ na sfery: ekonomiczną, społeczną oraz ekologiczną, po drugie, zgodnie z koncepcją Throsby’ego, dziedzictwo, jako kapitał kulturowy powinno być samo wykorzystywane w sposób zrównoważony. Odnosi się to do założenia koncepcji zrównoważonego rozwoju, iż zasoby kulturowe (jako nieodnawialne podobnie jak przyrodnicze) powinny być wykorzystywane w sposób zrównoważony, aby miały szansę przetrwać dla przyszłych pokoleń (Throsby, 1999, 2005).

W przypadku wpływu dziedzictwa na zrównoważony rozwój lokalny można wyróżnić trzy zasadnicze, klasycznie rozpatrywane filary tego wpływu: gospodarczy, społeczny i środowiskowy. Czwartym filarem jest filar kulturowy⁷. Do każdego z tych filarów można przypisać określone efekty (aspekty wpływu), które mogą być osiągnięte dzięki dziedzictwu kulturowemu (Rysunek 2.1.).

Rysunek 2.1. Obszary wpływu dziedzictwa kulturowego w kontekście idei zrównoważonego rozwoju.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Międzynarodowe Centrum Kultury, 2015, s. 21-23

Podobne efekty potencjalnego oddziaływania dziedzictwa kulturowego na rozwój zrównoważony w trzech podstawowych filarach wymienia Murzyn-Kupisz (Tabela 2.1.)

⁷ Zgodnie z deklaracją z Hangzhou podpisaną w dniu 17 maja 2013 roku, kultura została uznana za czwarty filar zrównoważonego rozwoju obok ekonomicznego, społecznego i środowiskowego (UNESCO, 2013).

Tabela 2.1. Efekty potencjalnego oddziaływania dziedzictwa kulturowego na rozwój zrównoważony

Efekty potencjalnego oddziaływania dziedzictwa kulturowego	
Filar	Efekty
Gospodarka	• Dochody powstające bezpośrednio dzięki działalności na rzecz zachowania, udostępniania i interpretacji dziedzictwa kulturowego; • Efekty mnożnikowe, w tym tworzenie i utrzymanie miejsc pracy; • Wspomaganie zmian strukturalnych w gospodarce; • Osiąganie przychodów podatkowych sektora publicznego; • Rozwój rynku nieruchomości.
Środowisko	• Unikanie rozlewania się obszarów zabudowanych poprzez powtórne wykorzystanie obszarów już zagospodarowanych; • Zwiększenie liczby użytkowników i ich presja (ruch uliczny; zużycie infrastruktury).
Spółeczeństwo (Poziom i jakość życia mieszkańców gminy/regionu)	• Zaspokojenie potrzeb kulturalnych; • Zaspokojenie potrzeb rekreacyjnych; • Estetyka przestrzeni; • Wpływ na spójność społeczną i tworzenie kapitału społecznego; • Kreowanie tożsamości i dumy lokalnej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Murzyn-Kupisz, M., 2013, s. 248.

Murzyn-Kupisz (2013, s. 248) przypisuje dziedzictwu kulturowemu następujące role:

- integralnego elementu procesu rewitalizacji (jako tło dla procesów rewitalizacyjnych, flagowy projekt rewitalizacji, „animacja” funkcjonalna zdegradowanej przestrzeni);
- wizerunku i marki (brandingu) miejsca (wśród turystów, wśród przedsiębiorców i inwestorów oraz rola marketingu wewnętrznego (wśród mieszkańców));
- budowania gospodarki opartej na wiedzy i kreatywności (wykorzystanie dziedzictwa dla potrzeb edukacyjnych, budowanie indywidualnego kapitału kulturowego, kapitału ludzkiego i potencjału kreatywności, dziedzictwo jako inspiracja dla produktów i usług tworzonych przez sektory kreatywne, przyczynianie się do powstawania oryginalnych, wysokiej jakości produktów).

Legutko-Kobus (2016) wymieniła następujące formy oddziaływania dziedzictwa na filary zrównoważonego rozwoju (Tabela 2.2.).

Tabela 2.2. Oddziaływanie dziedzictwa kulturowego na filary zrównoważonego rozwoju

Filary Zrównoważonego Rozwoju	Elementy dotyczące dziedzictwa/oddziaływanie dziedzictwa
	• Uwzględnianie dziedzictwa w lokalnej polityce rozwoju – <i>małe ojczyzny</i> • Budowanie tożsamości miejsca • Budowanie i wzmacnianie kapitału społecznego poprzez działania związane z dziedzictwem (organizacje

Filary Zrównoważonego Rozwoju	Elementy dotyczące dziedzictwa/oddziaływanie dziedzictwa
Spoleczeństwo	pozarządowe, współpraca, partycypacja, <i>governance</i>, wolontariat dziedzictwa) • Działania placówek kultury na rzecz edukacji, w tym obywatelskiej • Zainteresowanie mediów (szczególnie lokalnych) dziedzictwem
Środowisko	• Ochrona krajobrazu kulturowego, w tym powiązania zasobów naturalnych i kulturowych (np. parki kulturowe, parki krajobrazowe) • Ochrona dziedzictwa kulturowego jako zasobu nieodnawialnego
Gospodarka	• Uznanie dziedzictwa kulturowego jako elementu gospodarki lokalnej (produkty lokalne, marka dziedzictwa, marka miejsca) • Wykorzystanie dziedzictwa jako podstawy wyznaczania kierunku rozwoju lokalnego (np. turystyka dziedzictwa, tradycyjne rzemiosło czy uprawy) • Promowanie działań przedsiębiorczych w oparciu o zasoby dziedzictwa • Kreowanie rynku nieruchomości zabytkowych

Źródło: Kobus-Legutko, P., 2016, s. 222.

Jak zauważa Kobus-Legutko (2016, s. 221-222 za: NID, 2016), sam proces zarządzania dziedzictwem powinien uwzględniać podstawowe zasady rozwoju zrównoważonego, to jest.:

- zasadę sprawiedliwości wewnątrz i międzygeneracyjnej, polegającej na obowiązku zachowania dziedzictwa kulturowego jako świadectwa poprzednich pokoleń. Jak podkreśla dalej autorka, dziedzictwo ma dużą siłę oddziaływania społecznego (np. wpływ na poczucie tożsamości narodowej) i dlatego też powinno być dostępne dla wszystkich. Ponadto może pełnić funkcje przeciwdziałania wkluczeniom społecznym;
- zasadę partycypacji – która zakłada komunikację i dialog społeczny dotyczący dziedzictwa. Polega to głównie na współdecydowaniu o dziedzictwie, ale także współodpowiedzialność za lokalne dziedzictwo;
- zasadę zintegrowanego podejścia do dziedzictwa – co oznacza, że dziedzictwu przypisuje się różne wartości. Są to wartości podstawowe, czyli: naukowe, historyczne, artystyczne oraz pozostałe, tj.: estetyczne, społeczne, edukacyjne, kulturowe i ekonomiczne. Zdaniem Kobus -Legutko „określenie tych wartości ma kluczowe znaczenie w procesie zarządzania dziedzictwem kulturowym. Wartości podstawowe są zakorzenione w poszczególnych elementach dziedzictwa, ale wartości społeczne, do których należy np. nośnik wzorców społecznych, czynnik wzmacniający poczucie wspólnoty, poczucie dumy z miejsca, w którym się żyje,

wzrost zadowolenia z jakości życia, mają także swoje znaczące miejsce w rozwoju lokalnym”.

Przedstawione powyżej wpływy dziedzictwa kulturowego na filary rozwoju zrównoważonego przedstawiają podejście uproszczone. Jak wskazują badania nad wpływem dziedzictwa na rozwój zrównoważony, trudno jest przypisać określone wpływy tylko do jednego filaru. Autorzy badań łączą zwykle dwa filary i przeważnie są to filary społeczny i gospodarczy (Ashworth i Tunbridge, 2000; Labadi, 2011; Licciardi i Amirtahmasebi, 2012; Murzyn-Kupisz, Działek, 2013; Murzyn-Kupisz, 2013; Gabrielli, Farinelli, 2017). Trudno jest bowiem określić jasną granicę, w którym momencie jest mowa o typowo gospodarczym wpływie dziedzictwa, a w którym momencie wpływ ten ma wymiar tylko społeczny. Aspekt „kreowania miejsc pracy” na przykład, ma wymiar nie tylko gospodarczy, ale również społeczny (zarabianie pieniędzy powoduje, iż pracownik czuje się częścią wspólnoty, nie czuje się wykluczony społecznie). Potwierdza to również raport (wersja angielska) dotyczący wpływu dziedzictwa na rozwój zrównoważony (CHCfE, 2015, s. 57). Jak wskazano w raporcie, poszczególne filary rozwoju zrównoważonego oddziałują na siebie wzajemnie i trudno jest rozpatrywać je osobno.

Powyższy przegląd koncepcji dotyczących dziedzictwa kulturowego i jego wpływu na zrównoważony rozwój lokalny można podsumować w sposób następujący: dziedzictwo kulturowe przestało być tylko dorobkiem odziedziczonym po poprzednich pokoleniach, wymagającym ochrony i nakładów na tę ochronę. Obecnie jest ono postrzegane jako cenny zasób, mający duży potencjał prorozwojowy. Posiada ono możliwości wpływu na wszystkie aspekty zrównoważonego rozwoju. Ma szansę przyczyniać się do rozwoju lokalnego opartego na zasobach lokalnych. Dziedzictwo kulturowe, odpowiednie nim zarządzanie i wykorzystanie do celów współczesnych wpisuje się w nowoczesne ujęcie zarządzania rozwojem lokalnym. Wskazuje na znaczenie kapitałów terytorialnych, innowacji, integracji i partycypacji społecznej (Kobus-Legutko, 2016, s. 221 za: Nowakowska, 2015). W takim ujęciu można założyć, że odpowiednie zarządzanie dziedzictwem jest istotne w osiągnięciu celów rozwoju zrównoważonego. Ponadto, na co słusznie wskazuje Throsby (2005), zasoby dziedzictwa kulturowego same wymagają zrównoważonego wykorzystania (czyli takiego, które nie spowoduje utraty ich wartości zabytkowej), aby mogły spełniać swoją rolę w przyszłości i być równie cennym zasobem dla przyszłych pokoleń. Dlatego też ważnym jest nadanie obiektom

zabytkowym, które należą do szeroko pojętego dziedzictwa kulturowego odpowiedniej, współczesnej funkcji użytkowej.

2.3. Polityki i strategie dotyczące uznania wpływu dziedzictwa kulturowego na rozwój zrównoważony

Wraz z pojawieniem się nowych koncepcji dotyczących postrzegania dziedzictwa kulturowego w dyskursie naukowym, postrzeganie to również zmieniło się w politykach i strategiach dotyczących dziedzictwa. Zaczęto bowiem wskazywać je jako ważny czynnik rozwoju zrównoważonego.

Szeroko pojęte dziedzictwo kulturowe przybiera dziś różne wymiary: lokalny, regionalny, narodowy (na gruncie poszczególnych państw), wreszcie uniwersalny - światowy. Ramy tego ostatniego wyznaczyła na gruncie prawa międzynarodowego Konwencja UNESCO o ochronie światowego dziedzictwa kulturowego i naturalnego (Cleere, 1996; Omland, 2006; Purchla, 2013, s. 48, Matthes, 2015, Górna i Górny, 2017). Na każde dziedzictwo kulturowe wpływ mają polityki tworzone na różnych poziomach.

Poziom globalny

Polityki dotyczące uznania wpływu dziedzictwa kulturowego na rozwój zrównoważony zostały ustanowione przede wszystkim na poziomie globalnym i europejskim (Dobosz, s.111; UNESCO, 1972; Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, 2003; Jasiński, 2015, s. 22). Są one następnie przenoszone na grunt państw członkowskich i wyrażane w formie szeregu dokumentów strategicznych, agend i deklaracji.

Początkowo wszelkie polityki dotyczące dziedzictwa międzynarodowego były głównie ukierunkowane na kwestię tego, co i jak chronić i co zachować dla przyszłych pokoleń. Takie postawy kontrastują z obecnymi tendencjami dotyczącymi wartości dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa oraz jego wpływu na rozwój. Dzisiaj polityka dotycząca dziedzictwa kulturowego nie koncentruje się wyłącznie na zachowaniu fizycznych aspektów dziedzictwa kulturowego. Coraz częściej polityki koncentrują się na znaczeniu przypisywanemu dziedzictwu i jego niematerialnym wartościom. Zauważalne jest wprowadzenie szerszego podejścia do zarządzania dziedzictwem. Przykładem jest podejście oparte na krajobrazie, wyrażone w dokumencie w *Rekomendacje UNESCO w sprawie krajobrazu miejskiego* (UNESCO. (b.d.). Rekomendacja w sprawie krajobrazu miejskiego), w

k którym wzięto uwagę nie tylko aspekty ochrony, ale również: wpływ społeczno-gospodarczy, niematerialne cechy dziedzictwa, zrównoważony rozwój i aspekty środowiskowe oraz włączenie różnych zainteresowanych stron i społeczności lokalnych do zarządzania dziedzictwem.

Uznanie dziedzictwa kulturowego za katalizator zrównoważonego rozwoju zostało wyrażone w *Deklaracji z Hangzhou* (ang.: *Placing Culture at the Heart of Sustainable Development Policies - Hangzhou Declaration*). Deklaracja ta jest uważana za przełomowy dokument, w którym szeroko pojęta kultura oraz dziedzictwo kulturowe uznane zostały za istotny zbiór wartości i zasobów rozwojowych oraz ważny element zrównoważonego zarządzania środowiskiem. Mówi ona także o tym, że kultura, a więc i dziedzictwo kulturowe, stanowić może siłę napędową zrównoważonego rozwoju (UNESCO, 2013).

Do innych ważniejszych dokumentów odzwierciedlających ogólnoświatową politykę dotyczącą dziedzictwa kulturowego i jego wpływu na zrównoważony rozwój zaliczyć można *Agendę na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030* (United Nations, 2015). Została ona przyjęta we wrześniu 2015 roku przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych. Zawiera ona 17 uniwersalnych celów transformacji świata. Uznaje się w niej rolę kultury (w tym dziedzictwa kulturowego) za istotny czynnik osiągnięcia większości ustalonych celów zrównoważonego rozwoju (skrót: SDGs), w tym tych, które koncentrują się na: jakości edukacji, środowisku, wzroście gospodarczym, zrównoważonej konsumpcji i wzorcach produkcji, pokojowo nastawionych i integracyjnych społeczeństwach, równości płci czy bezpieczeństwie żywnościowym. Uznano, iż od dziedzictwa kulturowego po przemysł kulturalny i kreatywny, kultura jest motorem gospodarczego, społecznego i środowiskowego wymiaru zrównoważonego rozwoju. Ponadto, podpisana jeszcze w roku 2005 *Konwencja w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego* w preambule zaznacza między innymi, że „różnorodność kulturowa tworzy bogaty i zróżnicowany świat poszerzający możliwości wyboru i stanowiący podłoże dla rozkwitu ludzkich zdolności oraz wartości, i jest w związku z tym główną siłą napędową trwałego i zrównoważonego rozwoju wspólnot, ludów i narodów” (UNESCO, 2005). Konwencja ta odnosi się również do innych istotnych elementów składających się na szeroko pojęty rozwój zrównoważony, takich jak: komplementarność ekonomicznych i kulturowych aspektów rozwoju czy sprawiedliwy dostęp do dóbr kultury.

Ważną globalną inicjatywą rozpoczętą również przez UNESCO w 2015 r. jest program *Kultura na rzecz trwałego rozwoju miejskiego*. Jego celem jest pokazanie związku między wdrażaniem konwencji kulturalnych UNESCO a realizacją *Agendy zrównoważonego rozwoju*

na 2030 r. Na poziomie globalnym politykę w kwestii dziedzictwa kulturowego kreuje też Bank Światowy. Organizacja ta również wskazuje na nową rolę zabytków i dziedzictwa historycznego w gospodarce podkreślając ich rolę w zrównoważonym rozwoju danego obszaru. Dowodem na taki pogląd jest finansowanie przez Bank Światowy projektów inwestycyjnych, obejmujących konserwację, odnowę, rewitalizację zabytków oddziałujących na lokalny rozwój gospodarczy, poprawę infrastruktury publicznej, rozwój społeczny i możliwości instytucjonalne w zarządzaniu zabytkami (Kubiszewska, 2014, s. 16). Na gruncie globalnym prowadzone są ponadto działania monitorujące wielowymiarową rolę kultury w procesach zrównoważonego rozwoju. Realizowane to jest za pomocą narzędzia metodologicznego CDIS (*The Culture for Development Indicators Suite*). Przyjmując szerokie podejście, CDIS obejmuje 7 powiązanych ze sobą wymiarów politycznych, które dotyczą wieloaspektowego wkładu kultury w zrównoważony rozwój. Wybrane wymiary CDIS są zgodne z zaleceniami Raportu Światowej Komisji Kultury i Rozwoju UNESCO z 1996 r. *Our Creative Diversity* (UNESCO. (b.d.). Culture for Development Indicators). Zapewniają one pokrycie większości elementów, które należy uwzględnić przy opisie roli kultury jako czynnika napędzającego i umożliwiającego zrównoważony rozwój. Takie podejście zachęca do dokonywania powiązań między wymiarami polityki, tak więc wyniki ilustrują wkład kultury w tworzenie wartości gospodarczej, społecznej i kulturowej, a także zwiększają wpływ i skuteczność interwencji rozwojowych.

Uznanie znaczenia dziedzictwa kulturowego w zrównoważonym rozwoju nastąpiło również na konferencji ONZ "Rio + 20" na temat zrównoważonego rozwoju w czerwcu 2012 r. Rezolucja *The Future we want* w punktach 130, 131 oraz 134 potwierdziła między innymi, znaczenie inwestowania w turystykę kulturową oraz potrzebę ochrony dziedzictwa naturalnego i kulturowego ludzkich osad, rewitalizacji zabytkowych dzielnic i centrów miast (United Nations, 2012).

Poziom europejski

Również na gruncie europejskim dziedzictwo kulturowe stanowi już nie tylko przedmiot ochrony, ale również ważny element polityki zrównoważonego rozwoju. Znaczenie dziedzictwa kulturowego na gruncie europejskim zostało określone w wielu dokumentach strategicznych wydanych przez organy UE. Jednym z zasadniczych dokumentów, w których przywołuje się wagę europejskiego dziedzictwa kulturowego jest *Traktat o Unii Europejskiej* (Dziennik Urzędowy UE, 2016, s. 15), w którego Preambule ustalono, iż sygnatariusze są

„inspirowani kulturowym, religijnym i humanistycznym dziedzictwem Europy”. Art. 3 ust. 3 *Traktatu*.... stanowi, iż Unia Europejska „szanuje swoją bogatą różnorodność kulturową i językową oraz czuwa nad ochroną i rozwojem dziedzictwa kulturowego Europy”. Znaczenie dziedzictwa kulturowego Europy określone zostało również w Art. 167 *Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej*. Artykuł ten stanowi, co następuje: „Unia przyczynia się do rozkwitu kultur Państw Członkowskich, w poszanowaniu ich różnorodności narodowej i regionalnej, równocześnie podkreślając znaczenie wspólnego dziedzictwa kulturowego” (Dziennik Urzędowy UE, 2016, Tom 59, s. 121).

Polityka organów Unii Europejskiej w tym Rady Europy dotycząca dziedzictwa kulturowego również zmieniła się z nastawienia tylko „ochronnego” na podejście zorientowane na wartość. To nowe podejście jest zapisane w Konwencji Ramowej z 2005 r. tzw. *Konwencji z Faro*, w sprawie wartości dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa (Council of Europe, 2005). Konwencja ta podkreśliła społeczno-ekonomiczną wartość dziedzictwa kulturowego. Trend ten zaobserwowano również w Konwencji Kongresu Władz Lokalnych i Regionalnych Rady Europy w roku 2000 we Florencji w sprawie Krajobrazu Europy (*European Landscape Convention*). Uznano w niej, iż „zrównoważony rozwój oparty jest na zrównoważonej i harmonijnej relacji między potrzebami społecznymi, działalnością gospodarczą i środowiskiem a krajobraz przyczynia się do kształtowania lokalnych kultur oraz jest podstawowym składnikiem europejskiego dziedzictwa naturalnego i kulturowego. Przyczynia się więc do dobrobytu ludzi i utrwała tożsamość europejską” (Council of Europe, 2000).

Dla Rady Europy, dziedzictwo kulturowe stanowi kwestię priorytetową, co jest uwidocznione w jej planach działań dotyczących kultury. W *Rezolucji Rady z dnia 16 listopada 2007 r. dotyczącej europejskiego planu działań na rzecz kultury*, Rada podkreśliła, że „kultura i twórczość są istotnymi bodźcami do rozwoju osobistego, spójności społecznej, wzrostu gospodarczego, tworzenia nowych miejsc pracy, innowacji i konkurencyjności (Council of Europe, 2007).

W maju 2014 r. Rada Unii Europejskiej przyjęła konkluzje w sprawie dziedzictwa kulturowego jako strategicznego zasobu dla Europy (*sustainable Europe*). Przyjęto holistyczne podejście do dziedzictwa kulturowego i uznano je za źródło kapitału społecznego w Europie. Ponadto, konkluzje popierają wpływ gospodarczy dziedzictwa kulturowego i jego możliwą rolę w realizacji celów strategii *Europa 2020* w zakresie inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu. Po posiedzeniu Rady UE Komisja Europejska przyjęła w lipcu 2014 r. Komunikat *W kierunku zintegrowanego podejścia do*

dziedzictwa kulturowego w Europie (COM (2014) 477 końcowy). Dokument ten ma podobną wizję oraz uznaje kulturę i dziedzictwo kulturowe jako atut wzrostu gospodarczego i spójności społecznej. Wspiera państwa członkowskie w wykorzystywaniu różnych zasobów dziedzictwa kulturowego dostępnych w ramach instrumentów finansowych UE i wzywa do ściślejszej współpracy na poziomie Unii Europejskiej.

Ważność dziedzictwa kulturowego w osiąganiu celów zrównoważonego rozwoju na poziomie europejskim podkreślono również w *Europejskiej agendzie kultury w dobie globalizacji świata* wydanej przez Komisję Europejską. Jednym z jej celów szczegółowych jest: „tworzenie kreatywnych partnerstw między sektorem kultury a innymi sektorami (technologie informacyjno-komunikacyjne, badania, turystyka, partnerzy społeczni itd.) w celu wzmocnienia społecznego i gospodarczego wpływu inwestycji w kulturę i kreatywność, w szczególności w odniesieniu do propagowania wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy oraz rozwoju i zwiększania atrakcyjności regionów i miast” (Komisja Europejska, 2007).

Strategia Europa 2020 natomiast traktuje dziedzictwo kulturowe jako cenny zasób mający potencjał rozwojowy. Podkreślono w niej, iż „rozwój zrównoważony i wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej” jest jednym z priorytetów Unii Europejskiej. Według tej strategii „wszystkie władze krajowe, regionalne i lokalne powinny realizować partnerstwo, ściśle włączając do tego procesu parlamenty, a także partnerów socjalnych oraz przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego, przyczyniających się do opracowania krajowych programów reform oraz ich wdrażania” - podkreślono we wspomnianym Komunikacie (Komisja Europejska, 2014, s. 5, 35). Wiele programów bazujących na Strategii Europa 2020 dotyczy właśnie zasobów dziedzictwa kulturowego i jego współczesnego wykorzystania społeczno-gospodarczego.

Poziom krajowy

Na poziomie krajowym, w Polsce, potencjał dziedzictwa kulturowego w rozwoju społeczno-gospodarczym określono w Krajowych Programach Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017, a którego założenia pozostają aktualne w Programie na lata 2019-2022 (MKiDN, 2014; 2017). Programy te zostały stworzone w oparciu o *Strategię Rozwoju Kapitału Społecznego 2020* (MKiDN, 3013), w której wskazano, iż dziedzictwo kulturowe stanowi nie tylko przedmiot ochrony, ale jest również zasobem, który powinien zostać wykorzystywany dla obecnego i przyszłego rozwoju. Obejmuje ono nie tylko materialne dobra kultury, ale także wartości artystyczne i poznawcze utrwalające naszą pamięć narodową oraz

tworzące tożsamość. Jednym z celów szczegółowych Programu na lata 2014-2017 w odniesieniu do tej strategii był rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego. Kierunki działania do osiągnięcia tego celu obejmowały m. in. ochronę dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz udostępnianie dóbr kultury. Program na lata 2019-2022 obejmuje m. in. działanie polegające na budowaniu świadomości społecznej dotyczącej wartości dziedzictwa kulturowego.

Innymi strategiami do których odnoszą się wspomniane programy to:

- *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*, której jednym z celów jest przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego. Zakres odniesienia Programu do tej strategii to uwzględnienie zagadnienia ochrony krajobrazu przyrodniczego i kulturowego w procesach rozwoju regionów.
- *Strategia Sprawne Państwo 2020*, której jednym z celów jest optymalizacja struktur organizacyjnych administracji rządowej. Zakres odniesienia Programu do tej strategii to planowana racjonalizacja struktur terenowych organów administracji rządowej – zapewnienie optymalnych warunków działania wojewódzkich konserwatorów zabytków.
- *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego*, której jednym z celów jest wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów a jednym z zaplanowanych działań to wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego. Zakresem odniesienia Programu (na lata 2014-2017) do tej strategii było uwzględnienie zagadnienia ochrony krajobrazu przyrodniczego i kulturowego w procesach rozwoju regionów.
- *Strategia Europa 2020*, której jednymi z wielu celów jest edukacja oraz walka z ubóstwem. Zakres odniesienia Programu do tej strategii to uwzględnienie zagadnień związanych z edukacją i walką z wykluczeniem społecznym przy wykorzystaniu dziedzictwa kulturowego (MKiDN, 2014, s. 45-47).

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017 zakładał ponadto podjęcie różnego rodzaju działań w odniesieniu do dziedzictwa kulturowego jako zasobu przyczyniającego się do rozwoju społeczno-gospodarczego. Wyszczególniono cele główne i szczegółowe, które powinny zostać osiągnięte, aby zasoby polskiego dziedzictwa kulturowego przyczyniały się do tego rozwoju. Za cel główny programu uznano wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków. Uznano, że dziedzictwo kulturowe stanowi naturalny kapitał dla

rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków a także naturalną podstawę wzmocnienia tożsamości społecznej. Cel ten zakładał podjęcie działań zaplanowanych w celach szczegółowych. Działania te, według programu, pozwalały wzmocnić rolę dziedzictwa w życiu społecznym. Jednym z celów szczegółowych programu było wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce. Założono uporządkowanie i ujednoczenie stanu wiedzy o zasobie zabytków w Polsce polegające na sporządzeniu kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków. Program zakładał również wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego. Innym celem szczegółowym programu było wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków. W celu tym założono podniesienie jakości zarządzania zabytkami i zarządzania procesami ochrony zabytków wraz z podniesieniem jakości procesów decyzyjnych w administracji dotyczących ochrony zabytków. Istotne jest również, iż program miał na celów także tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i jego reinterpretacji. W realizacji tego celu założono zwiększanie dostępu do dziedzictwa i jego aktywna promocja – narzędzia do podnoszenia świadomości społecznej o funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się wszystkich poziomów tożsamości (MKiDN, 2014, s. 43).

Przytoczony Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017 wyraźnie wskazuje również na inne znaczenie dziedzictwa kulturowego, niż tylko element podlegający ochronie, ponieważ tego rodzaju działania wynikają między innymi z konieczności zaadoptowania polityk ustanowionych na gruncie międzynarodowym, zwłaszcza unijnym. Dla Polski i innych krajów wspólnoty ważny jest fakt, iż działania z zakresu zachowania i propagowania dziedzictwa kulturowego oraz zarządzania nim są objęte znacznym wsparciem europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych, co stanowi istotny czynnik egzogeniczny w rozwoju lokalnym i regionalnym.

2.4. Wpływ dziedzictwa kulturowego na lokalny rozwój zrównoważony w świetle dotychczasowych badań

Wpływ nieruchomego dziedzictwa kulturowego na ogólnie pojęty rozwój gospodarczy (np. zatrudnienie, generowanie zysków przez dziedzictwo) jest przedmiotem badań od drugiej połowy XX wieku (Vaughan, 1984, Lipe, 1983), ale od lat pięćdziesiątych XX wieku zaobserwować można wyraźny wzrost liczby opracowań

dotyczących wpływu dziedzictwa kulturowego na rozwój zrównoważony (zob.: Frey 1997, 2000; Matarasso, 1997; Mason, 2002; Greffe, 2004; McLoughlin i in., 2006, Rypkema, 2008; Lazzaretti, 2012, Young i Chan, 2012; Nijkamp, 2012; Murzyn-Kupisz i Działek, 2013; Bollo, A., 2013; Van der Auwera, 2014). Jednak, zdaniem autorki niniejszej dysertacji, badania nad wpływem dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój koncentrują się raczej na kwestiach jednego lub dwóch filarów i zwykle jest to wpływ społeczno-gospodarczy (zob.: Ashworth i Tunbridge, 2000; Labadi, 2011; Licciardi i Amirtahmasebi, 2012; Murzyn-Kupisz, Działek, 2013; Murzyn-Kupisz, 2013; Gabrielli, Farinelli, 2017). Potwierdza to również raport międzynarodowego zespołu zrzeszającego kilka organizacji badawczych i instytucji w Europie zajmujących się dziedzictwem kulturowym i jego współczesnym wykorzystaniem. W raporcie tym stwierdzono, że pomimo zauważalnego wzrostu liczby badań przeprowadzonych w tej dziedzinie, wciąż istnieją luki w spektrum badanych tematów i złożoności analiz oraz, że nie są gromadzone nawet bardzo podstawowe dane dotyczące danej inwestycji w dziedzictwo kulturowe. Ponadto podkreślono, że do tej pory rzadko wykorzystywano kompleksowe, zintegrowane (holistyczne) podejście do dziedzictwa kulturowego (CHCfE, 2015). Przegląd badań nad wpływem dziedzictwa kulturowego na lokalny rozwój zrównoważony przeprowadzony przez Pereirę Roders i Van Oers (2014) również potwierdza, że podejmowane wcześniej badania zostały zaklasyfikowane jako holistyczne, ale autorzy ci również wskazują na ograniczenia wynikające z podejmowania przez badaczy zagadnień związanych tylko jednym lub dwoma filarami rozwoju zrównoważonego. Zatem, zdaniem autorki niniejszej dysertacji, nie reprezentują one podejścia holistycznego. Przegląd literatury przeprowadzony przez autorkę wskazują, że w ostatnich latach niektóre badania holistyczne (pojęcie „holistyczne” pojawiło się w tytułach opracowań) były prowadzone na podstawie studiów przypadków i dotyczyły one głównie zagadnień społeczno-ekonomicznych (McLoughlin, i in., 2006, Duval i in., 2019; Swedish National Heritage Board, 2019) oraz wartości, które tworzy dane dziedzictwo (Fredheim i Khalaf, 2016; Duval, i in., 2018, Duval i in., 2019). Przeprowadzone do tej pory badania obejmują przede wszystkim większe miasta i założenia urbanistyczne (Throsby, 2016, s. 81-86, Labadi, 2011, Gabrielli i Farinelli, 2017; JPI CH Report, 2019).

Analizując przykłady polskich badaczy dziedzictwa kulturowego jako zasobu i jego udziału w rozwoju zrównoważonym na uwagę zasługują badania Murzyn – Kupisz i Działek. Jednym z interesujących przeprowadzonych przez autorów badań były te, dotyczące roli dziedzictwa kulturowego we wzmacnianiu kapitału społecznego. Badania koncentrowały się

na analizie dwóch przypadków: z Polski i Wielkiej Brytanii, krajów, które różnią się znacznie pod względem poziomu zaufania społecznego i zaangażowania mieszkańców w organizacjach pozarządowych, jednak oba dobrze, zdaniem autorów, odzwierciedlają szeroki zakres oddziaływania dziedzictwa na kapitał społeczny. Autorzy wskazali na znaczący potencjał dziedzictwa pod względem zapewniania miejsc spotkań i ośrodków społecznościowych, miejsc integracji społecznej, funkcjonujących jako źródło tożsamości i lokalnej dumy, a także będących przyczyną wspólnych działań organizacji pozarządowych i wolontariuszy (Murzyn – Kupisz i Działek, 2013, 35-54). Innymi, istotnymi z punktu widzenia niniejszej pracy badaniami, przeprowadzonymi przez Murzyn-Kupisz są te, dotyczące socjoekonomicznego wpływu projektów rewitalizacji obiektów zabytkowych przez inwestorów prywatnych na terenie Kotliny Jeleniogórskiej, działające w formie klastra oraz formalnej, zarejestrowanej organizacji. Wyniki tych badań pokazują ze wszech miar pozytywny wpływ tych inwestycji (Murzyn-Kupisz, 2010, s. 148-149, 2013, s. 156-162).

Ważnymi badaniami w dziedzinie socjoekonomicznego wpływu dziedzictwa kulturowego są badania przeprowadzane na zlecenie różnego rodzaju instytucji czy organizacji. Do największych instytucji badających wpływ dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny i regionalny należą instytucje, które finansują bądź współfinansują działania związane z odrestaurowywaniem dziedzictwa tj.: Bank Światowy i Unia Europejska.

W przypadku Banku Światowego na szczególną uwagę zasługuje opracowanie stanowiące zbiór prac badawczych autorstwa czołowych naukowców i praktyków w ekonomii dziedzictwa kulturowego między innymi Throsby'ego. Pozycja ta przedstawia przykłady miejsc - *city cores* różnych miast na świecie oraz przykłady tego, w jaki sposób zasoby kulturowe mogą być motorem lokalnego rozwoju gospodarczego (Throsby w: Licciardi i Amirtahmasebi, 2012), Tak jak w większości opracowań, przedstawione wyniki badań dotyczą ośrodków miejskich.

W przypadku badań przeprowadzanych na zlecenie Unii Europejskiej na uwagę zasługuje specjalny raport Eurobarometru poświęcony dziedzictwu kulturowemu i roli jaką ono spełnia w życiu społeczno-gospodarczym Europejczyków. Jednym z ważniejszych wniosków z przeprowadzonych badań było to, że większość respondentów uważa, że dziedzictwo kulturowe jest dla nich ważne zarówno osobiście, jak i dla ich społeczności, regionu, kraju i UE jako całości, większość jest dumna z dziedzictwa kulturowego i zgadza się, że może ono poprawić jakość ich życia i poczucie przynależności do Europy (Raport Eurobarometru, 2017, s. 2).

Na poziomie krajowym godnymi uwagi są badania dotyczące wpływu i znaczenia dziedzictwa kulturowego przeprowadzone przez Instytut Dziedzictwa Narodowego. W raporcie z badań społecznych dotyczącym społeczno-gospodarczego oddziaływania dziedzictwa kulturowego (NID, 2013, s. 86) stwierdzono, że dziedzictwo kulturowe jest wartościowym zasobem, oddziaływającym na rozwój społeczny i gospodarczy.

Oceny wpływu dziedzictwa kulturowego na środowisko przyrodnicze koncentrowały się głównie na atrakcyjności miejsc dziedzictwa oraz czynnikach zidentyfikowanych jako przyczyniające się do filaru środowiskowego, np. jakość sąsiedztwa wpływająca na wybór lokalizacji życia przez ludzi, różnorodność środowiskową, jakość środowiska przyrodniczego, kwestie estetyczne, krajobrazy miejskie, możliwości rekreacji czy kreowanie wydarzeń kulturalnych (Cervello Royo, i in., 2012, Vandesande, i in., 2014). Ponadto, jak wskazują niektórzy badacze (Pereira Roders i Van Oers, 2014; Lidelöw, i in., 2019), badania dziedzictwa kulturowego dotyczące rozwoju zrównoważonego w filarze środowiskowym koncentrowały się przede wszystkim na aspektach efektywności energetycznej. Ale, co podkreślił Nocca (2017), w wielu studiach przypadków niektóre wskaźniki związane z kapitałem środowiskowym i naturalnym były obecne tylko na poziomie teoretycznym: niektóre analizowane prace odnoszą się do tych wskaźników, ale bez próby ich ilościowego określenia (Nocca, 2017). Inny przegląd badań dotyczący filaru środowiskowego w odniesieniu do wykorzystywania obiektów dziedzictwa kulturowego do celów współczesnych przeprowadzony przez Foster i Kreinin (2020) wskazuje na prowadzenie badań w zakresie: redukcji wykorzystania materiałów naturalnych np. drewno, bezpośredniej i pośredniej redukcji zużycia energii (w odniesieniu do zmian klimatycznych i konieczności redukcji CO₂), stosowania innych, często ogólnych, ulepszeń środowiskowych i redukcji zanieczyszczeń.

Wymienione powyżej badania reprezentują szerokie spektrum ocen, ale oceny te, jak już wspomniano wcześniej, ograniczone były do pojedynczych (ewentualnie podwójnych – w przypadku ekonomicznych i społecznych) aspektów rozwoju zrównoważonego, czyli spektrum to było ograniczone. Nie reprezentują więc one podejścia holistycznego. Zdaniem autorki postrzeganie badanych aspektów określane jest jako holistyczne, ponieważ zależy to od konfiguracji badanych wpływów, które zostały przyjęte przez badaczy. Pojęcie „holistyczne” może odnosić się do różnych konfiguracji. Jednak badanie zrównoważonego rozwoju wraz z jego trzema kluczowymi filarami: ekonomią, środowiskiem, społeczeństwem w tego rodzaju badaniach powinno koncentrować się na tych wszystkich filarach. Ze względu na fakt, że dziedzictwo kulturowe ma wpływ na czwarty filar (kulturę) i samo w sobie powinno być

wykorzystywane w sposób zrównoważony (piąty element) - ta konfiguracja, zdaniem autorki, jest najbardziej kompletna. Wspomniane badania nie uwzględniają również faktu, że często nowa funkcja nadana zasobowi historycznemu jest funkcją komercyjną, czyli dochodową. Cecha ta nie jest brana pod uwagę w prowadzonych wcześniej badaniach. Zdaniem autorki, cecha ta jest istotna i powinna być wykorzystywana do oceny zachowania trwałości kulturowej zasobu dziedzictwa.

Na to, czy dany element dziedzictwa kulturowego ma szansę być zaadaptowanym do współczesnych funkcji użytkowych i przyczynić się do zrównoważonego rozwoju lokalnego w ujęciu holistycznym mają wpływ różne czynniki: zakres i zasady ich ochrony, możliwości i ograniczenia w ich zagospodarowaniu, zasady finansowania oraz sprzedaży w ręce prywatne. Nie mniej istotnym czynnikiem jest rola władz lokalnych, jej obowiązki i uprawnienia względem dziedzictwa. Każdy kraj kieruje się własnymi zasadami w odniesieniu do tych czynników. W Polsce struktura organów odpowiedzialnych za ochronę dziedzictwa kulturowego jest dość mocno rozbudowana. Kluczową rolę w tej odpowiedzialności ponoszą między innymi władze lokalne a także właściciele obiektów zabytkowych.

Rozdział III

Obiekty nieruchomego dziedzictwa kulturowego w Polsce

Nieruchome dziedzictwo kulturowe w postaci zabytkowych budowli stanowi dużą i ważną część zasobu zabytków Polski podlegający polskiemu systemowi ochrony i finansowania. Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej spowodowało, że polityki ustanowione na poziomie wspólnotowym stały się obowiązujące na gruncie krajowym. Dziedzictwo kulturowe stało się również przedmiotem szerszego wykorzystywania gospodarczego. Zarządzanie dziedzictwem i jego wykorzystywanie przy jednoczesnej ochronie prawnej stanowi duże wyzwanie. Rezydencjonalne obiekty zabytkowe w postaci pałaców i dworów zlokalizowane na terenach wiejskich w Polsce są tego dobrym przykładem. Od kilkudziesięciu lat obiekty te są adaptowane do współczesnych, komercyjnych funkcji użytkowych, w tym hotelarstwa.

3.1. Ochrona prawna, finansowanie oraz zarządzanie dziedzictwem kulturowym w Polsce

Ochrona prawna dziedzictwa kulturowego w Polsce opiera się na Ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, 2003). Definiuje ona nie tylko pojęcie zabytku, o czym była mowa w poprzednich rozdziałach, ale reguluje ona również kwestie ochrony i opieki nad zabytkami, formy i sposoby ochrony zabytków, kompetencje organów ochrony zabytków, zarówno administracji rządowej, jak i samorządowej, zasady finansowania opieki nad zabytkami oraz ich ewidencjonowania. Ale kwestie te obejmują również ustawy:

- Ustawa zasadnicza – Konstytucja RP, której art. 5 stanowi, iż: „Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”. Tym samym art. 6 pkt 1 Konstytucji RP stanowi, iż „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju” (Ustawa Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, 1997).
- Ustawa o działach administracji rządowej, która w artykule 14.1. stanowi, iż „dział kultury i ochrony dziedzictwa narodowego stanowi jeden z działów administracji rządowej i obejmuje on sprawy rozwoju i opieki nad materialnym i niematerialnym dziedzictwem narodowym oraz sprawy działalności kulturalnej, w tym mecenatu państwowego nad tą działalnością, w szczególności w zakresie (m. in.): podtrzymywania i rozpowszechniania tradycji narodowej i państwowej; ochrony zabytków i opieki nad zabytkami” (Ustawa o działaniach administracji rządowej, 1997).

Jak wskazano w „Raportcie o stanie zachowania zabytków nieruchomych w Polsce” wydanym przez Narodowy Instytut Dziedzictwa, status prawny zabytków wpisanych do rejestru zabytków kształtują także inne normy prawne zawarte w wielu przepisach szczególnych obejmujących różnorodne obszary prawa (Narodowy Instytut Dziedzictwa (NID), 2017, s. 13). Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. reguluje przepisy w zakresie dotyczącym uzgadniania przez wojewódzkiego konserwatora zabytków projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu (Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, 2003). Regulacje dotyczące zabytków wpisanych do rejestru znajdują się w ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane. Przepisy w tej ustawie mają zastosowanie do pozwoleń na prowadzenie robót budowlanych przy zabytku, w tym możliwości jego rozbiórki (Ustawa Prawo budowlane, 1994). Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody zawiera przepisy dotyczące wydawania zezwoleń na usunięcie drzew i krzewów znajdujących się na obszarze wpisanym do rejestru zabytków (Ustawa o ochronie przyrody, 2004). Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami reguluje czynności w zakresie dotyczącym szczególnych zasad zbycia przez Skarb Państwa lub jednostkę samorządu terytorialnego nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków oraz bonifikat udzielanych od ustalonej ceny sprzedaży (Ustawa o gospodarce nieruchomościami, 1997);

Innymi aktami prawnymi, które odnoszą się do kwestii zabytków są:

- Ustawa z 25 maja 2017 r. o restytucji narodowych dóbr kultury (Dz. U. z 2017 r. poz. 1086);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 r. Nr 30, poz. 259);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 10 maja 2004 r. w sprawie odznaki „Za opiekę nad zabytkami” (Dz. U. z 2004 r. Nr 124, poz. 1304 ze zm.);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 22 czerwca 2017 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru

zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 2017 r. poz. 1265);

- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011 r. Nr 113, poz. 661);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne (Dz. U. z 2014 r. poz. 110);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 r. Nr 212, poz. 2153);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie wzoru dokumentów oceny wskazującej czas powstania zabytku, wyceny zabytku oraz potwierdzenia wwozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2011 r. Nr 50, poz. 256).

Ponadto, jak zauważa Jasiński (2015, s. 22), ustawodawstwo polskie dotyczące dziedzictwa podlega konwencjom międzynarodowym UNESCO i Rady Europy, które stanowią źródła prawa powszechnie obowiązującego. Głównym narzędziem prawnym służącym ochronie zasobu zabytkowego w Polsce jest wpis do rejestru zabytków. Rejestr ten został utworzony na mocy rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o opiece nad zabytkami i od blisko 90 lat funkcjonuje w oparciu o niezienne zasady (NID, 2017, s. 11). Realizacja zadań mających na celu zapewnienie trwałego zachowania zabytków w jak najlepszym stanie stanowi istotę działań organów ochrony zabytków. Zgodnie z art. 89 ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami, do organów tych zalicza się: ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego – w jego imieniu zadania w tym zakresie wykonuje Generalny Konserwator Zabytków oraz wojewodę – w którego imieniu zadania w tym zakresie wykonuje wojewódzki konserwator zabytków (NID, 2017, s. 14).

Funkcjonowanie rejestru zabytków, jak wskazuje Narodowy Instytut Dziedzictwa, również reguluje ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami², wraz z wydanymi na jej podstawie aktami wykonawczymi, w szczególności rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków

skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem. Zgodnie z art. 8 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami rejestr zabytków dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków. Rejestr jest prowadzony w formie ksiąg oznaczonych literami: „A” – dla zabytków nieruchomości, „B” – dla zabytków ruchomych i „C” – dla zabytków archeologicznych. W myśl art. 9 ust. 1 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy, przy czym do rejestru oprócz zabytku nieruchomego może zostać wpisane także jego otoczenie lub nazwa geograficzna, historyczna albo tradycyjna tego zabytku (art. 9 ust. 2 Ustawy o ochronie zabytków i opiece na zabytkami) (NID, 2017, s. 11).

Zarządzanie dziedzictwem w Polsce uzależnione jest od formy własności. Wśród możliwych form własności Narodowy Instytut Dziedzictwa wyróżnia następujące podstawowe kategorie: własność państwowa, własność samorządowa, własność prywatna, własność kościołów i związków wyznaniowych, współwłasność oraz inne formy własności (przedsiębiorstwa, spółki, banki itd.) (NID, 2017, s. 108).

Według Purchli (2013, s. 199) stan zasobów dziedzictwa kulturowego jest w Polsce bardzo zróżnicowany i jest on także funkcją ich sytuacji własnościowej. Tak więc, w stosunkowo dobrym stanie znajdują się kościoły spełniające wciąż swoją pierwotną rolę, czyli kultu religijnego. Przeciwnie, zdaniem tego autora, stanowią obiekty symbolizujące dziedzictwo „bez dziedziców” (co oznacza, że okoliczności historyczne pozbawiły dane dziedzictwo prawnych spadkobierców), na przykład synagogi i cmentarze żydowskie. Po roku 1989 szybko też zmieniła się struktura własnościowa obiektów zabytkowych w Polsce. W gestii Skarbu Państwa pozostaje dziś zaledwie 15% całego zasobu. Około 1/3 zabytków rejestrowych znajduje się już w rękach prywatnych. Znaczna część zasobu należy też do samorządów oraz do kościołów i związków wyznaniowych.

Istotne jest również, jak zauważa Kubiszewska (2012, s. 62), że udział własności komunalnej i Skarbu Państwa systematycznie zmniejsza się z powodu prywatyzacji obiektów zabytkowych. Niestety, według opinii Purchli, prymat własności prywatnej nie jest pochwalany przez przedstawicieli służb konserwatorskich. Prywatyzacja bowiem, zdaniem tego autora, której towarzyszy programowe ograniczanie odpowiedzialności i roli państwa w ochronie zabytków, musi skutkować utratą kontroli nad zasobem. Służby konserwatorskie stopniowo

tracą wpływ na określanie formy zachowania zabytków. Ich zadanie sprowadza się do opiniowania pomysłów właścicieli zabytków (Purchla, 2013, s. 202).

Szczególną formą ochrony zabytków w Polsce jest nadanie tytułu Pomnika Historii. Jest to jedna z form ochrony zabytków, określonych w art. 7 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, 2003). Status Pomnika Historii ustanawiany jest w drodze rozporządzenia przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Przyznawany jest zabytkom nieruchomym o szczególnej wartości historycznej, naukowej i artystycznej, utrwalonym w powszechnej świadomości i mającym duże znaczenie dla dziedzictwa kulturalnego Polski. Jak wyjaśnia Purchla, wyróżnienie zabytku przez Prezydenta RP tytułem pomnika historii jest szczególną formą nobilitacji. Obiekt taki zaliczany jest wówczas do elitarnej grupy najważniejszych zabytków i ma znaczenie ogólnokrajowe. Właściciele obiektów uznanych za pomniki historii nie nabywają jednak z tego tytułu żadnych uprawnień publicznoprawnych, gdyż ustawodawca nie przewidział w Ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadzenia specjalnego systemu polityki państwa wobec tej szczególnej formy ochrony (Purchla, 2013, s. 207). Zdaniem autorki, posiadanie i sprawowanie opieki nad zabytkiem o szczególnym dla kraju znaczeniu nakłada na właścicieli liczne obowiązki natomiast uprawnienia są takie same, tak jak w przypadku pozostałych obiektów zabytkowych.

3.2. Rola władz i instytucji krajowych, regionalnych i lokalnych w gospodarowaniu obiektami zabytkowymi w Polsce

Każde państwo ma swoje własne zasady postępowania z zabytkami. Jeśli nawet dany kraj jest sygnatariuszem porozumień międzynarodowych w kwestii ochrony dziedzictwa kulturowego przy UNESCO, wypracowuje swój własny system ochrony i zasady dotyczące postępowania z zabytkami. Dotyczy to zarówno zabytków ruchomych jak nieruchomych.

Za realizację zadań związanych z ochroną zabytków odpowiedzialna jest zarówno administracja rządowa (Generalny Konserwator Zabytków oraz wojewódzcy konserwatorzy zabytków), jak również jednostki samorządu terytorialnego wszystkich szczebli. Organami odpowiedzialnymi za ochronę zabytków w Polsce, zgodnie z art. 89 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz wojewodowie. Organem pierwszej instancji jest wojewódzki konserwator zabytków, a organem wyższego stopnia minister właściwy do spraw kultury i

ochrony dziedzictwa narodowego w sprawach określonych w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz w odrębnych przepisach.

W imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego zadania i kompetencje w zakresie ochrony zabytków wykonuje Generalny Konserwator Zabytków, który jest sekretarzem lub podsekretarzem stanu w urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Generalny Konserwator Zabytków realizuje przypisane mu zadania przy pomocy Departamentu Ochrony Zabytków. Wyspecjalizowanym podmiotem wspierającym działania Generalnego Konserwatora Zabytków w tym zakresie jest Narodowy Instytut Dziedzictwa - państwowa instytucja kultury właściwa w zakresie ochrony zabytków.

Zgodnie z treścią art. 93 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, 2003) organami pierwszej instancji są: wojewódzki konserwator zabytków w sprawach określonych w ustawie i w odrębnych przepisach. W imieniu wojewodów zadania i kompetencje w zakresie ochrony zabytków wykonują wojewódzcy konserwatorzy zabytków, powoływani i odwoływani przez wojewodę, za zgodą lub na wniosek Generalnego Konserwatora Zabytków, którzy wchodzi w skład rządowej administracji zespolonej w województwie. Wojewódzcy konserwatorzy zabytków kierują 16 wojewódzkimi urzędami ochrony zabytków. Obszarem działania wojewódzkich konserwatorów zabytków jest wydawanie decyzji, postanowień, uzgodnień, zaleceń, wytycznych itp., dotyczących zasobu zabytków. Organ wyższego stopnia realizuje zadania w zakresie kontroli instancyjnej rozstrzygnięć, w odniesieniu do których złożone zostały odwołania lub zażalenia (MKiDN, 2013, s. 11-17).

Opieka nad zabytkami na poziomie lokalnym, stanowi zadanie własne gminy. Obowiązki gminy w analizowanym zakresie określają zarówno przepisy przywołanej już wcześniej ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, jak również ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Ustawa o samorządzie gminnym, 1990). Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa obowiązki oraz kompetencje gminy w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Obowiązki są określone m.in. w:

- art. 22, pkt.4 narzucającym obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków,
- art.87 który reguluje sporządzenie na okres 4 lat gminnych programów opieki nad zabytkami,

- art. 18 oraz 19 nakazujących uwzględnianie zapisów tych programów podczas sporządzania i aktualizacji strategii rozwoju, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania.

W ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zawarte są również szczegółowe określenia obowiązków samorządu dla objętych ochroną zabytków, które są własnością gminy lub są w jej posiadaniu. Zapisy ustawy regulują również możliwość udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub gminnej ewidencji zabytków przez organy stanowiące gminy, na zasadach określonych w podjętych przez te organy uchwałach (Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, 2003).

W Ustawie o samorządzie gminnym (Ustawa o samorządzie gminnym, 1990) w rozdziale drugim, określone są zadania odnoszące się wprost lub pośrednio do ochrony zabytków. Artykuł 6.1. tejże ustawy mówi, iż do zakresu działania gminy należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, nie zastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów, co za tym idzie również opieka nad zabytkami. Artykuł 7.1. doprecyzowuje, że zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy, co może się przekładać, między innymi, na działania związane z opieką nad zabytkami.

Artykuł 4 ust. 7 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym stanowi, że powiat wykonuje zadania o charakterze ponad gminnym w tym m.in. w zakresie kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Zadania te mają charakter komplementarny i dotyczą tych zadań, których z określonych względów nie można realizować na szczeblu gminy (Ustawa o samorządzie powiatowym, 1998).

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa również czynności związane z określaniem ram strategicznych odnośnie zasobu jakim są zabytki. Na poziomie krajowym dokumentem strategicznym odnoszącym się do ochrony a także roli obiektów zabytkowych stanowi Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami. Obowiązek sporządzania co 4 lata Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami wynika z art. 84 tejże ustawy. Celem tworzenia Programów jest zapewnienie warunków niezbędnych do realizacji ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Jest on opracowywany przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego przy pomocy Generalnego Konserwatora Zabytków. W ramach Programu definiuje się główne i szczegółowe cele i kierunki działań oraz zadań w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, 2003).

Na poziomie lokalnym obowiązki sporządzania programów opieki nad zabytkami określa wspomniany już artykuł 87.1. Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Zgodnie z jego zapisem, „zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio: wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami. Programy te mają na celu zaplanowanie konkretnych działań związanych z ochroną i wykorzystaniem zabytków, w tym:

1. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
2. Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
4. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
5. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
6. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
7. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio: sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków” (Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, 2003).

Z przytoczonych powyżej informacji wynika, że system prawny ochrony zabytków oraz struktury odpowiedzialne za zadania związane z dziedzictwem w Polsce są dość mocno rozbudowane. A wspomnieć w tym miejscu należy jeszcze o innych aktach prawnych, odnoszących się do odpowiedniego postępowania względem obiektów zabytkowych. Ustawa Prawo budowlane w artykule 39.1. stanowi, że prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia na

prorowadzenie tych robót, wydanego przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków. Natomiast art. 39.2. stanowi, że pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków działającego w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków (Ustawa prawo budowlane, 1994).

Ustawa o gospodarce nieruchomościami natomiast w artykule 45, pkt. 2a. mówi, iż w przypadku nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków, w decyzji o ustanowieniu trwałego zarządu można nałożyć, w miarę potrzeby, na jednostkę organizacyjną obowiązek odbudowy lub remontu położonych na tej nieruchomości zabytkowych obiektów budowlanych, w terminie określonym w decyzji. Artykuł 68 tejże ustawy nadaje prawo sprzedaży nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących zasób gminy z bonifikatą 50 %. Przy czym właściwy organ może, za zgodą odpowiednio wojewody albo rady lub sejmiku, podwyższyć lub obniżyć tę bonifikatę. W przypadku użytkowania wieczystego art.73 Ustawy o gospodarce nieruchomościami umożliwia obniżenie opłaty z tytułu użytkowania wieczystego o 50%, jeżeli nieruchomość gruntowa została wpisana do rejestru zabytków. Przy czym, właściwy organ może, za zgodą odpowiednio wojewody albo rady lub sejmiku, podwyższyć lub obniżyć tę bonifikatę. Opłaty z tytułu trwałego zarządu nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków również obniża się o 50% (na mocy art. 84 tejże ustawy), jeżeli nieruchomość lub jej część składowa zostały wpisane do rejestru zabytków. Właściwy organ może, za zgodą odpowiednio wojewody albo rady lub sejmiku, podwyższyć lub obniżyć tę bonifikatę (Ustawa o gospodarce nieruchomościami, 1997).

Istotnym z punktu widzenia uprawnień jednostek samorządu terytorialnego jest art. 109. Ustawy o gospodarce nieruchomościami. Nadaje on gminie prawo pierwokupu w przypadku sprzedaży nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków lub prawa użytkowania wieczystego takiej nieruchomości (Ustawa o gospodarce nieruchomościami, 1997). Uprawnienie to daje w praktyce możliwość wykorzystania zasobu zabytkowego przez gminy, a co za tym idzie, obiekt taki nie musi być sprzedawany w ręce prywatne.

3.3. Problematyka gospodarowania obiektami zabytkowymi w Polsce

W związku z tym, iż zabytki stanowią rodzaj zasobu mającego wpływ na rozwój lokalny, podlegają one możliwości zagospodarowywania. Ale wszelkie działania związane z tym zasobem, w tym zagospodarowywanie go, obarczone są pewnymi warunkami

wynikającymi z szeregu aktów prawnych. Uwarunkowania prawne dotyczące Polski zostały przedstawione w podrozdziale 3.1. Ale nie tylko akty prawne stanowią kluczowe uwarunkowania ich ochrony oraz gospodarowania nimi. Istotną kwestią w ich zagospodarowywaniu, często postrzeganą jako barierę w swobodnym ich wykorzystywaniu, stanowią teorie i doktryny konserwatorskie. Pamiętać należy, jednakże, że to konserwatorzy zabytków są strażnikami tego, co stanowi o autentyczności tego zasobu. Trend zmierzający do pełnego wykorzystania zasobu w postaci zabytków do współczesnych celów użytkowych bardzo często jest sprzeczny z tym, co jest ważne w przypadku ich ochrony z konserwatorskiego i prawnego punktu widzenia. Konserwatorzy rozumieją, jednakże, potrzeby zmian w wykorzystaniu zabytków. Jak pisze Molski (2009, s. 87) „środowisko, w którym żyjemy ulega ciągłym i coraz szybszym przekształceniom związanym z postępem cywilizacyjnym, zmieniającymi się potrzebami i normami funkcjonalnymi. Holistyczne właściwości środowiska oznaczają, że zmiany te dotyczą również jego kulturowych elementów, w tym zabytkowych terenów i zabudowy”.

Przejście na gospodarkę rynkową w Polsce oraz urynkowanie gospodarki nieruchomościami w tym przekształcenia własnościowe obiektów zabytkowych sprawiły, że o ich przyszłości zaczął w coraz większej mierze decydować rachunek ekonomiczny. Jak zauważa dalej Molski, utylitarno-ekonomiczne względy zdominowały doktrynalne zasady a możliwość adaptacji, modernizacji i komercyjnego zagospodarowania stała się dla większości zabytków warunkiem przetrwania i ochrony. Mechanizmy rynkowe zaczęły dominować i wytworzyła się silna współzależność pomiędzy ochroną a adaptacją zabytków. Jak pisze dalej autor, przystosowanie do nowych potrzeb użytkowych danego zasobu jest często jedyną okazją do przeprowadzenia remontów konserwatorskich powstrzymujących degradację budowli. Niestety, często związane z adaptacją ingerencje wykraczają w wielu przypadkach poza granice wyznaczone teorią konserwatorską (Molski, 2009, s. 87).

Na ekonomiczny aspekt przystosowywania obiektów zabytkowych do współczesnych funkcji użytkowych zwraca również uwagę Szmygin (2009), który konieczność przekształcania zabytków także łączy z względami ekonomicznymi. Podkreśla on, że „tylko obiekty o największej wartości mogą być utrzymywane w formie muzeów i tylko część obiektów może być dotowana z publicznych środków przy okazji prac remontowych i konserwatorskich. Bieżące utrzymanie ogromnej większości zabytków musi być pokrywane ze środków właścicieli i użytkowników” (Szmygin, 2009, s. 5). Nadawanie obiektom zabytkowym współczesnych funkcji użytkowych i różne adaptacje znacznej większości z nich jest więc

koniecznością. Ale, zdaniem autora, poprzez takie działania zatracany jest autentyzm, czyli cecha i wartość najbardziej ceniona we współczesnej ochronie dziedzictwa.

W związku z tym, iż autentyzm substancji zabytkowej jest tą cechą, która jest cenna z punktu widzenia przyszłych pokoleń, stanowi ona jedną z najważniejszych przesłanek w teorii i doktrynach konserwatorskich. Jednakże pogodzenie zachowania autentyzmu zabytku z nadaniem mu współczesnej funkcji użytkowej jest bardzo trudne a często wręcz niemożliwe. Jeśli nawet obiekty zabytkowe nie zostały zaadaptowane do współczesnych funkcji użytkowych wymagają nakładów finansowych. Jak podkreśla Kobus-Legutko, szczególnie w małych gminach utrzymanie obiektów dziedzictwa jest problematyczne pod względem finansowym, gdyż wygenerowanie funduszy nawet na wkład własny do projektów zewnętrznych jest trudne. Niestety, bariery finansowe dotyczą najbardziej małe gminy, które mogą często poszczycić się interesującym dziedzictwem. Problemem jest bowiem wtedy, nie tylko samo utrzymanie obiektów, ale także, w razie potrzeby, poszukiwanie dla nich nowych funkcji. Trudniej też w sytuacji ciągłego niedostatku środków finansowych na rozwój decydować o przeznaczaniu tych obiektów na dziedzictwo (Kobus-Legutko w: NID, 2016, s. 7). Pozyskanie zewnętrznych środków finansowych jest często jedyną szansą, ale również ogromną możliwością dla zasobu dziedzictwa (o ile równocześnie nie występują bariery prawne, np. niejasna sytuacja własnościowa zabytku). Jak zauważa Kobus-Legutko, dostępność środków na obiekty zabytkowe znacznie wzrosła od akcesji Polski do UE. Także środki przeznaczane na rewitalizację czy wzmacnianie kapitału społecznego w sposób znaczący wpływają na możliwości pozyskania środków finansowych na rewitalizację dziedzictwa kulturowego (Kobus-Legutko, w: NID, 2016, s. 73).

Wspomnieć należy, że bariery prawne są również istotnym problemem w zagospodarowywaniu i zarządzaniu obiektami zabytkowymi w Polsce. Obiekty dziedzictwa bowiem mogą mieć skomplikowaną sytuację prawną. Jest to jedna z największych barier w zarządzaniu oraz możliwościach zagospodarowania zabytków. W Polsce po transformacji ustrojowej po roku 1989 zaczęto zwracać mienie zabrane na skutek reformy rolnej z roku 1944. Często nie wiadomo czy i gdzie są właściciele zabytku bądź ich spadkobiercy. Bariery prawną mogą stanowić także trudne, skomplikowane, mało elastyczne przepisy. Trudnością mogą być też nieprecyzyjne lub niejasne wytyczne konserwatorskie (NID, 2016, s. 73).

W Polsce, od momentu urynkwienia gospodarki nieruchomościami w tym nieruchomościami zabytkowymi, obserwuje się tendencję do sprzedaży obiektów zabytkowych w ręce prywatne (Kozak, 2008, s. 109). Obiekty te wówczas nabywane są (często z

wieloprocentową bonifikatą) w celach komercyjnych. Działania zmierzające do komercyjnego wykorzystania obiektów zabytkowych często nie tylko są sprzeczne z ogólnospołecznym celem istnienia zabytku, ale również stanowi tło konfliktów pomiędzy instytucją konserwatora a inwestorem. Jak twierdzi B.J. Rouba (2011), komercyjne wykorzystywanie zabytków zdecydowanie wzięło górę nad troską o ochronę ich wartości i znaczenia ich relacji ze społeczeństwem. W takiej sytuacji, zdaniem autorki, nie ma możliwości realizacji zapisów konstytucyjnych, czyli obowiązku strzeżenia i zapewnienia obywatelom równego dostępu do dóbr kultury. Służby konserwatorskie, jak twierdzi dalej autorka, „w praktyce często pozbawione są możliwości skutecznej i efektywnej obrony tego dziedzictwa, choćby przez brak środków i narzędzi prawnych pozwalających na natychmiastową reakcję w przypadku złego użytkowania, złośliwego i celowego niszczenia zabytków, złego wykonawstwa prac konserwatorskich itp. W rezultacie rola państwa ogranicza się w zasadzie tylko do finansowania, nawet bez możliwości egzekwowania, by inwestowane środki przynosiły korzyść, a nie szkodę zabytkom” (B. J., Rouba, 2011, s. 36). Również Kruczek uważa, że obiekty dziedzictwa kulturowego przekształcane w atrakcje turystyczne często padają w pułapkę komercjalizacji i łatwo dochodzi do zatarcia granicy pomiędzy autentycznością, czyli tym, co jest istotne z konserwatorskiego punktu widzenia, a sztucznością (Kruczek, 2016, s. 6).

Te niepokojące tendencje zostały podniesione już w 2011 roku na konferencji zorganizowanej przez Polski Komitet Narodowy ICOMOS. Stwierdzono wówczas, że ochrona i przetrwanie zabytkowego zasobu są zagrożone. Jest to skutkiem coraz mniej efektywnego systemu ochrony zabytków i coraz silniejszej presji modernizacyjnej i inwestycyjnej, działającej w warunkach silnego prawa własności i pełnej gospodarki rynkowej. Obecne zagrożenia mają niespotykany dotychczas charakter i skalę (Szmygin, 2011, s. 5).

Poszukiwanie dla zabytków nowej funkcji użytkowej, najczęściej związane jest z jednoczesnym poszukiwaniem funkcji komercyjnej. A funkcja użytkowa, jak słusznie zauważa Stępień (2014), to nie tylko funkcja komercyjna, funkcja „zarabiania pieniędzy”. Zabytek udostępniony do zwiedzania pełni podstawowe funkcje edukacyjne połączone z funkcją stymulatora poczucia lokalnej wspólnoty – a więc funkcje społeczne (Stępień, 2014, s. 276). Niestety, decyzja o sprzedaży lub przekazanie zabytków w ręce prywatne związane jest w dużej mierze z ryzykiem, iż będą one traktowane głównie jako inwestycja. Oczekuje się od nich wówczas nie tylko zwrotu z inwestycji, ale również przynoszenia dochodów.

W rozważaniach na temat gospodarowania i współczesnego wykorzystania zabytków istotne jest również spojrzenie na problem z punktu widzenia właścicieli czy użytkowników

zabytków. W Polsce, od 2003 roku całokształt problematyki ochrony zabytków w Polsce reguluje wspomniana już Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, 2003). Podstawowym zapisem wprowadzonym przepisami tejże ustawy jest, oprócz wprowadzenia definicji zabytku, rozróżnienie ochrony zabytków (działania administracyjne) od opieki nad zabytkami (działania właścicielskie). Właścicielem zabytku może być osoba prywatna czy firma lub organizacja, ale również jednostka samorządu terytorialnego. Bez względu na to, w czyich rękach znajduje się obiekt zabytkowy, działania zmierzające do zagospodarowywania obiektu muszą być zgodne z prawem i stosownymi przepisami.

Będąc właścicielem obiektu zabytkowego należy pamiętać, że zabytki podlegają ochronie i opiece bez względu na stan zachowania. Oznacza to, że nawet jeśli zabytek jest w bardzo złym lub katastrofalnym stanie technicznym, to obowiązkiem właściciela jest jego ratowanie i naprawianie niezależnie od tego, czy jest to opłacalne z ekonomicznego punktu widzenia (*Jak prawidłowo gospodarować zabytkami...* 2015, s. 34). Istotnym dla właścicieli zabytków jest więc także nim gospodarowanie, aby przynosił on dochód. Jeśli dany obiekt jest, na przykład, za duży, aby pełnił dla właściciela funkcje mieszkalne, najczęściej nadaje się im inne funkcje użytkowe.

Przed rozpoczęciem jakichkolwiek prac remontowych oraz przed przystąpieniem do zagospodarowania obiektu zabytkowego do nowych funkcji użytkowej właściciel obiektu jest zobowiązany do wykonania dokumentacji określającej stan zachowania obiektu i możliwości jego adaptacji, z uwzględnieniem wartości zabytku i jego pierwotnej funkcji. Na podstawie tej dokumentacji sporządzany jest program prac konserwatorskich, który obejmuje zakres i sposób prowadzenia prac, a także niezbędne do zastosowania materiały i technologie. Program prac powinien zostać uzgodniony z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Kolejnym dokumentem, którym powinien dysponować właściciel zabytku to program zagospodarowania obiektu oraz dalszego korzystania z tego zabytku uwzględniający wyeksponowanie jego wartości oraz otoczenie obiektu. Zapisy tego dokumentu również muszą zostać uzgodnione z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków” (*Jak prawidłowo...*, 2015, s. 29]. Tak więc, procedura zagospodarowania obiektu zabytkowego i nadanie mu współczesnej funkcji użytkowej wymaga uwzględnienia m. in. jego pierwotnej funkcji czy też materiałów użytych do jego budowy. Problemem może być uzgodnienie programu zagospodarowania obiektu oraz dalszego korzystania z tego zabytku, który musi uwzględniać wyeksponowanie jego wartości oraz otoczenie obiektu. Preferowane z konserwatorskiego punktu widzenia cechy programów

użytkowych bowiem, często różnią się od tych, wymaganych przez właścicieli czy inwestorów. Potrzebny jest kompromis, jak wskazuje Górski (2009, s. 39), pomiędzy potrzebami użytkowymi, a ochroną substancji zabytkowej - satysfakcjonujący zarówno dla inwestora jak i konserwatora. I ten kompromis, w praktyce jest często trudny do osiągnięcia. Szerokie pole konfliktów, na co wskazuje Gawlicki (2014, s. 130), otwiera się z chwilą przystępowania do adaptacji obiektu do pełnienia nowych funkcji. Adaptacja bowiem powinna ratować zabytek, ale często prowadzi do jego zniszczenia pod pretekstem zapewnienia określonych wymogów użytkowych. Zdaniem tego autora, problem dotyczy zwłaszcza inwestycji w obiekty zabytkowe realizowanych ze Śródków Unii Europejskiej lub ze środków lokalnych. Znamionym jest to, twierdzi dalej autor, że często błędna decyzja o zmianie funkcji leży u podstaw nadmiernych przekształceń. Powoduje to obniżenie lub nawet zniszczenie zabytkowej wartości obiektu. Utrata pierwotnej funkcji, podkreśla dalej w swych rozważaniach autor, jest najczęściej początkiem procesu zmian, które prowadzą do degradacji zasobu zabytkowego. Dlatego też, należy się zastanowić czy pod hasłami ochrony i pretekstem adaptacji wolno zniszczyć zabytek tylko po to, by nadać miejscu nową funkcję, zgodną z biznesowymi oczekiwaniami inwestora. Błędna decyzja o adaptacji obiektu nie tylko nie zapewni jego trwania, ale może spowodować jego zniszczenie.

Istotną funkcją zabytków jest funkcja budowania tożsamości społeczności lokalnych. Z tego powodu zasadnym jest realizacja interesu społecznego w nadawaniu nowych funkcji użytkowych obiektom zabytkowym. Realizacja interesu społecznego następuje tutaj poprzez umożliwienie innym dostępu do danego zabytku, co bezpośrednio wiąże się z ograniczeniem praw właściciela do wyłącznego korzystania z niego (Brudnicki, 2014, s. 51). Nowa funkcja zabytku, jednakże, może umożliwiać korzystanie z niego tylko wąskiej grupie ludzi (choćby ze względu na zamożność). Wyłączenie społeczności lokalnej z korzystania z zabytku, nie zapewnia zatem realizacji interesu społecznego i budowania tożsamości społeczności lokalnych.

Jeśli zabytek jest własnością gminy, już na etapie poszukiwania dla niego nowej funkcji powinno się włączać mieszkańców danej społeczności w proces decyzyjny. Funkcja ta może mieć bowiem charakter użyteczności publicznej. Mieszkańcy mogą przyczynić się do znalezienia przydatnej i atrakcyjnej funkcji zabytku, będą taki projekt chętniej popierać, a to zminimalizuje ryzyko późniejszych konfliktów. Jak wskazuje Narodowy Instytut Dziedzictwa, gmina może występować w podwójnej roli. Jako właściciel nieużytkowanego zabytku może inicjować i wspierać poszukiwania nowej funkcji zabytku, czyli może być inwestorem i

realizatorem przedsięwzięcia. Jako administracja publiczna, czyli gospodarz terenu, w różny sposób może inspirować, stymulować i wspierać innych właścicieli i użytkowników w ich pomysłach i rozwiązaniach. Jest to dla gminy szerokie pole do działania, poczynając od uwzględnienia walorów i wartości dziedzictwa historycznego gminy w strategii rozwoju, poprzez sprawne i przejrzyste mechanizmy finansowe, po działania edukacyjne. Są to rozwiązania korzystne dla obiektu (ochrona zabytkowych wartości), lokalnej społeczności (wzmocnienie poczucia tożsamości lokalnej dumy identyfikacji z miejscem zamieszkania), rozwoju gminy (tworzenie miejsc pracy, wzmocnienie potencjału społeczno-gospodarczego, podniesienie atrakcyjności gminy) (NID, 2016, s. 119).

Gospodarowanie zasobem obiektów zabytkowych oraz zarządzanie nim nie należy do zadań łatwych. Niektóre bariery, na przykład wspomniane już bariery prawne w postaci niejasnej sytuacji własnościowej zabytku powodują, że zabytek traci szanse na odpowiednie zagospodarowanie. Z kolei zagospodarowywanie zabytków pod kątem tylko ekonomicznych korzyści stanowi ryzyko, iż tracą one ceną z punktu widzenia teorii konserwatorskiej autentyczność. Cele finansowe mogą okazać się krótkoterminowe w perspektywie czasowej a substancja zabytkowa raz utracona nie ma szans na odnowę.

3.4. Funkcje użytkowe zabytkowych obiektów rezydencjonalnych na obszarach wiejskich w Polsce

Rezydencjonalne obiekty zabytkowe w postaci pałaców, dworów i czasem zamków stanowią charakterystyczny obraz polskiej wsi. Stanowią one atrakcję turystyczną Polski. Jak wskazuje R. Rouba (2010), specyfiką polskich krajobrazów rustykalnych, w odróżnieniu od wsi krajów Europy zachodniej, jest mnogość szlacheckich rezydencji, rozrzuconych po terenach dawnej Rzeczypospolitej. W Polsce bowiem, warstwa szlachty zamieszkującej w dworach, dworkach i pałacach na terenach bezpośrednio przylegających do posiadanych przez rodzinę dóbr była bardzo rozbudowana i stanowiła ok. 10 % społeczeństwa, w odróżnieniu od Europy zachodniej, gdzie stanowiła zaledwie 3-4 % (R.,Rouba, 2010, s. 23). Tak więc mnogość tego rodzaju obiektów na terenie Polski ma swoje uwarunkowania historyczne. Pełniąc funkcje pierwotne, podział i geneza tych obiektów są następujące:

- Dwór - według *Encyklopedii PWN* to siedziba ziemiańska wraz z zabudowaniami gospodarczymi w Polsce od średniowiecza do ok. połowy XVI w. szlachecki dom mieszkalny na wsi niekiedy w mieście, skromny w skali i wystroju, do końca XVII wieku

głównie drewniane. Dwory murowane pojawiły się w okresie renesansu, początkowo obronne, w ciągu XVII wieku przekształciły się w wygodne domy mieszkalne, głównie parterowe z gankami i alkierzami. W końcu XVIII wieku i w pierwszej połowie XIX wieku wznoszono dwory klasycystyczne z portykiem kolumnowym pośrodku (Nowa Encyklopedia Powszechna, 1997, s. 151-152). Dwór jako wiejska siedziba szlachecka, był charakterystycznym elementem krajobrazu polskiej wsi aż do początku XX wieku. „dwór” mający zdecydowanie rodzime, polskie konotacje. Otoczony jest też swoistym mitem: traktowany jako fundament polskości, rodzinnej tradycji i kultury, szczególnie na Kresach Wschodnich (Stefański, 2016, s. 17 -18).

- Pałac - według *Słownika Terminologicznego sztuk pięknych* to „reprezentacyjna budowla mieszkalna, pozbawiona cech obronnych; od XIX wieku także określenie bardziej okazałych gmachów urzędowych i użyteczności publicznej (...). W XV w. we Włoszech powstał typ pałacu miejskiego, który przyjął się w całej Europie; była to budowla o prostej bryle (...) z wewnętrznym czworobocznym dziedzińcem (wł. *cortile*) krużgankowym (...). Największy rozwój architektury pałacowej nastąpił w okresie baroku; szczególnie popularny był francuski typ *entre cour et jardin* (pomiędzy dziedzińcem a ogrodem), odznaczający się ścisłą symetrią, wielką skalą, składający się zazwyczaj z korpusu (...) i z przylegających do niego pod kątem prostym skrzydeł, między którymi znajdował się dziedziniec reprezentacyjny, tzw. *cour d'honneur* (...) (Kozakiewicz, 1969, s. 266-267). Termin ten, jak zauważa Stefański (2016, s. 21), stosuje się także do znacznie skromniejszych budowli. Dotyczy to charakterystycznego dla polskiego krajobrazu typu rezydencji ukształtowanego w epoce klasycyzmu, na przełomie XVIII i XIX wieku. „W prostszym wydaniu klasycystyczne pałace często zbliżały się swoją formą do opisanego powyżej typu dworu polskiego. Stąd w literaturze popularnej często terminy „pałac” i „dwór” stosowane są zamiennie. Przyjąć jednak należy, że dwór jest obiektem mniejszym w skali, parterowym, często drewnianym, pałac zaś – co najmniej piętrowym i zawsze murowanym” (Stefański, 2016, s. 22).
- Zamek – to zamknięty zespół budowli, podporządkowany w swej konstrukcji dominującej funkcji obronnej (Kozak, 2008, s. 93). Wraz z postępem techniki wojennej, rozwojem artylerii i zmianą systemu obrony, warowne zamki straciły niemal zupełnie swe znaczenie militarne, a to coraz częściej nabierały charakteru wystawnych siedzib szlacheckich lub magnackich. Wzorem rozwiązań włoskich i zachodnioeuropejskich zaczęły pojawiać się symetryczne założenia i zwarty plan budynku, zniknął dziedziniec

wewnętrzny, dodano do frontu reprezentacyjne schody a całość otoczono fortyfikacjami. Tego typu budowle nazywano *palazzo in fortezza* (R., Rouba, 2010, s. 25 za: Rolska-Boruch, 1999, s. 23). Wiele z takich obiektów na przestrzeni wieków było przebudowywanych na funkcje rezydencji rodowych, co zasadniczo zmieniło ich funkcje. W czasach współczesnych często tylko dzięki specjalistycznej wiedzy wiadomo, iż dany obiekt był niegdyś zamkiem.

Obecnie, wg nomenklatury Narodowego Instytutu Dziedzictwa obiekty te nazywane są *zabytkowymi obiektami rezydencjonalnymi* i stanowią drugą (zaraz po obiektach sakralnych) co do wielkości grupę obiektów zabytkowych nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków w Polsce. Całościowa struktura zasobu zabytków nieruchomości w Polsce z rozbiciem na poszczególne kategorie funkcji pierwotnej została przedstawiona w Tabeli 3.1.

Tabela 3.1. Obiekty wpisane do Rejestru Zabytków Nieruchomych – podział według klasyfikacji/funkcji pierwotnej i województw (objęte weryfikacją w latach 2009-2015)

Województwo	Sakralne	Obronne	Użyteczności publicznej	Zamki	Rezydencjonalne
Dolnośląskie	1380	108	585	93	671
Kujawsko-Pomorskie	470	120	161	24	326
Lubelskie	812	71	174	13	264
Lubuskie	499	40	141	22	206
Łódzkie	541	15	142	19	269
Małopolskie	948	53	308	31	282
Mazowieckie	980	50	542	14	488
Opolskie	614	55	132	26	155
Podkarpackie	962	60	254	19	200
Podlaskie	491	8	187	4	70
Pomorskie	498	120	222	13	228
Śląskie	566	16	305	32	176
Świętokrzyskie	434	19	56	19	98
Warmińsko-Mazurskie	887	100	267	28	284
Wielkopolskie	1080	38	449	22	776
Zachodniopomorskie	785	74	251	23	256
Razem w kraju	11947	947	4176	402	4749
Udział w zasobie	18,44	1,46%	6,44%	0,62%	7,33%

Źródło: Raport o stanie zachowania zabytków nieruchomości w Polsce. Zabytki wpisane do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C), Narodowy Instytut Dziedzictwa, 2017, s. 52.

Obiekty z grupy rezydencjonalnych stanowią 7,33% obiektów zabytkowych nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków. Najwięcej tych obiektów jest w województwie wielkopolskim (776), najmniej w województwie podlaskim (70). Drugim, co do zasobności w

zabytkowe obiekty rezydencjonalne jest województwo dolnośląskie (671). Z tym że w województwie dolnośląskim uwarunkowania historyczne tego rodzaju obiektów wiążą się z faktem, iż ziemie te stanowiły niegdyś tereny niemieckie i wiele z tych obiektów powstało jako rezydencje burżuazji niemieckiej. Nawet po II wojnie światowej, kiedy tereny te znalazły się w granicach Polski, uważane one były za spuściznę wrogiej, niemieckiej proveniencji (Murzyn-Kupisz, 2013, s. 158). Obiekty tego rodzaju na terenie województwa wielkopolskiego „wznoszone były jako siedziby wielkopolskich rodów szlacheckich. Budowano je jako ich stałe lub czasowe rezydencje, stanowiły zarazem w większości przypadków ośrodki dóbr ziemskich liczących niekiedy kilka lub kilkanaście wsi. W zależności od wielkości tych majątków – a tym samym zasobów finansowych oraz ambicji właścicieli ich wymogów i pozycji społecznej, różna była skala założenia, forma i sposób wyposażenia znajdujących się tam obiektów, od skromnych dworów aż po wspaniałe rezydencje” (Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury, 2006, s. 4). Obiekty te przetrwały w bardzo różnym stanie. Niektóre z nich dotrwały do naszych czasów w stanie szczątkowym. Według Narodowego Instytutu Dziedzictwa, w Polsce dużą grupę obiektów w rejestrze zabytków stanowią wpisane indywidualnie i jako elementy zabudowania folwarczne które powiązane są funkcjonalnie z założeniami rezydencjonalnymi. W rejestrze zabytków figuruje 4847 obiektów o funkcji rezydencjonalnej i składają się na nie głównie pałace wiejskie jako siedziby większych dóbr oraz pałace miejskie w zespołach rezydencjonalnych, dwory wiejskie jako siedziby dóbr, dwory podmiejskie w zespołach rezydencjonalnych oraz dwory obronne. Zabudowania folwarczne stanowią 6,84% całego zasobu, zaś ich największe skupiska występują w województwach wielkopolskim (16,30%), dolnośląskim (14,07%) oraz mazowieckim (10,34%)” (NID, 2017, s. 81). Tak więc, w tym przypadku obiekty folwarczne powiązane funkcjonalnie z folwarcznymi również występuje w największym natężeniu na terenie województwa wielkopolskiego.

Obecna sytuacja zabytkowych obiektów rezydencjonalnych w dużej mierze ma związek z zaszłościami historycznymi, które w Polsce miały dynamiczny i burzliwy charakter. Specyficzną cechą sytuacji polskiej była nacjonalizacja własności ziemskiej o powierzchni ponad 50 ha (100 ha w województwach zachodnich) na mocy ustawy o przeprowadzeniu reformy rolnej z 1944 r. (Ustawa o przeprowadzeniu reformy rolnej, 1944), czemu na ogół towarzyszyło też wywłaszczenie siedzib właścicieli, w tym dworów i pałaców rzadziej zamków, bo te z racji dawnej utraty funkcji obronnych albo obróciły się w ruinę, albo przetrwały w formie rezydencji o charakterze pałacowym. Proces wywłaszczenia miał też silne podstawy ideologiczne, za to często nie miał podstaw prawnych (Kozak, 2008, s. 94).

W latach socjalizmu do roku 1989 obiekty te pełniły różne role. Najczęściej stanowiąc zasób Państwowych Gospodarstw Rolnych (PGR), zostały po prostu wyeksploatowane a po likwidacji PGR-ów zostały przekazane w zasób Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa (AWRSP). W czasach funkcjonowania PGR-ów mieściły się w nich biura gospodarstw, szkoły czy przedszkola, a po przejściu przez AWRSP w okresie transformacji ustrojowej, stały się zasobem do zbycia. Najczęściej w bardzo złym stanie technicznym, przeobrażone na potrzeby obiektów użyteczności publicznej lat socjalizmu, długo nie znajdując nabywcy czy dzierżawcy popadały w coraz większą ruinę. Stan wielu z tych obiektów uległ pogorszeniu, na skutek złej polityki dotyczącej ich zbycia jak najszybciej, wraz z kosztami ich utrzymania i remontów. Wiele z tych obiektów, które znalazły w ten sposób nabywców niszczeje nadal, bowiem nabywcy ci nie zdawali sobie sprawy z nakładów finansowych koniecznych na ich rewitalizację. Inni natomiast, celowo nie podejmowali żadnych działań, traktując te obiekty jako inwestycję do zbycia na przyszłość za stosunkowo niewielką cenę nabycia.

Rydel (2007, s. 4-5) szacuje, iż w 1939 r. w Polsce istniało, w ówczesnych granicach, około 16 000 dworów, w tym około 4 000 na kresach (dawne wschodnie pogranicze Polski, funkcjonujące w okresie międzywojennym i dawniej, jako część polskiego terytorium państwowego, a obecnie stanowiące fragmenty obszarów Ukrainy, Białorusi i Litwy). W 2014 r. w obecnych granicach Polski było ich około 2800. Z tej liczby 2 000 znajduje się w stanie ruiny, radykalnej przebudowy lub totalnego ogołocenia. Zdaniem autora, z dużą dozą dobrej woli można uznać, że 150 dworów istniejących w Polsce zachowało walory architektoniczno-historyczne, nawiązujące do stanu oryginalnego, czyli niecały 1% stanu z 1939 r. Nie ma ani jednego całego założenia dworskiego z funkcjonującą infrastrukturą, które przetrwałoby drugą wojnę światową i czasy PRL-u, należało do potomków przedwojennych właścicieli i żyło z gospodarki rolnej. Rydel współczesne polskie dwory dzieli na osiem grup:

- dwory, które po 1945 r. zostały się w rękach przedwojennych właścicieli;
- dwory, które wróciły po 1989 r. do potomków właścicieli sprzed drugiej wojny światowej;
- dwory przerobione na muzea lub przeniesione do skansenów (rekonstrukcje);
- dwory kupione na prywatne mieszkania przez nowych właścicieli;
- własność firm i związków wyznaniowych;
- dwory i pałace przemienione w pensjonaty, hotele i ośrodki konferencyjno-szkoleniowe;

- dwory w rękach samorządowych, gdzie umieszczone są szkoły, przedszkola, domy dziecka, ośrodki zdrowia i domy pomocy społecznej, mieszkania gminne;
- dwory puste i niezagospodarowane (Rydel. M. (2007-2021). Dwory-polskie.pl. <http://www.dwory-polskie.pl>).

Rydel (2007, s. 8) podziela przytoczone wcześniej opinie konserwatorów zabytków, iż przejęcie dworów przez nowych właścicieli, w wielu przypadkach nie oznacza ich uratowania. Wiele tych obiektów przemieniono w hotele i restauracje, gdzie trudno doszukać się jakichkolwiek symboli przeszłości oprócz zewnętrznej powłoki. Przeciwnego zdania jest R. Rouba, który w funkcji hotelarskiej upatruje dla tych obiektów większą szansę niż funkcja rezydencjonalna bądź muzealna. Według tego autora, stanowi to dużą szansę dla obiektów zaniedbanych, dając nadzieję na generowanie środków wspomagających pokrywanie niebagatelnych kosztów utrzymania obiektu zabytkowego. Autor ten wskazuje na ogromny wzrost popularności funkcji hotelarskiej w obiektach rezydencjonalnych. Nowi właściciele bardzo chętnie uruchamiają miejsca noclegowe w dużych zakupionych w celach biznesowych obiektach i w małych w których, wynajem pokoi pomaga odciążyć domowy budżet i zapewnia przynajmniej częściowe pokrycie kosztów utrzymania budynku zabytkowego (R. Rouba, 2010, s. 31-32).

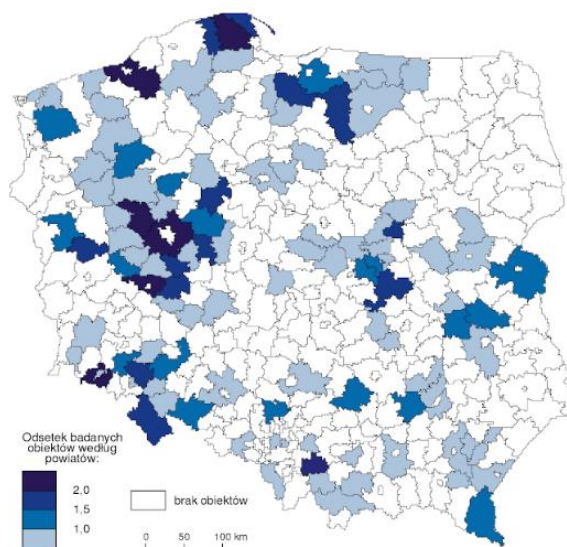
Powyżej przytoczone opinie w kwestii funkcji hotelowej w rezydencjonalnych obiektach zabytkowych stanowią dwa punkty widzenia. Pierwsza z nich, w której „brak symboli przeszłości” wyraźnie wskazuje na niematerialny, nieuchwytny atut obiektu zabytkowego, jego historię i to, co powinien taki obiekt wnieść dla obecnych pokoleń (nie mówiąc o pokoleniach przyszłych). Druga z opinii, chociaż nacechowana troską o obiekty zabytkowe, wskazuje na finansowy charakter przedsięwzięć związanych z nadawaniem funkcji hotelowej tym obiektom. A zabytki i nowe funkcje jakie one pełnią, czy pełnić powinny, to również wykorzystanie ich zgodnie z zasadami rozwoju zrównoważonego, ich udział w zrównoważonym rozwoju społeczno-gospodarczym i szansa na przetrwanie w miarę niezmiennym stanie dla przyszłych pokoleń.

Trudno jest ocenić, ile zabytkowych obiektów rezydencjonalnych w Polsce obecnie pełni funkcję hotelarską. W roku 2010 próbę taką podjął R. Rouba⁸, ale jak sam stwierdził, próba ta napotkała na znaczne trudności ze względu na brak ścisłych danych dotyczących liczby

⁸ Dane z badań przeprowadzonych przez R. Roubę w roku 2010 są przytaczane przez autorkę dysertacji w szerokim zakresie, bowiem jest to jedyna praca szczegółowo opisująca specyfikę działalności hotelarskiej w rezydencjonalnych obiektach zabytkowych w Polsce.

pałaców, dworów i zamków. Na podstawie studiów literaturowych przyjął on, że ocalało lub zostało odbudowanych 3000 obiektów rezydencjonalnych. Z badań wynika, że funkcję hotelarską w pierwszej dekadzie XXI wieku pełniło ok. 500 obiektów (w przybliżeniu 17% całości) (R., Rouba, 2010, s. 32).

Zróżnicowanie przestrzenne obiektów zabytkowych pełniących funkcje hotelowe na terenie Polski zostało dokonane przez R. Roubę i przedstawione na Rysunku 3.1.

Rysunek. 3.1. Rozmieszczenie pałaców, dworów i zamków pełniących funkcję hotelarską wg powiatów.
Źródło: Rouba, R., 2010, s. 50

Największe zagęszczenie historycznych obiektów hotelarskich zaznacza się w Wielkopolsce, na Pomorzu i Dolnym Śląsku. Mniejsza liczba obiektów występuje we wschodniej Polsce. Najmniej jest ich na Podkarpaciu. Obszarami niszowymi są także Wysoczyzny: Płońska i Ciechanowska oraz Warmia i Mazury. Wśród budowli historycznych przeważają pałace. Najwięcej jest ich w województwie wielkopolskim i tam też skupiona jest największa liczba hoteli. Najmniej zabytkowych obiektów hotelarskich zlokalizowano w budynkach kościelnych i młynach (Ciesielska, Rouba i Stasiak, 2006, s. 26-27).

Obiekt zabytkowy w postaci budowli rezydencjonalnej jest na terenach wiejskich w Polsce bardzo często czymś wyjątkowym. Zwracają one uwagę nie tylko znawców tematu czy miłośników zabytków, ale również ludzi nie mających specjalistycznej wiedzy czy specjalnego zamiłowania do zabytków. Nawet te opuszczone i stanowiące ruinę przyciągają turystów. Dla władz lokalnych, jednakże, obiekty te często stanowią problem. Generują koszty, ponieważ wymagają ochrony konserwatorskiej. Są one cennym zasobem, ale trudno jest znaleźć dla nich odpowiednią funkcję. Obiekty zabytkowe tego rodzaju znajdujące się na obszarach wiejskich, w opinii autorki niniejszej pracy, mają nieco trudniejszą sytuację, jeśli chodzi o znalezienie dla

nich odpowiedniej współczesnej funkcji użytkowej. Dzieje się tak dlatego, iż obiekty zabytkowe znajdujące się w miastach mają możliwość adaptacji na znacznie więcej funkcji użytkowych takich, jak urzędy, banki, muzea, galerie ze względu na fakt, że im większa gęstość zaludnienia, większa powierzchnia i znaczenie gospodarcze aglomeracji, tym więcej firm i organizacji się tam znajduje. Z reguły w miastach obiekty te znajdują znacznie szybciej inwestorów, a także łatwiej otrzymują wsparcie finansowe z funduszy publicznych, ponieważ stanowią one wizytówkę miasta. W przypadku obiektów zabytkowych usytuowanych na wsiach, sytuacja jest trudniejsza bowiem obiekty te ze względu na uwarunkowania historyczne po II wojnie światowej i te po transformacji ustrojowej opisanej powyżej, są w bardzo złym stanie technicznym, duże kubaturowo i wymagające ogromnych nakładów finansowych. Jeśli obiekty te zostają po sprzedaży przez gminę wykorzystane, to, jak pokazują ostatnie lata, podlegają one adaptacji głównie przez inwestorów prywatnych często (z obserwacji autorki wynika, że przeważnie) na funkcję hotelową i hotelowo-konferencyjną. Są one bowiem postrzegane jako źródło dochodu (R. Rouba, 2010, s. 45; Gazeta Bankowa, 2016), a funkcja hotelowa w ocenie inwestorów, zapewnia, oprócz dochodu, samo utrzymanie się obiektu. Oprócz tego, obiektom zabytkowym przypisuje się (nie tylko w Polsce, ale w całej Europie i na świecie) ogromne możliwości kreowania funkcji turystycznej, a co za tym idzie, efektu mnożnikowego.

Według badań przeprowadzonych przez R. Roubę w 2010 roku, aż 22,22% tego rodzaju obiektów w skali kraju znajdowała się właśnie na terenie Wielkopolski (dla porównania: 12,22% znajduje się na terenie województwa dolnośląskiego, które jest drugim po Wielkopolsce terenem zasobnym w tego rodzaju obiekty przekształcone) (R. Rouba, 2010, s. 51). Ponadto na terenie Wielkopolski najwięcej tego rodzaju obiektów zostało przekształconych na funkcję hotelową już w latach 1990 -2004 (R. Rouba, 2010, s. 47). Przekształcenie tak dużej ilości obiektów zabytkowych na funkcję hotelową na terenie jednego województwa pozwala sądzić, że funkcja ta jest funkcją dominującą we współczesnym wykorzystaniu obiektów rezydencjonalnych na terenach wiejskich województwa wielkopolskiego.

Zauważyć należy, że obiekty te mają nieco inną specyfikę aniżeli hotele współczesne⁹. Wybór umiejscowienia hotelu współczesnego stanowi pewną dowolność. Można zaadaptować obiekt niekoniecznie będący zabytkiem chronionym prawem albo wybudować nowy w wybranej lokalizacji. Najczęściej wybór taki poprzedzony jest analizami rynkowymi czy

⁹ Używając sformułowania „hotele współczesne” autorka ma na myśli hotele usytuowane w budynku niebędącym zabytkiem, Ponadto, pojęcie współczesności czy nowoczesności może dotyczyć wystroju wnętrza. Hotel nienowoczesny może odnosić się do hotelu stylowego w obiekcie nowym.

rachunkiem ekonomicznym i decyzja o rozpoczęciu działalności hotelarskiej pada na najbardziej opłacalne miejsce (np. obrzeża albo centrum większego miasta, miasta o rozbudowanej funkcji turystycznej albo miejsca, gdzie specyficzne warunki np. geograficzne determinują opłacalność przedsięwzięcia itp.). W przypadku funkcji hotelowej w obiekcie zabytkowym (na wsi bądź w mieście) lokalizacja jest już narzucona. W przypadku obszarów wiejskich sytuacja jest tym trudniejsza, że najczęściej w otoczeniu takiego obiektu nie ma zbyt wielu atrakcji turystycznych, które przyciągnęłyby turystów. Jeśli lokalizacja pozbawiona jest walorów turystycznych (np. góry, jeziora czy morze w pobliżu), współczynnik bezrobocia jest wysoki a gmina nie ma środków na inwestycje infrastrukturalne w otoczeniu, trudno jest mówić o dobrych uwarunkowaniach powodzenia przedsięwzięcia hotelowego. Cecha zabytkowa obiektu jest wtedy jedynym atutem tego rodzaju przedsięwzięcia i tylko dobrze przemyślana strategia działania, marketing oraz odpowiednia oferta daje szansę powodzenia. Większość obiektów rezydencjonalnych pełniących funkcję hotelarską położonych jest na terenach o atrakcyjności krajobrazowej umiarkowanej bądź słabej. Przyczynę tego stanu rzeczy stanowi fakt, iż obiekty te powstawały (zwłaszcza na terenie Wielkopolski) na terenach typowo rolniczych i pierwotną ich funkcją była funkcja siedziby właścicieli dóbr ziemskich.

W odniesieniu do lokalizacji należy wspomnieć jeszcze o problematyce najbliższego otoczenia obiektu. W związku z tym, że obiekty te są bardzo często pozostałościami po byłych Państwowych Gospodarstwach Rolnych, w ich najbliższym otoczeniu mogą znajdować się różnego rodzaju zabudowania gospodarcze, niekiedy będące zabytkami. Niestety najczęściej są one w bardzo złym stanie i negatywnie wpływają na otoczenie.

Innym istotnym czynnikiem w nadawaniu zabytkom funkcji hotelowej jest sam proces adaptacji, który uzależniony jest w dużej mierze od decyzji konserwatora zabytków. Obiekt nie będący zabytkiem nie stwarza właściwie żadnych trudności (poza ewentualnymi trudnościami technicznymi) w adaptacji czy przebudowie. Obiekt zabytkowy wymaga nie tylko zachowania oryginalnej bryły i substancji zabytkowej, ale również stosowania odpowiednich materiałów budowlanych, nie rzadko odpowiadających tym, stosowanym przed wiekami. Umiejscawianie w nich basenu czy sauny, czego oczekują coraz bardziej wymagający goście, również nie zawsze jest możliwe. A należy w tym miejscu zwrócić uwagę, że jeśli otoczenie obiektu nie należy do szczególnie interesujących, inwestorzy czy właściciele są zainteresowani nadaniem obiektowi właśnie funkcji SPA, co wymaga dużych działań adaptacyjnych i zmian w substancji zabytkowej. Kwestie ochrony środowiska również mogą nastręczać trudności bowiem doktryny konserwatorskie mogą nie zezwalać na ocieplanie ścian i wymianę okien (w celu

oszczędności energii cieplnej w budynku) a umieszczenie paneli słonecznych na dachu jest właściwie niemożliwe w przypadku obiektu zabytkowego.

Samo użytkowanie obiektu również nastęca więcej problemów w przypadku obiektów zabytkowych. Konieczne remonty czy działania naprawcze wymagają więcej rozważań niż w przypadku obiektu współczesnego. Ponadto, użyteczność hoteli nowoczesnych sprowadza się w dużej mierze wyłącznie do obsługi pobytów gości (nocleg i wyżywienie). Pełnią więc one funkcję służebną względem elementów produktu turystycznego zaspokajających potrzeby wyższe, kulturowe. Hotele w zabytkowych rezydencjach, przy odpowiednim zarządzaniu i marketingu, oprócz świadczenia usług bytowych zapewniają doznania związane z obcowaniem z pięknem i historią. Stwierdzenie to nasuwa wniosek, iż hotel w obiekcie zabytkowym spełnia pewne dodatkowe role oprócz obsługi procesów życiowych gości. Wiąże się to ze wspomnianą wartością inną niż tylko wartość finansowa obiektu. Posiadają one wartość kulturową. Wymagane są więc pewne dodatkowe starania, aby tym duchowym i kulturalnym potrzebom sprostać.

Pamiętać jednak należy, iż przedsiębiorstwo hotelarskie jest podmiotem rynku i zaliczane jest do kategorii wytwórców usług turystycznych. Przedsiębiorstwo hotelarskie to celowo zorganizowany, samodzielny ekonomicznie i wyodrębniony pod względem techniczno-usługowym, przestrzennym oraz prawnym zespół ludzi, środków materialnych i finansowych, powołany do prowadzenia określonej działalności gospodarczej, zaspokajającej potrzeby ludności w sferze świadczenia usług hotelarskich. Usługi te są podstawą i celem jego funkcjonowania i pozwalają na maksymalizację jego korzyści (Rapacz, 1994, s. 19; Konsewicz i Grabowski, 1980, s. 22). Maksymalizacja korzyści jest ujmowana w tym przypadku w czysto finansowym sensie. Ale rozpatrując maksymalizację korzyści w sensie zrównoważonego rozwoju kwestia ta wymaga szerszego rozwinięcia. Rolą nadawania obiektom zabytkowym funkcji użytkowej hotelarskiej powinno być bowiem nie tylko zapewnienie rewitalizacji budynków historycznych oraz ich konserwacja i utrzymanie dla przyszłych pokoleń w miarę niezmiennym stanie, ale również: rozwój turystyki i kreowanie dodatkowych działalności w obrębie obiektu na obszarach słabo rozwiniętych, zapewnienie zatrudnienia lokalnej społeczności, aktywizacja gospodarcza regionu zgodnie z zasadami rozwoju zrównoważonego i z poszanowaniem środowiska naturalnego. Pamiętać również należy, iż dziedzictwo kulturowe, którego taki obiekt hotelowy jest częścią, powinno spełniać funkcję społeczną. Odnosi się to do wpływu, jaki istnienie danego obiektu, miejsca czy tradycji ma na stabilność i

spójność społeczności lokalnej, poczucie związków z miejscem i jakość życia (Murzyn-Kupisz, 2010b, s. 23).

Istotną kwestią w przypadku usług hotelarskich na terenach wiejskich w hotelach zabytkowych jest motywacja klientów korzystających z usług tych obiektów. Motywacja ta bowiem jest powiązana z wysiłkiem, jaki klienci muszą podjąć, aby do takiego obiektu dojechać. Pamiętać bowiem należy, że obiekty te najczęściej usytuowane są na terenach peryferyjnych, gdzie dojazd wymaga pokonania złych nawierzchni dróg. Ponadto, trasy te są często źle oznakowane a zimą jako drogi podrzędne nie są one utrzymywane w takim stanie jak drogi główne. Motywacja potencjalnego klienta musi być więc na tyle silna, aby ten trud pokonać. Dlatego tak istotne jest, aby obiekt taki oferował swym gościom unikatowe doznania. W przypadku zakupu usługi w takim obiekcie klient nie tylko poszukuje korzyści wynikających z nieuchwytności, ale wrażeń wynikających z doświadczeń zaoferowanych mu w tym obiekcie (Nieżgoda, 2013a, s. 101, Nowacki, 2003, s. 119 -127).

Na działalność hotelarską w obiekcie zabytkowym na terenach wiejskich mają wpływ czynniki, które można podzielić na zewnętrzne i wewnętrzne. Do czynników zewnętrznych, jak wskazuje Płader (2001, s. 346), na które właściciele obiektu nie mają wpływu można zaliczyć:

- uwarunkowania regionalne,
- elastyczność popytu na usługi hotelarskie w zabytkach,
- konkurencja na danym terenie,
- struktura cen noclegów w tego rodzaju obiektach,
- koszty materiałów i towarów niezbędnych do prowadzenia działalności,
- gusta klientów i moda na spędzanie czasu w takich obiektach czy organizowanie imprez.

Do czynników wewnętrznych zaliczyć można:

- standard obiektu,
- wyjątkowość obiektu,
- koszty utrzymania obiektu,
- marketing i promocja obiektu,
- politykę cenową prowadzoną w obiekcie,

uwarunkowania prawne w zakresie np. ochrony zabytków, podatków, opłat lokalnych.

Trudnościami, które mogą występować lokalnie przy działalności hotelarskiej w obiekcie zabytkowym na terenach wiejskich mogą być różnego rodzaju bariery społeczno-psychologiczne takie, jak (Płader, 2001, s. 346):

- niski poziom wykształcenia i niskie kwalifikacje mieszkańców obszarów wiejskich,
- nieznamość lub słaba znajomość języków obcych,
- brak pracowników do prac fizycznych (pomimo istnienia bezrobocia na obszarach wiejskich),
- niezadowolenie z pobytu turystów w danej miejscowości,
- niechęć do innowacji, mała aktywność czy też przyswajanie pewnych nawyków, utrudniających współpracę z okoliczną ludnością lub koegzystencję z nimi.

Na terenach wiejskich poważną barierą może być brak odpowiedniej kadry w hotelu, który do generowania odpowiedniego zysku musi kreować politykę dość wysokich cen. Większość z tego rodzaju obiektów bowiem reprezentuje wysoki standard. Standard ten jest zapewniony poprzez pewne cechy nie tylko infrastrukturalne w obiekcie, ale również kadrowe. Jeśli odpowiedniej kadry brakuje w najbliższym otoczeniu, zarządzający mogą być zmuszeni się do poszukiwania pracowników spoza lokalnej społeczności. Dyskusyjne wówczas staje się przyczynianie się takiego obiektu do zrównoważonego rozwoju lokalnego przynajmniej pod względem zatrudnienia i ograniczenia bezrobocia.

W przypadku obiektów zabytkowych adoptowanych do funkcji hotelowej, jak zauważają Cudny i Rouba (2010, s. 186), głównym wyróżnikiem są elementy wewnętrzne związane *stricte* z samym zabytkiem. Po pierwsze – stan obiektu przed adaptacją i rozmiar koniecznych do wykonania prac, co bezpośrednio przekłada się na zainwestowany kapitał lub obciążenie kredytowe i konieczność comiesięcznych spłat zadłużenia, po drugie – wysokość bieżących kosztów funkcjonowania obiektu. O efektywności ekonomicznej hotelu stanowi liczba pokoi oraz wskaźnik ich wykorzystania, a także wachlarz i rozmiar konsumpcji usług gastronomicznych, konferencyjnych i dodatkowych. Roczny wskaźnik wykorzystania pokoi zależy bezpośrednio od sezonowości obiektu, dogodności jego lokalizacji oraz standardu świadczonych usług i polityki cenowej.

Istotną kwestią w działalności hotelowego obiektu zabytkowego na terenie wiejskim jest postrzeganie go jako istotnego lokalnego czynnika rozwojowego przez władze lokalne oraz

mieszkańców lokalnej społeczności. Władze lokalne nawet po sprzedaży obiektu zabytkowego w ręce prywatne nie powinny ograniczyć się tylko do pobierania należnych opłat i podatków. Jest to bowiem wciąż dobro publiczne, które ma duże znaczenie w budowaniu tożsamości społecznej. Obiekt taki powinien być brany pod uwagę przy nie tylko sporządzaniu lokalnych strategii rozwojowych i ich realizacji, ale powinien być również miejscem łączącym daną społeczność lokalną. Taka aktywna postawa jest nie tylko korzystna z punktu widzenia władz lokalnych i lokalnej społeczności, ale również może ona znacznie wspomagać właścicieli obiektu w ich działalności.

W rozważaniach nad specyfiką działalności hotelarskiej w obiektach zabytkowych na terenach wiejskich znaczenie ma również określenie motywów pobytów gości w tych obiektach. W przeważającej części są to motywy biznesowo-konferencyjne (51 %). 38 % to przyjazdy gości indywidualnych w celach turystycznych natomiast najradszą grupę gości odwiedzających tego rodzaju obiekty to zorganizowane grupy turystyczne (R. Rouba, 2010, s. 164). Liczną grupę klientów stanowią również ci, pragnący zorganizować bankiety i większe uroczystości rodzinne w obiekcie zabytkowym. Niektóre obiekty wyspecjalizowały się w tego rodzaju usługach. Określenie celów pobytów jest o tyle istotne, że w przypadku różnych sytuacji kryzysowych na rynku, ilość odwiedzających może się znacznie zmniejszyć. W przypadku spadku koniunktury liczba organizowanych integracyjnych imprez firmowych może ulec diametralnemu spadkowi. Zmiana mody, która w przypadku obiektów turystycznych jest istotna może znacząco wpłynąć na chęć organizowania wesel czy bankietów w obiektach zabytkowych. Wpływ mody bowiem, jak zauważa Niezgodna (2013b, s. 86) dotyczy całych grup społecznych. Poprzez procesy zakupu moda wpływa na rynkowe relacje popytu i podaży przez co można uznać, że jest ona ważnym czynnikiem wpływającym na procesy gospodarcze. Spadki przyjazdów dużych grup gości mogą w istotny sposób wpłynąć na zachowanie płynności finansowej obiektu, co jest ryzykowne dla utrzymania obiektu w należyтым stanie. Hotele w miastach mają zróżnicowaną grupę odbiorców, co działa niwelująco na ryzyko utraty znaczącej liczby gości w ciągu roku.

W przypadku omawianych obiektów nie bez znaczenia jest również zjawisko sezonowości, czyli kumulacji ruchu turystycznego w danym okresie w ciągu roku i występowanie widocznych różnic w wielkości popytu między sezonem wysokim, a sezonem niskim. Sezonowość jest zjawiskiem charakterystycznym dla większości obszarów recepcji turystycznej. Należy pamiętać, że w różnych miejscach przybiera ona różne formy. Borzyszkowski (2014, s. 169) wyróżnia trzy typy obszarów recepcji turystycznej o różnej

formie sezonowości: regiony o wyraźnym zjawisku sezonowości (głównie tzw. regiony typowo turystyczne), regiony z umiarkowaną sezonowością (głównie regiony w pobliżu ośrodków miejskich), regiony o niskiej sezonowości (przede wszystkim miasta).

Według badań R. Rouby sezonowość w obiektach zabytkowych pełniących funkcję hotelarską w Polsce w okresie przeprowadzonych przez niego badań kształtowała się następująco: niska sezonowość cechowała 11% badanych obiektów, sezonowość wysoka i bardzo wysoka była domeną aż 65 % badanych pałaców, dworów i zamków pełniących funkcję hotelarską, z czego 26 % uzyskało maksimum wskaźnika sezonowości (R. Rouba, 2010, s. 115). Z danych tych wynika, iż obiekty zabytkowe na terenach wiejskich w Polsce zaadoptowane do funkcji hotelowej są znacznie obciążone ryzykiem wysokiego współczynnika sezonowości pomimo, iż powszechnie panuje opinia, iż obiekty te oferując całoroczne, specyficzne usługi takie jak SPA, organizację konferencji czy oferowanie specyficznych doznań duchowych, nie powinny mieć problemu z sezonowością. Oczywiście przyczyn tego stanu rzeczy można dopatrywać się w lokalizacji (obiekty oddalone od głównych dróg mogą być trudno dostępne zimą chociaż w warunkach klimatycznych Polski, gdzie srogie, śnieżne zimy już praktycznie nie występują). Tego rodzaju wnioski sugeruje, iż nadanie funkcji hotelowej obiektowi zabytkowemu na terenach wiejskich, nie stanowiących terenu atrakcyjnego turystycznie (takie jak tereny rolnicze Wielkopolski) stanowić może ryzyko dla samego obiektu i generowania przez niego zysku. Tego rodzaju sytuacje mogą prowadzić nie tylko do konieczności pokrywania wysokich kosztów utrzymania obiektu w należytym stanie, ale również do konieczności redukcji zatrudnienia czy utrzymania infrastruktury obiektu, co zasadniczo wpływa na standard obiektu. Obniżenie standardu z kolei nieuchronnie prowadzi do utraty zainteresowania pobytemi, przynajmniej w dotychczasowych cenach.

Na podstawie powyższych rozważań nasuwa się wniosek, że specyfika obiektów zabytkowych zaadoptowanych do celów hotelowych na terenach wiejskich powoduje, iż prowadzenie działalności hotelarskiej w tych obiektach jest obarczone ryzykiem. Może nawet następcza trudności w utrzymaniu obiektu na poziomie pozwalającym nie tylko generowanie zysku w perspektywie długookresowej, ale również zapewnienie poziomu zysków, które pozwolą na podstawowe działania ochronne zapewniające zachowanie zabytku w należytym stanie. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że sam obiekt może stać się atrakcją turystyczną, który sam w sobie stanowi cel podróży turystów. Jest to szczególnie ważne dla obszarów, które nie posiadają wielu cennych atrakcji turystycznych, a do nich zalicza się Wielkopolska (Niezgoda i Markiewicz, 2017).

Adaptacje tego rodzaju obiektów powinny przyczyniać się do lokalnego rozwoju zrównoważonego z uwzględnieniem zachowania ich trwałości kulturowej. Dlatego zasadnym jest stosowanie narzędzi pozwalających ocenić, czy i w jakim stopniu adaptacja tych obiektów przyczynia się do realizacji koncepcji zrównoważonego rozwoju lokalnego oraz czy adaptacje te zapewniają im zachowanie trwałości kulturowej.

Rozdział IV

Adaptacja rezydencjonalnych obiektów zabytkowych obszarów wiejskich województwa wielkopolskiego do funkcji hotelowej i jej efekty w świetle badań empirycznych

Obiekty nieruchomego dziedzictwa kulturowego w postaci budynków rezydencjonalnych zaadaptowanych do współczesnych, komercyjnych funkcji użytkowych jako zasoby lokalne mają szansę i powinny przyczyniać się do lokalnego rozwoju zrównoważonego. Jednakże funkcje te powinny również zapewniać tym obiektom przetrwanie dla przyszłych pokoleń w stosunkowo niezmiennym stanie. Współczesne funkcje tych obiektów powinny zapewnić im utrzymanie trwałości kulturowej. Holistyczne podejście w ocenie czy, w jaki sposób i w jakim stopniu dany obiekt dziedzictwa kulturowego przyczynia się do lokalnego rozwoju zrównoważonego, pozwala na podjęcie odpowiednich kroków, aby zwiększyć ich udział we wszystkich filarach rozwoju zrównoważonego oraz zniwelować ryzyko utraty ich trwałości kulturowej.

4.1. Cele oraz metodyka badań

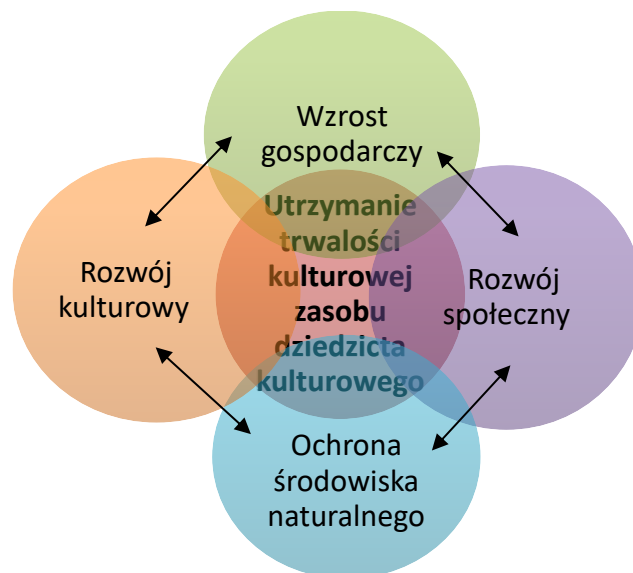
Głównym celem rozprawy oraz przeprowadzonych badań jest **ocena wpływu adaptacji rezydencjonalnych obiektów zabytkowych do komercyjnej funkcji użytkowej (hotelarstwa) na terenach wiejskich województwa wielkopolskiego na zrównoważony rozwój lokalny**. W badaniach zastosowano holistyczne podejście do problemu, które obejmowało filary: społeczno-gospodarczy, gospodarczo-środowiskowy, środowiskowo-społeczny oraz społeczno-kulturowy, a także możliwość zapewnienia trwałości kulturowej (*cultural sustainability*) samych zasobów o charakterze zabytkowym, które od innych zasobów wyróżnia posiadanie wartości kulturowej.

Tak jak sformułowano we wstępie rozprawy, cele szczegółowe pracy były następujące:

1. Wyodrębnienie filarów i aspektów wpływu w poszczególnych filarach stanowiących podstawę rozwoju zrównoważonego wynikającego z adaptacji obiektów dziedzictwa kulturowego do współczesnych funkcji użytkowych.
2. Opracowanie i weryfikacja narzędzia pomiaru wpływu adaptacji obiektów nieruchomego dziedzictwa kulturowego na rozwój zrównoważony w ujęciu holistycznym.
3. Określenie i ocena aspektów wpływu adaptacji obiektów nieruchomego dziedzictwa kulturowego do hotelowej funkcji użytkowej w poszczególnych filarach rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym.

4. Identyfikacja czynników hamujących wpływ adaptacji obiektów nieruchomego dziedzictwa kulturowego do funkcji hotelowej na zrównoważony rozwój lokalny w odniesieniu do wyodrębnionych filarów tego rozwoju.

Aby zbadać wpływ zasobów dziedzictwa kulturowego zaadaptowanych do współczesnych funkcji komercyjnych - hotelarstwa na zrównoważony rozwój lokalny w ujęciu holistycznym i osiągnąć cel metodyczny rozprawy, wykorzystano autorskie narzędzie pn. „Matryca holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny” (Niemczewska, 2021). Narzędzie to uwzględnia badanie wpływu danego zasobu dziedzictwa na filary zrównoważonego rozwoju oraz samo zrównoważone użytkowanie zasobu dziedzictwa, tj. badanie poziomu utrzymania jego trwałości kulturowej. Uproszczony schemat podejścia holistycznego zaproponowanego przez autorkę przedstawiono na Rysunku 4.1.

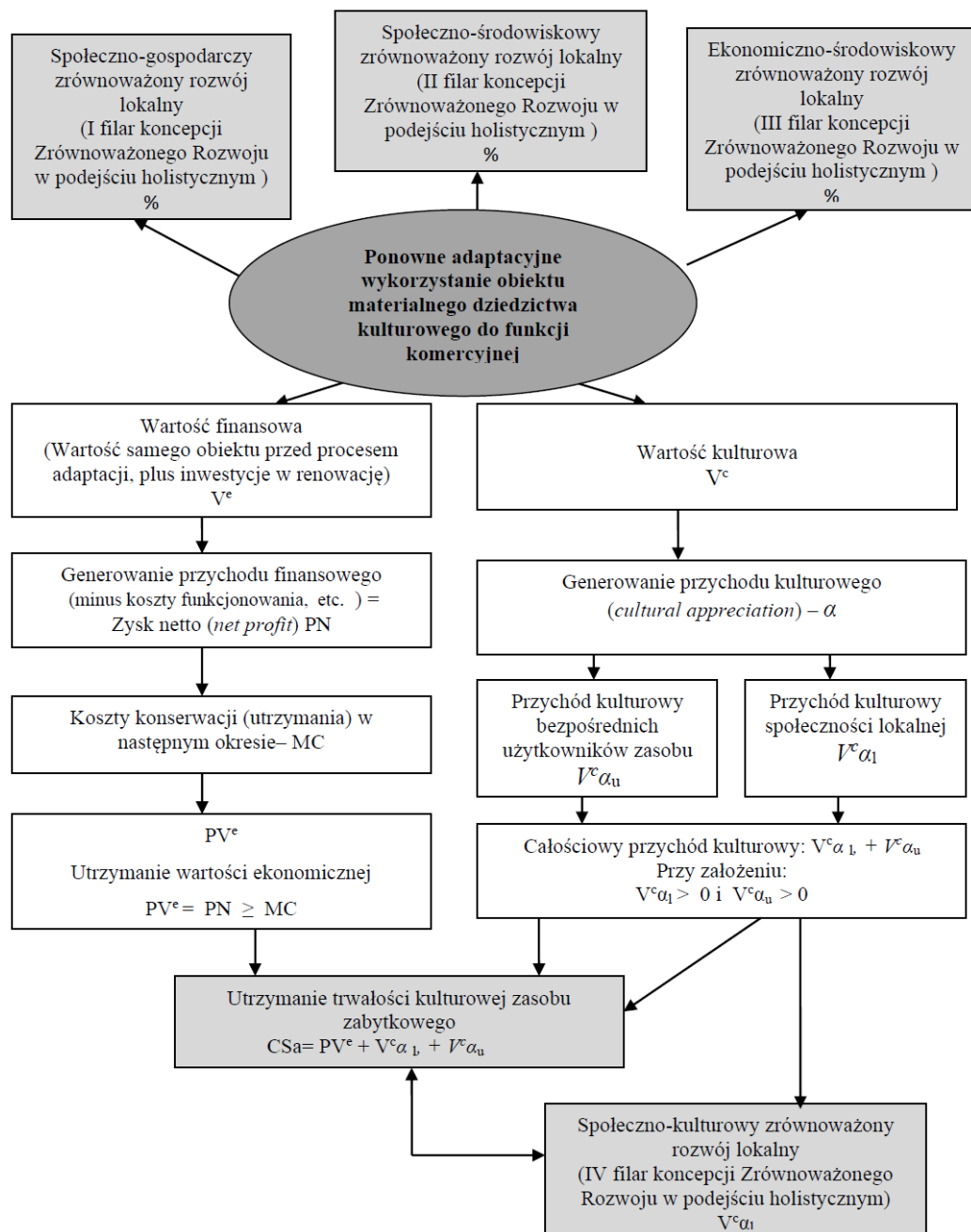

Rysunek 4.1. Holistyczne podejście do zrównoważonego rozwoju w adaptacyjnym, komercyjnym wykorzystaniu zasobów nieruchomego dziedzictwa kulturowego. Czarne strzałki wskazują interakcje między poszczególnymi filarami. Źródło: opracowanie własne.

Na rysunku tym przedstawiono cztery główne filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu klasycznym zastosowanym w Raportcie Brundtland (1987) to jest: wzrost gospodarczy i rozwój społeczny (i kulturowy) przy jednoczesnej ochronie środowiska naturalnego. Piątym elementem, który według autorki niniejszej dysertacji powinien być brany pod uwagę w podejściu holistycznym w przypadku badania wpływu dziedzictwa kulturowego na rozwój

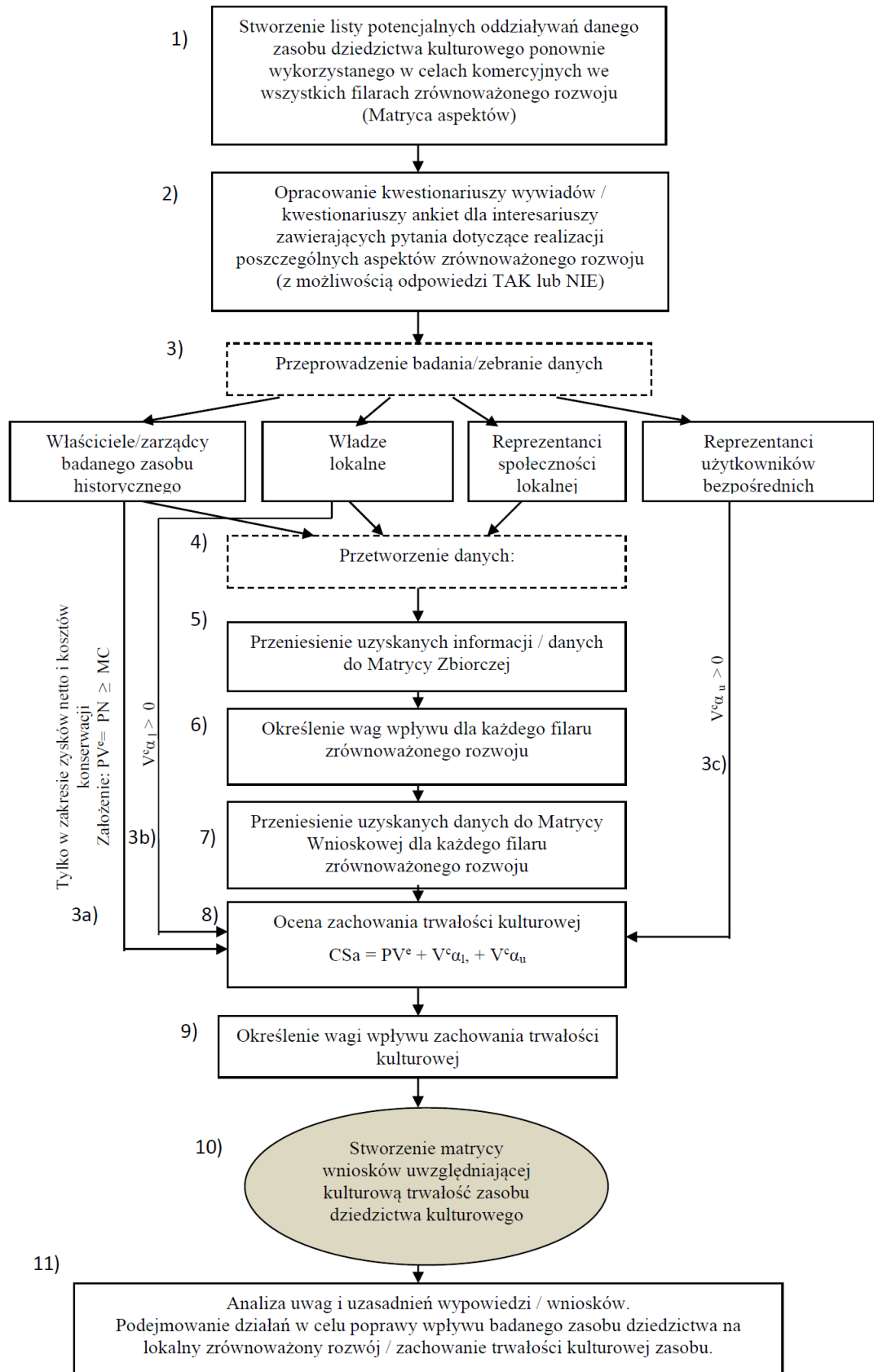
zrównoważony, jest trwałość kulturowa obiektu (na rysunku okrąg umieszczony centralnie), zwłaszcza, jeśli obiekt taki jest wykorzystywany do celów komercyjnych.

Szczegółowe zilustrowanie proponowanego holistycznego podejścia do oceny wpływu danego zasobu nieruchomości dziedzictwa kulturowego wykorzystanego w celach komercyjnych na zrównoważony rozwój lokalny wraz z oceną zachowania jego trwałości kulturowej przedstawiono na Rysunku 4.2.

Rysunek 4.2. Holistyczne podejście do oceny wpływu nieruchomości dziedzictwa kulturowego wykorzystywanego do celów komercyjnych na zrównoważony rozwój lokalny wraz z oceną zachowania jego trwałości kulturowej. Źródło: opracowanie własne.

Szczegółowe holistyczne podejście do oceny wpływu nieruchomości dziedzictwa kulturowego przedstawione na Rysunku 4.2. obejmuje zmodyfikowane cztery filary rozwoju zrównoważonego (społeczno-gospodarczy, społeczno-środowiskowy, gospodarczo-środowiskowy oraz społeczno-kulturowy). Modyfikacja ta polega na połączeniu po dwa zasadnicze filary, ponieważ jak wspomniano w podrozdziale 2.1. filary te oddziałują na siebie wzajemnie i niektóre aspekty mogą dotyczyć dwóch filarów np. społecznego i gospodarczego. Piątym elementem jest zachowanie trwałości kulturowej obiektu zabytkowego zaadaptowanego do komercyjnej funkcji użytkowej, które według Throsby'ego (2005) jest sumą wartości ekonomicznej oraz kulturowej obiektu. Te dwie wartości generują dwa rodzaje przychodu: przychód finansowy PN (w tym przypadku są zyski netto z prowadzonej w obiekcie działalności), który zapewnia utrzymanie wartości ekonomicznej obiektu PV^e , oraz przychód kulturowy (aprecjacje kulturową) „ α ”, który autorka niniejszej dysertacji rozdzieliła na przychód kulturowy użytkowników bezpośrednich „ $V^c\alpha_u$ ” (zakupujących usługę w obiekcie) oraz użytkowników społeczności lokalnej „ $V^c\alpha_l$ ” (która usługi z jakichś względów nie zakupuje). Suma tych dwóch wartości oraz przychód finansowy stanowią teoretyczne utrzymanie wartości kulturowej obiektu stanowiące piąty element podejścia holistycznego w ocenie wpływu danego zasobu dziedzictwa kulturowego zaadaptowanego do funkcji komercyjnych na rozwój zrównoważony. Praktyczne zastosowanie powyższego modelu wymagało zatem badania kilku czynników przy udziale kilku różnych interesariuszy oraz opracowanie odpowiedniej procedury badawczej pozwalającej na uzyskanie określonych danych i na takie ich przetworzenie, aby możliwe było przeprowadzenie oceny i skwantyfikowanie wpływu danego zasobu dziedzictwa kulturowego na rozwój zrównoważony w ujęciu holistycznym. Procedura badania wpływu zasobów dziedzictwa kulturowego zaadaptowanych do celów komercyjnych z wykorzystaniem autorskiego narzędzia „Matryca holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny” została przedstawiona na Rysunku 4.3.

Rysunek 4.3. Schemat procedury badania wpływu zasobów nieruchomego dziedzictwa kulturowego zaadoptowanych do celów komercyjnych.

Źródło: opracowanie własne.

Procedura badania wpływu zasobów nieruchomego dziedzictwa kulturowego zaadoptowanych do celów komercyjnych przedstawiona na Rysunku 4.3. obejmuje wszystkie czynności niezbędne do stworzenia matrycy wnioskowej (10), uwzględniającej zachowanie trwałości kulturowej badanego obiektu zabytkowego. Analiza uwag i uzasadnień wypowiedzi uzyskanych w drodze wywiadów pogłębionych (z właścicielami obiektów i przedstawicielami jednostek samorządów terytorialnych) oraz za pomocą kwestionariusza ankiet (wykorzystanych do badania wpływu społeczno-kulturowego na społeczności lokalne i użytkowników bezpośrednich) pozwala na podjęcie działań naprawczych w każdym z filarów.

Autorka zaklasyfikowała metody, które należy zastosować w proponowanym podejściu, jako jakościowe i ilościowe (mieszane). Metody ilościowe - jako metody, w których definiuje się parametry (jednostki) liczbowe, mogą scharakteryzować badane zjawisko lub przedmiot badań. W tym przypadku jest to zrównoważony rozwój lokalny i zasoby nieruchomego dziedzictwa kulturowego. W określonych przypadkach ilościowe metody badawcze poprzedzone są badaniami wykonanymi metodami jakościowymi (Bryman, 2006; Crosswell, 2014). Autorka niniejszej dysertacji zastosowała takie rozwiązanie. Powodem wykorzystania badań jakościowych jako wstępnej części badań jest to, że pozwalają one lepiej zrozumieć badane zjawisko, wejść w głąb badanych procesów, a także dokładniej je przeanalizować (m.in. środowisko naturalne respondentów i badanych obiektów zabytkowych (Hammersley; 1992; Oinas; 1999; Gummesson; 2000; O'Donnell i in. 2001; Lechner i Dowling, 2003; Babbie, 2008; Czernek, 2014, 2017). Innym ważnym motywem wyboru wstępnych badań jakościowych jest fakt, że w przypadku dość skomplikowanego procesu badawczego dotyczącego wpływu badanego dziedzictwa kulturowego na wszystkie aspekty zrównoważonego rozwoju, nie zawsze jest możliwe wykorzystanie szczegółowych danych ilościowych (np. w przypadku wpływu społeczno-kulturowego). Poza tym wiele z nich jest trudnych do zmierzenia (np. ocena wpływu kulturowego jest niemożliwa do oszacowania). Dlatego autorka wykorzystwała kwestionariusze wywiadów i kwestionariusze ankiet jako narzędzia pozyskiwania potrzebnych danych i sprowadziła wszystkie badane zmienne do postaci zmiennych jakościowych. Wykorzystanie narzędzi w postaci kwestionariuszy wywiadów i ankiet do rozwiązania problemu badawczego i osiągnięcia celu badania wiązało się z koniecznością zastosowania najbardziej przejrzystego i prostego narzędzia, które pozwoliłoby odpowiedzieć na pytanie w formule zero-jedynkowej (stosowanej w modelowaniu matematycznym), tzn. „tak” lub „nie”. Ważną cechą proponowanego narzędzia jest bowiem również prostota i łatwość zastosowania.

Pierwsza część badania polegała na stworzeniu matrycy z listą potencjalnych oddziaływań danego zasobu dziedzictwa kulturowego we wszystkich filarach zrównoważonego rozwoju zwanej Matrycą Aspektów (nr 1 na Rysunku 4.3 i Załącznik nr 1). W przypadku filaru środowiskowego autorka zastosowała podejście badawcze wywodzące się z systemów EMAS i ISO 14000 (International Organization for Standardization, 2015; Parlament Europejski i Rada, 2009). Systemy te sprawdzają, czy organizacja, której działalność ma jakikolwiek negatywny wpływ na środowisko naturalne, podejmuje działania korygujące w celu wyeliminowania lub złagodzenia negatywnych skutków swojej działalności. Zdaniem autorki, niemal każda działalność człowieka ma negatywny (słabszy lub silniejszy) wpływ na środowisko naturalne (odprowadzanie ścieków, emisja CO₂, wytwarzanie odpadów stałych itp.). W przypadku adaptacyjnego ponownego wykorzystania zabytków, działania adaptacyjne powodują zmiany ich funkcji i muszą one sprostać pewnym współczesnym wymaganiom. Na przykład budynki te są przekształcane w hotele. Ale, jak podkreślił Nocca (2017), sektor zakwaterowania odpowiada za około 20% emisji CO₂ z działalności turystycznej z powodu używania klimatyzacji, ogrzewania itp. Hotele i obiekty hotelowe zużywają duże ilości nieodnawialnych zasobów: ośrodek wypoczynkowy na przykład może zużywać więcej wody na cele bytowe niż społeczność lokalna, z którą konkuruje o jej podaż. W podejściu zaproponowanym przez autorkę filar środowiskowy reprezentuje klasyczne podejście do zrównoważonego rozwoju, czyli ochronę środowiska (klasyczną koncepcję przedstawioną w Raportcie Brundtland (1987)), tj. działania związane z adaptacyjnym, ponownym wykorzystaniem zasobu historycznego powinny przyczyniać się do wzrostu gospodarczego i rozwoju społeczno-kulturowego, przy jednoczesnej ochronie środowiska naturalnego, to jest niwelacji skutków ubocznych prowadzonej działalności.

Pozyskiwanie niezbędnych informacji polegało na badaniu trzy grup interesariuszy , ale autorka zastosowała również inne działania potwierdzające pozyskane dane takie, jak analiza strony internetowej obiektu lub strony samorządu w celu sprawdzenia czy obiekt jest narzędziem promocji wsi, czy gminy. Kluczową kwestią była odpowiedź czy działania mające na celu spełnienie danego aspektu są zrealizowane i umieszczenie tej informacji w matrycy zbiorczej. Trzy grupy interesariuszy (nr 2 na Rysunku 4.3) obejmowały: przedstawicieli społeczności lokalnych, bezpośrednich użytkowników badanych obiektów (mających możliwość ich wykorzystania poprzez zakup oferowanych usług), władz lokalnych oraz właścicieli/ menadżerów badanych obiektów. Kwestionariusze wywiadu z zestawem pytań pogłębionych i kwestionariusze ankiety były zorganizowane w taki sposób, że informacje od

każdej z grup badanych respondentów obejmowały konkretne informacje, na które nie mogli odpowiedzieć respondenci z innej grupy (z wyjątkiem badania wpływu społeczno-kulturowego bezpośrednich użytkowników i reprezentantów społeczności lokalnej, które to grupy badane były za pomocą takiego samego kwestionariusza ankiety z niewielkimi zmianami, np. zmiana miejsca zamieszkania zamienione było na miejsce, w którym zakupiono usługę). W kwestionariuszach wywiadu oraz kwestionariuszach ankiet zastosowano pytania typu zamkniętego, a zakres odpowiedzi obejmował możliwość udzielenia odpowiedzi „tak” lub „nie” (zmiennie informujące o występowaniu danego działania - system zero-jedynkowy, gdzie: 1 oznacza „tak”, 0 oznacza „nie”). W macierzy zbiorczej zastosowano znak „x” w odpowiednich tabelach). Kwestionariusze wywiadów oraz kwestionariusz ankiety zastosowane w badaniach stanowią Załączniki: 2a, 2b i 2c do niniejszej pracy.

Proces walidacji narzędzi badawczych przeprowadzono w fazie testowej na podstawie obiektu historycznego zaadaptowanego do celów komercyjnych (restauracji, galerii malarstwa oraz renowacji antycznych mebli). W celu walidacji treści kwestionariusza ankiety dla użytkowników bezpośrednich badanych obiektów oraz reprezentantów społeczności lokalnej autorka poprosiła cztery losowo wybrane osoby z każdej grupy o udzielenie odpowiedzi na zestaw pytań, aby sprawdzić, czy potrafiły one bez problemu udzielić odpowiedzi na zadane pytania. Tę samą procedurę zastosowano w przypadku przedstawiciela samorządu. Proces walidacji tej części został przeprowadzony w miejscu zamieszkania autorki (uczestniczył w nim wyznaczony przedstawiciel samorządu). W przypadku kwestionariusza wywiadu dla właściciela/zarządcy zasobu historycznego w procesie walidacji wziął udział właściciel zasobu wykorzystanego do badania w fazie testowej. Badania właściwe (nr 3 na Rysunku 4.3.) przeprowadzane były telefonicznie, drogą e-mailową oraz w miejscach, w których znajdowały się badane zasoby dziedzictwa kulturowego. Kwestionariusze ankiety skierowane do jednostek samorządu terytorialnego były wypełniane przez wyznaczone przez władze gminy osoby i przekazywane drogą e-mailową. Sondaż diagnostyczny bezpośredni z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety z lokalną społecznością i bezpośrednimi użytkownikami przeprowadzane były *in situ* i wymagały więcej czasu, w zależności od dostępności i liczby respondentów.

Przetworzenia danych (nr 4 na Rysunku 4.3.) dokonano za pomocą obliczeń arytmetycznych oraz dopasowania uzyskanych wyników do skali procentowej w określonych przedziałach, dla których ustanowiono wagi wpływów. W tym celu najpierw dokonano przeniesienia informacji w postaci uzyskanych od poszczególnych grup respondentów

odpowiedzi do wspomnianej powyżej Matrycy Zbiorczej (nr. 5 na Rysunku nr 4.3. i Załącznik nr 3). Matryca ta zawierała tabele, które reprezentowały poszczególne filary zrównoważonego rozwoju z podziałem na badane aspekty (uwaga: w praktyce aspekty te mogą dotyczyć różnych obszarów, w zależności od badanego rodzaju obiektu, ale autorka wyodrębniła te, które jej zdaniem reprezentują wpływ badanego przez nią rodzaju dziedzictwa i największą w jej opinii rozpiętość aspektów oraz założenia dotyczące badania zachowania trwałości kulturowej obiektów). Nie wszystkie odpowiedzi z uzyskanych kwestionariuszy wywiadów zostały przeniesione do matrycy. Przeniesieniu podlegały tylko fragmenty oznaczone szarym polem. Reszta stanowiła bowiem zakres pytań informacyjnych bądź pomocniczych, niezbędnych w formułowaniu wniosków. Jeśli dany aspekt był lub nie był realizowany stawiano znak „x” w odpowiednim miejscu w kolumnach oznaczonych „tak” lub „nie”.

Następnie dokonano procesu przetworzenia danych, który polegał na zliczeniu odpowiedzi pozytywnych i dokonaniu ich przeliczenia na wartości procentowe w każdym z filarów zawartych w matrycy, po czym skategoryzowano te wyniki w przedziałach (skalach procentowych): 0% (dla braku wpływu), od 1% do 20%, od 21% do 40 %, od 41% do 60% oraz od 61% do 80% i od 81% do 100% (nr 6. na Rysunku 4.3.). Do przedziałów tych autorka przypisała wagi wpływów, które zaprezentowano w Tabeli 4.1.

Tabela 4.1. Wagi wpływów na poszczególne filary zrównoważonego rozwoju

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ
21%-40%	Słaby wpływ
41%-60%	Umiarkowany wpływ
61%-80%	Znaczny wpływ
81%-100%	Silny wpływ

Źródło: opracowanie własne.

Procedurę tę zastosowano do filarów: społeczno-gospodarczego, społeczno-środowiskowego i środowiskowo-gospodarczego (które z wyjątkiem jednego aspektu są takie same). W przypadku filaru społeczno-kulturowego zastosowano inną procedurę, bowiem w przypadku tego filaru proces badawczy i obliczeniowy był bardziej skomplikowany. Zbadanie wpływu społeczno-kulturowego wymagało dokonania badania na ustalonej grupie respondentów (50 osób powyżej 18 roku życia pośród mieszkańców danej wsi oraz 30 osób

powyżej 18 roku życia będących użytkownikami bezpośrednimi badanego obiektu). Dlatego też, w tym przypadku dokonano najpierw obliczenia sumy pozytywnych odpowiedzi uzyskanych z ankiet. Następnie dane te przedstawiono jako procentowy udział pozytywnych odpowiedzi przy użyciu matematycznego obliczenia proporcji. Wynik ten reprezentował pewien poziom aprecjacji ogólnej, którą przyrównano do skali przedziałów zaprezentowanej w Tabeli 4.2.

Tabela 4.2. Wagi wpływu w filarze społeczno-kulturowym

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ społeczno- kulturowy
21%-40%	Słaby wpływ społeczno-kulturowy
41%-60%	Umiarkowany wpływ społeczno-kulturowy
61%-80%	Znaczny wpływ społeczno-kulturowy
81%-100%	Silny wpływ społeczno-kulturowy

Źródło: opracowanie własne

Następnie dokonano przetworzenia danych, które polegało na zestawieniu uzyskanych wyników w macierzy wnioskowej (nr 7 na Rysunku 4.3.), w której ujęte są wagi wpływów każdego z badanych obiektów na poszczególne filary zrównoważonego rozwoju. Przykład takiej macierzy zaprezentowano na Rysunku 4.4.

Filar kulturowo-społeczny Waga wpływu (np. wpływ słaby)	Filar społeczno-gospodarczy Waga wpływu (np. wpływ umiarkowany)
Filar środowiskowo-społeczny Waga wpływu (np. wpływ silny)	Filar gospodarczo – środowiskowy Waga wpływu (np. wpływ znaczny)

Rysunek. 4.4. Przykład macierzy wnioskowej.

Źródło: opracowanie własne..

Kolejnym etapem badań z wykorzystaniem proponowanego podejścia badawczego była ocena zachowania trwałości kulturowej badanych zasobów historycznych (nr 8 na

Rysunku 4.3.). Jest to piąty element holistycznego ujęcia badanej koncepcji. Zgodnie z nim badanie wpływu na filar społeczno-kulturowy służy także do określenia trwałości kulturowej danego zasobu. Aby zbadać trwałość kulturową obiektu nieruchomego dziedzictwa kulturowego wykorzystywanego do celów komercyjnych, autorka wykorzystowała element modelu Throsby'ego (Throsby, 2005) dotyczący wartości zasobu dziedzictwa kulturowego. Autor ten wartość dziedzictwa kulturowego zaprezentował za pomocą wzoru:

$$V=(K^e, K^c), \quad (1)$$

gdzie:

V – to wartość całkowita zasobu dziedzictwa kulturowego

K^e - to wartość ekonomiczna zasobu dziedzictwa kulturowego

K^c – to wartość kulturowa zasobu dziedzictwa kulturowego

Wartość K^e to wartość w danym okresie wyrażona w kategoriach finansowych, czyli inwestycje poniesione na jego renowację, uruchomienie i działalność, czyli jego wartość finansowa (Throsby, 2005).

Wartość K^c to, według dalszych rozważań Throsby'ego, wartość kulturowa zasobu kulturowego mierzona zgodnie z pewnym ustalonym systemem jednostek odzwierciedlających znaczenie lub wartość danego zasobu kulturowego dla społeczności.

Zdaniem autorki niniejszej pracy wartość K^e nie stanowi o możliwości jej utrzymania w dłuższym okresie. Dla utrzymania wartości wymagane są remonty i działania konserwatorskie. Aby zapewnić środki na te działania w przypadku obiektu wykorzystywanego do celów komercyjnych, czyli nastawionego na zysk, potrzebny jest zysk uzyskany z prowadzonej w obiekcie działalności. Zyskowość zdaniem autorki jest tu kluczowa. Brak zyskowości stanowi ryzyko dla zasobu dziedzictwa.

Dla oceny zachowania wartości ekonomicznej obiektu dziedzictwa zaadoptowanego do funkcji komercyjnej, np. hotelarstwa autorka zastosowała zatem następujący wzór:

$$PV^e= PN \geq MC, \quad (2) \quad (\text{nr 3a na Rysunku 4.3 oraz Rysunek 4.2.})$$

gdzie: PV^e - zachowanie wartości ekonomicznej (*preservation of economic value*),

PN – Zysk netto w poprzednim okresie obrachunkowym (*net profits*),

MC – nakłady niezbędne na remonty i utrzymanie konserwatorskie, utrzymanie obiektu w bieżącym okresie obrachunkowym (*costs of maintenance*).

Jest to wzór uproszczony, bowiem wypracowany w okresie obrachunkowym zysk netto jest przeznaczany na wiele innych potrzeb, ale zamysłem autorki dysertacji była konieczność wypracowania takiego minimalnego zysku netto w badanym okresie, aby istniała możliwość dokonywania wszelkich niezbędnych czynności zapewniających utrzymanie wartości ekonomicznej obiektu, zwłaszcza czynności nakazanych przez konserwatora zabytków.

Z kolei wartość kulturowa K^c , według założeń Throsby'ego (2005) jest wartością kulturową zasobu dziedzictwa kulturowego reprezentującą zakres zmian w aprecjacji (docenieniu) zasobu dziedzictwa przez społeczność. Throsby określił tę wartość mianem parametru α , który jest funkcją poziomu „przychodu kulturowego” (*cultural income*) następującego w danym okresie. Zdaniem tego autora, tym większe są korzyści kulturowe płynące z danego zasobu kapitału kulturowego, im bardziej wzrasta społeczna aprecjacja (docenienie) danego dziedzictwa. Inaczej mówiąc, im więcej ludzi odwiedza dane miejsce dziedzictwa kulturowego (np. galerię sztuki czy miejsce historyczne), tym bardziej dana społeczność będzie wrażliwa na ich własne dziedzictwo kulturowe. Tym samym, im mniejsze będą korzyści z dziedzictwa, z których dana społeczność zda sobie sprawę, tym niższy będzie współczynnik α . Throsby zakłada również, iż współczynnik α może być negatywny, to oznacza, że przychód kulturowy wyrażony w aprecjacji dziedzictwa przez społeczeństwo jest negatywny. Ponadto zakłada on, że samo tylko istnienie dziedzictwa generuje tzw. przychód kulturowy, czyli nie jest istotne, czy społeczność korzysta z danego zasobu czy nie.

Zdaniem autorki niniejszej dysertacji aprecjacja społeczności, która nie korzysta z zasobu kulturowego (w tym przypadku społeczności lokalnej) może być inna od aprecjacji bezpośrednich użytkowników obiektu zabytkowego (Niemczewska, 2020). Zasób ten bowiem, w przypadku adaptacji, na przykład na hotele, ogranicza znacznie możliwość korzystania z niego (staje się zasobem prywatnym o ograniczonej a nawet znacznie ograniczonej dostępności). Nawet jeśli społeczność lokalna jest świadoma istnienia obiektu może nie odczuwać jego wartości kulturowej, która w przypadku zasobów dziedzictwa kulturowego jest czwartym elementem w idei zrównoważonego rozwoju (rozwój społeczno-kulturowy). Badanie aprecjacji dwóch grup: użytkowników zasobu kulturowego (w tym przypadku gości zakupujących usługę w obiekcie) i społeczności lokalnej stanowi porównanie ich postrzegania

dziedzictwa i wpływu, jaki ono na nich wywiera. Jeśli aprecjacja ta znacznie się różni, stanowi to przyczynek do doprecyzowania założeń Throsby'ego.

Tak więc, w tej części, badaniu podlegały obiekty zabytkowe zaadaptowane do funkcji hotelowej pod kątem ich zdolności do generowania zysków i pokrywania wydatków na remonty i czynności konserwatorskie (warunek utrzymania wartości ekonomicznej a zarazem trwałości kulturowej). W tym przypadku potrzebne były dane finansowe uzyskane od właścicieli obiektów. Ale w związku z tym, że wartości te są „ukryte” wśród innych kosztów (dokumenty dotyczące sprawozdawczości finansowej zawierają wartości zsumowane zarówno po stronach kosztów, jak i przychodów), informacje taką należy uzyskać bezpośrednio od właścicieli bądź zarządców obiektów. Ponadto, ze względu na niechęć właścicieli do ujawniania szczegółowych informacji związanych z finansami firmy, autorka zawarła odpowiednie pytanie w kwestionariuszu (co oczywiście nie wykluczało weryfikacji uzyskanych informacji na podstawie dokumentów finansowych, jeśli była taka możliwość). Do badania zachowania trwałości obiektu po stronie finansowej uzyskane informacje musiały dać odpowiedź „tak” lub „nie”.

Kolejnym elementem badania była ocena aprecjacji kulturowej, czyli wpływu społeczno-kulturowego na:

- użytkowników bezpośrednich korzystających bezpośrednio z obiektu (mających taką możliwość poprzez zakup usługi) – badanie aprecjacji zgodnie z teorią Throsby'ego (im więcej osób korzysta z obiektu, odwiedza dany obiekt dziedzictwa, tym wartość kulturowa danego zasobu jest wyższa) oraz
- społeczność lokalną – badanie aprecjacji – nie uwzględnione przez Throsby'ego (zdaniem tego badacza sam tylko fakt istnienia danego zasobu kulturowego, przyczynia się do kreowania wartości kulturowej).

Trwałość kulturowa badanych obiektów dziedzictwa według autorki niniejszej pracy, powinna być wyrażona następująco:

$$CSa = PV^e + V^c \alpha_1 + V^c \alpha_u, \quad (3)$$

gdzie:

CSa – trwałość kulturowa zasobu historycznego (*cultural sustainability of historic asset*),

PV^e - zachowanie wartości ekonomicznej (*preservation of economical value*)

$V^c \alpha_1$ i $V^c \alpha_u$ – wartość kulturowa (przy uwzględnieniu aprecjacji społeczności lokalnej (α_1) i użytkowników bezpośrednich obiektu (α_u)) (*cultural value for local people, cultural value for direct users*).

Założenie dodatkowe:

$V^c\alpha_l > 0$ oraz $V^c\alpha_u > 0$ (wartość kulturowa (aprecjacja kulturowa) zarówno społeczności lokalnej, jak i bezpośrednich użytkowników zasobu powinna być większa od 0, ponieważ w przypadku zerowej aprecjacji wartość kulturowa nie jest generowana).

Jak słusznie zauważył Throsby (2005), wartości ekonomiczna i kulturowa nie mogą być wyrażone w takich samych jednostkach, bowiem tak jak wartość ekonomiczna może być wyrażona w jednostkach finansowych, tak wartość kulturowa, jako wartość, która kreuje przychód kulturowy wyrażany w jednostkach innych niż finansowe (uczucia, przywiązanie, opinie, wartość emocjonalna itp.) i musi być wyrażona w jednostkach innych niż finansowe.

Dlatego też, autorka niniejszej pracy, podobnie jak Throsby, zastosowała uproszczony model wyrażający wymagania, jakie muszą być spełnione, aby dany zasób dziedzictwa miał zapewnioną trwałość kulturową w holistycznym podejściu do udziału tego zasobu w zrównoważonym rozwoju lokalnym. Albowiem zasób, któremu współczesna funkcja użytkowa nie zapewnia zachowania jego trwałości kulturowej stoi przez ryzykiem nie tylko degradacji fizycznej, ale również braku możliwości przyczyniania się do zrównoważonego rozwoju lokalnego i późniejszych problemów z utrzymaniem obiektu itp. Trwałość kulturowa zasobu zatem wyrażona wzorem:

$$CS_a = PV^e + V^c\alpha_l + V^c\alpha_u$$

zapewnia, zdaniem autorki, bardziej dokładne określenie czynników, które powinny być brane pod uwagę przy badaniu trwałości kulturowej zasobów dziedzictwa kulturowego zaadoptowanych do funkcji komercyjnych, zwłaszcza, że autorka proponuje włączenie tego elementu do badania udziału zasobów dziedzictwa kulturowego w zrównoważonym rozwoju lokalnym w ujęciu holistycznym. W praktyce zastosowanie tego modelu wygląda następująco:

$CS_a = PV^e$ musi mieć wartość TAK, czyli 100% , jeśli jest NIE wartość wynosi 0

$V^c\alpha_l$, musi być > 0 i $V^c\alpha_u$ musi być > 0 (nr 3b i 3c na Rysunku 4.3. oraz na Rysunku 4.2.)

Autorka przyjęła założenie, że jeśli którykolwiek czynnik wynosi 0 zachowanie trwałości kulturowej nie występuje. Jeśli więc na przykład: dochody obiektu w badanym okresie nie zapewniają pokrycia kosztów związanych z utrzymaniem i działaniami konserwatorskimi obiektu lub aprecjacja kulturowa bezpośrednich użytkowników obiektu bądź społeczności lokalnej wynosi 0 – zachowanie trwałości kulturowej nie występuje.

Otrzymany z zaproponowanej formuły wynik podzielono przez 3 czynniki, z której otrzymano wartość średnią. Średnia ta została przyrównana do skali procentowej i określona została waga wpływu dla zachowania trwałości kulturowej obiektu zabytkowego (Tabela 4.3.).

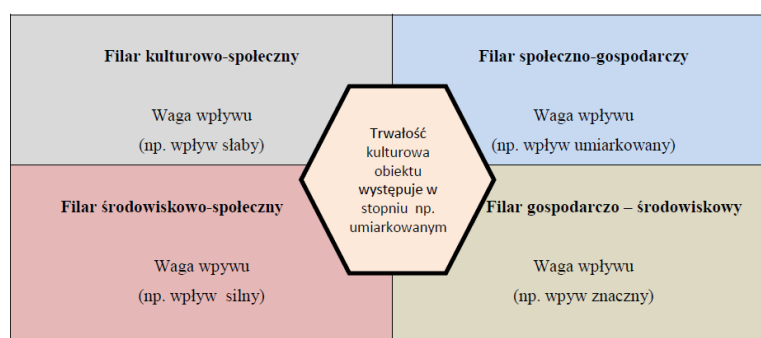
Tabela 4.3. Wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektów zabytkowych

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0% (w jakimkolwiek czynniku)	Zachowanie trwałości kulturowej nie występuje
33,4% - 50%	Niski poziom zachowania trwałości kulturowej
51%-80%	Umiarkowany poziom zachowania trwałości kulturowej
81%-100%	Znaczny poziom zachowania trwałości kulturowej

Źródło: opracowanie własne.

W przypadku badania aprecjacji kulturowej, autorka proponuje, aby w praktyce dokonywać analizy, jak wysoka skala aprecjacji kulturowej (mierzona w procentach) jest osiągnięta w przypadku badanych grup, zwłaszcza społeczności lokalnej i takie podejmowanie decyzji odnośnie zasobów czy działań w nich podejmowanych, aby zwiększać udział tego zasobu w kreowaniu społeczno-kulturowego rozwoju danej grupy.

Na koniec uzyskane dane umieszczono w macierzy wnioskowej, w której zaprezentowano wagi wpływów badanych obiektów na poszczególne filary zrównoważonego rozwoju, aby uzyskać piąty element (oznaczony jako sześciobok umieszczony centralnie) w proponowanym podejściu holistycznym do badania koncepcji rozwoju zrównoważonego (nr 10 na Rysunku 4.3).

Rysunek 4.5. Przykład macierzy wnioskowej z uwzględnieniem trwałości kulturowej obiektu zabytkowego. Źródło: opracowanie własne.

Należy zaznaczyć, że w zaproponowanym podejściu założono, że aby udział danego obiektu w zrównoważonym rozwoju lokalnym wraz z zachowaniem jego trwałości kulturowej

został uznany za zaistniały, wpływy w poszczególnych filarach oraz trwałość kulturowa obiektu nie mogą być zerowe (muszą występować). Jeśli jeden z elementów ma wartość zerową (czyli nie występuje) to należy założyć, że dany obiekt **nie przyczynia się do rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym**. Wskazania wag wpływu (bardzo słaby, słaby, umiarkowany, znaczny, silny) oraz stopień zachowania trwałości kulturowej (niski, umiarkowany, znaczny) pozwala na określenie słabych stron (zgodnie z wynikami jakie uzyskały poszczególne aspekty) oraz na podjęcie odpowiednich działań naprawczych czy zwiększających wpływ na dane filary (nr 11 na Rysunku 4.3).

Dobór próby badawczej

Procedurę doboru próby badawczej rozpoczęto od przeanalizowania Rejestru Zabytków Nieruchomych dla Województwa Wielkopolskiego (Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Poznaniu, 2020). Wyszczególniono obiekty należące do kategorii obiektów rezydencjonalnych (nazewnictwo w rejestrze: założenie dworskie lub pałacowe, dwór, pałac) zlokalizowanych na terenach wiejskich. Następnie sprawdzono, którym z wyszczególnionych obiektów nadano funkcje hotelowe. Przy doborze próby zwracano uwagę, aby obiekty funkcjonowały w badanej funkcji minimum 8 lat, co w opinii autorki jest właściwym horyzontem czasowym funkcjonowania obiektów podlegających badaniu. Taki okres funkcjonowania stanowi przeciętny czas zwrotu z inwestycji (Augustyn, 2015) w przypadku obiektów hotelowych w zależności od tego, czy inwestycja była zasilana finansowaniem zewnętrznym, co ma przeważnie miejsce w branży hotelarskiej, czy finansowaniem własnym podmiotu. Wyszczególniono 31 takich obiektów, z czego: w jednym przypadku nastąpiła zmiana profilu działalności (na dom seniora), jeden obiekt należał do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego i nie prowadził działalności noclegowej dla gości „z zewnątrz”, pięć już nie funkcjonowało i kontakt z właścicielami był niemożliwy (zostały wystawione na sprzedaż). W przypadku trzech obiektów autorka spotkała się z formalną odmową udziału w badaniu, w przypadku pięciu autorka nie otrzymała żadnej odpowiedzi na prośbę udziału w badaniu (co uznano za brak chęci udziału w badaniu). W rezultacie próba badawcza obejmowała 16 zlokalizowanych przez autorkę obiektów. Wykaz tych obiektów został przedstawiony w Tabeli 4.4.

Tabela 4.4. Wykaz obiektów podlegających badaniu

Nazwa Obiektu	Dane z rejestru zabytków
Pałac Antonin	Zespół pałacu myśliwskiego, 1 ćw. XIX: - pałac myśliwski, drewn.-szach., nr rej.: KS.Z.I.2/28/48 z 6.03.1948 - grobowiec, na wyspie, nr rej.: 906/A z 20.07.1970 - park, nr rej.: 719/A z 25.09.1995 - budynek mieszkalno-gospodarczy „ogrodówka”, nr rej.: 732/A z 27.09.1996
Pałac Będlewo	Zespół pałacowy, nr w rej. zabytków: 1493/A z 27.11.1973
Pałac Biedrusko	Zespół pałacowy, nr rej.: 1778/A z 19.01.1978: pałac, 1877-80, park, 2 poł. XIX
Pałac Brodnica	Zespół pałacowy, nr w rej. zabytków: 1715/A z 23 kwietnia 1975
Pałac Bugaj	Zespół pałacowy, nr rej.: 455/A z 16.07.1988
Dwór Dębogóra	Zespół dworski, XVIII/XIX, dwór, nr rej.: A-762 z 22.03.1995, park, nr rej.: A-564 z 29.09.1987
Pałac Drzeczkowo	Zespół pałacowy, nr rej.: 228/1-4/Wlkp/A z 2.04.1957, z 11.04.1974 i z 4.07.2002: - dwór, 2 poł. XVIII, - pałac, 3 ćw. XIX - park, XIX - kaplica grobowa rodziny von Lessen, 4 ćw. XIX, nr rej.: 972/Wlkp/A z 23.07.2015 - gorzelnia, 1856, 1918, nr rej.: 228/1-4/Wlkp/A z 30.03.1992 - spichrz, poł. XIX, nr rej.: 230/Wlkp/A z 30.03.1993 - zespół cegielni, 4 ćw. XIX, nr rej.: 229/Wlkp/A z 30.03.1993: - budynek cegielni - suszarnia - budynek z prasą - kuźnia, ob. dom nr 7, 1845, nr rej.: 282/Wlkp/A z 17.10.1967
Pałac Iwno	Zespół pałacowy, 2 poł. XIX, XX, nr rej.: 767/Wlkp/A z 29.10.1968, z 4.02.1988, z 5.02.1981, z 23.11.1994 i z 20.10.2009 i in.
Dwór Jezioriki	Zespół dworski i folwarczny, 2 poł. XIX, nr rej.: 1413/A z 7.05.1993:
Pałac Kobylniki	Zespół dworski, nr rej.: 1432/A z 11.04.1973:
Zespół Pałacowo-Parkowy w Obrzycku Dom Pracy Twórczej i Wypoczynku UAM	Zespół pałacowy, nr rej.: 1430/A z 11.04.1973, pałac, k. XIX, park, XIX, budynki gospodarcze, nr rej.: 2249/A z 5.10.1992, oficyna wsch., 1870-80, 2 oficyny zach., 1870-80, dom kierowcy, 1870-80, bażantarnia, 1910.
Pałac Podstolice	Zespół dworski, poł. XIX:-dwór, nr rej.: 2154/A z 22.04.1988-park, nr rej.: 1987/A z 16.01.1985
Pałac w Rzęszkowie	Zespół pałacowy, poł. XIX: - pałac, nr rej.: A-525 z 27.08.1985 - park, nr rej.: A-797 z 15.12.1997
Pałac Tarce	Zespół pałacowy, nr rej.: 1390/A z 24.02.1973, pałac, 1871, park, 1 poł. XIX
Zespół Pałacowy Wąsowo	Zespół pałacowy. Pałac nowy „zamek”, 1870-72, pocz. XX, nr rej.: 1689/A z 4.04.1975 - park, XVIII – XX, nr rej.: j.w. - pałac „stary”, 1780-86, XX, nr rej.: 1101/A z 6.05.1970 - kaplica, 1790, nr rej.: j.w. - dom ogrodnika, XIX/XX, nr rej.: 2245/A z 1.09.1992 - dom odźwiernego, XIX/XX, nr rej.: j.w.
Pałac Witaszyce	Zespół pałacowy, nr rej.: 474/Wlkp/A z 11.11.1974, pałac, ok. 1900, park, XIX-XX w.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rejestru Zabytków Nieruchomych województwa wielkopolskiego [stan na styczeń 2020 r.].

Następnym etapem badań było przeprowadzenie wywiadów z właścicielami (bądź zarządcami/kierownikami) badanych obiektów oraz przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego (Urzędów Miast i Gmin), na terenie których badane obiekty były zlokalizowane. Ta część badania wymagała wyznaczenia przez osoby odpowiedzialne (przeważnie sekretarzy

gmin) pracowników urzędów, które zebrały niezbędne dane. Wypełnione kwestionariusze wywiadów były przysłane drogą elektroniczną.

Kolejnym elementem badań były badania terenowe przeprowadzone wśród społeczności lokalnych (wsi, w których badane obiekty się znajdują) oraz wśród osób, które korzystały z funkcji obiektu jako klienci (goście). W tym miejscu należy zaznaczyć, że przedstawiciele społeczności lokalnej, którzy mieli okazję zakupić usługę w obiekcie lub przebywać tam na zaproszenie (np. jako goście weselni) byli zakwalifikowani jako użytkownicy bezpośredni. Przeprowadzenie badań w formie sondażu diagnostycznego bezpośredniego z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety z przedstawicielami społeczności lokalnych było łatwiejsze bowiem łatwiej można było ich spotkać. W przypadku badania wpływu społeczno-kulturowego badanych obiektów na społeczności lokalne zbieranie danych prowadzono metodą prostego doboru losowego, tj. doboru elementów z populacji do próby statystycznej, w której wszystkie elementy populacji mają znane szanse (znane prawdopodobieństwo) dostania się do próby. W każdej miejscowości przebadano 50 osób. Do użytkowników bezpośrednich dotrzeć było trudniej. Jest ich relatywnie mniej (w zależności od wielkości obiektu) i dlatego w tym przypadku przebadano po 30 osób w każdym obiekcie.

Po zebraniu danych od poszczególnych grup respondentów, dla każdego obiektu przeprowadzono oceny wykorzystując narzędzie zaproponowane przez autorkę. Matryce wnioskowe dla badanych obiektów zabytkowych przedstawiono w Aneksie do niniejszej dysertacji.

4.2. Ocena wpływu adaptacji obiektów nieruchomego dziedzictwa kulturowego na realizację koncepcji zrównoważonego rozwoju w ujęciu holistycznym

Ocenę wpływu obiektów nieruchomego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny w ujęciu holistycznym autorka przeprowadziła na próbie 16 obiektów zabytkowych, pełniących funkcje hotelowe (oferowane są w nich usługi noclegowe wraz z innymi funkcjami komercyjnymi np. organizacja wesel, przyjęć bądź konferencji itp.), zlokalizowane na terenach wiejskich województwa wielkopolskiego. Oceny tej autorka dokonała analizując przetworzone za pomocą autorskiego narzędzia dane.

Wyniki oceny wpływu adaptacji obiektów zabytkowych na realizację koncepcji rozwoju zrównoważonego (w kolejności według Tabeli 4.4.) przedstawiały się następująco:

Obiekt: Pałac Antonin

Ocena wpływu obiektu zabytkowego w Antoninie została przeprowadzona na podstawie danych z matrycy zbiorczej (szczegóły w Załączniku nr 4). W przypadku wpływu społeczno-gospodarczego uzyskano 9 pozytywnych odpowiedzi na 11 ocenionych aspektów. Stanowi to 82%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.5. ustalono, iż waga wpływu w przypadku obiektu w Antoninie jest na poziomie silnym.

Tabela 4.5. Waga wpływu społeczno-gospodarczego obiektu zabytkowego w Antoninie

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ społeczno-gospodarczy
21-40%	Słaby wpływ społeczno-gospodarczy
41%-60%	Umiarkowany wpływ społeczno-gospodarczy
61%-80%	Znaczny wpływ społeczno- gospodarczy
81%-100%	Silny wpływ społeczno-gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Oceniając wpływ środowiskowo-gospodarczy uzyskano 10 odpowiedzi pozytywnych na 16 ocenionych aspektów. Stanowi to 63%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.6. ustalono, że waga wpływu w przypadku tego obiektu jest na poziomie znacznym.

Tabela 4.6. Waga wpływu środowiskowo-gospodarczego obiektu zabytkowego w Antoninie

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ środowiskowo-gospodarczy
21%-40%	Słaby wpływ środowiskowo-gospodarczy
41%-60%	Umiarkowany wpływ środowiskowo-gospodarczy
61%-80%	Znaczny wpływ środowiskowo-gospodarczy
81%-100%	Silny wpływ środowiskowo-gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

W przypadku wpływu środowiskowo-społecznego uzyskano 6 odpowiedzi pozytywnych na 12 ocenionych aspektów. Stanowi to 50%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.7. ustalono, że w przypadku obiektu zabytkowego w Antoninie wpływ środowiskowo-społeczny jest na poziomie umiarkowanym.

Tabela 4.7. Waga wpływu środowiskowo-społecznego obiektu zabytkowego w Antoninie

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ środowiskowo-społeczny
21%-40%	Słaby wpływ środowiskowo-społeczny
41%-60%	Umiarkowany wpływ środowiskowo-społeczny
61%-80%	Znaczny wpływ środowiskowo-społeczny
81%-100%	Silny wpływ środowiskowo-społeczny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Badając wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną wsi Antonin sondaż diagnostyczny bezpośredni z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety zawierającej 11 pytań (przeprowadzony na próbie 50 osób) pozwolił na uzyskanie 405 odpowiedzi pozytywnych z 550 możliwych co stanowi 74%. Przystępując do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.8. ustalono, że waga wpływu w przypadku obiektu zabytkowego w Antoninie jest na poziomie znacznym.

Tabela 4.8. Waga wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną obiektu zabytkowego w Antoninie

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ społeczno-kulturowy
21%-40%	Słaby wpływ społeczno-kulturowy
41%-60%	Umiarkowany wpływ społeczno-kulturowy
61%-80%	Znaczny wpływ społeczno-kulturowy
81%-100%	Silny wpływ społeczno-kulturowy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Zgodnie ze schematem procedury badawczej przedstawionej na Rysunku 4.3. uzyskane wagi wpływów zaprezentowano w macy wnioskowej przedstawionej na Rysunku 4.6.

Filar kulturowo-społeczny Waga wpływu: wpływ znaczny	Filar społeczno-gospodarczy Waga wpływu: wpływ silny
Filar środowiskowo-społeczny Waga wpływu: wpływ umiarkowany	Filar gospodarczo – środowiskowy Waga wpływu: wpływ znaczny

Rysunek 4.6. Macy wnioskowa dla obiektu zabytkowego w Antoninie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Trwałość kulturową obiektu w Antonie obliczono według ustalonego wzoru: $CSa = PV^e + V^c\alpha_i + V^c\alpha_u$. Zapewnienie trwałości ekonomicznej (PV^e) wynosiło 0 % ponieważ warunek: $PV^e = PN \geq MC$ nie był spełniony co oznacza, że zysk netto z prowadzonej działalności w badanym okresie nie pozwalał na pokrycie bieżących kosztów związanych z zaleceniami konserwatorskimi. Aprecjacja kulturowa wśród społeczności lokalnej (wpływ społeczno-kulturowy) $V^c\alpha_i$, wyniósł 74% (50 ankiet x 11 pytań = 550 odpowiedzi możliwych, uzyskano 405 odpowiedzi pozytywnych) a aprecjacja kulturowa (wpływ społeczno-kulturowy) wśród użytkowników bezpośrednich $V^c\alpha_u$ wyniósł 81% (30 ankiet x 11 pytań = 330 możliwych odpowiedzi, uzyskano 268 odpowiedzi pozytywnych). Uzyskane dane podstawiono do wzoru: $CSa = PV^e (0\%) + V^c\alpha_i(74\%) + V^c\alpha_u(81\%)$ i w związku z tym, że jeden z czynników (zapewnienie wartości ekonomicznej) wynosi 0, trwałość kulturowa badanego obiektu nie występuje, zgodnie z założeniami przedstawionymi w Tabeli 4.9.

Tabela 4.9. Określenie wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektu w Antoninie

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0% (w jakimkolwiek czynniku)	Zachowanie trwałości kulturowej nie występuje
33,4% - 50%	Niski poziom zachowania trwałości kulturowej
51%-80%	Umiarkowany poziom zachowania trwałości kulturowej
81%-100%	Znaczny poziom zachowania trwałości kulturowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

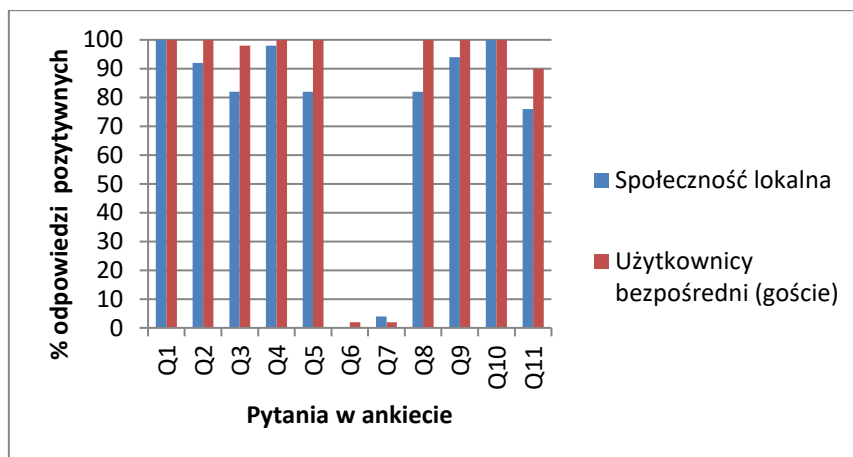
Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej wykazano w Tabeli 4.10

Tabela 4.10. Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego w Antoninie.

Obiekt Antonin	Numer pytania	Przedstawiciele społeczności lokalnej	Bezpośredni użytkownicy obiektu zabytkowego (goście)	Przedstawiciele społeczności lokalnej	Bezpośredni użytkownicy obiektu zabytkowego (goście)
		Tak (%)	Tak (%)	Nie (%)	Nie (%)
Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Q1	100 (50)	100 (30)	0 (0)	0 (0)
	Q2	92 (46)	100 (30)	8 (4)	0 (0)
	Q3	82 (41)	98 (29)	18 (9)	2 (1)
	Q4	98 (49)	100 (30)	2 (1)	0 (0)
	Q5	82 (41)	100 (30)	18 (9)	0 (0)
Kreatywność/umiejętności	Q6	0 (0)	2 (1)	100 (50)	98 (29)
	Q7	4 (2)	2 (1)	96 (48)	98 (29)
	Q8	82 (41)	100 (30)	18 (9)	0 (0)
Tożsamość narodowa /regionalna/lokalna/ partycypacja społeczna	Q9	94 (47)	100 (30)	6 (3)	0 (0)
	Q10	100 (50)	100 (30)	0 (0)	0 (0)
	Q11	76 (38)	90 (27)	24 (12)	10 (3)

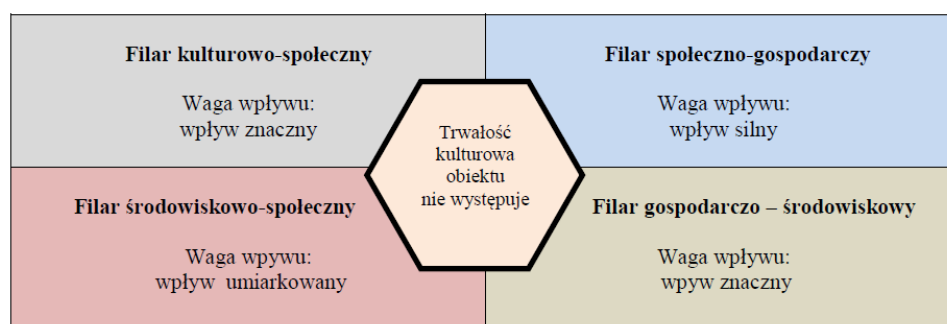
Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Graficzne przedstawienie różnic we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalnej obiektu zabytkowego w Antoninie zaprezentowano na Rysunku 4.7.

Rysunek 4.7. Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalnej obiektu zabytkowego w Antoninie Źródło: Opracowanie własne.

Poziom wpływ społeczno-kulturowego jest 7 punktów procentowych wyższy w przypadku użytkowników bezpośrednich (wpływ silny) od poziomym wpływu na społeczność lokalną (wpływ znaczny). Uzyskane dane dotyczące wpływu obiektu zabytkowego w Antoninie na poszczególne filary zrównoważonego w ujęciu holistycznym przedstawiono w macyry wnioskowej na Rysunku 4.8.

Rysunek 4.8. Macyry wnioskowa obiektu w Antoninie uwzględniająca zachowanie trwałości kulturowej obiektu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Obiekt w Antoninie należy do Centrum Kultury i Sztuki w Kaliszu. Otrzymał dofinansowanie na rewitalizację ze środków wojewódzkich. Obiekt wymagał remontu i został zrewitalizowany z inicjatywy Centrum Kultury i Sztuki w Kaliszu oraz władz wojewódzkich jako obiekt szczególnego znaczenia historycznego (historycznie powiązany z rodziną

Radziwiłłów oraz F. Chopinem, który w nim przebywał). W obiekcie tym odbywa się dużo imprez związanych z Fryderykiem Chopinem m.in. nieodpłatne koncerty, w których może uczestniczyć społeczność lokalna. Zgodnie z informacją uzyskaną w trakcie wywiadu obiekt nie generuje przychodów wystarczających do pokrycia bieżących kosztów związanych z funkcjonowaniem obiektu oraz kosztów związanych z zaleceniami konserwatorskimi. Obiekt wymaga wielu nakładów m. in. na ogrzewanie w okresie jesienno-zimowym. Dodatkową funkcją komercyjną obiektu jest restauracja, ale jest to niewystarczające do pokrycia kosztów funkcjonowania. Dzięki temu, że obiekt należy do Centrum Kultury i Sztuki w Kaliszu, wchodzi on w skład innych elementów należących do województwa więc to pozwalana na bilansowanie.

Obiekt: Pałac Będlewo

Ocena wpływu obiektu zabytkowego w Będlewie została przeprowadzona na podstawie danych z matrycy zbiorczej (szczegóły w Załączniku nr 5). W przypadku wpływu społeczno-gospodarczego uzyskano 6 pozytywnych odpowiedzi na 11 ocenionych aspektów. Stanowi to 55%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.11. ustalono, iż waga wpływu w przypadku obiektu w Będlewie jest na poziomie umiarkowanym.

Tabela 4.11. Waga wpływu społeczno-gospodarczego obiektu zabytkowego w Będlewie

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ społeczno-gospodarczy
21-40%	Słaby wpływ społeczno-gospodarczy
41%-60%	Umiarkowany wpływ społeczno-gospodarczy
61%-80%	Znaczny wpływ społeczno- gospodarczy
81%-100%	Silny wpływ społeczno-gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Oceniając wpływ środowiskowo-gospodarczy uzyskano 10 odpowiedzi pozytywnych na 16 ocenionych aspektów. Stanowi to 63%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.12. ustalono, że waga wpływu w przypadku tego obiektu jest na poziomie znacznym.

Tabela 4.12. Waga wpływu środowiskowo-gospodarczego obiektu zabytkowego w Będlewie

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ środowiskowo-gospodarczy
21%-40%	Słaby wpływ środowiskowo-gospodarczy
41%-60%	Umiarkowany wpływ środowiskowo-gospodarczy
61%-80%	Znaczny wpływ środowiskowo-gospodarczy
81%-100%	Silny wpływ środowiskowo-gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

W przypadku wpływu środowiskowo-społecznego uzyskano 7 odpowiedzi pozytywnych na 12 ocenionych aspektów. Stanowi to 58%. Przystępując do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.13. ustalono, że w przypadku obiektu zabytkowego w Będlewie wpływ środowiskowo-społeczny jest na poziomie umiarkowanym.

Tabela 4.13. Waga wpływu środowiskowo-społecznego obiektu zabytkowego w Będlewie

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ środowiskowo-społeczny
21%-40%	Słaby wpływ środowiskowo-społeczny
41%-60%	Umiarkowany wpływ środowiskowo-społeczny
61%-80%	Znaczny wpływ środowiskowo-społeczny
81%-100%	Silny wpływ środowiskowo-społeczny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Badając wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną wsi Będlewo sondaż diagnostyczny bezpośredni z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety zawierającej 11 pytań (przeprowadzony na próbie 50 osób) pozwolił na uzyskanie 281 odpowiedzi pozytywnych z 550 możliwych co stanowi 51%. Przystępując do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.14. ustalono, że waga wpływu w przypadku obiektu zabytkowego w Będlewie jest na poziomie umiarkowanym.

Tabela 4.14. Waga wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną obiektu zabytkowego w Będlewie

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ społeczno-kulturowy
21%-40%	Słaby wpływ społeczno-kulturowy
41%-60%	Umiarkowany wpływ społeczno-kulturowy
61%-80%	Znaczny wpływ społeczno-kulturowy
81%-100%	Silny wpływ społeczno-kulturowy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Zgodnie ze schematem procedury badawczej przedstawionej na Rysunku 4.3. uzyskane wagi wpływów zaprezentowano w macierzy wnioskowej przedstawionej na Rysunku 4.10.

Filar kulturowo-społeczny Waga wpływu: wpływ umiarkowany	Filar społeczno-gospodarczy Waga wpływu: wpływ umiarkowany
Filar środowiskowo-społeczny Waga wpływu: wpływ umiarkowany	Filar gospodarczo – środowiskowy Waga wpływu: wpływ znaczny

Rysunek 4.9. Macierz wnioskowa dla obiektu zabytkowego w Będlewie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Trwałość kulturową obiektu w Będlewie obliczono według ustalonego wzoru: $CSa = PV^e + V^c\alpha_l + V^c\alpha_u$. Zapewnienie wartości ekonomicznej (PV^e) wynosiło 100% ponieważ warunek: $PV^e = PN \geq MC$ był spełniony co oznacza, że zysk netto z prowadzonej działalności w badanym okresie pozwalał na pokrycie bieżących kosztów związanych z zaleceniami konserwatorskimi. Aprecjacja kulturowa wśród społeczności lokalnej (wpływ społeczno-kulturowy) $V^c\alpha_l$, wynosił 51% (50 ankiet x 11 pytań = 550 odpowiedzi możliwych, uzyskano 281 odpowiedzi pozytywnych) a aprecjacja kulturowa (wpływ społeczno-kulturowy) wśród użytkowników bezpośrednich $V^c\alpha_u$ wynosił 62% (30 ankiet x 11 pytań = 330 możliwych odpowiedzi, uzyskano 205 odpowiedzi pozytywnych). Uzyskane dane podstawiono do wzoru: $CSa = PV^e (100\%) + V^c\alpha_l (51\%) + V^c\alpha_u (62\%)$ co dało wynik 213%. Wynik ten podzielono przez 3 badane czynniki i uzyskano wynik średni końcowy 71%. Przyrównano go do ustalonej skali procentowej przedstawionej w Tabeli 4.15. i ustalono wagę wpływu jako umiarkowany poziom zachowania trwałości kulturowej obiektu.

Tabela 4.15. Określenie wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektu w Będlewie

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0% (w jakimkolwiek czynniku)	Zachowanie trwałości kulturowej nie występuje
33,4% - 50%	Niski poziom zachowania trwałości kulturowej
51%-80%	Umiarkowany poziom zachowania trwałości kulturowej
81%-100%	Znaczny poziom zachowania trwałości kulturowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

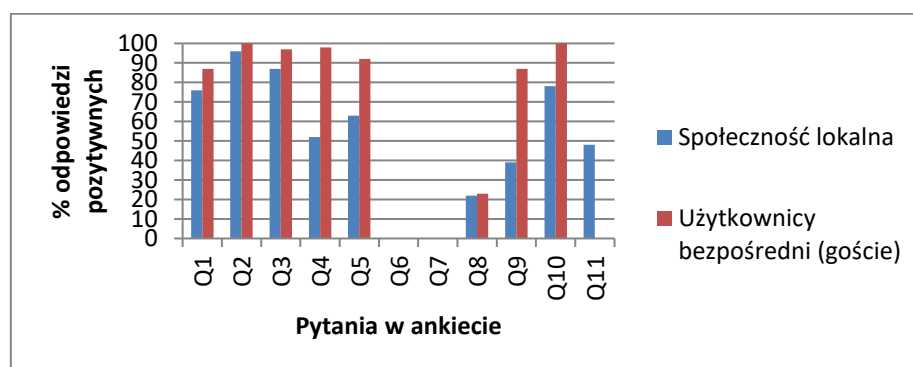
Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalną wykazano w Tabeli 4.16.

Tabela 4.16. Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalną obiektu zabytkowego w Będlewie

Obiekt Będlewo	Numer pytania	Przedstawiciele społeczności lokalnej	Bezpośredni użytkownicy obiektu zabytkowego (goście)	Przedstawiciele społeczności lokalnej	Bezpośredni użytkownicy obiektu zabytkowego (goście)
		Tak (%)	Tak (%)	Nie (%)	Nie (%)
Edukacja i wiedza/kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Q1	76 (38)	87 (26)	24 (12)	13 (4)
	Q2	96 (48)	100 (30)	4 (2)	0 (0)
	Q3	87 (44)	97 (29)	13 (6)	3 (1)
	Q4	52 (26)	97 (29)	48 (24)	3 (1)
	Q5	63 (32)	92 (28)	37 (18)	8 (2)
Kreatywność/umiejętności	Q6	0 (0)	0 (0)	100 (50)	100 (30)
	Q7	0 (0)	0 (0)	100 (50)	100 (30)
	Q8	22 (11)	23 (7)	78 (39)	77 (23)
Tożsamość narodowa/regionalna/lokalna /partycypacja społeczna	Q9	39 (19)	87 (26)	61 (31)	13 (4)
	Q10	78 (39)	100 (30)	22 (11)	0 (30)
	Q11	48 (24)	0 (0)	52 (26)	100 (30)

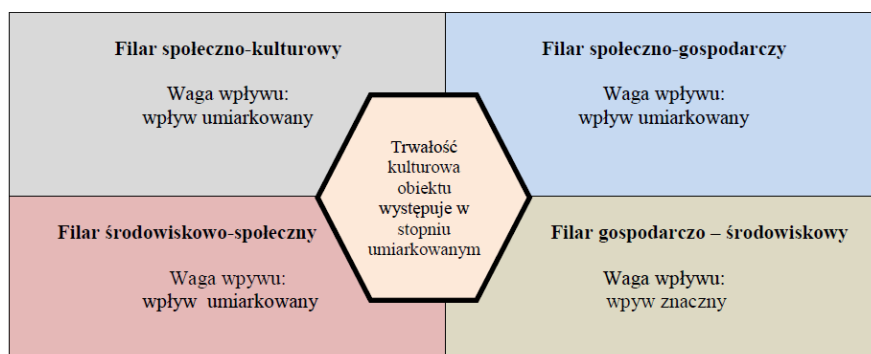
Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Graficzne przedstawienie różnic we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalną obiektu zabytkowego w Będlewie zaprezentowano na Rysunku 4.10.

Rysunek 4.10. Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalną obiektu zabytkowego w Będlewie Źródło: Opracowanie własne.

Poziom wpływu społeczno-kulturowego jest 11 punktów procentowych wyższy w przypadku użytkowników bezpośrednich (wpływ znaczny) od poziomu wpływu na społeczność lokalną (wpływ umiarkowany). Uzyskane dane dotyczące wpływu obiektu zabytkowego w Będlewie na poszczególne filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym przedstawiono w macierzy wnioskowej na Rysunku 4.11.

Rysunek 4.11. Macierz wnioskowa obiektu w Będlewie uwzględniająca zachowanie trwałości kulturowej obiektu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Obiekt należy do Instytutu Matematycznego PAN. Odbywają się tam głównie konferencje dla pracowników instytutu. Organizowane są tam również przyjęcia z powodu niewystarczających zysków. Obiekt historycznie związany jest z rodziną Potockich. Zatrudnia dość dużą liczbę pracowników lokalnych (najwięcej ze wszystkich badanych) średnio 21 osób na umowę o pracę, 6-9 osób na umowę zlecenie. Gmina promuje obiekt m. innymi na stronie internetowej gminy a także organizuje rajdy rowerowe i rajdy Chopinowskie. Jednakże trwałość kulturowa obiektu zapewniona jest na poziomie umiarkowanym ze względu na dość umiarkowany wpływ na sferę społeczno-kulturową społeczności lokalnej.

Obiekt: Pałac Biedrusko

Ocena wpływu obiektu zabytkowego w Biedrusku została przeprowadzona na podstawie danych z macierzy zbiorczej (szczegóły w Załączniku nr 6). W przypadku wpływu społeczno-gospodarczego uzyskano 6 pozytywnych odpowiedzi na 11 ocenionych aspektów. Stanowi to 55%. Przystępując do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.17. ustalono, iż waga wpływu w przypadku obiektu w Biedrusku jest na poziomie umiarkowanym.

Tabela 4.17. Waga wpływu społeczno-gospodarczego obiektu zabytkowego w Biedrusku

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ społeczno-gospodarczy
21-40%	Słaby wpływ społeczno-gospodarczy
41%-60%	Umiarkowany wpływ społeczno-gospodarczy
61%-80%	Znaczny wpływ społeczno- gospodarczy
81%-100%	Silny wpływ społeczno-gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Oceniając wpływ środowiskowo-gospodarczy uzyskano 10 odpowiedzi pozytywnych na 16 ocenionych aspektów. Stanowi to 63%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.18. ustalono, że waga wpływu w przypadku tego obiektu jest na poziomie znacznym.

Tabela 4.18. Waga wpływu środowiskowo-gospodarczego obiektu zabytkowego w Biedrusku

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ środowiskowo-gospodarczy
21%-40%	Słaby wpływ środowiskowo-gospodarczy
41%-60%	Umiarkowany wpływ środowiskowo-gospodarczy
61%-80%	Znaczny wpływ środowiskowo-gospodarczy
81%-100%	Silny wpływ środowiskowo-gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

W przypadku wpływu środowiskowo-społecznego uzyskano 7 odpowiedzi pozytywnych na 12 ocenionych aspektów. Stanowi to 58%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.19. ustalono, że w przypadku obiektu zabytkowego w Biedrusku wpływ środowiskowo-społeczny jest na poziomie umiarkowanym.

Tabela 4.19. Waga wpływu środowiskowo-społecznego obiektu zabytkowego w Biedrusku

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ środowiskowo-społeczny
21%-40%	Słaby wpływ środowiskowo-społeczny
41%-60%	Umiarkowany wpływ środowiskowo-społeczny
61%-80%	Znaczny wpływ środowiskowo-społeczny
81%-100%	Silny wpływ środowiskowo-społeczny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Badając wpływ społeczno–kulturowy na społeczność lokalną wsi Biedrusko sondaż diagnostyczny bezpośredni z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety zawierającej 11 pytań (przeprowadzony na próbie 50 osób) pozwolił na uzyskanie 407 odpowiedzi pozytywnych z 550 możliwych co stanowi 74%. Przystępując do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.20. ustalono, że waga wpływu w przypadku obiektu zabytkowego w Biedrusku jest na poziomie znacznym.

Tabela 4.20. Waga wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną obiektu zabytkowego w Biedrusku

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ społeczno-kulturowy
21%-40%	Słaby wpływ społeczno-kulturowy
41%-60%	Umiarkowany wpływ społeczno-kulturowy
61%-80%	Znaczny wpływ społeczno-kulturowy
81%-100%	Silny wpływ społeczno-kulturowy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Zgodnie ze schematem procedury badawczej przedstawionej na Rysunku 4.3. uzyskane wagi wpływów zaprezentowano w macierzy wnioskowej przedstawionej na Rysunku 4.12.

Filar kulturowo-społeczny Waga wpływu: wpływ znaczny	Filar społeczno-gospodarczy Waga wpływu: wpływ umiarkowany
Filar środowiskowo-społeczny Waga wpływu: wpływ umiarkowany	Filar gospodarczo – środowiskowy Waga wpływu: wpływ znaczny

Rysunek 4.12. Macierz wnioskowa dla obiektu zabytkowego w Biedrusku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Trwałość kulturową obiektu w Biedrusku obliczono według ustalonego wzoru: $CSa = PV^e + V^c\alpha_1 + V^c\alpha_u$. Zapewnienie trwałości ekonomicznej (PV^e) wynosiło 0% ponieważ warunek: $PV^e = PN \geq MC$ nie był spełniony co oznacza, że zysk netto z prowadzonej działalności w badanym okresie nie pozwalał na pokrycie bieżących kosztów związanych z zaleceniami konserwatorskimi. Aprecjacja kulturowa wśród społeczności lokalnej (wpływ społeczno-kulturowy) $V^c\alpha_1$, wynosił 74% (50 ankiet x 11 pytań = 550 odpowiedzi możliwych, uzyskano 407 odpowiedzi pozytywnych) a aprecjacja kulturowa (wpływ społeczno-kulturowy)

wśród użytkowników bezpośrednich $V^c \alpha_u$ wynosił 62% (30 ankiet x 11 pytań= 330 możliwych odpowiedzi, uzyskano 205 odpowiedzi pozytywnych). Uzyskane dane podstawiono do wzoru $CSa = PV^c (0\%) + V^c \alpha_l (74\%) + V^c \alpha_u (62\%)$. W związku z tym, że jeden z czynników (zapewnienie wartości ekonomicznej) wynosi 0, trwałość kulturowa badanego obiektu nie występuje, zgodnie z założeniami przedstawionymi w Tabeli 4.21.

Tabela 4.21. Określenie wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektu w Biedrusku

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0% (w jakimkolwiek czynniku)	Zachowanie trwałości kulturowej nie występuje
33,4% - 50%	Niski poziom zachowania trwałości kulturowej
51%-80%	Umiarkowany poziom zachowania trwałości kulturowej
81%-100%	Znaczny poziom zachowania trwałości kulturowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

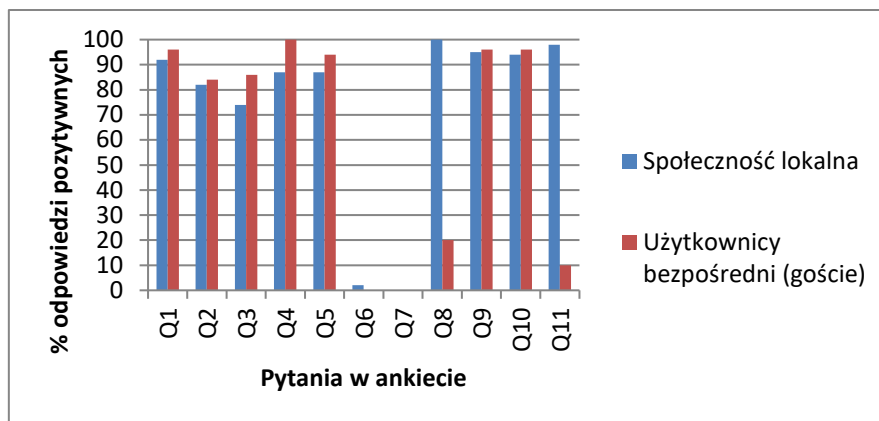
Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalną wykazano w Tabeli 4.22.

Tabela 4.22. Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalną obiektu zabytkowego w Biedrusku

Obiekt Biedrusko	Numer pytania	Przedstawiciele społeczności lokalnej	Bezpośredni użytkownicy obiektu zabytkowego (goście)	Przedstawiciele społeczności lokalnej	Bezpośredni użytkownicy obiektu zabytkowego (goście)
		Tak (%)	Tak (%)	Nie (%)	Nie (%)
Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Q1	92 (46)	96 (29)	8 (4)	4 (1)
	Q2	82 (41)	84 (25)	18 (9)	16 (5)
	Q3	74 (37)	86 (26)	26 (13)	14 (4)
	Q4	87 (44)	100 (30)	13 (6)	0 (0)
	Q5	87 (44)	94 (28)	13 (6)	6 (2)
Kreatywność/ umiejętności	Q6	2 (1)	0 (0)	98 (49)	100 (0)
	Q7	0 (0)	0 (0)	100 (50)	100 (30)
	Q8	100 (50)	20 (6)	0 (0)	80 (24)
Tożsamość narodowa /regionalna/lokalna/ partycypacja społeczna	Q9	95 (48)	96 (29)	6 (3)	4 (1)
	Q10	94 (47)	96 (29)	6 (3)	4 (1)
	Q11	98 (49)	10 (3)	2 (1)	90 (27)

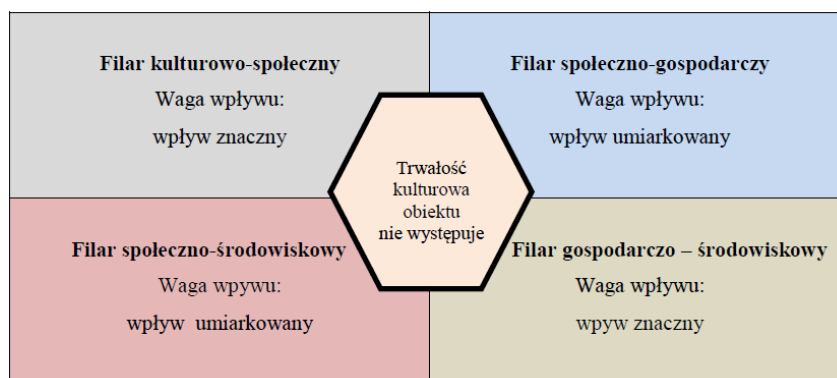
Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Graficzne przedstawienie różnic we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalną obiektu zabytkowego w Biedrusku zaprezentowano na Rysunku 4.13.

Rysunek 4.13. Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalną obiektu zabytkowego w Biedrusku. Źródło: Opracowanie własne.

W większości aspektów poziom wpływu społeczno-kulturowego jest o 12 punktów procentowych wyższy w przypadku użytkowników bezpośrednich od poziomu wpływu na społeczność lokalną. Uzyskane dane dotyczące wpływu obiektu zabytkowego w Biedrusku na poszczególne filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym przedstawiono w macierzy wnioskowej na Rysunku 4.14.

Rysunek 4.14. Macierz wnioskowa obiektu w Biedrusku uwzględniająca zachowanie trwałości kulturowej obiektu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Obiekt w Biedrusku należy do inwestora prywatnego. W obiekcie odbywa się dużo uroczystości o charakterze patriotycznym, dla właściciela istotne są tradycje narodowe (np. odbywają się tam uroczystości związane ze świętem 11 listopada). Obiekt utrzymuje się dzięki zyskom z innych działalności gospodarczych właściciela. Gmina promuje obiekt w swych działaniach. Badanie kwestionariuszowe oraz analizy strony WWW dowodzą, że obiekt jest wykorzystywany do promocji gminy i często wykorzystywany do celów społecznych (obchody Dnia Kobiet, uroczyste obchody święta 11 Listopada. koncerty kolęd, WOŚP, imprezy

biegowe, obchody rocznicy Powstania Wlkp., rajdy rowerowe, które mają swój finał w Biedrusku). Obiekt ten traktowany jest jako reprezentacyjny zabytek Gminy. Ponadto, stanowi on atrakcję turystyczną Gminy Suchy Las. Informacje na jego temat zamieszczane są m.in. w folderach, wydawanych albumach, na stronie internetowej. Poza tym, podczas wizyt gości z partnerskich gmin, czy innych osób zapraszanych przez Gminę, miejsce to jest jednym z punktów wizyt. Właściciel obiektu nabył obiekt z zamiłowaniem i chęcią ratowania obiektu przed zniszczeniem.

Obiekt: Pałac Brodnica

Ocena wpływu obiektu zabytkowego w Brodnicy została przeprowadzona na podstawie danych z matrycy zbiorczej (szczegóły w Załączniku nr 7). W przypadku wpływu społeczno-gospodarczego uzyskano 5 pozytywnych odpowiedzi na 11 ocenionych aspektów. Stanowi to 45%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.23. ustalono, iż waga wpływu w przypadku obiektu w Brodnicy jest na poziomie umiarkowanym.

Tabela 4.23. Waga wpływu społeczno-gospodarczego obiektu zabytkowego w Brodnicy

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ społeczno-gospodarczy
21-40%	Słaby wpływ społeczno-gospodarczy
41%-60%	Umiarkowany wpływ społeczno-gospodarczy
61%-80%	Znaczny wpływ społeczno-gospodarczy
81%-100%	Silny wpływ społeczno-gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Oceniając wpływ środowiskowo-gospodarczy uzyskano 10 odpowiedzi pozytywnych na 16 ocenionych aspektów. Stanowi to 63%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.24. ustalono, że waga wpływu w przypadku tego obiektu jest na poziomie znacznym.

Tabela 4.24. Waga wpływu środowiskowo-gospodarczego obiektu zabytkowego w Brodnicy

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ środowiskowo-gospodarczy
21%-40%	Słaby wpływ środowiskowo-gospodarczy
41%-60%	Umiarkowany wpływ środowiskowo-gospodarczy
61%-80%	Znaczny wpływ środowiskowo-gospodarczy
81%-100%	Silny wpływ środowiskowo-gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

W przypadku wpływu środowiskowo-społecznego uzyskano 7 odpowiedzi pozytywnych na 12 ocenionych aspektów. Stanowi to 58%. Przystępując do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.25. ustalono, że w przypadku obiektu zabytkowego w Brodnicy wpływ środowiskowo-społeczny jest na poziomie umiarkowanym.

Tabela 4.25. Waga wpływu środowiskowo-społecznego obiektu zabytkowego w Brodnicy

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ środowiskowo-społeczny
21%-40%	Słaby wpływ środowiskowo-społeczny
41%-60%	Umiarkowany wpływ środowiskowo-społeczny
61%-80%	Znaczny wpływ środowiskowo-społeczny
81%-100%	Silny wpływ środowiskowo-społeczny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Badając wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną wsi Brodnica sondaż diagnostyczny bezpośredni z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety zawierającej 11 pytań (przeprowadzony na próbie 50 osób) pozwolił na uzyskanie 366 odpowiedzi pozytywnych z 550 możliwych co stanowi 67%. Przystępując do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.26. ustalono, że waga wpływu w przypadku obiektu zabytkowego w Brodnicy jest na poziomie znacznym.

Tabela 4.26. Waga wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną obiektu zabytkowego w Brodnicy

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ społeczno-kulturowy
21%-40%	Słaby wpływ społeczno-kulturowy
41%-60%	Umiarkowany wpływ społeczno-kulturowy
61%-80%	Znaczący wpływ społeczno-kulturowy
81%-100%	Silny wpływ społeczno-kulturowy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Zgodnie ze schematem procedury badawczej przedstawionej na Rysunku 4.3. uzyskane wagi wpływów zaprezentowano w macierzy wnioskowej przedstawionej na Rysunku 4.15.

Filar kulturowo-społeczny Waga wpływu: wpływ znaczny	Filar społeczno-gospodarczy Waga wpływu: wpływ umiarkowany
Filar środowiskowo-społeczny Waga wpływu: wpływ znaczny	Filar gospodarczy – środowiskowy Waga wpływu: wpływ umiarkowany

Rysunek 4.15. Macierz wnioskowa dla obiektu zabytkowego w Brodnicy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Trwałość kulturową obiektu w Brodnicy obliczono według ustalonego wzoru: $CSa = PV^e + V^c\alpha_l + V^c\alpha_u$. Zapewnienie trwałości ekonomicznej (PV^e) wyniosło 0% ponieważ warunek: $PV^e = PN \geq MC$ nie był spełniony co oznacza, że zysk netto z prowadzonej działalności w badanym okresie nie pozwalał na pokrycie bieżących kosztów związanych z zaleceniami konserwatorskimi. Aprecjacja kulturowa wśród społeczności lokalnej (wpływ społeczno-kulturowy) $V^c\alpha_l$, wynosiła 67% (50 ankiet x 11 pytań = 550 odpowiedzi możliwych, uzyskano 366 odpowiedzi pozytywnych) a aprecjacja kulturowa (wpływ społeczno-kulturowy) wśród użytkowników bezpośrednich $V^c\alpha_u$ wynosił 78% (30 ankiet x 11 pytań = 330 możliwych odpowiedzi, uzyskano 259 odpowiedzi pozytywnych). Uzyskane dane podstawiono do wzoru: $CSa = PV^e (0\%) + V^c\alpha_l (67\%) + V^c\alpha_u (78\%)$. W związku z tym, że jeden z czynników (zapewnienie wartości ekonomicznej) wynosi 0, trwałość kulturowa badanego obiektu nie występuje, zgodnie z założeniami przedstawionymi w Tabeli 4.27.

Tabela 4.27. Określenie wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektu w Brodnicy

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0% (w jakimkolwiek czynniku)	Zachowanie trwałości kulturowej nie występuje
33,4% - 50%	Niski poziom zachowania trwałości kulturowej
51%-80%	Umiarkowany poziom zachowania trwałości kulturowej
81%-100%	Znaczny poziom zachowania trwałości kulturowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

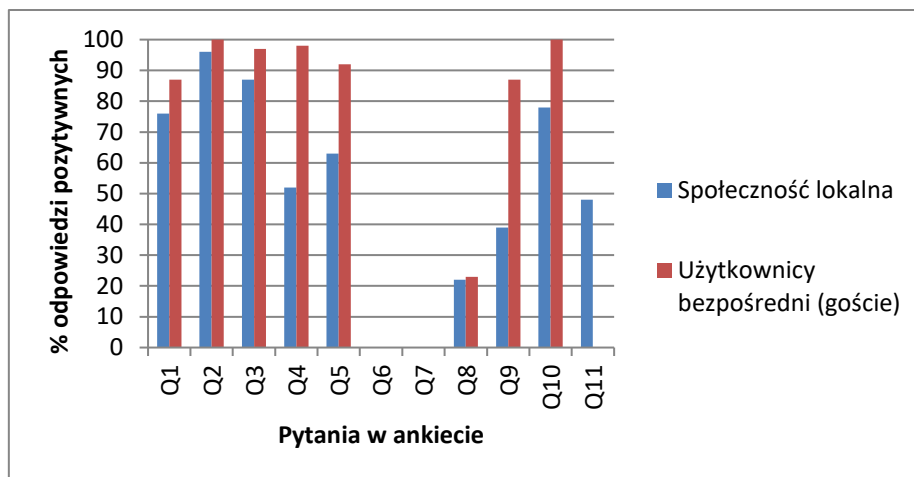
Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalnej wykazano w Tabeli 4.28.

Tabela 4.28. Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalnej obiektu zabytkowego w Brodnicy

Obiekt Brodnica	Numer pytania	Przedstawiciele społeczności lokalnej	Bezpośredni użytkownicy obiektu zabytkowego (goście)	Przedstawiciele społeczności lokalnej	Bezpośredni użytkownicy obiektu zabytkowego (goście)
		Tak (%)	Tak (%)	Nie (%)	Nie (%)
Edukacja i wiedza/kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Q1	92 (46)	100 (30)	8 (4)	0 (0)
	Q2	82 (41)	98 (29)	18 (9)	2 (1)
	Q3	98 (49)	100 (30)	2 (6)	0 (0)
	Q4	74 (37)	100 (30)	26 (13)	0 (0)
	Q5	63 (32)	100 (30)	37 (18)	0 (0)
Kreatywność/umiejętności	Q6	0 (0)	0 (0)	100 (50)	100 (30)
	Q7	2 (1)	0 (0)	98 (49)	100 (30)
	Q8	54 (27)	92 (28)	46 (28)	8 (2)
Tożsamość narodowa/regionalna/lokalna/partycypacja społeczna	Q9	85 (43)	100 (30)	15 (7)	0 (0)
	Q10	87 (44)	100 (30)	13 (7)	0 (30)
	Q11	92 (46)	74 (22)	8 (4)	26 (8)

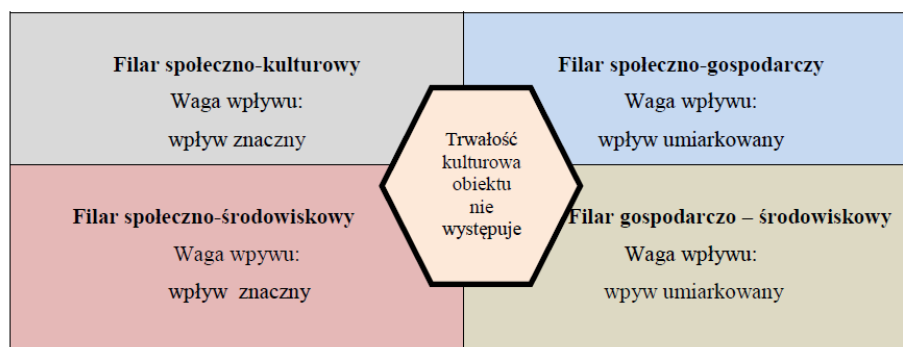
Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Graficzne przedstawienie różnic we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalnej obiektu zabytkowego w Brodnicy zaprezentowano na Rysunku 4.16.

Rysunek 4.16. Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalną obiektu zabytkowego w Brodnicy.
 Źródło: Opracowanie własne.

Poziom wpływu społeczno-kulturowego jest o 11 punktów procentowych wyższy w przypadku użytkowników bezpośrednich od poziomu wpływu na społeczność lokalną, jednakże w obu przypadkach jest to wpływ znaczny. Uzyskane dane dotyczące wpływu obiektu zabytkowego w Brodnicy na poszczególne filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym przedstawiono w macy wnioskowej na Rysunku 4.17.

Rysunek 4.17. Macy wnioskowa obiektu w Brodnicy uwzględniająca zachowanie trwałości kulturowej obiektu.
 Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Obiekt w Brodnicy należy do inwestora prywatnego. Odbywa się w nim dużo uroczystości o charakterze patriotycznym, dla właściciela istotne są tradycje narodowe (np. odbywają się tam uroczystości związane z powstaniem hymnu narodowego we współpracy z Urzędem Gminy). Właściciel dba o promocję obiektu na różnego rodzaju targach i współpracuje z Ośrodkiem Wspierania Przedsiębiorczości, Współpracuje z Kołem Gospodyń Wiejskich. Właściciel współpracuje z lokalną społecznością i muzeami i istotne jest dla niego kulturowo-społeczne oddziaływanie obiektu.

Obiekt: Pałac Bugaj

Ocena wpływu obiektu zabytkowego w Brodnicy została przeprowadzona na podstawie danych z matrycy zbiorczej (szczegóły w Załączniku nr 8). W przypadku wpływu społeczno-gospodarczego uzyskano 6 pozytywnych odpowiedzi na 11 ocenionych aspektów. Stanowi to 55%. Przystępując do uzyskanego wyniku do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.29. ustalono, iż waga wpływu w przypadku obiektu w Bugaju jest na poziomie umiarkowanym.

Tabela 4.29. Waga wpływu społeczno-gospodarczego obiektu zabytkowego w Bugaju

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ społeczno-gospodarczy
21-40%	Słaby wpływ społeczno-gospodarczy
41%-60%	Umiarkowany wpływ społeczno-gospodarczy
61%-80%	Znaczny wpływ społeczno-gospodarczy
81%-100%	Silny wpływ społeczno-gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Oceniając wpływ środowiskowo-gospodarczy uzyskano 9 odpowiedzi pozytywnych na 16 ocenionych aspektów. Stanowi to 73%. Przystępując do uzyskanego wyniku do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.30. ustalono, że waga wpływu w przypadku tego obiektu jest na poziomie znacznym.

Tabela 4.30. Waga wpływu środowiskowo-gospodarczego obiektu zabytkowego w Bugaju

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ środowiskowo-gospodarczy
21%-40%	Słaby wpływ środowiskowo-gospodarczy
41%-60%	Umiarkowany wpływ środowiskowo-gospodarczy
61%-80%	Znaczny wpływ środowiskowo-gospodarczy
81%-100%	Silny wpływ środowiskowo-gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

W przypadku wpływu środowiskowo-społecznego uzyskano 6 odpowiedzi pozytywnych na 12 ocenionych aspektów. Stanowi to 50%. Przystępując do uzyskanego wyniku do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.31. ustalono, że w przypadku obiektu zabytkowego w Bugaju wpływ środowiskowo-społeczny jest na poziomie umiarkowanym.

Tabela 4.31. Waga wpływu środowiskowo-społecznego obiektu zabytkowego w Bugaju

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ środowiskowo-społeczny
21%-40%	Słaby wpływ środowiskowo-społeczny
41%-60%	Umiarkowany wpływ środowiskowo-społeczny
61%-80%	Znaczny wpływ środowiskowo-społeczny
81%-100%	Silny wpływ środowiskowo-społeczny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Badając wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną wsi Bugaj sondaż diagnostyczny bezpośredni z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety zawierającej 11 pytań (przeprowadzony na próbie 50 osób) pozwolił na uzyskanie 218 odpowiedzi pozytywnych z 550 możliwych co stanowi 40%. Przystępując do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.32. ustalono, że waga wpływu w przypadku obiektu zabytkowego w Bugaju jest na poziomie słabym.

Tabela 4.32. Waga wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną obiektu zabytkowego w Bugaju

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ społeczno-kulturowy
21%-40%	Słaby wpływ społeczno-kulturowy
41%-60%	Umiarkowany wpływ społeczno-kulturowy
61%-80%	Znaczny wpływ społeczno-kulturowy
81%-100%	Silny wpływ społeczno-kulturowy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Zgodnie ze schematem procedury badawczej przedstawionej na Rysunku 4.3. uzyskane wagi wpływów zaprezentowano w macy wnioskowej przedstawionej na Rysunku 4.18.

Filar kulturowo-społeczny Waga wpływu wpływ słaby	Filar społeczno-gospodarczy Waga wpływu: wpływ znaczny
Filar środowiskowo-społeczny Waga wpływu: wpływ umiarkowany	Filar gospodarczy – środowiskowy Waga wpływu: wpływ umiarkowany

Rysunek 4.18. Macy wnioskowa dla obiektu zabytkowego w Bugaju .

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Trwałość kulturową obiektu w Bugaju obliczono według ustalonego wzoru: $CSa = PV^e + V^c\alpha_l + V^c\alpha_u$. Zapewnienie wartości ekonomicznej (PV^e) wynosiło 0% ponieważ warunek: $PV^e = PN \geq MC$ nie był spełniony co oznacza, że zysk netto z prowadzonej działalności w badanym okresie nie pozwalał na pokrycie bieżących kosztów związanych z zaleceniami konserwatorskimi. Aprecjacja kulturowa wśród społeczności lokalnej (wpływ społeczno-kulturowy) $V^c\alpha_l$, wynosiła 40% (50 ankiet x 11 pytań = 550 odpowiedzi możliwych, uzyskano 218 odpowiedzi pozytywnych) a aprecjacja kulturowa (wpływ społeczno-kulturowy) wśród użytkowników bezpośrednich $V^c\alpha_u$ wynosił 57% (30 ankiet x 11 pytań = 330 możliwych odpowiedzi, uzyskano 188 odpowiedzi pozytywnych). Uzyskane dane podstawiono do wzoru: $CSa = PV^e (0\%) + V^c\alpha_l (40\%) + V^c\alpha_u (57\%)$. W związku z tym, że jeden z czynników (w tym przypadku zachowanie wartości ekonomicznej) wynosi 0, trwałość kulturowa badanego obiektu nie występuje, zgodnie z założeniami przedstawionymi w Tabeli 4.33.

Tabela 4.33. Określenie wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektu w Bugaju

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0% (w jakimkolwiek czynniku)	Zachowanie trwałości kulturowej nie występuje
33,4% - 50%	Niski poziom zachowania trwałości kulturowej
51%-80%	Umiarkowany poziom zachowania trwałości kulturowej
81%-100%	Znaczny poziom zachowania trwałości kulturowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

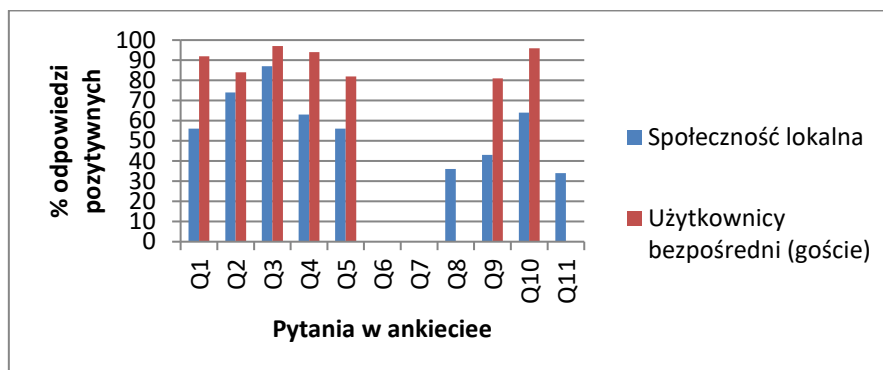
Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej wykazano w Tabeli 4.34.

Tabela 4.34. Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego w Bugaju

Obiekt Bugaj	Numer pytania	Przedstawiciele społeczności lokalnej	Bezpośredni użytkownicy obiektu zabytkowego (goście)	Przedstawiciele społeczności lokalnej	Bezpośredni użytkownicy obiektu zabytkowego (goście)
		Tak (%)	Tak (%)	Nie (%)	Nie (%)
Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Q1	56 (28)	92 (28)	44 (22)	8 (2)
	Q2	64 (32)	84 (25)	36 (18)	16 (5)
	Q3	77 (39)	97 (29)	23 (11)	3 (1)
	Q4	53 (27)	94 (28)	47 (23)	6 (2)
	Q5	56 (28)	82 (25)	44 (22)	18 (5)
Kreatywność /umiejętności	Q6	0 (0)	0 (0)	100 (50)	100 (30)
	Q7	0 (0)	0 (0)	100 (50)	100 (30)
	Q8	36 (18)	0 (0)	64 (32)	100 (0)
Tożsamość narodowa /regionalna/ lokalna/ partycypacja społeczna	Q9	43 (22)	81 (24)	57 (29)	19 (6)
	Q10	53 (27)	96 (29)	47 (23)	4 (1)
	Q11	34 (17)	0 (0)	66 (33)	100 (30)

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

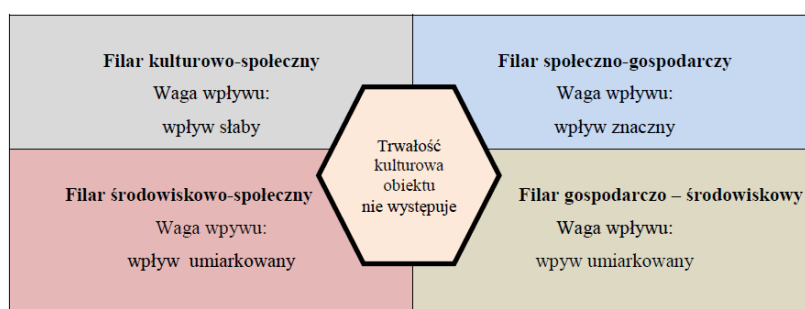
Graficzne przedstawienie różnic we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalnej obiektu zabytkowego w Bugaju zaprezentowano na Rysunku 4.19.

Rysunek 4.19. Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalnej obiektu zabytkowego w Bugaju.

Źródło: Opracowanie własne.

Poziom wpływu społeczno-kulturowego jest 17 punktów procentowych wyższy w przypadku użytkowników bezpośrednich (wpływ umiarkowany) od poziomu wpływu na społeczność lokalną (wpływ słaby). Jednakże w przypadku aspektów związanych z uczestnictwem w wydarzeniach kulturalnych i inicjatywach lokalnych i społecznych obiekt ten generuje większy wpływ na społeczność lokalną. Uzyskane dane dotyczące wpływu obiektu zabytkowego w Bugaju na poszczególne filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym przedstawiono w macierzy wnioskowej na Rysunku 4.20.

Rysunek 4.20. Macierz wnioskowa obiektu w Bugaju uwzględniająca zachowanie trwałości kulturowej obiektu. Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Obiekt należący do właściciela prywatnego. Obecnie wystawiony na sprzedaż. Z informacji uzyskanych od właściciela obiektu wynika, że koszty funkcjonowania i konserwacji pokrywane są dzięki zyskom generowanym z innych źródeł. Obiekt pełni jeszcze inne funkcje komercyjne (organizacja przyjęć) a także związane z kulturą (koncerty i spotkania z artystami). Nieodpłatnie (z udziałem społeczności lokalnej) organizowane są np. wybory sołtysa czy

Zielone Świątki. Obiekt współpracuje z muzeum w Dobrzycy i historycznie powiązany jest z osobą Józefa Wybickiego – twórcą hymnu polskiego choć ten w obiekcie nie zamieszkiwał. Gmina nie wykorzystuje obiektu do organizowania imprez o charakterze kulturalnym dla społeczności lokalnej.

Obiekt: Dwór Dębogóra

Ocena wpływu obiektu zabytkowego w Dębogórze została przeprowadzona na podstawie danych z matrycy zbiorczej (szczegóły w Załączniku nr 9). W przypadku wpływu społeczno-gospodarczego uzyskano 7 pozytywnych odpowiedzi na 11 ocenionych aspektów. Stanowi to 64%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.35. ustalono, iż waga wpływu w przypadku obiektu w Dębogórze jest na poziomie znacznym.

Tabela 4.35. Waga wpływu społeczno-gospodarczego obiektu zabytkowego w Dębogórze

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ społeczno-gospodarczy
21-40%	Słaby wpływ społeczno-gospodarczy
41%-60%	Umiarkowany wpływ społeczno-gospodarczy
61%-80%	Znaczny wpływ społeczno-gospodarczy
81%-100%	Silny wpływ społeczno-gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Oceniając wpływ środowiskowo-gospodarczy uzyskano 13 odpowiedzi pozytywnych na 16 ocenionych aspektów. Stanowi to 81%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.36. ustalono, że w przypadku tego obiektu wpływ środowiskowo-gospodarczy jest silny.

Tabela 4.36. Waga wpływu środowiskowo-gospodarczego obiektu zabytkowego w Dębogórze

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ środowiskowo-gospodarczy
21%-40%	Słaby wpływ środowiskowo-gospodarczy
41%-60%	Umiarkowany wpływ środowiskowo-gospodarczy
61%-80%	Znaczny wpływ środowiskowo-gospodarczy
81%-100%	Silny wpływ środowiskowo-gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

W przypadku wpływu środowiskowo-społecznego uzyskano 8 odpowiedzi pozytywnych na 12 ocenionych aspektów. Stanowi to 67%. Przystępując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.37. ustalono, że w przypadku obiektu zabytkowego w Dębogórze wpływ środowiskowo-społeczny jest na poziomie znacznym.

Tabela 4.37. Waga wpływu środowiskowo-społecznego obiektu zabytkowego w Dębogórze

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ środowiskowo-społeczny
21%-40%	Słaby wpływ środowiskowo-społeczny
41%-60%	Umiarkowany wpływ środowiskowo-społeczny
61%-80%	Znacznym wpływ środowiskowo-społeczny
81%-100%	Silny wpływ środowiskowo-społeczny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Badając wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną wsi Dębogóra sondaż diagnostyczny bezpośredni z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety zawierającej 11 pytań (przeprowadzony na próbie 50 osób) pozwolił na uzyskanie 337 odpowiedzi pozytywnych z 550 możliwych co stanowi 61%. Przystępując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.38. ustalono, że waga wpływu w przypadku obiektu zabytkowego w Dębogórze jest na poziomie znacznym.

Tabela 4.38. Waga wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną obiektu zabytkowego w Dębogórze

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ społeczno-kulturowy
21%-40%	Słaby wpływ społeczno-kulturowy
41%-60%	Umiarkowany wpływ społeczno-kulturowy
61%-80%	Znacznym wpływ społeczno-kulturowy
81%-100%	Silny wpływ społeczno-kulturowy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Zgodnie ze schematem procedury badawczej przedstawionej na Rysunku 4.3. uzyskane wagi wpływów zaprezentowano w macy wnioskowej przedstawionej na Rysunku 4.21.

Filar kulturowo-społeczny Waga wpływu: wpływ znaczny	Filar społeczno-gospodarczy Waga wpływu: wpływ znaczny
Filar środowiskowo-społeczny Waga wpływu: wpływ znaczny	Filar gospodarczo – środowiskowy Waga wpływu: wpływ silny

Rysunek 4.21. Matryca wnioskowa dla obiektu zabytkowego w Dębogórze.
Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Trwałość kulturową obiektu w Dębogórze obliczono według ustalonego wzoru: $CSa = PV^e + V^c\alpha_l + V^c\alpha_u$. Zapewnienie wartości ekonomicznej (PV^e) wynosiło 100% ponieważ warunek: $PV^e = PN \geq MC$ był spełniony co oznacza, że zysk netto z prowadzonej działalności w badanym okresie pozwalał na pokrycie bieżących kosztów związanych z zaleceniami konserwatorskimi. Aprecjacja kulturowa wśród społeczności lokalnej (wpływ społeczno-kulturowy) $V^c\alpha_l$, wynosiła 61% (50 ankiet x 11 pytań = 550 odpowiedzi możliwych, uzyskano 337 odpowiedzi pozytywnych) a aprecjacja kulturowa (wpływ społeczno-kulturowy) wśród użytkowników bezpośrednich $V^c\alpha_u$ wynosił 67% (30 ankiet x 11 pytań = 330 możliwych odpowiedzi, uzyskano 222 odpowiedzi pozytywnych). Uzyskane dane podstawiono do wzoru: $CSa = PV^e (100\%) + V^c\alpha_l (61\%) + V^c\alpha_u (67\%)$ i uzyskany wynik 228% podzielono przez 3 czynniki uzyskując wynik średni 76%. Przystawiono go do ustalonej skali procentowej przedstawionej w Tabeli 4.39. i ustalono wagę wpływu jako umiarkowany poziom zachowania trwałości kulturowej obiektu.

Tabela 4.39. Określenie wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektu w Dębogórze

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0% (w jakimkolwiek czynniku)	Zachowanie trwałości kulturowej nie występuje
33,4% - 50%	Niski poziom zachowania trwałości kulturowej
51%-80%	Umiarkowany poziom zachowania trwałości kulturowej
81%-100%	Znaczny poziom zachowania trwałości kulturowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

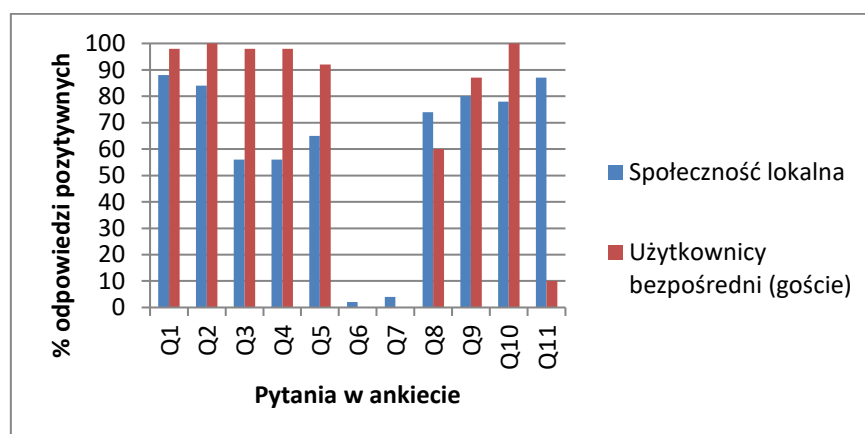
Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalną wykazano w Tabeli 4.40.

Tabela 4.40. Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznościami lokalnymi obiektu zabytkowego w Dębogórze

Obiekt: Dębogóra	Numer pytania	Przedstawiciele społeczności lokalnej	Bezpośredni użytkownicy obiektu zabytkowego (goście)	Przedstawiciele społeczności lokalnej	Bezpośredni użytkownicy obiektu zabytkowego (goście)
		Tak (%)	Tak (%)	Nie (%)	Nie (%)
Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Q1	88 (44)	98 (29)	12 (6)	2 (1)
	Q2	84 (42)	100 (30)	16 (8)	0 (0)
	Q3	56 (28)	98 (29)	44 (22)	2 (1)
	Q4	56 (28)	98 (29)	44 (22)	2 (1)
	Q5	65 (32)	92 (28)	35 (18)	8 (2)
Kreatywność/umiejętności	Q6	2 (1)	0 (0)	98 (49)	100 (30)
	Q7	4 (2)	0 (0)	96 (48)	100 (30)
	Q8	74 (37)	60 (18)	26 (13)	40 (12)
Tożsamość narodowa/regionalna/lokalna/partycypacja społeczna	Q9	80 (40)	87 (26)	20 (10)	13 (4)
	Q10	78 (39)	100 (30)	22 (11)	0 (0)
	Q11	87 (44)	10 (3)	13 (6)	90 (27)

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

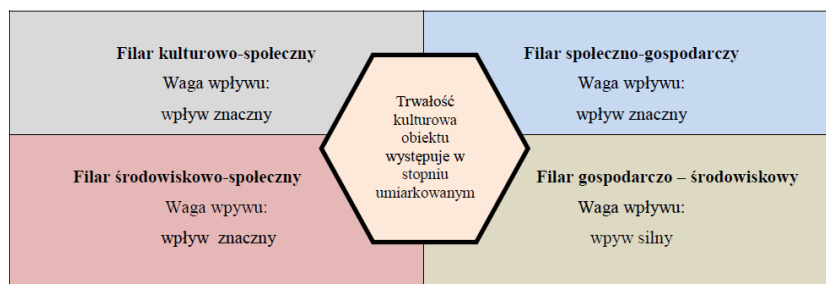
Graficzne przedstawienie różnic we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznościami lokalnymi obiektu zabytkowego w Dębogórze zaprezentowano na Rysunku 4.22.

Rysunek 4.22. Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznościami lokalnymi obiektu zabytkowego w Dębogórze.

Źródło: Opracowanie własne.

Poziom wpływ społeczno-kulturowego jest o 6 punktów procentowych wyższy w przypadku użytkowników bezpośrednich od poziomu wpływu na społeczność lokalną, jednakże w obu przypadkach jest to wpływ znaczny. Uzyskane dane dotyczące wpływu obiektu zabytkowego w Dębogórze na poszczególne filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym przedstawiono w matrycy wnioskowej na Rysunku 4.23.

Rysunek 4.23. Matryca wnioskowa obiektu w Dębogórze uwzględniająca zachowanie trwałości kulturowej obiektu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Obiekt zabytkowy w Dębogórze należy do obiektów dworskich. Należy do właściciela prywatnego. W przeciwieństwie do pozostałych badanych obiektów ten otrzymał dofinansowanie na działania adaptacyjne z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa na otwarcie gospodarstwa agroturystycznego w skład którego wchodzi obiekt zabytkowy. Obiekt ten ma status gospodarstwa agroturystycznego. Obiekt pełni również inne funkcje związane z kulturą. Działa przy nim Muzeum Szalonego Dziadka (prywatna wystawa militariów) oraz wystawa Dawna Wieś. Obiekt odwiedzają wycieczki szkolne, Gmina współpracuje w organizowaniu eventów na terenie obiektu. Obiekt jest elementem promocji gminy.

Obiekt: Pałac Drzeczkowo

Ocena wpływu obiektu zabytkowego w Drzeczkwie została przeprowadzona na podstawie danych z matrycy zbiorczej (szczegóły w Załączniku nr 10). W przypadku wpływu społeczno-gospodarczego uzyskano 7 pozytywnych odpowiedzi na 11 ocenionych aspektów. Stanowi to 64%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.41. ustalono, iż waga wpływu w przypadku obiektu w Drzeczkwie jest na poziomie znacznym.

Tabela 4.41. Waga wpływu społeczno-gospodarczego obiektu zabytkowego w Drzeczkwie

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ społeczno-gospodarczy
21-40%	Słaby wpływ społeczno-gospodarczy
41%-60%	Umiarkowany wpływ społeczno-gospodarczy
61%-80%	Znacznym wpływ społeczno-gospodarczy
81%-100%	Silny wpływ społeczno-gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Oceniając wpływ środowiskowo-gospodarczy uzyskano 15 odpowiedzi pozytywnych na 16 ocenionych aspektów. Stanowi to 94%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.42. ustalono, że w przypadku tego obiektu wpływ środowiskowo-gospodarczy jest silny.

Tabela 4.42. Waga wpływu środowiskowo-gospodarczego obiektu zabytkowego w Drzeczkowie

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ środowiskowo-gospodarczy
21%-40%	Słaby wpływ środowiskowo-gospodarczy
41%-60%	Umiarkowany wpływ środowiskowo-gospodarczy
61%-80%	Znaczny wpływ środowiskowo-gospodarczy
81%-100%	Silny wpływ środowiskowo-gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

W przypadku wpływu środowiskowo-społecznego uzyskano 10 odpowiedzi pozytywnych na 12 ocenionych aspektów. Stanowi to 83%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.43. ustalono, że w przypadku obiektu zabytkowego w Drzeczkowie wpływ środowiskowo-społeczny jest silny.

Tabela 4.43. Waga wpływu środowiskowo-społecznego obiektu zabytkowego w Drzeczkowie

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ środowiskowo-społeczny
21%-40%	Słaby wpływ środowiskowo-społeczny
41%-60%	Umiarkowany wpływ środowiskowo-społeczny
61%-80%	Znaczny wpływ środowiskowo-społeczny
81%-100%	Silny wpływ środowiskowo-społeczny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Badając wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną wsi Drzeczkowo sondaż diagnostyczny bezpośredni z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety zawierającej 11 pytań (przeprowadzony na próbie 50 osób) pozwolił na uzyskanie 156 odpowiedzi pozytywnych z 550 możliwych co stanowi 28%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.44. ustalono, że w przypadku obiektu zabytkowego w Drzeczkowie wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną jest słaby.

Tabela 4.44. Waga wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną obiektu zabytkowego w Drzeczkwie

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ społeczno-kulturowy
21%-40%	Słaby wpływ społeczno-kulturowy
41%-60%	Umiarkowany wpływ społeczno-kulturowy
61%-80%	Znaczny wpływ społeczno-kulturowy
81%-100%	Silny wpływ społeczno-kulturowy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Zgodnie ze schematem procedury badawczej przedstawionej na Rysunku 4.3. uzyskane wagi wpływów zaprezentowano w macierzy wnioskowej przedstawionej na Rysunku 4.24.

Filar kulturowo-społeczny Waga wpływu: wpływ słaby	Filar społeczno-gospodarczy Waga wpływu: wpływ znaczny
Filar środowiskowo-społeczny Waga wpływu: wpływ silny	Filar gospodarczy – środowiskowy Waga wpływu: Wpływ silny

Rysunek 4.24. Macierz wnioskowa dla obiektu zabytkowego w Drzeczkwie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Trwałość kulturową obiektu w Drzeczkwie obliczono według ustalonego wzoru $CSa = PV^e + V^c\alpha_l + V^c\alpha_u$. Zapewnienie wartości ekonomicznej (PV^e) wynosiło 100% ponieważ warunek $PV^e = PN \geq MC$ był spełniony co oznacza, że zysk netto z prowadzonej działalności w badanym okresie pozwalał na pokrycie bieżących kosztów związanych z zaleceniami konserwatorskimi. Aprecjacja kulturowa wśród społeczności lokalnej (wpływ społeczno-kulturowy) $V^c\alpha_l$, wynosiła 28% (50 ankiet x 11 pytań = 550 odpowiedzi możliwych, uzyskano 156 odpowiedzi pozytywnych) a aprecjacja kulturowa (wpływ społeczno-kulturowy) wśród użytkowników bezpośrednich $V^c\alpha_u$ wynosił 64% (30 ankiet x 11 pytań = 330 możliwych odpowiedzi, uzyskano 210 odpowiedzi pozytywnych). Uzyskane dane podstawiono do wzoru: $CSa = PV^e(100\%) + V^c\alpha_l(28\%) + V^c\alpha_u(64\%)$ i uzyskano sumę 192%. Wynik ten podzielono przez 3 czynniki i uzyskano wynik końcowy 64%. Przyrównano go do ustalonej skali procentowej przedstawionej w Tabeli 4.45. i ustalono wagę wpływu jako umiarkowany poziom zachowania trwałości kulturowej obiektu.

Tabela 4.45. Określenie wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektu w Drzeczkwie

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0% (w jakimkolwiek czynniku)	Zachowanie trwałości kulturowej nie występuje
33,4% - 50%	Niski poziom zachowania trwałości kulturowej
51%-80%	Umiarkowany poziom zachowania trwałości kulturowej
81%-100%	Znaczny poziom zachowania trwałości kulturowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

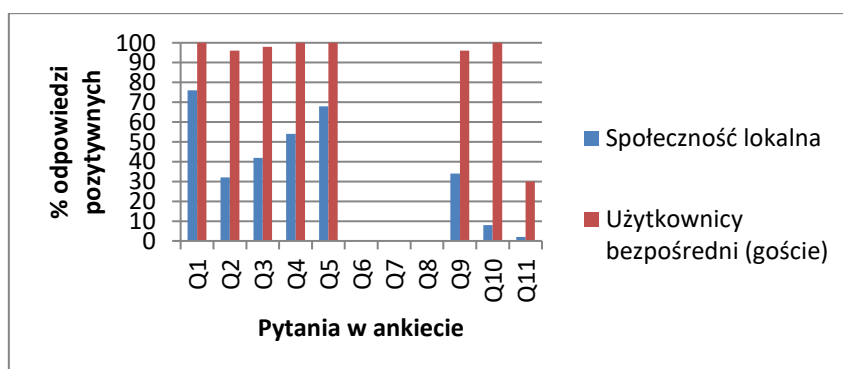
Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalnej wykazano w Tabeli 4.46.

Tabela 4.46. Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalnej obiektu zabytkowego w Drzeczkwie

Obiekt: Drzeczkwie	Numer pytania	Przedstawiciele społeczności lokalnej	Bezpośredni użytkownicy obiektu zabytkowego (goście)	Przedstawiciele społeczności lokalnej	Bezpośredni użytkownicy obiektu zabytkowego (goście)
		Tak (%)	Tak (%)	Nie (%)	Nie (%)
Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Q1	76 (38)	100 (30)	24 (12)	0 (0)
	Q2	32 (16)	96 (29)	68 (34)	4 (2)
	Q3	42 (21)	98 (29)	58 (29)	2 (1)
	Q4	54 (27)	100 (30)	46 (23)	0 (0)
	Q5	62 (31)	100 (30)	38 (19)	0 (0)
Kreatywność/umiejętności	Q6	0 (0)	0 (0)	100 (0)	100 (30)
	Q7	0(0)	0 (0)	100 (50)	100 (30)
	Q8	0 (0)	0 (0)	100 (50)	100 (0)
Tożsamość narodowa/ regionalna/ lokalna/ partycypacja społeczna	Q9	34 (17)	96 (29)	66 (33)	4 (1)
	Q10	8 (4)	100 (30)	92 (46)	0 (30)
	Q11	2 (1)	30 (3)	98 (49)	100 (30)

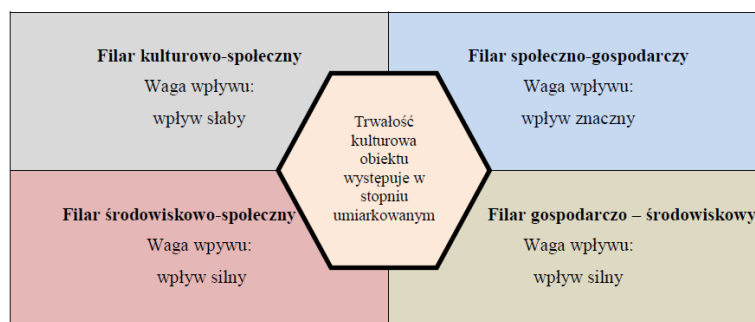
Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Graficzne przedstawienie różnic we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalnej obiektu zabytkowego w Drzeczkwie zaprezentowano na Rysunku 4.22.

Rysunek 4.25. Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalnej obiektu zabytkowego w Drzeczkwie Źródło: Opracowanie własne.

Poziom wpływu społeczno-kulturowego jest 36 punktów procentowych wyższy w przypadku użytkowników bezpośrednich (wpływ znaczny) od poziomu wpływu na społeczność lokalną (wpływ słaby). Uzyskane dane dotyczące wpływu obiektu zabytkowego w Drzeczku na poszczególne filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym przedstawiono w macyry wnioskowej na Rysunku 4.26.

Rysunek 4.26. Macyry wnioskowej obiektu w Drzeczku uwzględniająca zachowanie trwałości kulturowej obiektu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Obiekt w Drzeczku należy do inwestora prywatnego. Społeczność lokalna nie uczestniczy w imprezach czy wydarzeniach kulturalnych na terenie obiektu. Z wywiadu przeprowadzonego z właścicielem obiektu wynika, że oprócz funkcji komercyjnej obiekt nie pełni dodatkowych funkcji kulturowych. Jednostka samorządu terytorialnego również nie wykorzystuje obiektu do organizacji inicjatyw lokalnych w obiekcie, co sugeruje jedną z przyczyn niskiego społeczno-kulturowego wpływu obiektu. Gmina wykorzystuje jednak obiekt do działań promocyjnych gminy i wykazuje, że dzięki nowej funkcji obiektowi nastąpił przypływ turystów innych niż użytkownicy bezpośredni.

Obiekt: Pałac Iwno

Ocena wpływu obiektu zabytkowego w Iwnie została przeprowadzona na podstawie danych z macyry zbiorczej (szczegóły w Załączniku nr 11). W przypadku wpływu społeczno-gospodarczego uzyskano 7 pozytywnych odpowiedzi na 11 ocenionych aspektów. Stanowi to 64%. Przystawiając uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.47. ustalono, iż waga wpływu w przypadku obiektu w Iwnie jest na poziomie znacznym.

Tabela 4.47. Waga wpływu społeczno-gospodarczego obiektu zabytkowego w Iwnie

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ społeczno-gospodarczy
21-40%	Słaby wpływ społeczno-gospodarczy
41%-60%	Umiarkowany wpływ społeczno-gospodarczy
61%-80%	Znaczny wpływ społeczno- gospodarczy
81%-100%	Silny wpływ społeczno-gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Oceniając wpływ środowiskowo-gospodarczy uzyskano 8 odpowiedzi pozytywnych na 16 ocenionych aspektów. Stanowi to 50%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.48. ustalono, że w przypadku tego obiektu wpływ środowiskowo-gospodarczy jest umiarkowany.

Tabela 4.48. Waga wpływu środowiskowo-gospodarczego obiektu zabytkowego w Iwnie

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ środowiskowo-gospodarczy
21%-40%	Słaby wpływ środowiskowo-gospodarczy
41%-60%	Umiarkowany wpływ środowiskowo-gospodarczy
61%-80%	Znaczny wpływ środowiskowo-gospodarczy
81%-100%	Silny wpływ środowiskowo-gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

W przypadku wpływu środowiskowo-społecznego uzyskano 5 odpowiedzi pozytywnych na 12 ocenionych aspektów. Stanowi to 42%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.49. ustalono, że w przypadku obiektu zabytkowego w Iwnie wpływ środowiskowo-społeczny jest umiarkowany.

Tabela 4.49. Waga wpływu środowiskowo-społecznego obiektu zabytkowego w Iwnie

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ środowiskowo-społeczny
21%-40%	Słaby wpływ środowiskowo-społeczny
41%-60%	Umiarkowany wpływ środowiskowo-społeczny
61%-80%	Znaczny wpływ środowiskowo-społeczny
81%-100%	Silny wpływ środowiskowo-społeczny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Badając wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną wsi Iwnie sondaż diagnostyczny bezpośredni z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety zawierającej 11 pytań (przeprowadzony na próbie 50 osób) pozwolił na uzyskanie 405 odpowiedzi pozytywnych z 550 możliwych co stanowi 74%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.50. ustalono, że w przypadku obiektu zabytkowego w Iwnie wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną jest znaczny.

Tabela 4.50. Waga wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną obiektu zabytkowego w Iwnie

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ społeczno-kulturowy
21%-40%	Słaby wpływ społeczno-kulturowy
41%-60%	Umiarkowany wpływ społeczno-kulturowy
61%-80%	Znaczny wpływ społeczno-kulturowy
81%-100%	Silny wpływ społeczno-kulturowy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Zgodnie ze schematem procedury badawczej przedstawionej na Rysunku 4.3. uzyskane wagi wpływów zaprezentowano w macyzy wnioskowej przedstawionej na Rysunku 4.27.

Filar kulturowo-społeczny Waga wpływu: wpływ znaczny	Filar społeczno-gospodarczy Waga wpływu: wpływ znaczny
Filar środowiskowo-społeczny Waga wpływu: wpływ umiarkowany	Filar gospodarczo – środowiskowy Waga wpływu: wpływ umiarkowany

Rysunek 4.27. Macyzy wnioskowa dla obiektu zabytkowego w Iwnie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Trwałość kulturową obiektu w Iwnie obliczono według ustalonego wzoru: $CSa = PV^c + V^c\alpha_l + V^c\alpha_u$. Zapewnienie wartości ekonomicznej (PV^c) wynosiło 0% ponieważ warunek: $PV^c = PN \geq MC$ nie był spełniony co oznacza, że zysk netto z prowadzonej działalności w badanym okresie nie pozwalał na pokrycie bieżących kosztów związanych z zaleceniami konserwatorskimi. Aprecjacja kulturowa wśród społeczności lokalnej (wpływ społeczno-kulturowy) $V^c\alpha_l$, wynosiła 74% (50 ankiet x 11 pytań = 550 odpowiedzi możliwych, uzyskano 405 odpowiedzi pozytywnych) a aprecjacja kulturowa (wpływ społeczno-kulturowy) wśród użytkowników bezpośrednich $V^c\alpha_u$ wynosił 66% (30 ankiet x 11 pytań = 330 możliwych

odpowiedzi, uzyskano 219 odpowiedzi pozytywnych). Uzyskane dane podstawiono do wzoru: $CSa = PV^e (0\%) + V^c\alpha_l (74\%) + V^c\alpha_u (66\%)$. W związku z tym, że jeden z czynników (zapewnienie wartości ekonomicznej) wynosi 0, trwałość kulturowa badanego obiektu nie występuje, zgodnie z założeniami przedstawionymi w Tabeli 4.51.

Tabela 4.51. Określenie wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektu w Iwnie

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0% (w jakimkolwiek czynniku)	Zachowanie trwałości kulturowej nie występuje
33,4% - 50%	Niski poziom zachowania trwałości kulturowej
51%-80%	Umiarkowany poziom zachowania trwałości kulturowej
81%-100%	Znaczny poziom zachowania trwałości kulturowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

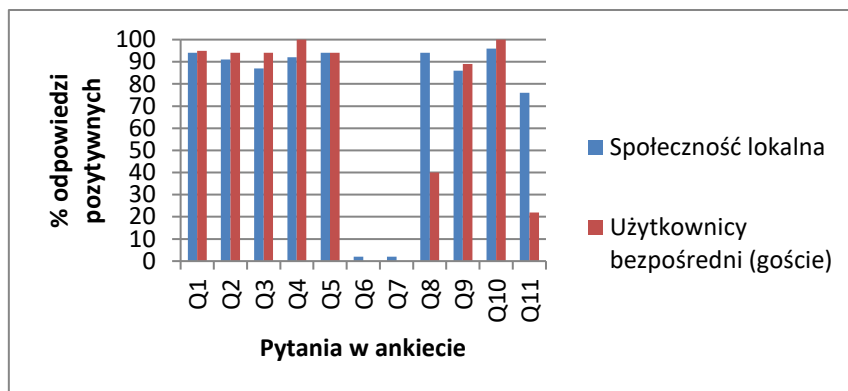
Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalną wykazano w Tabeli 4.52.

Tabela 4.52. Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalną obiektu zabytkowego w Iwnie

Obiekt: Iwno	Numer pytania	Przedstawiciele społeczności lokalnej	Bezpośredni użytkownicy obiektu zabytkowego (goście)	Przedstawiciele społeczności lokalnej	Bezpośredni użytkownicy obiektu zabytkowego (goście)
		Tak (%)	Tak (%)	Nie (%)	Nie (%)
Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Q1	94 (47)	95 (29)	6 (3)	2 (1)
	Q2	91 (43)	94 (28)	9 (7)	0 (0)
	Q3	87 (44)	94 (28)	13 (6)	2 (1)
	Q4	92 (46)	100 (30)	8 (4)	2 (1)
	Q5	94 (47)	94 (28)	6 (3)	8 (2)
Kreatywność/umiejętności	Q6	2 (1)	0 (0)	98 (49)	100 (30)
	Q7	2 (1)	0 (0)	98 (49)	100 (30)
	Q8	94 (47)	40 (12)	6 (3)	60 (18)
Tożsamość narodowa/ Regionalna /lokalna/ partycypacja społeczna	Q9	86 (43)	89 (27)	14 (7)	11 (3)
	Q10	96 (48)	100 (30)	4 (4)	0 (0)
	Q11	76 (38)	22 (7)	24 (12)	78 (23)

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

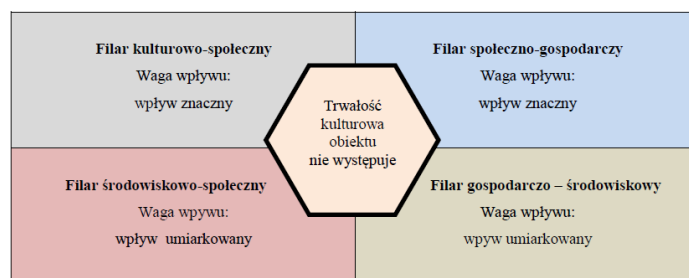
Graficzne przedstawienie różnic we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalną obiektu zabytkowego w Iwnie zaprezentowano na Rysunku 4.28.

Rysunek 4.28. Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalną obiektu zabytkowego w Iwnie.

Źródło: Opracowanie własne.

Poziom wpływ społeczno-kulturowego jest o 8 punktów procentowych wyższy w przypadku użytkowników bezpośrednich od poziomym wpływem na społeczność lokalną, jednakże w obu przypadkach jest to wpływ znaczny. Uzyskane dane dotyczące wpływu obiektu zabytkowego w Iwnie na poszczególne filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym przedstawiono w matrycy wnioskowej na Rysunku 4.29.

Rysunek 4.29. Matryca wnioskowa obiektu w Iwnie uwzględniająca zachowanie trwałości kulturowej obiektu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Zespół Pałacowy w Iwnie jest obiektem łączącym w sobie działalność hotelarską wraz z organizowaniem eventów oraz hodowlę koni. Należy do przedsiębiorcy prywatnego. Miejsca noclegowe oferowane są w oficynie obiektu. Eventy to wesela, przyjęcia, konferencje. Hodowla koni w chwili obecnej nie przynosi obiektowi zysków. W opinii właściciela na dziś jest to działalność nieopłacalna. Dlatego też, organizacja przyjęć i miejsca noclegowe są zasadniczą działalnością obiektu. Obiekt nie prowadzi żadnej działalności związanej z kulturą. Jednakże jednostka administracji lokalnej – UMiG Kostrzyn współpracuje z obiektem w organizacji różnego rodzaju inicjatyw lokalnych np. Andrzejki z piosenką literacką w latach 2011-2018 (choć z uwagi na duże zainteresowanie i niewystarczająco dużo miejsca impreza

przeniesiona do Sali „Kostrzynianka” przy MGOK) czy obchody Święta Pułkowego 26. Pułku Ułanów Wielkopolskich. Na terenie stadniny i parku otaczającego pałac odbywają się imprezy: Wianki oraz bieg „Pieczonęj Pyry”. Obiekt jest odwiedzany przez dzieci młodzież szkolną.

Obiekt: Dwór Jeziorki

Ocena wpływu obiektu zabytkowego w Jeziorkach została przeprowadzona na podstawie danych z matrycy zbiorczej (szczegóły w Załączniku nr 12). W przypadku wpływu społeczno-gospodarczego uzyskano 6 pozytywnych odpowiedzi na 11 ocenionych aspektów. Stanowi to 55%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.53. ustalono, iż waga wpływu w przypadku obiektu w Jeziorkach jest na poziomie umiarkowanym.

Tabela 4.53. Waga wpływu społeczno-gospodarczego obiektu zabytkowego w Jeziorkach

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ społeczno-gospodarczy
21-40%	Słaby wpływ społeczno-gospodarczy
41%-60%	Umiarkowany wpływ społeczno-gospodarczy
61%-80%	Znaczny wpływ społeczno- gospodarczy
81%-100%	Silny wpływ społeczno-gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Oceniając wpływ środowiskowo-gospodarczy uzyskano 12 odpowiedzi pozytywnych na 16 ocenionych aspektów. Stanowi to 75%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.54. ustalono, że w przypadku tego obiektu wpływ środowiskowo-gospodarczy jest znaczny.

Tabela 4.54. Waga wpływu środowiskowo-gospodarczego obiektu zabytkowego w Jeziorkach

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ środowiskowo-gospodarczy
21%-40%	Słaby wpływ środowiskowo-gospodarczy
41%-60%	Umiarkowany wpływ środowiskowo-gospodarczy
61%-80%	Znaczny wpływ środowiskowo-gospodarczy
81%-100%	Silny wpływ środowiskowo-gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

W przypadku wpływu środowiskowo-społecznego uzyskano 8 odpowiedzi pozytywnych na 12 ocenionych aspektów. Stanowi to 67%. Przystępując do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.55. ustalono, że w przypadku obiektu zabytkowego w Jeziorkach wpływ środowiskowo-społeczny jest znaczny.

Tabela 4.55. Waga wpływu środowiskowo-społecznego obiektu zabytkowego w Jeziorkach

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ środowiskowo-społeczny
21%-40%	Słaby wpływ środowiskowo-społeczny
41%-60%	Umiarkowany wpływ środowiskowo-społeczny
61%-80%	Znaczny wpływ środowiskowo-społeczny
81%-100%	Silny wpływ środowiskowo-społeczny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Badając wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną wsi Jeziorkach sondaż diagnostyczny bezpośredni z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety zawierającej 11 pytań (przeprowadzony na próbie 50 osób) pozwolił na uzyskanie 226 odpowiedzi pozytywnych z 550 możliwych co stanowi 41%. Przystępując do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.56. ustalono, że w przypadku obiektu zabytkowego w Jeziorkach wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną jest umiarkowany.

Tabela 4.56. Waga wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną obiektu zabytkowego w Jeziorkach

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ społeczno-kulturowy
21%-40%	Słaby wpływ społeczno-kulturowy
41%-60%	Umiarkowany wpływ społeczno-kulturowy
61%-80%	Znaczny wpływ społeczno-kulturowy
81%-100%	Silny wpływ społeczno-kulturowy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Zgodnie ze schematem procedury badawczej przedstawionej na Rysunku 4.3. uzyskane wagi wpływów zaprezentowano w macyry wnioskowej przedstawionej na Rysunku 4.30.

Filar kulturowo-społeczny Waga wpływu: wpływ umiarkowany	Filar społeczno-gospodarczy Waga wpływu: wpływ umiarkowany
Filar środowiskowo-społeczny Waga wpływu: silny znaczny	Filar gospodarczo – środowiskowy Waga wpływu: znaczny znaczny

Rysunek 4.30. Matryca wnioskowa dla obiektu zabytkowego w Jeziorkach.
Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Trwałość kulturową obiektu w Jeziorkach obliczono według ustalonego wzoru: $CSa = PV^e + V^c\alpha_l + V^c\alpha_u$. Zapewnienie wartości ekonomicznej (PV^e) wynosiło 100% ponieważ warunek: $PV^e = PN \geq MC$ był spełniony co oznacza, że zysk netto z prowadzonej działalności w badanym okresie pozwalał na pokrycie bieżących kosztów związanych z zaleceniami konserwatorskimi. Aprecjacja kulturowa wśród społeczności lokalnej (wpływ społeczno-kulturowy) $V^c\alpha_l$, wynosiła 41% (50 ankiet x 11 pytań = 550 odpowiedzi możliwych, uzyskano 226 odpowiedzi pozytywnych) a aprecjacja kulturowa (wpływ społeczno-kulturowy) wśród użytkowników bezpośrednich $V^c\alpha_u$ wynosił 58% (30 ankiet x 11 pytań = 330 możliwych odpowiedzi, uzyskano 192 odpowiedzi pozytywnych). Uzyskane dane podstawiono do wzoru $CSa = PV^e (100\%) + V^c\alpha_l (41\%) + V^c\alpha_u (58\%)$ i uzyskano wynik 199%. Wynik ten podzielono przez 3 czynniki i uzyskano wynik końcowy 66%. Przyrównano go do ustalonej skali procentowej przedstawionej w Tabeli 4.57. i ustalono wagę wpływu jako umiarkowany poziom zachowania trwałości kulturowej obiektu.

Tabela 4.57. Określenie wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektu w Jeziorkach

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0% (w jakimkolwiek czynniku)	Zachowanie trwałości kulturowej nie występuje
33,4% - 50%	Niski poziom zachowania trwałości kulturowej
51%-80%	Umiarkowany poziom zachowania trwałości kulturowej
81%-100%	Znaczny poziom zachowania trwałości kulturowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

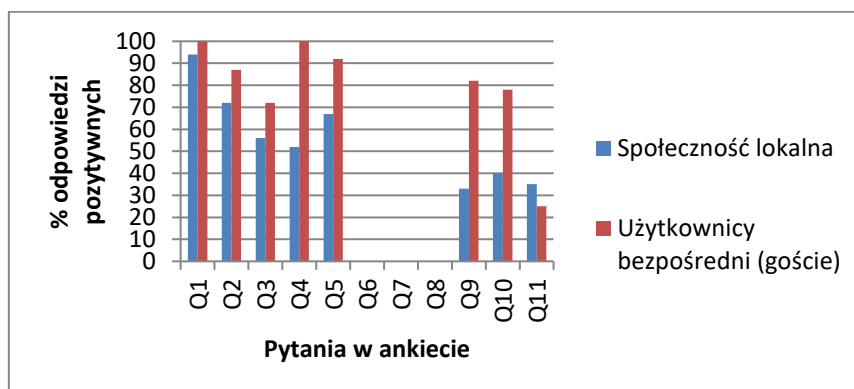
Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalnej wykazano w Tabeli 4.58.

Tabela 4.58. Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalnej obiektu zabytkowego w Jeziorkach

Obiekt: Jeziorki	Numer pytania	Przedstawiciele społeczności lokalnej	Bezpośredni użytkownicy obiektu zabytkowego (goście)	Przedstawiciele społeczności lokalnej	Bezpośredni użytkownicy obiektu zabytkowego (goście)
		Tak (%)	Tak (%)	Nie (%)	Nie (%)
Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Q1	84 (42)	100 (30)	16 (8)	0 (0)
	Q2	52 (26)	87 (26)	48 (24)	13 (4)
	Q3	56 (28)	72 (22)	44 (22)	28 (8)
	Q4	42 (21)	100 (30)	58 (29)	0 (0)
	Q5	67 (34)	92 (28)	33 (17)	8 (2)
Kreatywność/umiejętności	Q6	0 (0)	0 (0)	100 (0)	100 (30)
	Q7	0(0)	0 (0)	100 (50)	100 (30)
	Q8	0 (0)	0 (0)	100 (50)	100 (0)
Tożsamość narodowa/ Regionalna /lokalna/ partycypacja społeczna	Q9	23 (12)	82 (25)	77 (39)	18 (5)
	Q10	23 (12)	78 (23)	77 (39)	22 (7)
	Q11	35 (18)	25 (8)	65 (32)	75 (22)

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

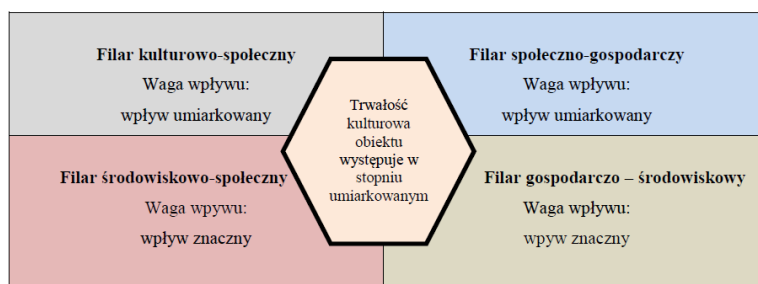
Graficzne przedstawienie różnic we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalnej obiektu zabytkowego w Jeziorkach zaprezentowano na Rysunku 4.31.

Rysunek 4.31. Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalnej obiektu zabytkowego w Jeziorkach.

Źródło: Opracowanie własne.

Poziom wpływu społeczno-kulturowego jest o 17 punktów procentowych wyższy w przypadku użytkowników bezpośrednich od poziomu wpływu na społeczność lokalną, jednakże w obu przypadkach jest to wpływ umiarkowany. Uzyskane dane dotyczące wpływu obiektu zabytkowego w Jeziorkach na poszczególne filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym przedstawiono w macierzy wnioskowej na Rysunku 4.32.

Rysunek 4.32. Matryca wnioskowa obiektu w Jeziorkach uwzględniająca zachowanie trwałości kulturowej obiektu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Obiekt w Jeziorkach należy do inwestora prywatnego. Oprócz noclegów oferuje również organizację przyjęć i konferencji, ale właściciel określa dochodowość obiektu jako słabą tzn. przychody niemal równe są kosztom. Od pewnego czasu nie odbywają się w nim żadne wdarzenia dla społeczności lokalnej. Z informacji uzyskanej od właściciela we wcześniejszych latach jego działalności odbywały się w nim Dni Gminne (Dni Osieczna) ale były one organizowane „po kosztach” czyli obiekt nie generował zbyt dużych wpływów z tego tytułu. Zrezygnowano więc z tego przedsięwzięcia. Urząd Gminy promuje obiekt na folderach promocyjnych i mapach. Niemniej jednak, społeczność lokalna nie korzysta z funkcji obiektu w chwili obecnej.

Obiekt: Pałac Kobylniki

Ocena wpływu obiektu zabytkowego w Kobylnikach została przeprowadzona na podstawie danych z matrycy zbiorczej (szczegóły w Załączniku nr 13). W przypadku wpływu społeczno-gospodarczego uzyskano 6 pozytywnych odpowiedzi na 11 ocenionych aspektów. Stanowi to 55%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.59. ustalono, iż waga wpływu w przypadku obiektu w Kobylnikach jest na poziomie umiarkowanym.

Tabela 4.59. Waga wpływu społeczno-gospodarczego obiektu zabytkowego w Kobylnikach

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ społeczno-gospodarczy
21-40%	Słaby wpływ społeczno-gospodarczy
41%-60%	Umiarkowany wpływ społeczno-gospodarczy
61%-80%	Znaczny wpływ społeczno- gospodarczy
81%-100%	Silny wpływ społeczno-gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Oceniając wpływ środowiskowo-gospodarczy uzyskano 11 odpowiedzi pozytywnych na 16 ocenionych aspektów. Stanowi to 69%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.60. ustalono, że w przypadku tego obiektu wpływ środowiskowo-gospodarczy jest znaczny.

Tabela 4.60. Waga wpływu środowiskowo-gospodarczego obiektu zabytkowego w Kobylnikach

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ środowiskowo-gospodarczy
21%-40%	Słaby wpływ środowiskowo-gospodarczy
41%-60%	Umiarkowany wpływ środowiskowo-gospodarczy
61%-80%	Znaczny wpływ środowiskowo-gospodarczy
81%-100%	Silny wpływ środowiskowo-gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

W przypadku wpływu środowiskowo-społecznego uzyskano 6 odpowiedzi pozytywnych na 12 ocenionych aspektów. Stanowi to 50%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.61. ustalono, że w przypadku obiektu zabytkowego w Kobylnikach wpływ środowiskowo-społeczny jest umiarkowany.

Tabela 4.61. Waga wpływu środowiskowo-społecznego obiektu zabytkowego w Kobylnikach

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ środowiskowo-społeczny
21%-40%	Słaby wpływ środowiskowo-społeczny
41%-60%	Umiarkowany wpływ środowiskowo-społeczny
61%-80%	Znaczny wpływ środowiskowo-społeczny
81%-100%	Silny wpływ środowiskowo-społeczny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Badając wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną wsi Kobylniki sondaż diagnostyczny bezpośredni z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety zawierającej 11 pytań (przeprowadzony na próbie 50 osób) pozwolił na uzyskanie 201 odpowiedzi pozytywnych z 550 możliwych co stanowi 37%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.62. ustalono, że w przypadku obiektu zabytkowego w Kobylnikach wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną jest słaby.

Tabela 4.62. Waga wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną obiektu zabytkowego w Kobylnikach

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ społeczno-kulturowy
21%-40%	Słaby wpływ społeczno-kulturowy
41%-60%	Umiarkowany wpływ społeczno-kulturowy
61%-80%	Znaczny wpływ społeczno-kulturowy
81%-100%	Silny wpływ społeczno-kulturowy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Zgodnie ze schematem procedury badawczej przedstawionej na Rysunku 4.3. uzyskane wagi wpływów zaprezentowano w macierzy wnioskowej przedstawionej na Rysunku 4.33.

Filar kulturowo-społeczny Waga wpływu: wpływ słaby	Filar społeczno-gospodarczy Waga wpływu: wpływ umiarkowany
Filar środowiskowo-społeczny Waga wpływu: wpływ umiarkowany	Filar gospodarczy – środowiskowy Waga wpływu: wpływ znaczny

Rysunek 4.33. Macierz wnioskowa dla obiektu zabytkowego w Kobylnikach.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Trwałość kulturową obiektu w Kobylnikach obliczono według ustalonego wzoru: $CSa = PV^e + V^c\alpha_l + V^c\alpha_u$. Zapewnienie wartości ekonomicznej (PV^e) wynosiło 100% ponieważ warunek: $PV^e = PN \geq MC$ był spełniony co oznacza, że zysk netto z prowadzonej działalności w badanym okresie pozwalał na pokrycie bieżących kosztów związanych z zaleceniami konserwatorskimi. Aprecjacja kulturowa wśród społeczności lokalnej (wpływ społeczno-kulturowy) $V^c\alpha_l$, wynosiła 37% (50 ankiet x 11 pytań = 550 odpowiedzi możliwych, uzyskano 201 odpowiedzi pozytywnych) a aprecjacja kulturowa (wpływ społeczno-kulturowy) wśród użytkowników bezpośrednich $V^c\alpha_u$ wynosił 50% (30 ankiet x 11 pytań = 330 możliwych odpowiedzi, uzyskano 165 odpowiedzi pozytywnych). Uzyskane dane podstawiono do wzoru $CSa = PV^e(100\%) + V^c\alpha_l(37\%) + V^c\alpha_u(50\%)$ i uzyskano wynik 187%. Wynik ten podzielono przez 3 czynniki i uzyskano średni wynik końcowy 62%. Przyrównano go do ustalonej skali procentowej przedstawionej w Tabeli 4.63. i ustalono wagę wpływu jako umiarkowany poziom zachowania trwałości kulturowej obiektu.

Tabela 4.63. Określenie wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektu w Kobylnikach

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0% (w jakimkolwiek czynniku)	Zachowanie trwałości kulturowej nie występuje
33,4% - 50%	Niski poziom zachowania trwałości kulturowej
51%-80%	Umiarkowany poziom zachowania trwałości kulturowej
81%-100%	Znaczny poziom zachowania trwałości kulturowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

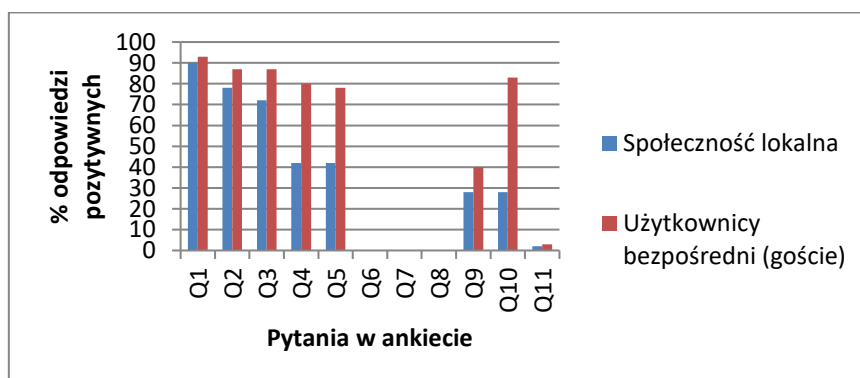
Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalnej wykazano w Tabeli 4.64.

Tabela 4.64. Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalnej obiektu zabytkowego w Kobylnikach

Obiekt Kobylniki	Numer pytania	Przedstawiciele społeczności lokalnej	Bezpośredni użytkownicy obiektu zabytkowego (goście)	Przedstawiciele społeczności lokalnej	Bezpośredni użytkownicy obiektu zabytkowego (goście)
		Tak (%)	Tak (%)	Nie (%)	Nie (%)
Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Q1	90 (45)	93 (28)	10 (5)	7 (2)
	Q2	78 (39)	87 (26)	22 (11)	13 (4)
	Q3	72 (36)	87 (26)	28 (14)	13 (4)
	Q4	42 (21)	80 (24)	58 (29)	20 (6)
	Q5	42 (21)	78 (23)	58 (29)	22 (7)
Kreatywność/umiejętności	Q6	0 (0)	0 (0)	100 (50)	100 (30)
	Q7	0 (0)	0 (0)	100 (50)	100 (30)
	Q8	0 (0)	0 (0)	100 (50)	100 (30)
Tożsamość narodowa /regionalna/ Lokalna / partycypacja społeczna	Q9	28 (14)	40 (12)	72 (36)	60 (18)
	Q10	28 (14)	83 (25)	72 (36)	17 (5)
	Q11	2 (1)	3 (1)	98 (49)	97 (29)

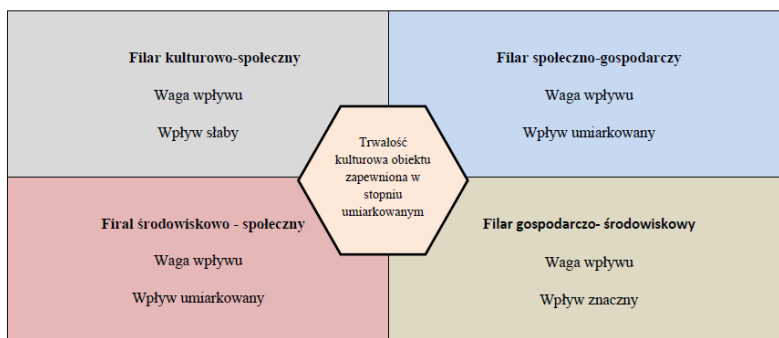
Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Graficzne przedstawienie różnic we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalnej obiektu zabytkowego w Kobylnikach zaprezentowano na Rysunku 4.34.

Rysunek 4.34. Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalnej obiektu zabytkowego w Kobylnikach. Źródło: Opracowanie własne.

Poziom wpływu społeczno-kulturowego jest 13 punktów procentowych wyższy w przypadku użytkowników bezpośrednich (wpływ umiarkowany) od poziomu wpływu na społeczność lokalną (wpływ słaby). Uzyskane dane dotyczące wpływu obiektu zabytkowego w Kobylnikach na poszczególne filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym przedstawiono w macyry wnioskowej na Rysunku 4.35.

Rysunek 4.35. Macyry wnioskowa obiektu w Kobylnikach uwzględniająca zachowanie trwałości kulturowej obiektu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Obiekt w Kobylnikach został zakupiony przez potomków dawnych właścicieli. W czasach socjalizmu był to obiekt upaństwowiony i mieścił się tam ośrodek szkoleniowy. W chwili obecnej pełni on funkcje hotelowe, ale organizowane są tam również różnego rodzaju przyjęcia, wesela i uroczystości, ponieważ zyski z funkcji hotelowej są niewystarczające. Wokół obiektu wciąż zlokalizowane są obiekty hodowlane (chlewnie). Za pośrednictwem obiektu nie są organizowane żadne inicjatywy ani imprezy dla społeczności lokalnej. Z informacji uzyskanych od przedstawiciela UG właściciel nie był zainteresowany nawiązaniem takiej współpracy. Jednakże park jest dostępny w ciągu dnia dla społeczności lokalnej jak również wnętrza obiektu dla zwiedzających.

Obiekt: Pałac Obrzycko

Ocena wpływu obiektu zabytkowego w Obrzycku została przeprowadzona na podstawie danych z macyry zbiorczej (szczegóły w Załączniku nr 14). W przypadku wpływu społeczno-gospodarczego uzyskano 8 pozytywnych odpowiedzi na 11 ocenionych aspektów. Stanowi to 73%. Przystawiając uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.65. ustalono, iż waga wpływu w przypadku obiektu w Obrzycku jest na poziomie znacznym.

Tabela 4.65. Waga wpływu społeczno-gospodarczego obiektu zabytkowego w Obrzycku

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ społeczno-gospodarczy
21-40%	Słaby wpływ społeczno-gospodarczy
41%-60%	Umiarkowany wpływ społeczno-gospodarczy
61%-80%	Znaczny wpływ społeczno- gospodarczy
81%-100%	Silny wpływ społeczno-gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Oceniając wpływ środowiskowo-gospodarczy uzyskano 10 odpowiedzi pozytywnych na 16 ocenionych aspektów. Stanowi to 63%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.66. ustalono, że w przypadku tego obiektu wpływ środowiskowo-gospodarczy jest znaczny.

Tabela 4.66. Waga wpływu środowiskowo-gospodarczego obiektu zabytkowego w Obrzycku

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ środowiskowo-gospodarczy
21%-40%	Słaby wpływ środowiskowo-gospodarczy
41%-60%	Umiarkowany wpływ środowiskowo-gospodarczy
61%-80%	Znaczny wpływ środowiskowo-gospodarczy
81%-100%	Silny wpływ środowiskowo-gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

W przypadku wpływu środowiskowo-społecznego uzyskano 7 odpowiedzi pozytywnych na 12 ocenionych aspektów. Stanowi to 58%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.67. ustalono, że w przypadku obiektu zabytkowego w Obrzycku wpływ środowiskowo-społeczny jest umiarkowany.

Tabela 4.67. Waga wpływu środowiskowo-społecznego obiektu zabytkowego w Obrzycku

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ środowiskowo-społeczny
21%-40%	Słaby wpływ środowiskowo-społeczny
41%-60%	Umiarkowany wpływ środowiskowo-społeczny
61%-80%	Znaczny wpływ środowiskowo-społeczny
81%-100%	Silny wpływ środowiskowo-społeczny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Badając wpływ społeczno–kulturowy na społeczność lokalną wsi Obrzycko sondaż diagnostyczny bezpośredni z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety zawierającej 11 pytań (przeprowadzony na próbie 50 osób) pozwolił na uzyskanie 313 odpowiedzi pozytywnych z 550 możliwych co stanowi 57%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.68. ustalono, że w przypadku obiektu zabytkowego w Obrzycku wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną jest umiarkowany.

Tabela 4.68. Waga wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną obiektu zabytkowego w Obrzycku

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ społeczno-kulturowy
21%-40%	Słaby wpływ społeczno-kulturowy
41%-60%	Umiarkowany wpływ społeczno-kulturowy
61%-80%	Znaczny wpływ społeczno-kulturowy
81%-100%	Silny wpływ społeczno-kulturowy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Zgodnie ze schematem procedury badawczej przedstawionej na Rysunku 4.3. uzyskane wagi wpływów zaprezentowano w macyzy wnioskowej przedstawionej na Rysunku 4.36.

Filar kulturowo-społeczny Waga wpływu: wpływ umiarkowany	Filar społeczno-gospodarczy Waga wpływu: wpływ znaczny
Filar środowiskowo-społeczny Waga wpływu: wpływ umiarkowany	Filar gospodarczo – środowiskowy Waga wpływu: wpływ znaczny

Rysunek 4.36. Macyzy wnioskowa dla obiektu zabytkowego w Obrzycku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Trwałość kulturową obiektu w Obrzycku obliczono według ustalonego wzoru $CS_a = PV^e + V^c\alpha_l + V^c\alpha_u$. Zapewnienie wartości ekonomicznej (PV^e) wynosiło 0% ponieważ warunek: $PV^e = PN \geq MC$ nie był spełniony co oznacza, że zysk netto z prowadzonej działalności w badanym okresie nie pozwalał na pokrycie bieżących kosztów związanych z zaleceniami konserwatorskimi. Aprecjacja kulturowa wśród społeczności lokalnej (wpływ społeczno-kulturowy) $V^c\alpha_l$, wynosiła 57% (50 ankiet x 11 pytań = 550 odpowiedzi możliwych, uzyskano 313 odpowiedzi pozytywnych) a aprecjacja kulturowa (wpływ społeczno-kulturowy) wśród użytkowników bezpośrednich $V^c\alpha_u$ wynosił 74% (30 ankiet x 11 pytań = 330 możliwych

odpowiedzi, uzyskano 244 odpowiedzi pozytywnych). Uzyskane dane podstawiono do wzoru: $CSa = PV^e (0\%) + V^c \alpha_1 (57\%) + V^c \alpha_u (74\%)$. W związku z tym, że jeden z czynników (zapewnienie wartości ekonomicznej) wynosi 0, trwałość kulturowa badanego obiektu nie występuje, zgodnie z założeniami przedstawionymi w Tabeli 4.69.

Tabela 4.69. Określenie wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektu w Obrzycku

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0% (w jakimkolwiek czynniku)	Zachowanie trwałości kulturowej nie występuje
33,4% - 50%	Niski poziom zachowania trwałości kulturowej
51% - 80%	Umiarkowany poziom zachowania trwałości kulturowej
81% - 100%	Znaczny poziom zachowania trwałości kulturowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

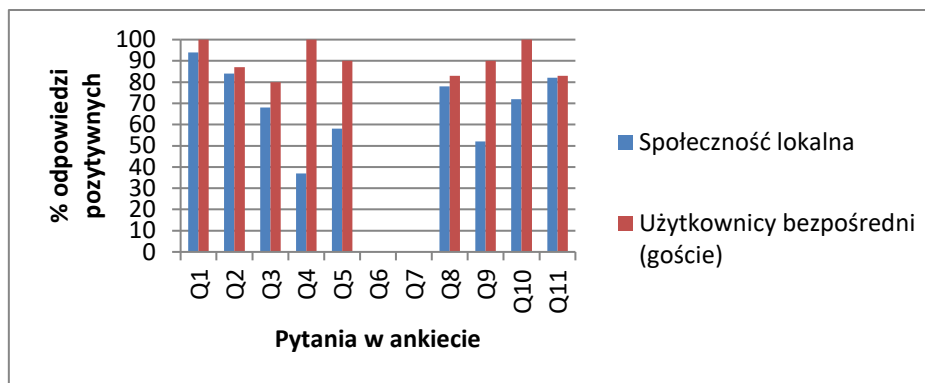
Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalną wykazano w Tabeli 4.70.

Tabela 4.70. Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalną obiektu zabytkowego w Obrzycku

Obiekt Obrzycko	Numer pytania	Przedstawiciele społeczności lokalnej	Bezpośredni użytkownicy obiektu zabytkowego (goście)	Przedstawiciele społeczności lokalnej	Bezpośredni użytkownicy obiektu zabytkowego (goście)
		Tak (%)	Tak (%)	Nie (%)	Nie (%)
Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Q1	94 (47)	100 (30)	6 (3)	0 (0)
	Q2	84 (42)	87 (26)	16 (8)	13 (4)
	Q3	68 (34)	80 (24)	32 (16)	20 (6)
	Q4	37 (19)	100 (30)	63 (31)	0 (0)
	Q5	58 (29)	90 (27)	42 (21)	10 (3)
Kreatywność/umiejętności	Q6	0 (0)	0 (0)	100 (50)	100 (30)
	Q7	0 (0)	0 (0)	100 (50)	100 (30)
	Q8	78 (39)	83 (25)	22 (11)	17 (5)
Tożsamość narodowa/regionalna/lokalna/ partycypacja społeczna	Q9	52 (26)	90 (27)	48 (24)	10 (3)
	Q10	72 (36)	100 (30)	28 (14)	0 (0)
	Q11	82 (41)	83 (25)	18 (9)	17 (5)

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

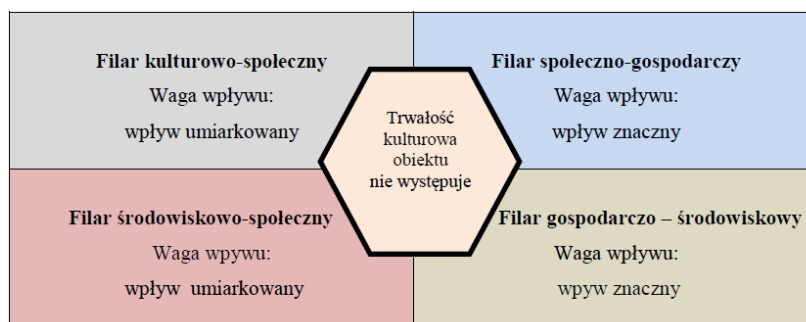
Graficzne przedstawienie różnic we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalną obiektu zabytkowego w Obrzycku zaprezentowano na Rysunku 4.37.

Rysunek 4.37. Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalną obiektu zabytkowego w Obrzycku.

Źródło: Opracowanie własne.

Poziom wpływ społeczno-kulturowego jest 17 punktów procentowych wyższy w przypadku użytkowników bezpośrednich (wpływ znaczny) od poziomu wpływu na społeczność lokalną (wpływ umiarkowany). Uzyskane dane dotyczące wpływu obiektu zabytkowego w Obrzycku na poszczególne filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym przedstawiono w macierzy wnioskowej na Rysunku 4.38.

Rysunek 4.38. Macierz wnioskowa obiektu w Obrzycku uwzględniająca zachowanie trwałości kulturowej obiektu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Obiekt w Obrzycku należy do Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, ale spełnia przede wszystkim funkcje konferencyjno-szkoleniowe dla pracowników i studentów UAM. Z rozmowy z przedstawicielem właściciela obiektu wynika, że działalność hotelowa jest dodatkowa, aby generować zyski. Organizowane są tam również różnego rodzaju przyjęcia. Społeczność lokalna ma dostęp do obiektu w ciągu dnia (do przypałacowego parku). Gmina nie współpracuje z obiektem w celu organizacji tam inicjatyw społeczno-kulturalnych. Jednakże, odbywają się tam spektakle teatralne a także zapraszane są tam dzieci i młodzież, które poznają historię i znaczenie obiektu. Gmina docenia obiekt jako „perłę” i promuje go na swej stronie WWW i w folderach. Ufundowano również bezpłatną reklamę obiektu przy drodze

głównej. Zgodnie z uzyskaną w trakcie wywiadu informacją, działalność hotelowa nie generuje wystarczających zysków z działalności, aby pokrywać wydatki związane z zaleceniami konserwatorskimi ani aby pokryć koszty funkcjonowania. W tym przypadku fakt, że obiekt należy do dużej organizacji UAM możliwe jest pokrywanie tych kosztów. Obiekt otrzymał dofinansowanie ze środków UE na renowację. Inne obiekty należące do kompleksu otrzymały dofinansowanie z Fundacji Polsko-Niemieckiej. Obiekt nie otrzymuje żadnego bieżącego wsparcia ze środków publicznych.

Obiekt: Pałac Podstolice

Ocena wpływu obiektu zabytkowego w Podstolicach została przeprowadzona na podstawie danych z matrycy zbiorczej (szczegóły w Załączniku nr 15). W przypadku wpływu społeczno-gospodarczego uzyskano 4 pozytywne odpowiedzi na 11 ocenionych aspektów. Stanowi to 36%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.71. ustalono, iż wpływ społeczno-gospodarczy w przypadku obiektu w Podstolicach jest słaby.

Tabela 4.71. Waga wpływu społeczno-gospodarczego obiektu zabytkowego w Podstolicach

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ społeczno-gospodarczy
21-40%	Słaby wpływ społeczno-gospodarczy
41%-60%	Umiarkowany wpływ społeczno-gospodarczy
61%-80%	Znaczny wpływ społeczno-gospodarczy
81%-100%	Silny wpływ społeczno-gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Oceniając wpływ środowiskowo-gospodarczy uzyskano 5 odpowiedzi pozytywnych na 16 ocenionych aspektów. Stanowi to 31%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.72. ustalono, że w przypadku tego obiektu wpływ środowiskowo-gospodarczy jest również słaby.

Tabela 4.72. Waga wpływu środowiskowo-gospodarczego obiektu zabytkowego w Podstolicach

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ środowiskowo-gospodarczy
21%-40%	Słaby wpływ środowiskowo-gospodarczy
41%-60%	Umiarkowany wpływ środowiskowo-gospodarczy
61%-80%	Znaczny wpływ środowiskowo-gospodarczy
81%-100%	Silny wpływ środowiskowo-gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

W przypadku wpływu środowiskowo-społecznego uzyskano 3 odpowiedzi pozytywnych na 12 ocenionych aspektów. Stanowi to 25%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.73. ustalono, że w przypadku obiektu zabytkowego w Podstolicach wpływ środowiskowo-społeczny jest słaby.

Tabela 4.73. Waga wpływu środowiskowo-społecznego obiektu zabytkowego w Podstolicach

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ środowiskowo-społeczny
21%-40%	Słaby wpływ środowiskowo-społeczny
41%-60%	Umiarkowany wpływ środowiskowo-społeczny
61%-80%	Znaczny wpływ środowiskowo-społeczny
81%-100%	Silny wpływ środowiskowo-społeczny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Badając wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną wsi Podstolice sondaż diagnostyczny bezpośredni z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety zawierającej 11 pytań (przeprowadzony na próbie 50 osób) pozwolił na uzyskanie 194 odpowiedzi pozytywnych z 550 możliwych co stanowi 35%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.74. ustalono, że w przypadku obiektu zabytkowego w Podstolicach wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną jest słaby.

Tabela 4.74. Waga wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną obiektu zabytkowego w Podstolicach

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ społeczno-kulturowy
21%-40%	Słaby wpływ społeczno-kulturowy
41%-60%	Umiarkowany wpływ społeczno-kulturowy
61%-80%	Znaczny wpływ społeczno-kulturowy
81%-100%	Silny wpływ społeczno-kulturowy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Zgodnie ze schematem procedury badawczej przedstawionej na Rysunku 4.3. uzyskane wagi wpływów zaprezentowano w macyzy wnioskowej przedstawionej na Rysunku 4.39.

Filar kulturowo-społeczny Waga wpływu: wpływ słaby	Filar społeczno-gospodarczy Waga wpływu: wpływ słaby
Filar środowiskowo-społeczny Waga wpływu: wpływ słaby	Filar gospodarczy – środowiskowy Waga wpływu: wpływ słaby

Rysunek 4.39. Macyzy wnioskowa dla obiektu zabytkowego w Podstolicach.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Trwałość kulturową obiektu w Podstolicach obliczono według ustalonego wzoru: $CSa = PV^e + V^c\alpha_l + V^c\alpha_u$. Zapewnienie wartości ekonomicznej (PV^e) wynosiło 0% ponieważ warunek: $PV^e = PN \geq MC$ nie był spełniony co oznacza, że zysk netto z prowadzonej działalności w badanym okresie nie pozwalał na pokrycie bieżących kosztów związanych z zaleceniami konserwatorskimi. Aprecjacja kulturowa wśród społeczności lokalnej (wpływ społeczno-kulturowy) $V^c\alpha_l$, wynosiła 35% (50 ankiet x 11 pytań = 550 odpowiedzi możliwych, uzyskano 194 odpowiedzi pozytywnych) a aprecjacja kulturowa (wpływ społeczno-kulturowy) wśród użytkowników bezpośrednich $V^c\alpha_u$ wynosił 72% (30 ankiet x 11 pytań = 330 możliwych odpowiedzi, uzyskano 237 odpowiedzi pozytywnych). Uzyskane dane podstawiono do wzoru $CSa = PV^e (0\%) + V^c\alpha_l (35\%) + V^c\alpha_u (72\%)$. W związku z tym, że jeden z czynników (w tym przypadku zapewnienie wartości ekonomicznej) wynosi 0, trwałość kulturowa badanego obiektu nie występuje, zgodnie z założeniami przedstawionymi w Tabeli 4.75.

Tabela 4.75. Określenie wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektu w Podstolicach

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0% (w jakimkolwiek czynniku)	Zachowanie trwałości kulturowej nie występuje
33,4% - 50%	Niski poziom zachowania trwałości kulturowej
51%-80%	Umiarkowany poziom zachowania trwałości kulturowej
81%-100%	Znaczny poziom zachowania trwałości kulturowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

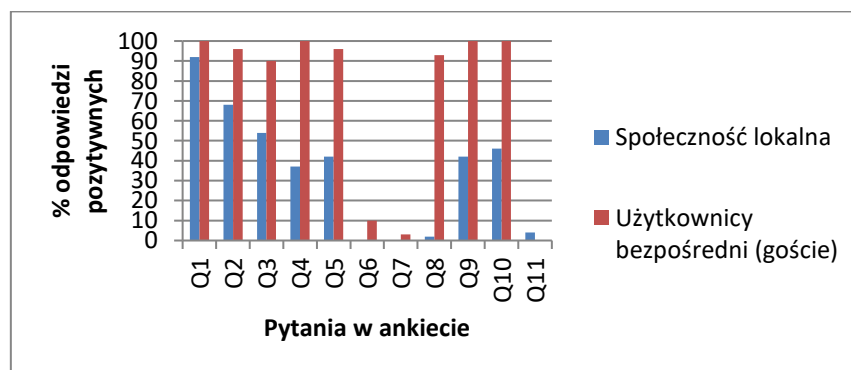
Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalnej wykazano w Tabeli 4.76.

Tabela 4.76. Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalnej obiektu zabytkowego w Podstolicach

Obiekt Podstolice	Numer pytania	Przedstawiciele społeczności lokalnej	Bezpośredni użytkownicy obiektu zabytkowego (goście)	Przedstawiciele społeczności lokalnej	Bezpośredni użytkownicy obiektu zabytkowego (goście)
		Tak (%)	Tak (%)	Nie (%)	Nie (%)
Edukacja i wiedza/kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Q1	92 (46)	100 (30)	8 (4)	0 (0)
	Q2	68 (34)	96 (29)	32 (16)	4(1)
	Q3	54 (27)	90 (27)	46 (23)	10 (3)
	Q4	37 (19)	100 (30)	63 (31)	0 (0)
	Q5	42 (21)	96 (29)	58 (29)	4 (1)
Kreatywność/umiejętności	Q6	0 (0)	10 (3)	100 (50)	90 (27)
	Q7	0 (0)	3 (1)	100 (50)	97 (29)
	Q8	2 (1)	93 (28)	98 (49)	7 (2)
Tożsamość narodowa/regionalna/lokalna /partycypacja społeczna	Q9	42 (21)	100 (30)	58 (29)	0 (0)
	Q10	46 (23)	100 (30)	54 (27)	0 (0)
	Q11	4 (2)	0 (0)	96 (48)	100 (30)

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

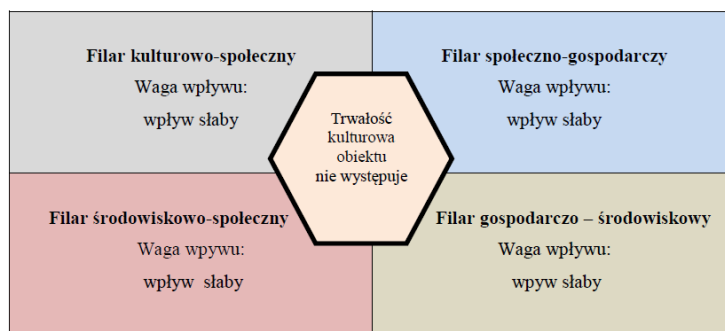
Graficzne przedstawienie różnic we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalnej obiektu zabytkowego w Podstolicach zaprezentowano na Rysunku 4.40.

Rysunek 4.40. Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalnej obiektu zabytkowego w Podstolicach.

Źródło: Opracowanie własne.

Poziom wpływu społeczno-kulturowego jest 37 punktów procentowych wyższy w przypadku użytkowników bezpośrednich (wpływ znaczny) od poziomu wpływu na społeczność lokalną (wpływ słaby). Uzyskane dane dotyczące wpływu obiektu zabytkowego w Podstolicach na poszczególne filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym przedstawiono w macyry wnioskowej na Rysunku 4.41.

Rysunek 4.41. Maczyra wnioskowa obiektu w Podstolicach uwzględniająca zachowanie trwałości kulturowej obiektu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Obiekt w Podstolicach należy do inwestora prywatnego i spełnia przede wszystkim funkcje kulturalne, ale odpłatne. Odbywają się tam różnego rodzaju koncerty. Jest stała wystawa poświęcona porcelanie. Zgodnie z informacją uzyskaną od właściciela motywem zakupu obiektu była potrzeba zwiększenia powierzchni wystawienniczej. W obiekcie mieściły się biura fundacji, ale zrezygnowano z tej działalności. Postanowiono również otworzyć funkcję hotelową oraz organizację przyjęć w celu generowania zysku. Obiekt nie prowadzi działalności kulturowej dla społeczności lokalnej (nie związanej z generowaniem zysku). Okoliczna społeczność może korzystać z parku. Może również organizować tam przyjęcia (na normalnych odpłatnych zasadach). Jednostka samorządu terytorialnego nie organizuje tam żadnych imprez dla społeczności lokalnej. W opinii właścicielki, okoliczna społeczność „źle by się czuła” uczestnicząc szerzej w „życiu” kulturalnym obiektu. Istotne jest to, że przez ostatnie kilka lat obiekt był w dzierżawie (centrum konferencyjne) co negatywnie wpłynęło na jego kondycję zarówno finansową jak i „fizyczną”. Obiekt może funkcjonować dzięki innym działalnościom gospodarczym właścicieli, z których zyski mogą zasilić funkcjonowanie obiektu.

Obiekt: Pałac Rzęszkowo

Ocena wpływu obiektu zabytkowego w Rzęszkowie została przeprowadzona na podstawie danych z macyry zbiorczej (szczegóły w Załączniku nr 16). W przypadku wpływu

społeczno-gospodarczego uzyskano 6 pozytywnych odpowiedzi na 11 ocenionych aspektów. Stanowi to 55%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.77. ustalono, iż waga wpływu społeczno-gospodarczego w przypadku obiektu w Rzęszkowie jest na poziomie umiarkowanym.

Tabela 4.77. Waga wpływu społeczno-gospodarczego obiektu zabytkowego w Rzęszkowie

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ społeczno-gospodarczy
21-40%	Słaby wpływ społeczno-gospodarczy
41%-60%	Umiarkowany wpływ społeczno-gospodarczy
61%-80%	Znaczny wpływ społeczno- gospodarczy
81%-100%	Silny wpływ społeczno-gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Oceniając wpływ środowiskowo-gospodarczy uzyskano 11 odpowiedzi pozytywnych na 16 ocenionych aspektów. Stanowi to 73%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.78. ustalono, że w przypadku tego obiektu wpływ środowiskowo-gospodarczy jest znaczny.

Tabela 4.78. Waga wpływu środowiskowo-gospodarczego obiektu zabytkowego w Rzęszkowie

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ środowiskowo-gospodarczy
21%-40%	Słaby wpływ środowiskowo-gospodarczy
41%-60%	Umiarkowany wpływ środowiskowo-gospodarczy
61%-80%	Znaczny wpływ środowiskowo-gospodarczy
81%-100%	Silny wpływ środowiskowo-gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

W przypadku wpływu środowiskowo-społecznego uzyskano 7 odpowiedzi pozytywnych na 12 ocenionych aspektów. Stanowi to 58%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.79. ustalono, że w przypadku obiektu zabytkowego w Rzęszkowie wpływ środowiskowo-społeczny jest umiarkowany.

Tabela 4.79. Waga wpływu środowiskowo-społecznego obiektu zabytkowego w Rzęszkowie

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ środowiskowo-społeczny
21%-40%	Słaby wpływ środowiskowo-społeczny
41%-60%	Umiarkowany wpływ środowiskowo-społeczny
61%-80%	Znaczny wpływ środowiskowo-społeczny
81%-100%	Silny wpływ środowiskowo-społeczny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Badając wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną wsi Rzęszkowo sondaż diagnostyczny bezpośredni z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety zawierającej 11 pytań (przeprowadzony na próbie 50 osób) pozwolił na uzyskanie 186 odpowiedzi pozytywnych z 550 możliwych co stanowi 34%. Przystępując do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.80. ustalono, że w przypadku obiektu zabytkowego w Rzęszkowie wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną jest słaby.

Tabela 4.80. Waga wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną obiektu w Rzęszkowie

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ społeczno-kulturowy
21%-40%	Słaby wpływ społeczno-kulturowy
41%-60%	Umiarkowany wpływ społeczno-kulturowy
61%-80%	Znaczny wpływ społeczno-kulturowy
81%-100%	Silny wpływ społeczno-kulturowy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Zgodnie ze schematem procedury badawczej przedstawionej na Rysunku 4.3. uzyskane wagi wpływów zaprezentowano w macierzy wnioskowej przedstawionej na Rysunku 4.42.

Filar kulturowo-społeczny Waga wpływu: wpływ słaby	Filar społeczno-gospodarczy Waga wpływu: wpływ umiarkowany
Filar środowiskowo-społeczny Waga wpływu: wpływ znaczny	Filar gospodarczo – środowiskowy Waga wpływu: wpływ umiarkowany

Rysunek 4.42. Macierz wnioskowa dla obiektu zabytkowego w Rzęszkowie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Trwałość kulturową obiektu w Rzęszkowie obliczono według ustalonego wzoru: $CSa = PV^e + V^c\alpha_l + V^c\alpha_u$. Zapewnienie wartości ekonomicznej (PV^e) wynosiło 100% ponieważ

warunek: $PV^e = PN \geq MC$ był spełniony co oznacza, że zysk netto z prowadzonej działalności w badanym okresie pozwalał na pokrycie bieżących kosztów związanych z zaleceniami konserwatorskimi. Aprecjacja kulturowa wśród społeczności lokalnej (wpływ społeczno-kulturowy) $V^c \alpha_l$, wynosiła 34% (50 ankiet x 11 pytań = 550 odpowiedzi możliwych, uzyskano 186 odpowiedzi pozytywnych), a aprecjacja kulturowa (wpływ społeczno-kulturowy) wśród użytkowników bezpośrednich $V^c \alpha_u$ wynosił 37% (30 ankiet x 11 pytań = 330 możliwych odpowiedzi, uzyskano 122 odpowiedzi pozytywnych). Uzyskane dane podstawiono do wzoru: $CSa = PV^e (100\%) + V^c \alpha_l (34\%) + V^c \alpha_u (37\%)$ i uzyskano wynik 171%. Wynik ten podzielono przez 3 czynniki i uzyskano średni wynik końcowy 57%. Przyrównano go do ustalonej skali procentowej przedstawionej w Tabeli 4.81. i ustalono wagę wpływu jako umiarkowany poziom zachowania trwałości kulturowej obiektu.

Tabela 4.81. Określenie wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektu w Rzęszkowie

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0% (w jakimkolwiek czynniku)	Zachowanie trwałości kulturowej nie występuje
33,4% - 50%	Niski poziom zachowania trwałości kulturowej
51%-80%	Umiarkowany poziom zachowania trwałości kulturowej
81%-100%	Znaczny poziom zachowania trwałości kulturowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

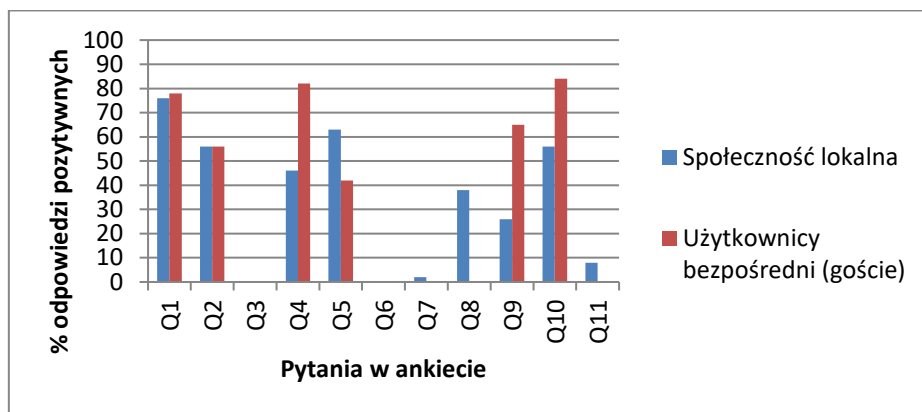
Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej wykazano w Tabeli 4.82.

Tabela 4.82. Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego w Rzęszkowie

Obiekt Rzęszkowie	Numer pytania	Przedstawiciele społeczności lokalnej	Bezpośredni użytkownicy obiektu zabytkowego (goście)	Przedstawiciele społeczności lokalnej	Bezpośredni użytkownicy obiektu zabytkowego (goście)
		Tak (%)	Tak (%)	Nie (%)	Nie (%)
Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Q1	76 (38)	78 (23)	26 (12)	22 (7)
	Q2	56 (28)	56 (16)	44 (22)	44 (13)
	Q3	0 (0)	0 (0)	100 (50)	100 (30)
	Q4	46 (23)	82 (25)	54 (27)	18 (1)
	Q5	63 (32)	42 (13)	37 (18)	17 (2)
Kreatywność/umiejętności	Q6	0 (0)	0 (0)	100 (50)	100 (30)
	Q7	2 (1)	0 (0)	98 (49)	100 (30)
	Q8	38 (19)	0 (0)	62 (39)	100 (30)
Tożsamość narodowa/regionalna/lokalna/partycypacja społeczna	Q9	26 (13)	65 (20)	74 (37)	35 (10)
	Q10	56 (28)	84 (25)	44 (22)	16 (5)
	Q11	8 (4)	0 (0)	92 (46)	100 (30)

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

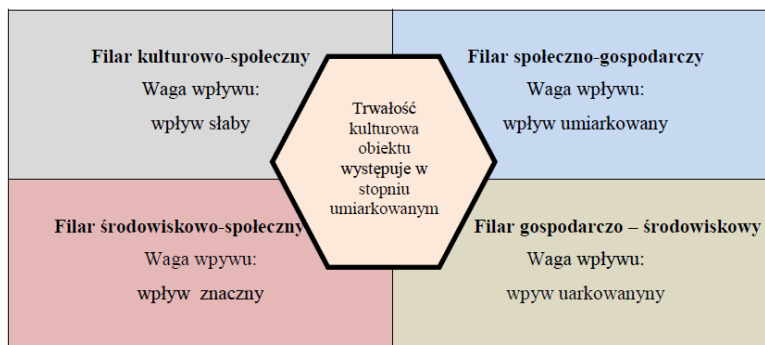
Graficzne przedstawienie różnic we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalną obiektu zabytkowego w Rzęszkowie zaprezentowano na Rysunku 4.43.

Rysunek 4.43. Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalną obiektu zabytkowego w Rzęszkowie.

Źródło: Opracowanie własne.

Poziom wpływu społeczno-kulturowego jest o 3 punkty procentowe wyższy w przypadku użytkowników bezpośrednich od poziomym wpływu na społeczność lokalną i w obu przypadkach jest to wpływ słaby. Uzyskane dane dotyczące wpływu obiektu zabytkowego w Rzęszkowie na poszczególne filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym przedstawiono w macierzy wnioskowej na Rysunku 4.44.

Rysunek 4.44. Macierz wnioskowa obiektu w Rzęszkowie uwzględniająca zachowanie trwałości kulturowej obiektu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Obiekt w Rzęszkowie należy do inwestora prywatnego i skupia się głównie na organizacji wesel. Obiekt ten został zakupiony przez obecnych właścicieli, ponieważ szukali domu „z duszą”. Ale utrzymanie obiektu wiąże się z tym, że musi on generować zyski. Historia obiektu nie była znana. Właściciele włożyli dużo wysiłku, aby odszukać pamiątki i ślady dawnych właścicieli. Dane te nie były nawet dostępne u konserwatora zabytków, dla którego

ta wiedza również okazała się cenna. Działania obecnych właścicieli w odzyskaniu są bardzo ważnym elementem zachowania jego wartości kulturowej, bowiem pozwoli to na zachowanie dokumentacji dotyczącej obiektu, co jest istotne z punktu widzenia konserwatorskiego. Odbywają się tam spotkania społeczności z sołtysiem, ale brak jest zdecydowanie eventów związanych z kulturą. W obiekcie organizowane są eventy kulturalne tylko dla małych, zamkniętych grup, które wynajmą salę, ale jest to usługa odpłatna. Z informacji uzyskanych w Urzędzie Gminy wynika, że sołectwo organizuje na terenie obiektu Dzień Dziecka. Na uwagę zasługuje fakt, że obecna funkcja obiektu przyczyniła się do efektu mnożnikowego w postaci działalności gospodarczych związanych z branżą ślubną (dekoratorstwo, kwiaciarnia).

Obiekt: Pałac Tarce

Ocena wpływu obiektu zabytkowego w Tarcach została przeprowadzona na podstawie danych z matrycy zbiorczej (szczegóły w Załączniku nr 17). W przypadku wpływu społeczno-gospodarczego uzyskano 6 pozytywnych odpowiedzi na 11 ocenionych aspektów. Stanowi to 55%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.83. ustalono, iż waga wpływu społeczno-gospodarczego w przypadku obiektu Pałac Tarce jest na poziomie umiarkowanym .

Tabela 4.83. Waga wpływu społeczno-gospodarczego obiektu zabytkowego Pałac Tarce

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ społeczno-gospodarczy
21-40%	Słaby wpływ społeczno-gospodarczy
41%-60%	Umiarkowany wpływ społeczno-gospodarczy
61%-80%	Znaczny wpływ społeczno- gospodarczy
81%-100%	Silny wpływ społeczno-gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Oceniając wpływ środowiskowo-gospodarczy uzyskano 12 odpowiedzi pozytywnych na 16 ocenionych aspektów. Stanowi to 75%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.84. ustalono, że w przypadku tego obiektu wpływ środowiskowo-gospodarczy jest znaczny.

Tabela 4.84. Waga wpływu środowiskowo-gospodarczego obiektu zabytkowego Pałac Tarce

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ środowiskowo-gospodarczy
21%-40%	Słaby wpływ środowiskowo-gospodarczy
41%-60%	Umiarkowany wpływ środowiskowo-gospodarczy
61%-80%	Znaczny wpływ środowiskowo-gospodarczy
81%-100%	Silny wpływ środowiskowo-gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

W przypadku wpływu środowiskowo-społecznego uzyskano 8 odpowiedzi pozytywnych na 12 ocenionych aspektów. Stanowi to 67%. Przystępując do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.85. ustalono, że w przypadku obiektu zabytkowego Pałac Tarce wpływ środowiskowo-społeczny jest znaczny.

Tabela 4.85. Waga wpływu środowiskowo-społecznego obiektu zabytkowego Pałac Tarce

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ środowiskowo-społeczny
21%-40%	Słaby wpływ środowiskowo-społeczny
41%-60%	Umiarkowany wpływ środowiskowo-społeczny
61%-80%	Znaczny wpływ środowiskowo-społeczny
81%-100%	Silny wpływ środowiskowo-społeczny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Badając wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną sondaż diagnostyczny bezpośredni z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety zawierającej 11 pytań (przeprowadzony na próbie 50 osób) pozwolił na uzyskanie 260 odpowiedzi pozytywnych z 550 możliwych co stanowi 65%. Przystępując do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.86. ustalono, że w przypadku obiektu zabytkowego Pałac Tarce wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną jest znaczny.

Tabela 4.86. Waga wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną obiektu zabytkowego Pałac Tarce

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ społeczno-kulturowy
21%-40%	Słaby wpływ społeczno-kulturowy
41%-60%	Umiarkowany wpływ społeczno-kulturowy
61%-80%	Znaczny wpływ społeczno-kulturowy
81%-100%	Silny wpływ społeczno-kulturowy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Zgodnie ze schematem procedury badawczej przedstawionej na Rysunku 4.3. uzyskane wagi wpływów zaprezentowano w macierzy wnioskowej przedstawionej na Rysunku 4.45.

Filar kulturowo-społeczny Waga wpływu: wpływ znaczny	Filar społeczno-gospodarczy Waga wpływu: wpływ umiarkowany
Filar środowiskowo-społeczny Waga wpływu: wpływ znaczny	Filar gospodarczo – środowiskowy Waga wpływu: Wpływ znaczny

Rysunek 4.45. Macierz wnioskowa dla obiektu zabytkowego w Tarcach.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Trwałość kulturową obiektu Pałac Tarce obliczono według ustalonego wzoru: $CSa = PV^e + V^c\alpha_l + V^c\alpha_u$. Zapewnienie wartości ekonomicznej (PV^e) wynosiło 100% ponieważ warunek: $PV^e = PN \geq MC$ był spełniony co oznacza, że zysk netto z prowadzonej działalności w badanym okresie pozwalał na pokrycie bieżących kosztów związanych z zaleceniami konserwatorskimi. Aprecjacja kulturowa wśród społeczności lokalnej (wpływ społeczno-kulturowy) $V^c\alpha_l$, wynosiła 65% (50 ankiet x 11 pytań = 550 odpowiedzi możliwych, uzyskano 260 odpowiedzi pozytywnych) a aprecjacja kulturowa (wpływ społeczno-kulturowy) wśród użytkowników bezpośrednich $V^c\alpha_u$ wynosił 66% (30 ankiet x 11 pytań = 330 możliwych odpowiedzi, uzyskano 219 odpowiedzi pozytywnych). Uzyskane dane podstawiono do wzoru $CSa = PV^e (100\%) + V^c\alpha_l (65\%) + V^c\alpha_u (66\%)$ i uzyskano wynik 231%. Wynik ten podzielono przez 3 badane czynniki i uzyskano średni wynik końcowy 77%. Przyrównano go do ustalonej skali procentowej przedstawionej w Tabeli 4.87. i ustalono wagę wpływu jako umiarkowany poziom zachowania trwałości kulturowej obiektu.

Tabela 4.87. Określenie wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektu Pałac Tarce

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0% (w jakimkolwiek czynniku)	Zachowanie trwałości kulturowej nie występuje
33,4% - 50%	Niski poziom zachowania trwałości kulturowej
51%-80%	Umiarkowany poziom zachowania trwałości kulturowej
81%-100%	Znaczny poziom zachowania trwałości kulturowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

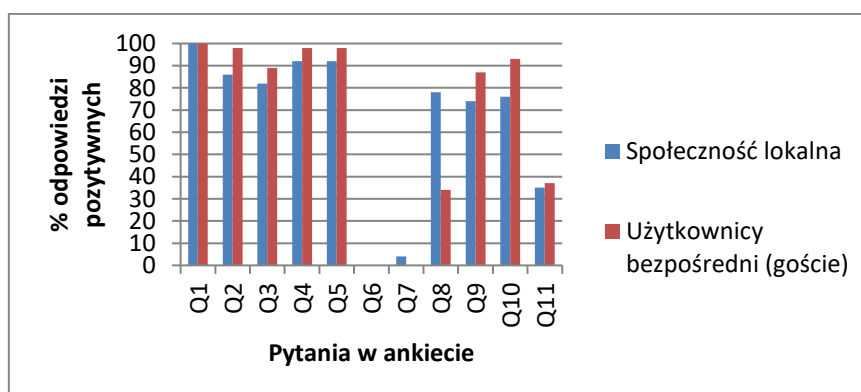
Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalnej wykazano w Tabeli 4.88.

Tabela 4.88. Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalnej obiektu zabytkowego Pałac Tarce

Obiekt Tarce	Numer pytania	Przedstawiciele społeczności lokalnej	Bezpośredni użytkownicy obiektu zabytkowego (goście)	Przedstawiciele społeczności lokalnej	Bezpośredni użytkownicy obiektu zabytkowego (goście)
		Tak (%)	Tak (%)	Nie (%)	Nie (%)
Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Q1	100 (50)	100 (30)	0 (0)	0 (0)
	Q2	86 (43)	98 (29)	14 (7)	2 (1)
	Q3	82 (41)	89 (27)	18 (9)	11 (3)
	Q4	92 (46)	98 (29)	8 (4)	2 (1)
	Q5	92 (46)	98 (29)	8 (4)	2 (1)
Kreatywność/umiejętności	Q6	0 (0)	0 (0)	100 (50)	100 (30)
	Q7	4 (2)	0 (0)	98 (48)	100 (30)
	Q8	78 (39)	34 (10)	22 (11)	66 (20)
Tożsamość narodowa/regionalna/lokalna/partycypacja społeczna	Q9	74 (37)	87 (26)	26 (13)	13 (4)
	Q10	76 (38)	93 (28)	24 (12)	7 (2)
	Q11	35 (18)	37 (11)	65 (32)	63 (19)

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

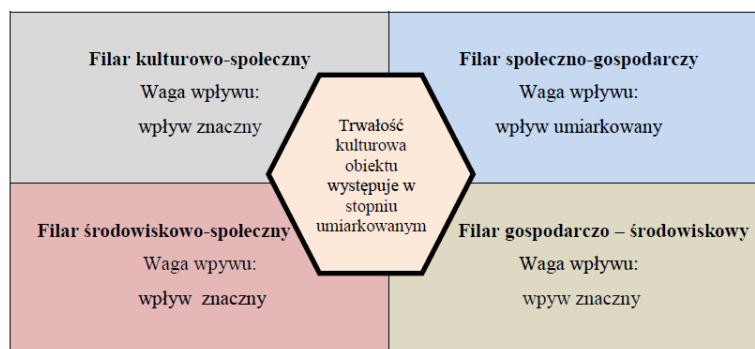
Graficzne przedstawienie różnic we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalnej obiektu zabytkowego Pałac Tarce zaprezentowano na Rysunku 4.46.

Rysunek 4.46. Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalnej obiektu zabytkowego Pałac Tarce.

Źródło: Opracowanie własne.

Poziom wpływ społeczno-kulturowego jest o 1 punkt procentowy wyższy w przypadku użytkowników bezpośrednich od poziomu wpływu na społeczność lokalną i w obu przypadkach jest to wpływ znaczny. Uzyskane dane dotyczące wpływu obiektu zabytkowego w Tarcach na poszczególne filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym przedstawiono w macyry wnioskowej na Rysunku 4.47.

Rysunek 4.47. Maczyra wnioskowa obiektu w Tarcach uwzględniająca zachowanie trwałości kulturowej obiektu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Obiekt w Tarcach należy do inwestora prywatnego i jest historycznie powiązany ze Zbigniewem Ostrorogiem – Gorzeńskim, który należał do grona najbardziej zasłużonych osób w dziejach ziemi jarocińskiej. W latach wcześniejszych organizowano w pałacu Galę Przedsiębiorczości oraz Jarociński Festiwal Kultury Łowieckiej z udziałem Urzędu Gminy. Na galę zapraszano lokalnych inwestorów i przedsiębiorców, natomiast na festiwal wstęp był wolny. Obiekt zatrudnia dość dużą liczbę pracowników lokalnych Ok. 25-30 osób, ale działa tylko w sezonie wiosenno-letnim, kiedy są organizowane imprezy i wesela. W pozostałych miesiącach brak jest zainteresowania a koszty użytkowania (zwłaszcza ogrzewania) są wysokie. Lokalny Zespół Szkół Przyrodniczo – Biznesowych w Tarcach organizuje tam praktyki dla swoich uczniów.

Obiekt: Pałac Wąsowo

Ocena wpływu obiektu zabytkowego Pałac Wąsowo została przeprowadzona na podstawie danych z macyry zbiorczej (szczegóły w Załączniku nr 18). W przypadku wpływu społeczno-gospodarczego uzyskano 8 pozytywnych odpowiedzi na 11 ocenionych aspektów. Stanowi to 73%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.89. ustalono, iż waga wpływu społeczno-gospodarczego w przypadku obiektu Pałac Wąsowo jest na poziomie znacznym .

Tabela 4.89. Waga wpływu społeczno-gospodarczego obiektu zabytkowego Pałac Wąsowo

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ społeczno-gospodarczy
21-40%	Słaby wpływ społeczno-gospodarczy
41%-60%	Umiarkowany wpływ społeczno-gospodarczy
61%-80%	Znaczny wpływ społeczno- gospodarczy
81%-100%	Silny wpływ społeczno-gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Oceniając wpływ środowiskowo-gospodarczy uzyskano 11 odpowiedzi pozytywnych na 16 ocenionych aspektów. Stanowi to 73%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.90. ustalono, że w przypadku tego obiektu wpływ środowiskowo-gospodarczy jest znaczny.

Tabela 4.90. Waga wpływu środowiskowo-gospodarczego obiektu zabytkowego Pałac Wąsowo

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ środowiskowo-gospodarczy
21%-40%	Słaby wpływ środowiskowo-gospodarczy
41%-60%	Umiarkowany wpływ środowiskowo-gospodarczy
61%-80%	Znaczny wpływ środowiskowo-gospodarczy
81%-100%	Silny wpływ środowiskowo-gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

W przypadku wpływu środowiskowo-społecznego uzyskano 6 odpowiedzi pozytywnych na 12 ocenionych aspektów. Stanowi to 50%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.91. ustalono, że w przypadku obiektu zabytkowego Pałac Wąsowo wpływ środowiskowo-społeczny jest umiarkowany.

Tabela 4.91. Waga wpływu środowiskowo-społecznego obiektu zabytkowego Pałac Wąsowo

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ środowiskowo-społeczny
21%-40%	Słaby wpływ środowiskowo-społeczny
41%-60%	Umiarkowany wpływ środowiskowo-społeczny
61%-80%	Znaczny wpływ środowiskowo-społeczny
81%-100%	Silny wpływ środowiskowo-społeczny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Badając wpływ społeczno–kulturowy na społeczność lokalną sondaż diagnostyczny bezpośredni z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety zawierającej 11 pytań (przeprowadzony na próbie 50 osób) pozwolił na uzyskanie 277 odpowiedzi pozytywnych z 550 możliwych co stanowi 50%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.92. ustalono, że w przypadku obiektu zabytkowego Pałac Wąsowo wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną jest umiarkowany.

Tabela 4.92. Waga wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną obiektu zabytkowego Pałac Wąsowo

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ społeczno-kulturowy
21%-40%	Słaby wpływ społeczno-kulturowy
41%-60%	Umiarkowany wpływ społeczno-kulturowy
61%-80%	Znaczny wpływ społeczno-kulturowy
81%-100%	Silny wpływ społeczno-kulturowy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Zgodnie ze schematem procedury badawczej przedstawionej na Rysunku 4.3. uzyskane wagi wpływów zaprezentowano w macierzy wnioskowej przedstawionej na Rysunku 4.48.

Filar kulturowo-społeczny Waga wpływu: wpływ umiarkowany	Filar społeczno-gospodarczy Waga wpływu: wpływ znaczny
Filar środowiskowo-społeczny Waga wpływu: wpływ umiarkowany	Filar gospodarczo – środowiskowy Waga wpływu: wpływ znaczny

Rysunek 4.48. Macierz wnioskowa dla obiektu zabytkowego w Wąsowie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Trwałość kulturową obiektu Pałac Wąsowo obliczono według ustalonego wzoru $CSa = PV^e + V^c\alpha_l + V^c\alpha_u$. Zapewnienie wartości ekonomicznej (PV^e) wynosiło 0% ponieważ warunek: $PV^e = PN \geq MC$ nie był spełniony co oznacza, że zysk netto z prowadzonej działalności w badanym okresie nie pozwalał na pokrycie bieżących kosztów związanych z zaleceniami konserwatorskimi. Aprecjacja kulturowa wśród społeczności lokalnej (wpływ społeczno-kulturowy) $V^c\alpha_l$, wynosiła 50% (50 ankiet x 11 pytań = 550 odpowiedzi możliwych, uzyskano 277 odpowiedzi pozytywnych), a aprecjacja kulturowa (wpływ społeczno-kulturowy) wśród użytkowników bezpośrednich $V^c\alpha_u$ wynosił 77% (30 ankiet x 11 pytań = 330 możliwych

odpowiedzi , uzyskano 255 odpowiedzi pozytywnych). Uzyskane dane podstawiono do wzoru $CSa = PV^e (0\%) + V^c\alpha_l (50\%) + V^c\alpha_u (77\%)$. W związku z tym, że jeden z czynników (zapewnienie wartości ekonomicznej) wynosi 0, trwałość kulturowa badanego obiektu nie występuje, zgodnie z założeniami przedstawionymi w Tabeli 4.93.

Tabela 4.93. Określenie wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektu Pałac Wąsowo

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0% (w jakimkolwiek czynniku)	Zachowanie trwałości kulturowej nie występuje
33,4% - 50%	Niski poziom zachowania trwałości kulturowej
51%-80%	Umiarkowany poziom zachowania trwałości kulturowej
81%-100%	Znaczny poziom zachowania trwałości kulturowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

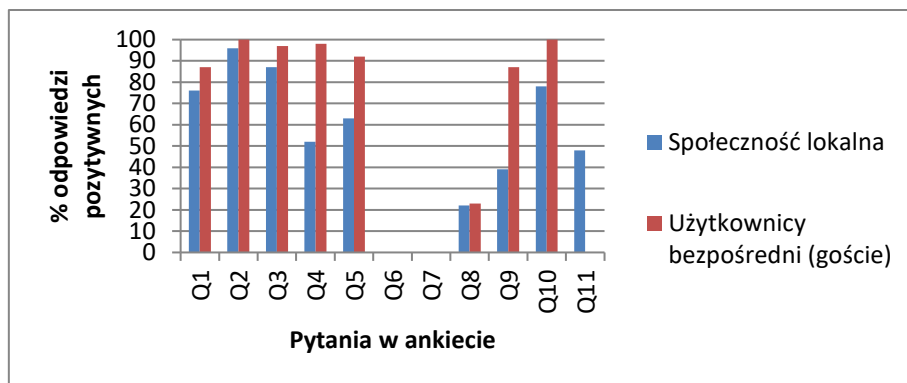
Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalną wykazano w Tabeli 4.94.

Tabela 4.94. Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalną obiektu zabytkowego Pałac Wąsowo

Obiekt Wąsowo	Numer pytania	Przedstawiciele społeczności lokalnej	Bezpośredni użytkownicy obiektu zabytkowego (goście)	Przedstawiciele społeczności lokalnej	Bezpośredni użytkownicy obiektu zabytkowego (goście)
		Tak (%)	Tak (%)	Nie (%)	Nie (%)
Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Q1	86 (43)	98 (29)	14 (7)	2 (1)
	Q2	72 (36)	98 (29)	28 (14)	2 (1)
	Q3	48 (24)	92 (28)	52 (26)	8 (2)
	Q4	52 (26)	97 (29)	48 (24)	3 (1)
	Q5	82 (41)	98 (29)	18 (9)	2 (1)
Kreatywność/umiejętności	Q6	0 (0)	0 (0)	100 (50)	100 (30)
	Q7	2 (1)	0 (0)	98 (49)	100 (30)
	Q8	26 (13)	87 (26)	74 (37)	13 (4)
Tożsamość narodowa/regionalna/lokalna/partycypacja społeczna	Q9	62 (31)	100 (30)	38 (19)	0 (0)
	Q10	62 (31)	100 (30)	62 (31)	0 (30)
	Q11	62 (31)	82 (25)	38 (19)	18 (5)

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

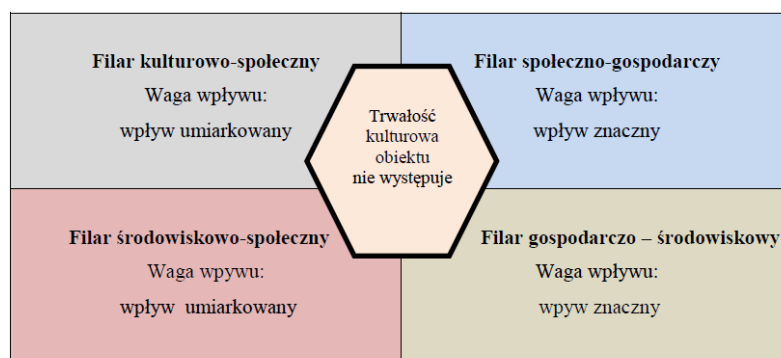
Graficzne przedstawienie różnic we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalną obiektu zabytkowego Pałac Wąsowo zaprezentowano na Rysunku 4.49.

Rysunek 4.49. Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalną obiektu zabytkowego Pałac Wąsowo.

Źródło: Opracowanie własne.

Poziom wpływ społeczno-kulturowego jest 27 punktów procentowych wyższy w przypadku użytkowników bezpośrednich (wpływ znaczny) od poziomu wpływu na społeczność lokalną (wpływ umiarkowany). Uzyskane dane dotyczące wpływu obiektu zabytkowego w Wąsowie na poszczególne filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym przedstawiono w macierzy wnioskowej na Rysunku 4.50.

Rysunek 4.50. Macierz wnioskowa obiektu w Wąsowie uwzględniająca zachowanie trwałości kulturowej obiektu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Obiekt należy do inwestora prywatnego i historycznie związany z rodziną Sczanieckich.(m.in. Emilią Sczaniecką (herbu Ossoria) polką działaczką społeczną i narodowościową). Obiekt prowadzi działalność kulturową (koncerty, wernisaże, dni tematyczne), w której również bierze udział społeczność lokalna. Obiekt jest odwiedzany przez dzieci i młodzież szkolną. Urząd Gminy, jednakże nie organizuje w obiekcie i za jego pośrednictwem żadnych inicjatyw kulturalnych dla społeczności lokalnej.

Obiekt: Pałac Witaszyce

Ocena wpływu obiektu zabytkowego w Witaszycach została przeprowadzona na podstawie danych z matrycy zbiorczej (szczegóły w Załączniku nr 19). W przypadku wpływu społeczno-gospodarczego uzyskano 5 pozytywnych odpowiedzi na 11 ocenionych aspektów. Stanowi to 45%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.95. ustalono, iż waga wpływu społeczno-gospodarczego w przypadku obiektu Pałac Witaszyce jest na poziomie umiarkowanym .

Tabela 4.95. Waga wpływu społeczno-gospodarczego obiektu zabytkowego Pałac Witaszyce

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ społeczno-gospodarczy
21-40%	Słaby wpływ społeczno-gospodarczy
41%-60%	Umiarkowany wpływ społeczno-gospodarczy
61%-80%	Znaczny wpływ społeczno- gospodarczy
81%-100%	Silny wpływ społeczno-gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Oceniając wpływ środowiskowo-gospodarczy uzyskano 9 odpowiedzi pozytywnych na 16 ocenionych aspektów. Stanowi to 63%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.96. ustalono, że w przypadku tego obiektu wpływ środowiskowo-gospodarczy jest znaczny.

Tabela 4.96. Waga wpływu środowiskowo-gospodarczego obiektu zabytkowego Pałac Witaszyce

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ środowiskowo-gospodarczy
21%-40%	Słaby wpływ środowiskowo-gospodarczy
41%-60%	Umiarkowany wpływ środowiskowo-gospodarczy
61%-80%	Znaczny wpływ środowiskowo-gospodarczy
81%-100%	Silny wpływ środowiskowo-gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

W przypadku wpływu środowiskowo-społecznego uzyskano 7 odpowiedzi pozytywnych na 12 ocenionych aspektów. Stanowi to 58%. Przyrównując uzyskany wynik do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.97. ustalono, że w przypadku obiektu zabytkowego Pałac Witaszyce wpływ środowiskowo-społeczny jest umiarkowany.

Tabela 4.97. Waga wpływu środowiskowo-społecznego obiektu zabytkowego Pałac Witaszyce

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ środowiskowo-społeczny
21%-40%	Słaby wpływ środowiskowo-społeczny
41%-60%	Umiarkowany wpływ środowiskowo-społeczny
61%-80%	Znaczny wpływ środowiskowo-społeczny
81%-100%	Silny wpływ środowiskowo-społeczny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Badając wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną sondaż diagnostyczny bezpośredni z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety zawierającej 11 pytań (przeprowadzony na próbie 50 osób) pozwolił na uzyskanie 234 odpowiedzi pozytywnych z 550 możliwych co stanowi 43%. Przystępując do ustalonej skali procentowej zaprezentowanej w Tabeli 4.98. ustalono, że w przypadku obiektu zabytkowego Pałac Witaszyce wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną jest umiarkowany.

Tabela 4.98. Waga wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną obiektu zabytkowego Pałac Witaszyce

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0%	Wpływ nie występuje
1%-20%	Bardzo słaby wpływ społeczno-kulturowy
21%-40%	Słaby wpływ społeczno-kulturowy
41%-60%	Umiarkowany wpływ społeczno-kulturowy
61%-80%	Znaczny wpływ społeczno-kulturowy
81%-100%	Silny wpływ społeczno-kulturowy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Zgodnie ze schematem procedury badawczej przedstawionej na Rysunku 4.3. uzyskane wagi wpływów zaprezentowano w macierzy wnioskowej przedstawionej na Rysunku 4.51.

Filar kulturowo-społeczny Waga wpływu: wpływ umiarkowany	Filar społeczno-gospodarczy Waga wpływu: wpływ umiarkowany
Filar środowiskowo-społeczny Waga wpływu: wpływ umiarkowany	Filar gospodarczy – środowiskowy Waga wpływu: wpływ znaczny

Rysunek 4.51. Macierz wnioskowa dla obiektu zabytkowego w Witaszyce.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Trwałość kulturową obiektu Pałac Witaszyce obliczono według ustalonego wzoru: $CSa = PV^e + V^c\alpha_l + V^c\alpha_u$. Zapewnienie wartości ekonomicznej (PV^e) wynosiło 100% ponieważ warunek: $PV^e = PN \geq MC$ był spełniony co oznacza, że zysk netto z prowadzonej działalności w badanym okresie pozwalał na pokrycie bieżących kosztów związanych z zaleceniami konserwatorskimi. Aprecjacja kulturowa wśród społeczności lokalnej (wpływ społeczno-kulturowy) $V^c\alpha_l$, wynosiła 43% (50 ankiet x 11 pytań = 550 odpowiedzi możliwych, uzyskano 234 odpowiedzi pozytywne), a aprecjacja kulturowa (wpływ społeczno-kulturowy) wśród użytkowników bezpośrednich $V^c\alpha_u$ wynosił 62% (30 ankiet x 11 pytań = 330 możliwych odpowiedzi, uzyskano 203 odpowiedzi pozytywne). Uzyskane dane podstawiono do wzoru $CSa = PV^e (100\%) + V^c\alpha_l (43\%) + V^c\alpha_u (62\%)$ i uzyskano wynik 205%. Wynik ten podzielono przez trzy badane czynniki i uzyskano średni wynik końcowy 68%. Przyrównano go do ustalonej skali procentowej przedstawionej w Tabeli 4.99. i ustalono wagę wpływu jako umiarkowany poziom zachowania trwałości kulturowej obiektu.

Tabela 4.99. Określenie wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektu Pałac Witaszyce

Przedział (skala procentowa)	Waga wpływu
0% (w jakimkolwiek czynniku)	Zachowanie trwałości kulturowej nie występuje
33,4% - 50%	Niski poziom zachowania trwałości kulturowej
51%-80%	Umiarkowany poziom zachowania trwałości kulturowej
81%-100%	Znaczny poziom zachowania trwałości kulturowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

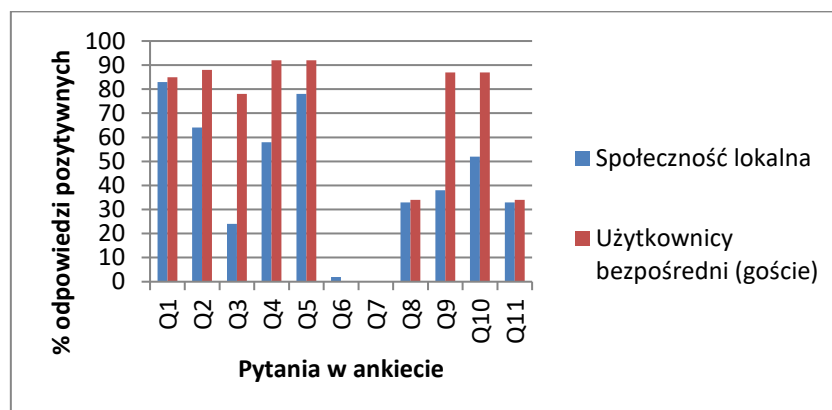
Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalną wykazano w Tabeli 4.100.

Tabela 4.100. Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalną obiektu zabytkowego Pałac Witaszyce

Obiekt Witaszyce	Numer pytania	Przedstawiciele społeczności lokalnej	Bezpośredni użytkownicy obiektu zabytkowego (goście)	Przedstawiciele społeczności lokalnej	Bezpośredni użytkownicy obiektu zabytkowego (goście)
		Tak (%)	Tak (%)	Nie (%)	Nie (%)
Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Q1	83 (42)	85 (26)	17 (8)	15 (4)
	Q2	64 (32)	88 (26)	36 (18)	12 (4)
	Q3	24 (12)	78 (23)	76 (38)	22 (8)
	Q4	58 (29)	92 (28)	42 (21)	8 (2)
	Q5	78 (39)	92 (28)	22 (11)	8 (2)
Kreatywność/umiejętności	Q6	2 (1)	0 (0)	98 (49)	100 (30)
	Q7	0 (0)	0 (0)	100 (50)	100 (30)
	Q8	33 (17)	34 (10)	67 (33)	66 (20)
Tożsamość narodowa/regionalna/lokalna/partycypacja społeczna	Q9	38 (19)	87 (26)	62 (31)	13 (4)
	Q10	52 (26)	87 (26)	48 (24)	13 (4)
	Q11	33 (17)	34 (10)	67 (33)	66 (20)

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

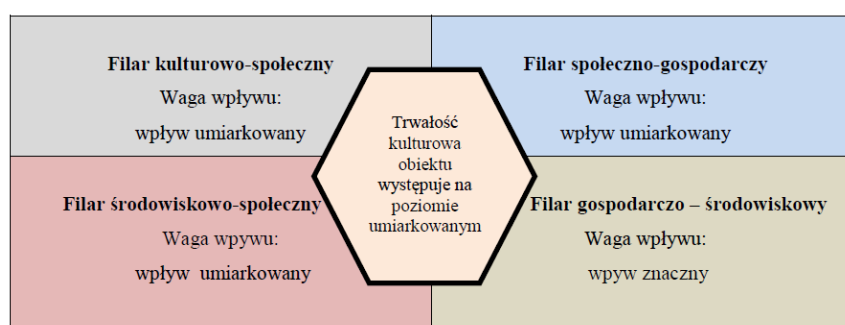
Graficzne przedstawienie różnic we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalną obiektu zabytkowego Pałac Witaszyce zaprezentowano na Rysunku 4.52.

Rysunek 4.52. Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społecznością lokalną obiektu zabytkowego Pałac Witaszyce.

Źródło: Opracowanie własne.

Poziom wpływu społeczno-kulturowego jest 19 punktów procentowych wyższy w przypadku użytkowników bezpośrednich (wpływ znaczny) od poziomym wpływu na społeczność lokalną (wpływ umiarkowany). Uzyskane dane dotyczące wpływu obiektu zabytkowego w Witaszyczach na poszczególne filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym przedstawiono w macierzy wnioskowej na Rysunku 4.53.

Rysunek 4.53. Macierz wnioskowa obiektu w Witaszyczach uwzględniająca zachowanie trwałości kulturowej obiektu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Obiekt należy do inwestora prywatnego i funkcjonuje w nim Muzeum Dwóch Imperiów Epoki Napoleońskiej i Star Wars choć muzea te nie są tematycznie i historycznie związane z obiektem. Historycznie pałac związany jest z rodziną Gorzeńskich i doszło w nim do ratyfikacji „Konwencji Jarosławieckiej”. Ponadto, w latach dwudziestych XX wieku w dworze przez kilka mieszkań znany artysta rzeźbiarz Jakub Juszczyk. Gmina organizuje w

obiekcie pewne wydarzenia kulturalne – festyny dla społeczności lokalnej. Obiekt jest odwiedzany przez dzieci i młodzież szkolną. Jest to jedyny obiekt z badanych, w którym nie zatrudnia się społeczności lokalnej z powodu jej niechęci do podjęcia pracy w obiekcie.

Zestawienie zbiorcze wpływu badanych obiektów na poszczególne filary zrównoważonego rozwoju w ujęciu holistycznym przedstawiono w Tabeli 4.101. Szczegółowe dane w postaci macryc zbiorczych, macryc wnioskowych i obliczeń zawierają Załączniki 4-19 w Aneksie do niniejszej dysertacji.

Tabela 4.101. Wpływ badanych obiektów na poszczególne filary zrównoważonego rozwoju

Obiekt	Wpływ na filar społeczno-gospodarczy	Wpływ na filar gospodarczo-środowiskowy	Wpływ na filar społeczno-środowiskowy	Wpływ na filar społeczno-kulturowy	Zachowanie trwałości kulturowej	Zrównoważony rozwój w ujęciu holistycznym (5 elementów ≠ 0)	Czynnik hamujący ZR w ujęciu holistycznym
Antonin	Silny (82%)	Znaczny (63%)	Umiarkowany (50%)	Znaczny (74%)	nie występuje (PV ^e =0)	nie zachodzi	Czynnik finansowy
Będlewo	Umiarkowany (55%)	Znaczny (63%)	Umiarkowany (58%)	Umiarkowany (51%)	Umiarkowany (71%)	zachodzi	-
Biedrusko	Umiarkowany (55%)	Znaczny (63%)	Umiarkowany (58%)	Znaczny (74%)	nie występuje (PV ^e =0)	nie zachodzi	Czynnik finansowy
Brodnica	Umiarkowany (45%)	Znaczny (63%)	Umiarkowany (58%)	Znaczny (67%)	nie występuje (PV ^e =0)	nie zachodzi	Czynnik finansowy
Bugaj	Umiarkowany (55%)	Znaczny (73%)	Umiarkowany (50%)	Słaby (40%)	nie występuje (PV ^e =0)	nie zachodzi	Czynnik finansowy
Dębogóra	Znaczny (64%)	Silny (81%)	Znaczny (67%)	Znaczny (61%)	Umiarkowany (76%)	zachodzi	-
Drzeczkowo	Znaczny (64%)	Silny (94%)	Silny (83%)	Słaby (28%)	Umiarkowany (64%)	zachodzi	-
Iwno	Znaczny (64%)	Umiarkowany (50%)	Umiarkowany (42%)	Znaczny (74%)	nie występuje (PV ^e =0)	nie zachodzi	Czynnik finansowy
Jeziorki	Umiarkowany (55%)	Znaczny (75%)	Znaczny (67%)	Umiarkowany (41%)	Umiarkowany (66%)	zachodzi	-
Kobylniki	Umiarkowany (55%)	Znaczny (69%)	Umiarkowany (50%)	Słaby (37%)	Umiarkowany (62%)	zachodzi	-
Obrzycko	Znaczny (73%)	Znaczny (63%)	Umiarkowany (58%)	Umiarkowany (57%)	nie występuje (PV ^e =0)	nie zachodzi	Czynnik finansowy
Podstolice	Słaby (36%)	Słaby (31%)	Słaby (25%)	Słaby (35%)	nie występuje (PV ^e =0)	nie zachodzi	Czynnik finansowy
Rzęszkowo	Umiarkowany (55%)	Znaczny (73%)	Umiarkowany (58%)	Słaby (34%)	Umiarkowany (57%)	zachodzi	-
Tarce	Umiarkowany (55%)	Znaczny (75%)	Znaczny (67%)	Znaczny (65%)	Umiarkowany (77%)	zachodzi	-
Wąsowo	Znaczny (73%)	Znaczny (73%)	Umiarkowany (50%)	Umiarkowany (50%)	nie występuje (PV ^e =0)	nie zachodzi	Czynnik finansowy
Witaszyce	Umiarkowany (45%)	Znaczny (63%)	Umiarkowany (58%)	Umiarkowany (43%)	Umiarkowany (68%)	zachodzi	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Biorąc pod uwagę ustalone wagi wpływów żaden z badanych obiektów nie wykazuje **braku wpływu ani bardzo słabego wpływu** na badane filary lokalnego rozwoju zrównoważonego. Wpływ **słaby** w filarze społeczno-gospodarczym występuje w przypadku

jednego obiektu, w filarze gospodarczo-środowiskowym w przypadku jednego obiektu, w filarze społeczno-środowiskowym w przypadku jednego obiektu a filarze społeczno-kulturowym w pięciu obiektach. Zachowanie trwałości kulturowej na poziomie słabym nie występuje. Wpływ **umiarkowany** w filarze społeczno gospodarczym stwierdzono w przypadku dziewięciu obiektów, w filarze gospodarczo-środowiskowym umiarkowany wpływ występuje w przypadku jednego obiektu, w filarze środowiskowo-społecznym w przypadku jedenastu obiektów, w filarze społeczno-kulturowym ten poziom wpływu stwierdzono w pięciu badanych obiektach. Zachowanie trwałości kulturowej na poziomie umiarkowanym stwierdzono w przypadku ośmiu obiektów. Wpływ **znaczny** w filarze społeczno-gospodarczym występuje w przypadku pięciu obiektów, w filarze gospodarczo-środowiskowym w dwunastu obiektach, przypadku filaru środowiskowo-społecznego w trzech obiektach a w przypadku filaru społeczno-kulturowego ten poziom wpływu stwierdzono w przypadku sześciu obiektów. Zachowanie trwałości kulturowej na poziomie znacznym nie występuje. Wpływ **silny** występuje tylko w czterech przypadkach. W jednym przypadku w filarze społeczno-gospodarczym, w dwóch przypadkach w filarze gospodarczo-środowiskowym oraz w jednym przypadku w filarze społeczno-środowiskowym.

Biorąc pod uwagę zachowanie trwałości kulturowej aż w 50 % (8) badanych obiektów trwałość ta nie zachodzi a w 50% (8) trwałość ta zachodzi, ale maksymalnie w stopniu umiarkowanym. Trwałość kulturowa nie zachodzi w badanych obiektach tylko ze względu na brak generowania wystarczających zysków do pokrywania niezbędnych nakładów konserwatorskich. W żadnym z badanych obiektów nie stwierdzono braku wpływu społeczno-kulturowego (aprecjacji kulturowej) na społeczność lokalną lub na użytkowników bezpośrednich zakupujących usługi w badanych obiektach. Jednakże wpływ społeczno-kulturowy jest niższy w przypadku społeczności lokalnych. Tak więc, zrównoważony rozwój w ujęciu holistycznym nie zachodził w 50 % badanych obiektów. Pokrywa się to z brakiem zachowania trwałości kulturowej tych obiektów.

Wnioskowanie na temat stopnia spełnienia założeń wpływu badanych obiektów na rozwój zrównoważony w ujęciu holistycznym uzupełniono wykorzystując metodę grupowania obiektów metodą k-średnich. Szczegóły zaprezentowano w Tabeli 4.102.

Tabela 4.102. Stopień spełnienia założeń wpływu badanych obiektów na rozwój zrównoważony w ujęciu holistycznym metodą grupowania obiektów metodą k-średnich.

Obiekty	Klasy obiektów podobnych ze względu na stopień spełnienia założeń RZ wg filarów							
	Filar S-G	Filar G-Ś	Filar S-Ś	Filar S-K	Filar ZTK	NR_PRZYP	GRUPA	ODLEGL.
Antonin	82	63	50	74	0	1	3	11,89
Biedrusko	55	63	58	74	0	2	3	8,37
Brodnica	45	63	58	67	0	3	3	8,89
Bugaj	55	73	50	40	0	4	3	10,57
Iwno	64	50	42	74	0	5	3	8,79
Obrzycko	73	63	58	57	0	6	3	7,15
Podstolice	36	31	25	35	0	7	3	22,66
Wąsowo	73	73	50	50	0	8	3	9,07
Będlewo	55	63	58	51	71	9	2	4,56
Dębogóra	54	81	67	61	76	10	2	5,98
Drzeczkowo	64	94	83	28	64	11	1	11,87
Jeziorki	55	75	67	41	66	12	1	3,71
Kobylniki	55	69	50	37	62	13	1	7,69
Rzęszkowo	55	73	58	34	57	14	1	4,44
Tarce	55	75	67	65	77	15	2	5,73
Witaszyce	45	63	58	43	68	16	2	7,72

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

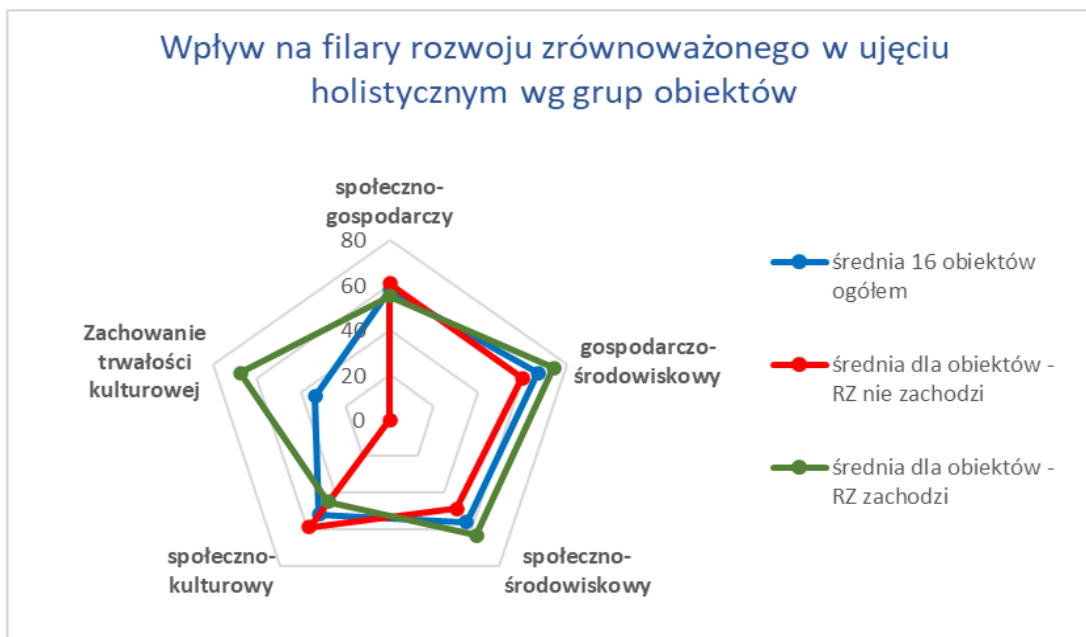
Na podstawie danych przedstawionych w Tabeli 4.102. wysunięto następujące wnioski:

1. W obiektach należących do **grupy nr 3** (obiekty podobne ze względu na stopień spełnienia założeń rozwoju zrównoważonego wg filarów, oznaczone kolorem niebieskim) **nie zachodzi rozwój zrównoważony w ujęciu holistycznym** w związku z **zerowym stopniem ZTK (brakiem zachowania trwałości kulturowej)**.
2. Brak rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym wynika w każdym przypadku z **niezachowania trwałości kulturowej** (piąty filar).
3. Oddzielną grupę stanowią obiekty należące do **grupy nr 1** (oznaczone kolorem zielonym), które co prawda spełniają wszystkie założenia zachowania rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym, ale **stopień spełnienia filaru ZTK (zachowania trwałości kulturowej) jest najniższy** w analizowanej grupie obiektów (między 57 a 66%). Jednocześnie ta grupa obiektów charakteryzuje się **najniższym odsetkiem** spełnienia założeń RZ w ramach filaru **społeczno-kulturowego**.
4. Obiekty, w których zachodzi rozwój zrównoważony w ujęciu holistycznym charakteryzują się **wysokim (i wyższym od średniej dla ogółu obiektów) odsetkiem w filarze gospodarczo-środowiskowym i społeczno-środowiskowym**, a także w

odniesieniu do **zachowania trwałości kulturowej** (co odróżnia je od obiektów, w których nie zachodzi rozwój zrównoważony w ujęciu holistycznym).

5. Z kolei **najwyższy odsetek (i wyższy od średniej dla ogółu obiektów)** w odniesieniu do filarów społeczno-gospodarczego i społeczno-kulturowego ma miejsce w obiektach, w których nie zachodzi rozwój zrównoważony ujęciu holistyczny

Na Wykresie 4.1 przedstawiono wykres przedstawiający wpływ na poszczególne filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym według grup obiektów.

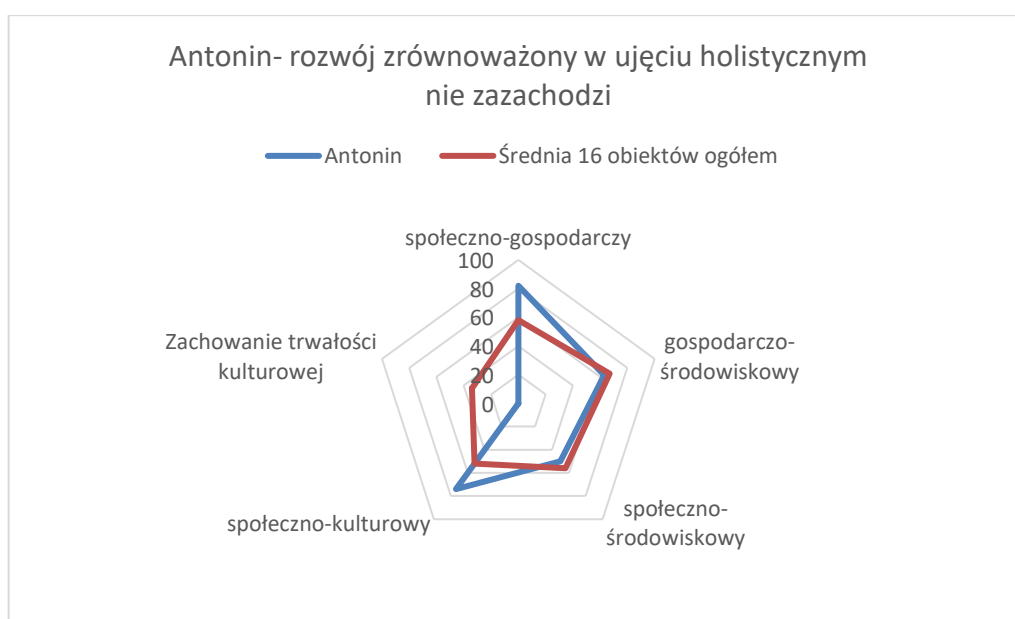

Wykres 4.1. Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym wg grup obiektów. Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Na Wykresie 4.1. uwidoczniono, że w przypadku obiektów, w których rozwój zrównoważony w ujęciu holistycznym zachodzi widoczny jest największy udział wpływu na zachowanie trwałości kulturowej, wpływu społeczno-środowiskowego oraz społeczno-gospodarczego w strukturze filarów rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym. Krzywa dla obiektów, w których rozwój zrównoważony nie zachodzi jest poniżej średniej obiektów ogółem w punktach społeczno-środowiskowym oraz gospodarczo-środowiskowym, ale wykracza poza średnią ogółem oraz poza krzywą reprezentującą średnią dla obiektów, w który rozwój zrównoważony w ujęciu holistycznym zachodzi w punktach społeczno-gospodarczym oraz społeczno-kulturowym. Na wykresie uwidoczniono również punkt braku zachowania trwałości kulturowej obiektów, w których to obiektach stwierdzono brak wpływu na rozwój zrównoważony w ujęciu holistycznym. Obiekty, które wykazywały wyższy od średniej wpływ społeczno-gospodarczy oraz społeczno-kulturowy nie wykazywały zachowania trwałości

kulturowej. Z analizy badań przedstawionych w Tabeli 4.101. wynika, że jedyną przyczyną braku zachowania trwałości kulturowej obiektów jest czynnik finansowy jakim był brak spełnienia warunku: $PV^e = PN \geq MC$ co oznacza, że zysk netto z prowadzonej działalności w badanym okresie nie pozwalał na pokrycie bieżących kosztów związanych z zaleceniami konserwatorskimi. Ale wysoki poziom wpływu społeczno-gospodarczego i społeczno-kulturowego świadczy o dużym zaangażowaniu w te filary.

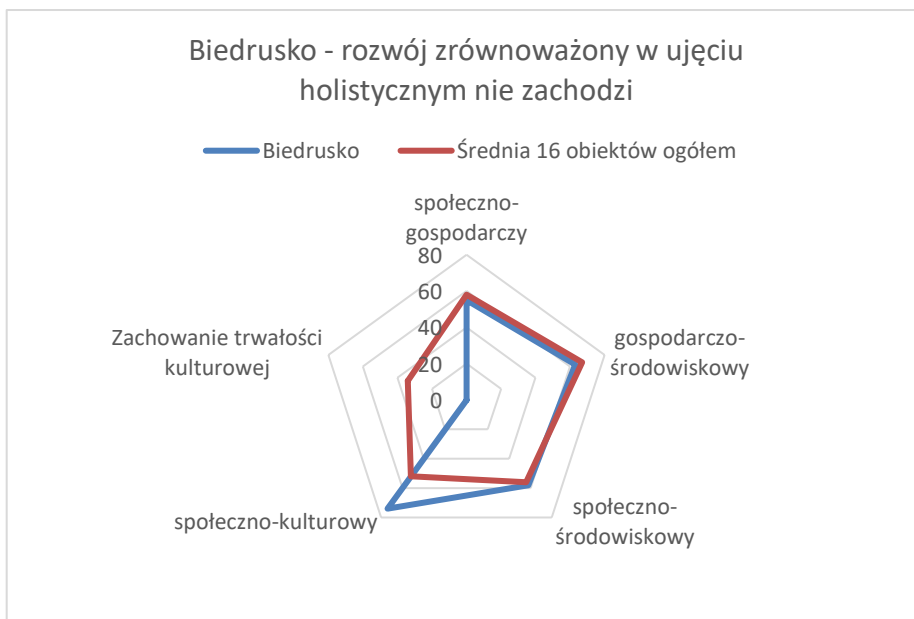
Poniżej przedstawiono wykresy dla poszczególnych badanych obiektów w odniesieniu do średniej obiektów ogółem. W pierwszej kolejności przedstawiono osiem obiektów (grupa 3), w przypadku których stwierdzono wpływu na rozwój zrównoważony w ujęciu holistycznym.

Wykres 4.2. Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym obiektu w Antoninie w odniesieniu do średniej badanych obiektów ogółem.

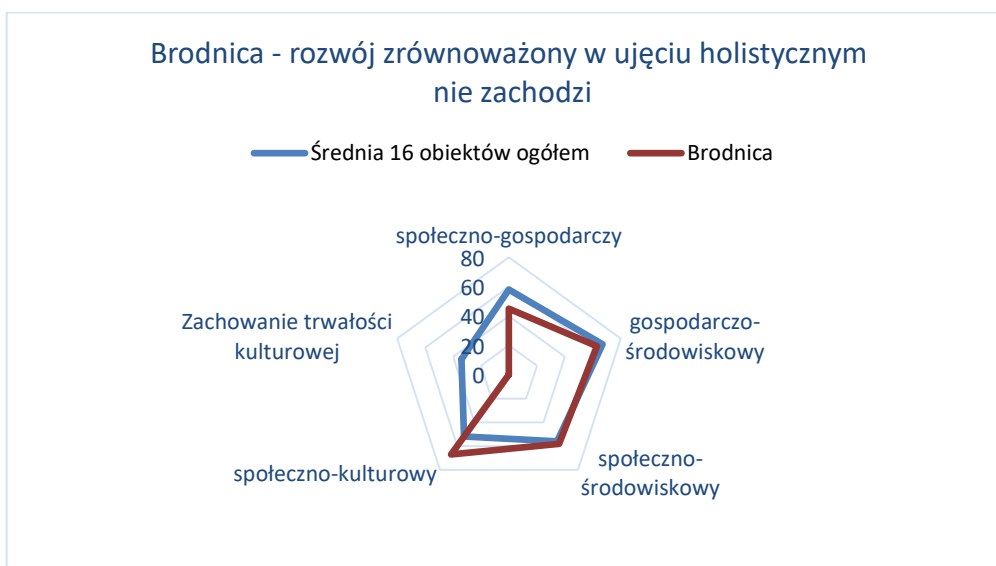
Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Badana funkcja hotelowa obiektu w Antoninie nie zapewnia zachowania trwałości kulturowej w związku z czym zrównoważony rozwój w ujęciu holistycznym w tym przypadku nie zachodzi. Wpływ społeczno-gospodarczy i społeczno-kulturowy, jednakże wykazują duże odchylenia od średniej.

Wykres 4.3. Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym obiektu w Biedrusku w odniesieniu do średniej badanych obiektów ogółem.
 Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Badana funkcja hotelowa obiektu w Biedrusku nie zapewnia zachowania trwałości kulturowej w związku z czym zrównoważony rozwój w ujęciu holistycznym w tym przypadku nie zachodzi. Wpływ społeczno-kulturowy, jednakże, wykazuje dość duże odchylenia od średniej.

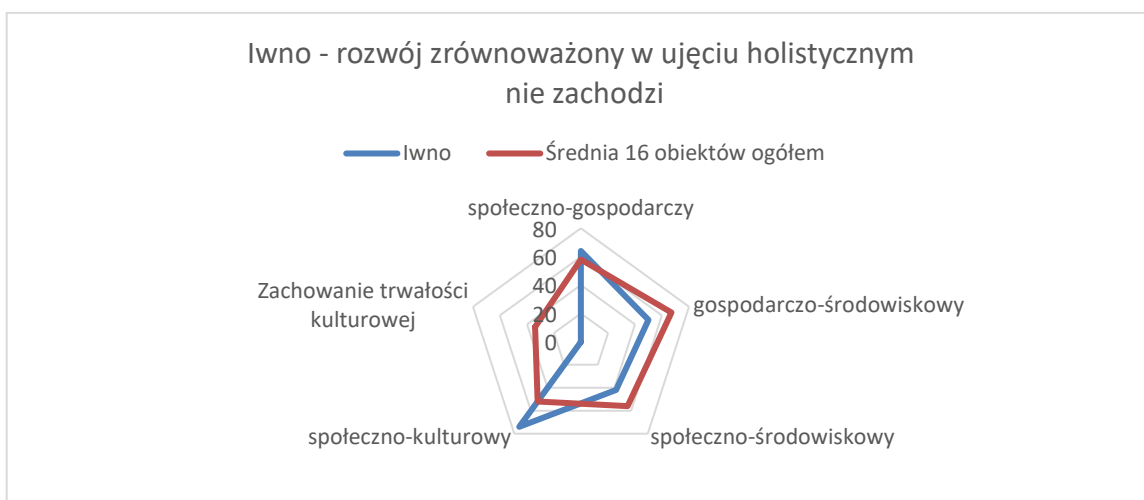
Wykres 4.4. Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym obiektu w Brodnicy w odniesieniu do średniej badanych obiektów ogółem.
 Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Funkcja hotelowa obiektu zabytkowego w Brodnicy nie zapewnia zachowania trwałości kulturowej w związku z czym zrównoważony rozwój w ujęciu holistycznym w tym przypadku nie zachodzi. Wpływ społeczno-kulturowy, jednakże, wykazuje dość duże odchylenia od średniej. W tym przypadku społeczno-gospodarczy jest dość znacznie poniżej średniej.

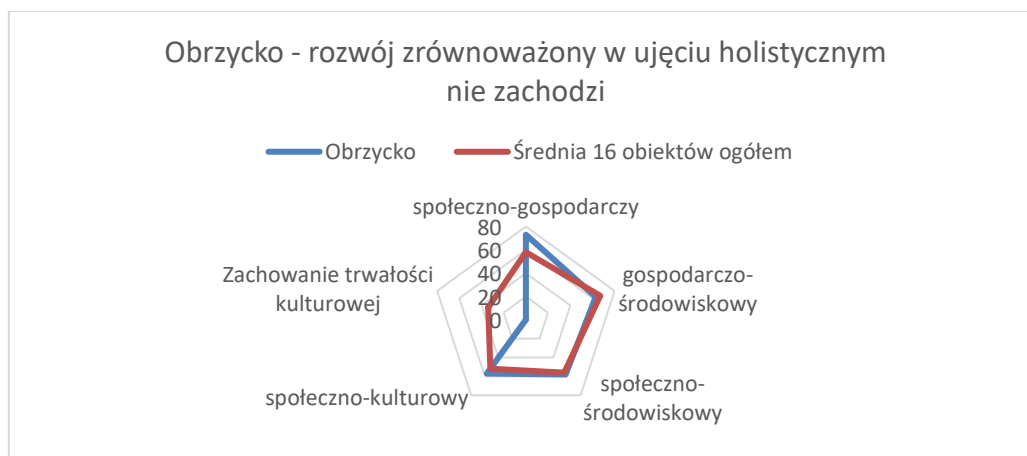
Wykres 4.5. Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym obiektu w Bugaju w odniesieniu do średniej badanych obiektów ogółem.
Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Badana funkcja hotelowa obiektu zabytkowego w Bugaju nie zapewnia zachowania trwałości kulturowej w związku z czym zrównoważony rozwój w ujęciu holistycznym w tym przypadku nie zachodzi. W przypadku tego obiektu poziom wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną mniejszy od średniej badanych obiektów. W pozostałych filarach wpływ jest zbliżony do średniej (choć mniejszy w filarze społeczno-środowiskowym).

Wykres 4.6. Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym obiektu w Iwnie w odniesieniu do średniej badanych obiektów ogółem.
Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

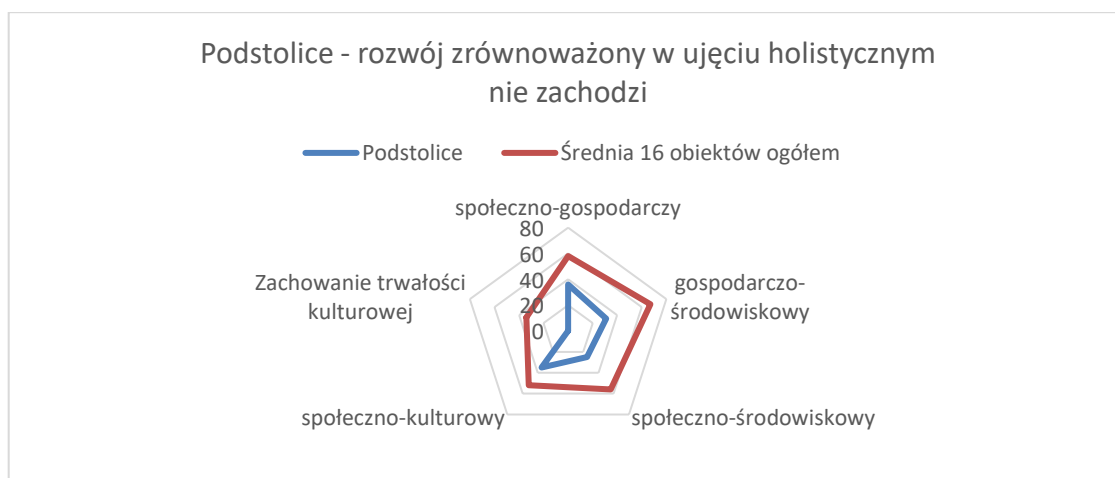
Badana funkcja hotelowa obiektu w Iwnie nie zapewnia zachowania trwałości kulturowej w związku z czym zrównoważony rozwój w ujęciu holistycznym w tym przypadku nie zachodzi. Wpływ społeczno-kulturowy wykazuje znaczne dodatnie odchylenie od średniej oraz mniejsze dodatnie odchylenie od średniej w filarze społeczno-gospodarczym. W filarach związanych z ochroną środowiska obiekt ten wykazuje wpływ słabszy od średniej.

Wykres 4.7. Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym obiektu w Obrzycku w odniesieniu do średniej badanych obiektów ogółem.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

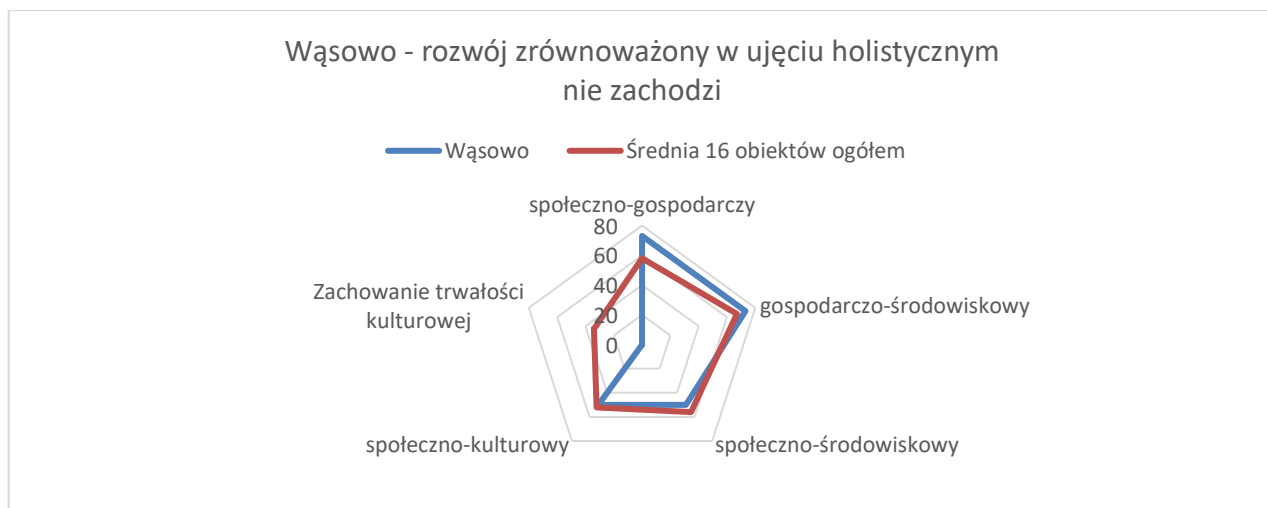
Badana funkcja hotelowa obiektu zabytkowego w Obrzycku nie zapewnia zachowania trwałości kulturowej w związku z czym zrównoważony rozwój w ujęciu holistycznym w tym przypadku nie zachodzi. W przypadku tego obiektu poziom wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną nieco wyższy od średniej badanych obiektów, ale wyższy w filarze społeczno-gospodarczym. W pozostałych filarach wpływ jest zbliżony do średniej.

Wykres 4.8. Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym obiektu w Podstolicach w odniesieniu do średniej badanych obiektów ogółem.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

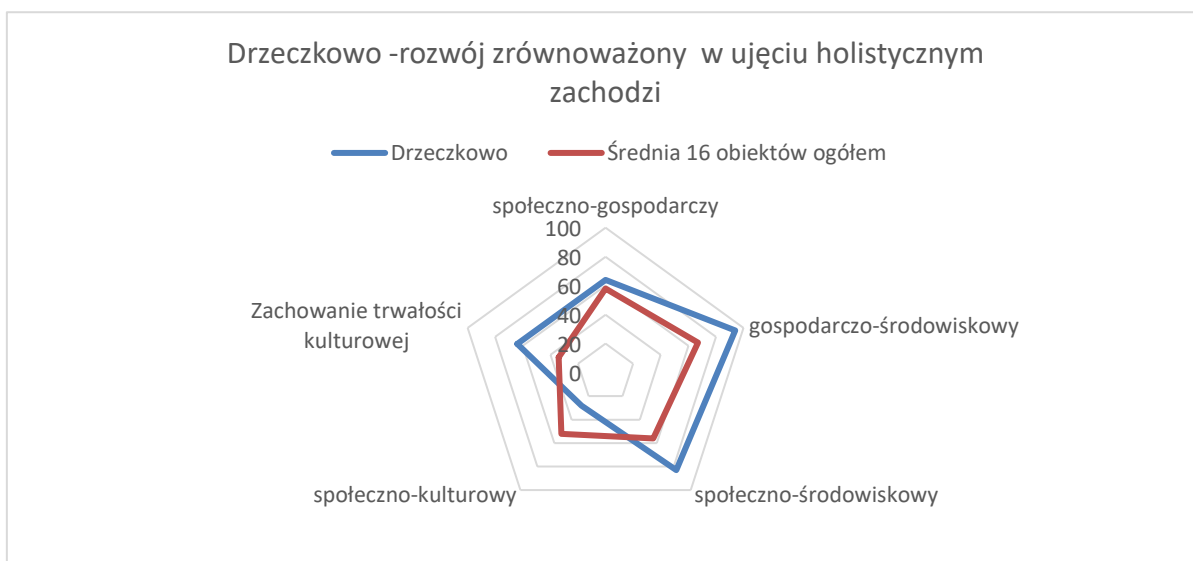
Badana funkcja hotelowa obiektu zabytkowego w Podstolicach nie zapewnia zachowania trwałości kulturowej w związku z czym zrównoważony rozwój w ujęciu holistycznym w tym przypadku nie zachodzi. W przypadku tego obiektu poziom wpływu we wszystkich filarach jest niższy do średniej.

Wykres 4.9. Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym obiektu w Wąsowie w odniesieniu do średniej badanych obiektów ogółem.
Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Badana funkcja hotelowa obiektu zabytkowego w Wąsowie nie zapewnia zachowania trwałości kulturowej w związku z czym zrównoważony rozwój w ujęciu holistycznym w tym przypadku nie zachodzi. W przypadku tego obiektu poziom wpływu w filarze społeczno-gospodarczym jest wyższy od badanej średniej. W pozostałych filarach wpływ ten jest zbliżony do średniej.

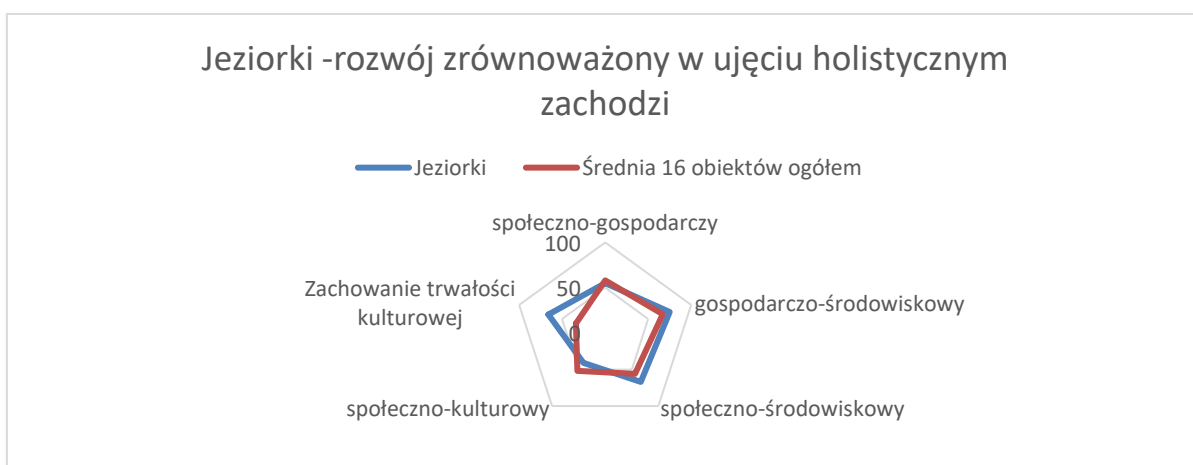
Wykresy dla obiektów, należących do grupy nr 1, które co prawda spełniają wszystkie założenia zachowania rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym, ale stopień spełnienia filaru zachowania trwałości kulturowej (ZTK) jest najniższy w analizowanej grupie obiektów (między 57% a 66%) przedstawiono poniżej. Grupa ta charakteryzuje się jednocześnie najniższym odsetkiem spełnienia założeń rozwoju zrównoważonego w ramach filaru społeczno-kulturowego.

Wykres 4.10. Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym obiektu w Drzczkowie w odniesieniu do średniej badanych obiektów ogółem.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

W przypadku adaptacji obiektu zabytkowego w Drzczkowie rozwój zrównoważony w ujęciu holistycznym zachodzi, ponieważ, w odróżnieniu do obiektów omówionych powyżej trwałość kulturowa obiektu jest zapewniona. W filarach związanych z ochroną środowiska (gospodarczo-środowiskowym i społeczno środowiskowym) wpływ ten jest większy od średniej. Wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną jest, jednakże, niższy od średniej. Suma wpływu społeczno-kulturowego w obu badanych grupach, czyli społeczności lokalnej oraz użytkowników bezpośrednich wynosi 92%.

Wykres 4.11. Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym obiektu w Jeziorkach w odniesieniu do średniej badanych obiektów ogółem.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

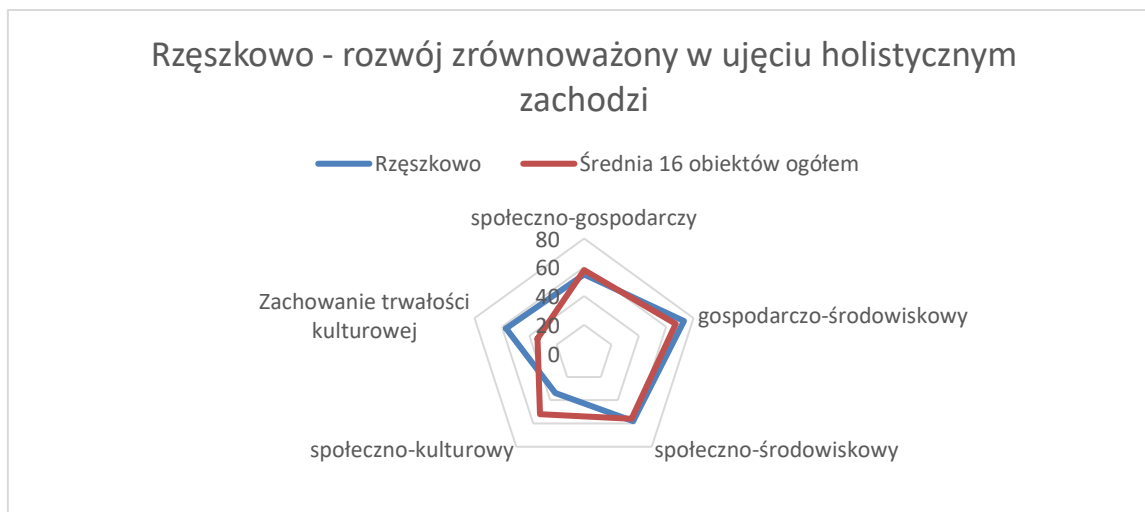
W przypadku adaptacji obiektu zabytkowego w Jeziorkach rozwój zrównoważony w ujęciu holistycznym zachodzi, ponieważ, trwałość kulturowa obiektu jest zapewniona. W filarach związanych z ochroną środowiska (gospodarczo-środowiskowym i społeczno-środowiskowym) wpływ ten jest nieco większy od średniej. Wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną jest, jednakże, niższy od średniej. Zachowanie trwałości kulturowej jest znacznie wyższe od średniej, ponieważ wpływ społeczno-kulturowy na użytkowników bezpośrednich jest wysoki. Suma wpływu społeczno-kulturowego w obu badanych grupach, czyli społeczności lokalnej oraz użytkowników bezpośrednich wynosi 99%.

Wykres 4.12. Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym obiektu w Kobylnikach w odniesieniu do średniej badanych obiektów ogółem.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

W przypadku adaptacji obiektu zabytkowego w Kobylnikach rozwój zrównoważony w ujęciu holistycznym zachodzi, ponieważ, trwałość kulturowa obiektu jest zapewniona. W filarze społeczno-środowiskowym wpływ ten jest nieco niższy od średniej. Wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną jest słabszy od średniej. Zachowanie trwałości kulturowej jest znacznie wyższe od średniej, ponieważ wpływ społeczno-kulturowy na użytkowników bezpośrednich jest wysoki. Suma wpływu społeczno-kulturowego w obu badanych grupach, czyli społeczności lokalnej oraz użytkowników bezpośrednich wynosi 87%.

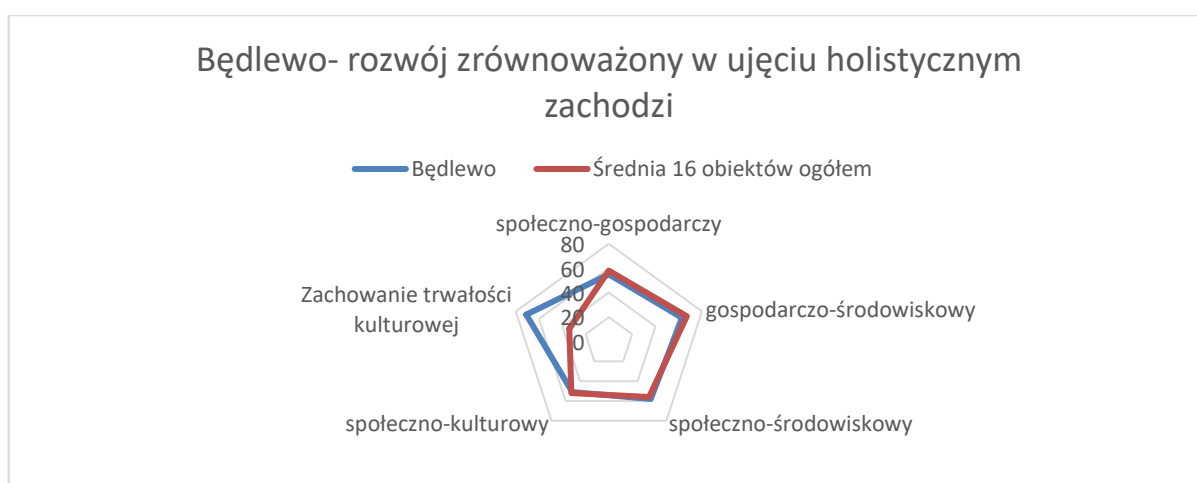

Wykres 4.13. Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym obiektu w Rzęszkowie w odniesieniu do średniej badanych obiektów ogółem.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

W przypadku adaptacji obiektu zabytkowego w Rzęszkowie rozwój zrównoważony w ujęciu holistycznym zachodzi, ponieważ, trwałość kulturowa obiektu jest zapewniona. W filarach związanych z ochroną środowiska (społeczno- środowiskowym i gospodarczo środowiskowym) wpływ ten jest zbliżony do średniej. Wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną jest słabszy od średniej. Zachowanie trwałości kulturowej jest znacznie wyższe od średniej, ponieważ wpływ społeczno-kulturowy na użytkowników bezpośrednich jest wysoki. Suma wpływu społeczno-kulturowego w obu badanych grupach, czyli społeczności lokalnej oraz użytkowników bezpośrednich wynosi 71%.

Wykresy dla obiektów grupy 2, w których stopień spełnienia filaru zachowania trwałości kulturowej (ZTK) jest najwyższy w analizowanej grupie obiektów (68% i więcej):

Wykres 4.14. Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym obiektu w Będlewie w odniesieniu do średniej badanych obiektów ogółem.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

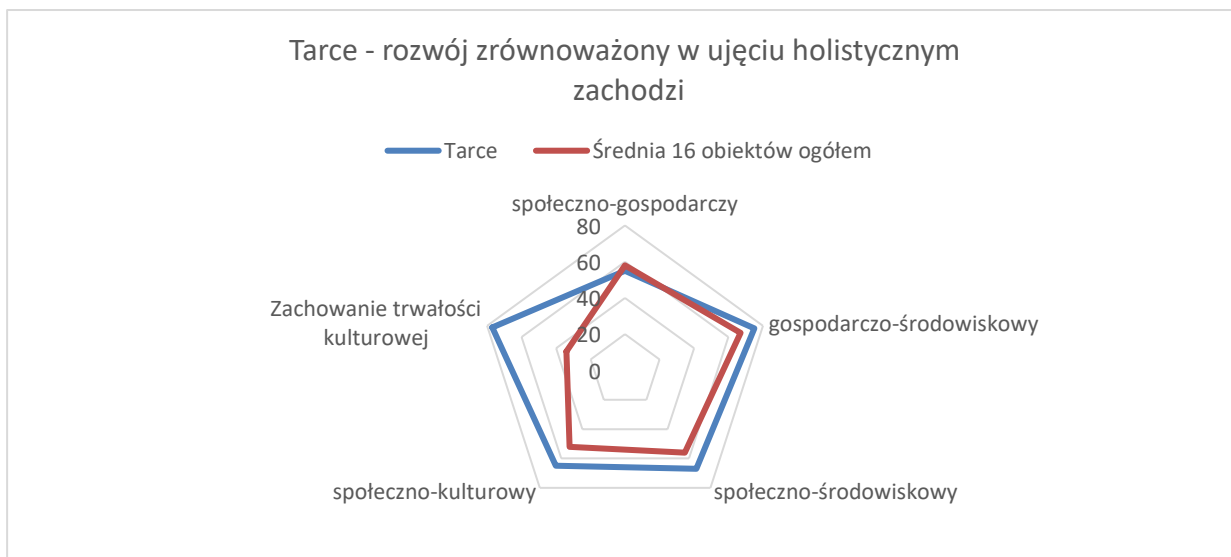
W przypadku adaptacji obiektu zabytkowego w Będlewie rozwój zrównoważony w ujęciu holistycznym zachodzi, ponieważ, trwałość kulturowa obiektu jest zapewniona. W filarach związanych z ochroną środowiska (społeczno- środowiskowym i gospodarczo środowiskowym) oraz w filarach społeczno-gospodarczym oraz społeczno-kulturowym poziom nie odbiega znacząco od średniej. Zachowanie trwałości kulturowej jest znacznie wyższe od średniej. Suma wpływu społeczno-kulturowego w obu badanych grupach, czyli społeczności lokalnej oraz użytkowników bezpośrednich wynosi 113% .

Wykres 4.15. Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym obiektu w Dębogórze w odniesieniu do średniej badanych obiektów ogółem.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

W przypadku adaptacji obiektu zabytkowego w Dębogórze rozwój zrównoważony w ujęciu holistycznym zachodzi, ponieważ, trwałość kulturowa obiektu jest zapewniona. W filarach związanych z ochroną środowiska (społeczno- środowiskowym i gospodarczo środowiskowym) oraz w filarze społeczno-kulturowym poziom wpływu jest wyższy od średniej. Jednakże w filarze społeczno-gospodarczym jest niższy. Zachowanie trwałości kulturowej jest znacznie wyższe od średniej. Suma wpływu społeczno-kulturowego w obu badanych grupach, czyli społeczności lokalnej oraz użytkowników bezpośrednich wynosi 128 %.

Wykres 4.16. Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym obiektu w Tarcach w odniesieniu do średniej badanych obiektów ogółem.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

W przypadku adaptacji obiektu zabytkowego w Tarcach rozwój zrównoważony w ujęciu holistycznym zachodzi, ponieważ, trwałość kulturowa obiektu jest zapewniona. W filarach związanych z ochroną środowiska (społeczno- środowiskowym i gospodarczo środowiskowym) oraz w filarze społeczno-kulturowym poziom wpływu jest wyższy od średniej. W filarze społeczno-gospodarczym poziom wpływu jest zbliżony do średniej. Zachowanie trwałości kulturowej jest znacznie wyższe od średniej. Suma wpływu społeczno-kulturowego w obu badanych grupach, czyli społeczności lokalnej oraz użytkowników bezpośrednich wynosi 131%.

Wykres 4.17. Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym obiektu w Witaszycach w odniesieniu do średniej badanych obiektów ogółem.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

W przypadku adaptacji obiektu zabytkowego w Witaszycach rozwój zrównoważony w ujęciu holistycznym zachodzi, ponieważ, trwałość kulturowa obiektu jest zapewniona. W filarach związanych z ochroną środowiska (społeczno- środowiskowym i gospodarczo środowiskowym) poziom wpływu jest zbliżony do średniej, ale w filarze społeczno-kulturowym poziom wpływu jest niższy od średniej. W filarze społeczno-gospodarczym poziom wpływu jest również niższy od średniej. Zachowanie trwałości kulturowej jest znacznie wyższe od średniej. Suma wpływu społeczno-kulturowego w obu badanych grupach, czyli społeczności lokalnej oraz użytkowników bezpośrednich wynosi 105%.

W badanych obiektach z grupy 2, w których zrównoważony rozwój zachodził a poziom zachowania trwałości kulturowej był najwyższy suma wpływów społeczno-kulturowych na społeczności lokalne i użytkowników bezpośrednich ($V^c\alpha_l + V^c\alpha_u$) były większe od 100 %. W przypadku grupy pierwszej summa tych wpływów była mniejsza od 100% (od 71 do 99%). Z danych tych wynika, że na poziom zachowania trwałości kulturowej obiektów wpływa poziom wpływu społeczno-kulturowego obu badanych grup. Im poziom ten jest wyższy tym poziom zachowania trwałości kulturowej jest wyższy.

4.3. Weryfikacja postawionych hipotez

Aby potwierdzić bądź odrzucić Hipotezę 1 stanowiącą, iż zachowanie trwałości kulturowej obiektów zabytkowych zaadaptowanych do komercyjnej funkcji użytkowej - hotelarstwa warunkuje realizację koncepcji rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym, należało przeanalizować dane uzyskane w wyniku badań z wykorzystaniem autorskiego narzędzia „Matryca holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny” przedstawione w Tabeli 4.101. Z danych tych wynika, że aż w 50% (8 obiektów) zrównoważony rozwój w ujęciu holistycznym zachodzi (pamiętając o założeniu autorki, że aby zrównoważony rozwój w ujęciu holistycznym zachodził wszystkie pięć badanych filarów muszą być różne od 0). **Wyniki badań zatem pozwoliły na potwierdzenie hipotezy 1.** W przypadku obiektów, w których wpływ na rozwój zrównoważony w ujęciu holistycznym nie występował, przyczyną był brak zachowania trwałości kulturowej. We wszystkich tych przypadkach brak zachowania trwałości kulturowej wynikał z braku możliwości pokrywania bieżących kosztów związanych z zaleceniami konserwatorskimi. Pozostałe czynniki (wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną

oraz na użytkowników bezpośrednich) składające się na trwałość kulturową obiektów występowały, chociaż z różnym natężeniem.

Aby potwierdzić bądź odrzucić hipotezę 2 stanowiącą, iż w adaptacji obiektów zabytkowych do komercyjnej funkcji użytkowej – hotelarstwa występują czynniki hamujące realizację koncepcji rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym o charakterze egzogenicznym należało potwierdzić hipotezy częściowe do hipotezy głównej 2. Aby tego dokonać autorka przeanalizowała uzyskane w wyniku przeprowadzonych badań dane w wyodrębnionych filarach zrównoważonego rozwoju. W każdym z filarów dokonała wyodrębnienia czynników hamujących wpływ badanej funkcji zasobów dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny z uwzględnieniem ich **endogenicznego lub egzogenicznego** charakteru. Przy czym czynniki **endogeniczne podzielono na dwie kategorie**: czynniki endogeniczne **wynikające z uwarunkowań lokalnych** (występujących lokalnie, na które właściciele obiektów nie mieli wpływu, np. zależne od władz lokalnych) oraz endogeniczne wynikające z **uwarunkowań wewnętrznych samych obiektów** (zależne od samego obiektu lub jego właściciela). Autorka wykorzystała do tego informacje i komentarze otrzymane podczas wywiadów z właścicielami obiektów oraz przedstawicielami jednostek samorządów terytorialnych. Szczegóły analizy dla filaru społeczno-gospodarczego przedstawiono w Tabeli 4.103.

Tabela 4.103. Zestawienie czynników hamujących wpływ adaptacji obiektów zabytkowych do funkcji hotelowej na zrównoważony rozwój lokalny: filar społeczno- gospodarczy

Filar społeczno-gospodarczy			
Aspekty	Założenia	Wnioski	Czynniki hamujące
Atrakcyjność wizualna miejsca i przewaga konkurencyjna regionu	Nadanie nowej funkcji danemu obiektowi zabytkowemu wpływa dodatnio na atrakcyjność wizualną miejsca.	Nadanie badanej funkcji obiektom zabytkowym wpłynęła pozytywnie na atrakcyjność wizualną w 100% badanych obiektów. Potwierdza to dokumentacja fotograficzna. W Polsce bowiem badany rodzaj obiektu charakteryzuje się dużym zaniedbaniem w wyniku historycznych okoliczności. W przypadku badanych obiektów nadanie nowej funkcji uratowała je przed zupełną degradacją fizyczną.	Brak stwierdzonych czynników hamujących.
	Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu wpłynęło na napływ turystów (innych niż goście obiektu) odwiedzających miejscowość, gminę.	Nadanie badanej funkcji obiektowi zabytkowemu wpłynęło na napływ turystów odwiedzających daną miejscowość w przypadku 81,25 %. Wg uzyskanych danych wynika, że badane gminy (91,67%) które wykorzystują obiekt do celów promocyjnych (np. wizerunek obiektu na stronie WWW) deklarują tym samym napływ turystów pod wpływem obecnej funkcji obiektu.	Czynnik hamujący endogeniczny wynikający z uwarunkowań lokalnych: brak wykorzystania wizerunku obiektu przez gminy do celów promocyjnych
	Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu przyczyniła się do przyływu nowych inwestorów.	Nadanie badanej funkcji obiektowi zabytkowemu przyczyniła się do przyływu nowych inwestorów tylko w przypadku 18,75% badanych obiektów. W przeważającej części badanych obiektów (81,25 %) nadanie badanej funkcji nie stanowi zachęty dla nowych inwestorów. Badane obiekty znajdują się na obszarach wiejskich, rolniczych co nie stanowi zachęty do inwestowania pod wpływem nowej funkcji obiektu zabytkowego (tak jak w przypadku np. rewitalizacji starych części miast). W przypadku 18,75% (3) obiektów taki napływ jednak zadeklarowano. W jednym przypadku był to obiekt o istotnym znaczeniu historycznym znajdującym się w miejscowości turystycznej, w jednym inny inwestor postanowił otworzyć restaurację w spichlerzu sąsiadującym z badanym	Stwierdzony endogeniczny wpływ hamujący wynikający z uwarunkowań lokalnych – obszary wiejskie rolnicze nie mające funkcji turystycznej.

Filar społeczno-gospodarczy			
Aspekty	Założenia	Wnioski	Czynniki hamujące
		obiektem, w jednym zadeklarowano taki wpływ, ale nie podano przykładu.	
Rynek pracy	Nowa funkcja obiektu zabytkowego stanowi miejsca pracy dla ludności lokalnej.	W przeważającej części badanych obiektów (93,75 %) badana funkcja przyczyniła się do zwiększenia zatrudnienia wśród społeczności lokalnej (badanej wsi). 15 z 16 badanych obiektów zatrudnia pracowników lokalnych (na różne rodzaje umów). Jest to średnio 9,6 osoby. Dwa z badanych obiektów zatrudniają pracowników lokalnych tylko w okresie funkcjonowania, czyli w sezonie wiosna-lato i wczesna jesień.	Brak stwierdzonych czynników hamujących. W jednym przypadku właściciel nie zatrudnia mieszkańców lokalnej społeczności. Jako przyczynę, wskazano niechęć mieszkańców do podejmowania pracy w obiekcie.
	Nowa funkcja obiektu stanowi zbytu dla lokalnych dostawców towarów/usług.	Badana funkcja obiektu zabytkowego przyczyniła się do możliwości zbytu dla lokalnych dostawców towarów i usług w 50%. Głównie jest to catering, ogrodnictwo. Pozostała część właścicieli deklarowała brak podaży odpowiednich towarów czy usług lokalnych. Istotnym czynnikiem podawanym przez właścicieli był fakt, że np. dostawa żywności do obiektów, które oferują posiłki przygotowywane w obiekcie jest ograniczona. Główne podawane powody to konieczność stosowania przepisów SANEPIDu.	Stwierzone czynniki hamujące: - egzogeniczne : formalno-prawne (restrykcyjne przepisy prawne) - endogeniczne wynikające z uwarunkowań lokalnych: – brak podaży odpowiednich usług.
	Nowa funkcja obiektu zabytkowego spowodowała wzrost założonych działalności gospodarczych (efekt mnożnikowy)	Badana funkcja obiektu zabytkowego spowodowała wzrost założonych działalności gospodarczych. (efekt mnożnikowy) tylko w przypadku 18,75 % (3) badanych obiektów. Były to działalności związane z florystyką (w przypadku obiektów nastawionych na organizację wesel i innych uroczystości) oraz w jednym przypadku zadeklarowano powstanie obiektów agroturystycznych pod wpływem nadania nowej funkcji badanemu obiektowi.	Stwierzony czynnik hamujący egzogeniczny formalno-prawny: zbyt wysokie koszty prowadzenia działalności gospodarczej w stosunku do skali potrzeb obiektu, uzyskanie pozwoleń i certyfikatów (np. w przypadku produkcji żywności)
Rynek nieruchomości	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie zainteresowania nieruchomościami w danej miejscowości.	Badana funkcja obiektu zabytkowego wpłynęła na zwiększenie zainteresowania nieruchomościami w danej miejscowości tylko w przypadku 3 obiektów tj. 18,75 (3). Były to miejscowości większe (Obrzycko Zamek – przysiółek w bliskim sąsiedztwie miasta Obrzycko) oraz takie, które pełnią rolę ośrodka turystycznego w przypadku Antonina z Parkiem Krajobrazowym Dolina Baryczy (ponadto przy badanym obiekcie zaczyna się teren rezerwatu przyrodniczego) i Biedruska (bliskość obszaru Natura 2000 oraz obszaru chronionego Biedrusko).	Stwierzony czynnik hamujący endogeniczny wynikający z uwarunkowań lokalnych: tereny wiejskie niemające cech turystycznych, odległe od większych miast, typowo rolnicze
Inwestycje publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie inwestycji publicznych w danej miejscowości.	Zwiększenie inwestycji publicznych pod wpływem nadania badanej funkcji obiektowi zabytkowemu zadeklarowało również tylko 18,75 % gmin. Miało to miejsce w przypadku obiektów w miejscach turystycznych ze szczególnym znaczeniem historycznym obiektu z bogatą ofertą działań kulturalnych (Antonin), współpraca gminy z obiektem w ramach działań promocyjnych (Dębogóra). W przeważającej jednak części badana funkcja nie wpłynęła na konieczność zwiększenia inwestycji publicznych. Brak szerszego oddziaływania obiektów na takie sfery jak turystyka nie dostarcza impulsu do tego rodzaju działań w morzu potrzeb inwestycyjnych gmin.	Stwierzony czynnik hamujący endogeniczny wynikający z uwarunkowań lokalnych - brak oddziaływanie obiektów na turystykę w szerszym znaczeniu.
Finanse publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego generuje przychody dla gminy	Badana funkcja badanych obiektów zabytkowych generuje przychody dla gmin w przypadku 75 %. Są to przede wszystkim podatki gruntowe, podatki dochodowe, leśny. W przypadku 25 % badanych obiektów gminy nie generują przychodów w tytułu funkcjonowania ich w obecnej funkcji. Wynika to z powodu różnego rodzaju zwolnień z podatków czy opłat.	Stwierzony czynnik hamujący egzogeniczny formalno-prawny - . wszelkiego rodzaju zwolnienia na mocy aktów prawnych.
	Adaptacja obiektu zabytkowego do obecnej funkcji została zrealizowana bez współudziału finansów publicznych.	W przeważającej części (75 %) adaptacja obiektów zabytkowych do obecnych funkcji została zrealizowana bez udziału finansów publicznych, pomimo, iż większość z właścicieli deklarowała, iż stara się o różnego rodzaju dofinansowania. Wyjątek stanowią trzy obiekty. Jeden, który otrzymał dofinansowanie z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa na otwarcie gospodarstwa agroturystycznego w skład, którego, wchodzi obiekt zabytkowy, jeden, który otrzymał dofinansowanie z Urzędu na remont elewacji i jeden, nie należący do prywatnego inwestora, który otrzymał dofinansowanie z funduszy europejskich.	Nie stwierdzono czynników hamujących
	Obiekt zabytkowy w obecnej funkcji nie otrzymuje stałego lub doraźnego wsparcia finansowego z budżetu gminy np. na prace renowacyjne.	Większość badanych obiektów (93,75%) nie otrzymuje wsparcia stałego lub doraźnego na prace związane z utrzymaniem zabytku z funduszy publicznych. Nie stanowi to zatem obciążenia dla budżetów lokalnych. Tylko w jednym przypadku zadeklarowano, iż obiekt otrzymuje dotacje doraźne na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane do zabytku.	Nie stwierdzono czynników hamujących

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

W filarze **społeczno-gospodarczym** stwierdzone czynniki hamujące miały charakter **egzogeniczny** natury **formalno-prawnej (Hipoteza 2A)** oraz **endogeniczny** wynikający z **uwarunkowań lokalnych (Hipoteza 3A)**. Do czynników egzogenicznych w badanych przypadkach należy zaliczyć czynniki formalno-prawne, czyli przepisy, które uniemożliwiają wykorzystywanie przez właścicieli lokalnej produkcji żywności, generowanie przychodów przez jednostki samorządu terytorialnego (zwolnienia z opłat, podatków), brak podaży usług lokalnych. Do czynników endogenicznych (wynikającego z uwarunkowań lokalnych) zaliczyć należy w badanych przypadkach zlokalizowanie obiektów na terenach wiejskich rolniczych, które nie zachęcają inwestorów do inwestowania na danym terenie bądź potencjalnych przyszłych mieszkańców do osiedlenia się w danych miejscowościach. Pozwala to wysunąć wnioski, że wykorzystanie nieruchomości dziedzictwa kulturowego do badanej funkcji-hotelarstwa na terenach wiejskich nie zawsze przyczyna się do zrównoważonego rozwoju w aspektach: rynku nieruchomości oraz atrakcyjności wizualnej i przewagi konkurencyjnej regionu, w przeciwieństwie do takiego wpływu w większych ośrodkach miejskich, gdzie rewitalizacja ulic czy całych dzielnic skutkują napływem nowych inwestorów i mieszkańców, a także wzrostem wartości mieszkań i lokali użytkowych w tych miejscach. Wnioski wynikające z badań czynników hamujących rozwój zrównoważony w filarze środowiskowo-gospodarczym przedstawiono w Tabeli 4.104.

Tabela 4.104. Zestawienie czynników hamujących wpływ adaptacji obiektów zabytkowych do funkcji hotelowej na zrównoważony rozwój lokalny: filar środowiskowo- gospodarczy

Filar środowiskowo-gospodarczy (działania minimalizujące negatywny wpływ środowisko naturalne)			
Aspekty	Założenia	Wnioski	Czynniki hamujące
Energia elektryczna	W obiekcie stosuje się systemy kontrolowania i ograniczana konsumpcji energii elektrycznej.	Systemy kontrolowania i ograniczania konsumpcji energii elektrycznej stosuje się w przypadku 87,50 % (14) badanych obiektów. Należą do nich przede wszystkim żarówki energooszczędne, oświetlenie ledowe, oświetlenie z czujnikami ruchu. Powodem stosowania w/w rozwiązań jest wysokie koszty energii elektrycznej co przekłada się na wysokie koszty funkcjonowania obiektów.	Brak czynników hamujących
Odpady stałe	W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu.	Segregację odpadów na miejscu stosuje się w przypadku 75% (12) badanych obiektów. We wszystkich tych przypadkach jest to wymóg wynikający z przepisów administracyjnych. W jednym przypadku zrezygnowano z segregacji odpadów na miejscu w uzgodnieniu z Urzędem Gminy, ponieważ okoliczna ludność wykorzystywała pojemniki obiektu na niekontrolowane wyrzucanie śmieci. W trzech przypadkach gmina nie dostarcza odpowiednich pojemników.	Stwierdzony endogeniczny czynnik: formalno-prawny - brak odpowiednich rozporządzeń lokalnych
	Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi	Odpady stałe powstałe na terenie badanych obiektów podlegają recyklingowi w 81,25 % (13) badanej próby.	Brak stwierdzonych czynników hamujących (W 18,75% badanej próby brak było wiedzy ze strony przedstawiciela gminy czy odpady

Filar środowiskowo-gospodarczy (działania minimalizujące negatywny wpływ środowisko naturalne)			
Aspekty	Założenia	Wnioski	Czynniki hamujące
			stałe podlegają procesowi recyklingu).
Odpady BIO	W obiekcie stosuje się segregację odpadów BIO na miejscu ?	Segregację odpadów BIO stosuje się w 68,75 % badanych obiektów. Są to głównie obiekty, które ze względu na wymagania SANEPIDU (żywnie zbiorowe) są zobowiązane do tego stosownymi przepisami.	Stwierdzony endogeniczny czynnik hamujący: formalno-prawny - brak odpowiednich rozporządzeń lokalnych.
Woda i ścieki	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe	Rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe stosowane są tylko w 56,25% (9) badanych obiektów (perlatory w kranach, wodo-oszczędne spluczki). Za główną przyczynę podawano koszty zużycia. Część obiektów posiada własne ujęcie wody.	Stwierdzony endogeniczny czynnik hamujący wynikający z uwarunkowań wewnętrznych obiektu: brak świadomości ekologicznej w tym zakresie u właścicieli obiektów
	W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które basen posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli.	Tylko w 18,75 % (3) zadeklarowano ograniczenie środków chemicznych stosowanych w obiekcie. Żaden z badanych obiektów nie posiada basenu, ale nie ogranicza się stosowania środków czyszczących, dezynfekujących itp. Za główną przyczynę podawano przepisy SANEPIDU i konieczność stosowania certyfikowanych środków, zwłaszcza w przypadku działalności związanej z żywnie zbiorowym.	Stwierdzony endogeniczny czynnik hamujący: formalno-prawny - przepisy SANEPIDU dotyczące stosowanych środków czyszczących i dezynfekujących zwłaszcza w przypadku działalności związanej z żywnie zbiorowym
	Czy w obiekcie stosuje się odpowiednie bezpieczne przechowywanie i utylizowanie w/w substancji w przypadku niewykorzystania?	Odpowiednie przechowywanie i utylizowanie niewykorzystanych w/w substancji i opakowań po nich zadeklarowało 56,25 % (9) badanych obiektów.	Stwierdzony endogeniczny czynnik hamujący wynikający z uwarunkowań wewnętrznych obiektu: brak świadomości ekologicznej w tym zakresie u właścicieli obiektów
	W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające ładunek i zrzuty ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków).	Tylko w 31,25 % badanych obiektów (5) stosuje rozwiązania ograniczające ładunek i zrzuty ścieków. W tym: w przypadku 3 obiektów stosuje się przydomowe oczyszczalnie ścieków. W jednym z nich dodatkowo stosuje się separator tłuszczów. W innych dwóch tylko separator tłuszczów (ograniczenie zrzutu). Połowa badanych obiektów (8) przyłączona jest do kanalizacji zbiorczej. Nie zmienia to faktu, że nie stosują one rozwiązań ograniczających „u źródła”. 18,75 % badanych obiektów stosuje zbiorniki bezodpływowe bez żadnych rozwiązań ograniczających „u źródła” chociaż nieczystości zabierane są przed certyfikowane firmy asenizacyjne.	Stwierdzony egzogeniczny czynnik hamujący natury formalno-prawnej wysokie koszty instalacji rozwiązań ekologicznych „u źródła”
Ochrona powietrza	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu eliminację emisji gazów i pyłów np. CO ₂ , tlenki siarki i azotu	Tylko w połowie (50 %) badanych obiektów stosuje się rozwiązania ograniczające emisję CO ₂ , tlenków siarki i azotu. Źródłem emisji tych gazów w przypadku tych obiektów jest paliwo stosowane do ogrzewania. Połowa badanych obiektów stosuje paliwa kopalne (węgiel – 4 obiekty (25%) i olej opałowy- 4 obiekty (25%)). 24 % badanych obiektów stosuje gaz (25%), 1 (6,25%) obiekt stosuje drewno z własnych zasobów leśnych, 1 obiekt (6,25%) stosuje biomasę (odgazowywanie), 2 obiekty (12,5 %) stosuje ekogroszek.	Stwierdzony egzogeniczny czynnik hamujący formalno-prawny: wysokie ceny paliw oraz wysokie koszty zmian instalacji na bardziej ekologiczne
	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.	W 56,25 % badanych obiektów (9) nie stosuje klimatyzacji. W tym: w 8 z nich (50%) zadeklarowano, iż nie ma takiej potrzeby, bowiem obiekty te zapewniają chłodne temperatury latem, 1 obiekt (6,25%) nie zyskał na to zgody konserwatora zabytków. 37,50 % badanych obiektów (6) stosuje klimatyzację, ale urządzenia są regularnie konserwowane przez certyfikowane jednostki. 6,25% obiektów (1) stosuje klimatyzację, która nie jest cyklicznie konserwowana.	Brak stwierdzonych czynników hamujących. Wymogi konserwatorskie oraz cechy obiektów dawnej architektury niwelują czynnik hamujący.

Filar środowiskowo-gospodarczy (działania minimalizujące negatywny wpływ środowisko naturalne)			
Aspekty	Założenia	Wnioski	Czynniki hamujące
Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.	81,25 % (13) badanych obiektów stosuje rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych. Stosowanie rozwiązania to głównie: zaprzestanie stosowania świetlówek. 18,75 % (3) badane obiekty nie stosują żadnych rozwiązań ograniczających wytwarzanie takich odpadów.	Stwierdzony czynnik hamujący endogeniczny wynikający z uwarunkowań wewnętrznych obiektów: brak świadomości ekologicznej właścicieli w tym zakresie
	Zapewniany jest odbiór (unieszkodliwienie) odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetlówki czy lodówki) z obiektu historycznego w obecnej formie.	W 100 % badanych obiektów zapewniany jest odbiór (unieszkodliwienie) odpadów niebezpiecznych, przy czym właściciele, zarządcy obiektów dostarczają je do punktów odbioru we własnym zakresie.	Brak stwierdzonych czynników hamujących.
Zużycie surowców	Przy przeprowadzaniu adaptacji i działań restauratorskich obiektu zastosowano metodę odtworzeniową (wykorzystano istniejące materiały drewniane)	W 87,50% (14) badanych obiektów przy przeprowadzaniu adaptacji i działań restauratorskich zastosowano metodę odtworzeniową i wykorzystano istniejące elementy drewniane (gdzie było to możliwe). W przypadku 12,40 % (2) obiektów było to niemożliwe ze względu na braki takich elementów. Właściciele/zarządcy badanych obiektów jednoznacznie wskazywali na konieczność stosowania metody odtworzeniowej z powodu wskazań konserwatorskich.	Stwierdzony endogeniczny czynnik hamujący wynikający z uwarunkowań wewnętrznych obiektu: daleko posunięte zniszczenia w budynkach zabytkowych (endogeniczny)
Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.	W przypadku 43,75 % (7) obiektów nie stosuje się żadnych ograniczeń. Najczęstszym motywem podawanym przez właścicieli/zarządców obiektów był: „nie widzimy takiej potrzeby”. Tylko w jednym przypadku prowadzono konsultacje z mieszkańcami miejscowości dot. uciążliwości działania obiektu. W 56,25% (9) stosuje się zasady ograniczające emisję hałasu i drgań. W tym: w przypadku 5 obiektów są to ograniczenia związane z pobliskim chowem zwierząt (konie, bydło, trzoda chlewna) i bliskością lasu. W przypadku 4 obiektów są to ograniczenia związane z organizowaniem hucznych imprez (pora roku (adwent, post) lub pora dnia (do godziny 22.00)).	Stwierdzony endogeniczny czynnik hamujący wynikający z uwarunkowań wewnętrznych obiektu: brak świadomości właścicieli w tym zakresie
	W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci (np. zwiększonej ilości śmieci lub spalin).	Rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego stosuje tylko 25% (4) badanych obiektów. Głównie są to dodatkowe kosze na śmieci w przypadku organizacji większych imprez lub organizowanie dodatkowych parkingów (nie przy obiekcie). 75 % (12) badanych obiektów nie stosuje tego rodzaju rozwiązań. Motywem podawanym przez respondentów było „nie widzimy takiej potrzeby”.	Stwierdzony endogeniczny czynnik hamujący wynikający z uwarunkowań wewnętrznych obiektu: brak świadomości właścicieli w tym zakresie
Termoizolacja	W obiekcie zastosowano rozwiązania termo-modernizacyjne (np. wymiana okien, docieplenie ścian, inne)	W 75% (12) badanych obiektów zastosowano pewne rozwiązania termo - modernizacyjne, ale w ograniczonym zakresie (pozwolenia konserwatorskie). Dotyczyły one głównie: termoizolacji istniejących okien drewnianych, termoizolacji dachu. W jednym przypadku przeniesiono kaloryfery w miejsca inne niż pod oknami. W 25 % obiektów (4) nie uzyskano pozwolenia konserwatora na takie działania bądź nie było takiej potrzeby.	Stwierdzony egzogeniczny czynnik hamujący formalno-prawny: wytyczne konserwatorskie

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

W filarze **środowiskowo-gospodarczym** wykazano czynniki hamujące pochodzenia **egzogenicznego** głównie **formalno-prawne (Hipoteza 2B)** takie jak: przepisy SANEPIDu i wytycznych konserwatorskich, ale również wysokie ceny energii, paliw oraz wysokie koszty instalacji rozwiązań proekologicznych „u źródła”. **Endogeniczne** czynniki hamujące

wynikające z **uwarunkowań wewnętrznych obiektów (Hipoteza 3C)** w postaci „braku świadomości ekologicznej” w danych aspektach stwierdzono w pięciu aspektach. Stwierdzono również, że w badanej grupie istnieją **endogeniczne** czynniki hamujące **uwarunkowane lokalnie (Hipoteza 3B)**, leżące po stronie gmin, dotyczące braku formalno-prawnych rozwiązań lokalnych dotyczących segregacji odpadów stałych i BIO w miejscu ich powstawania. Innym potwierdzonym czynnikiem hamującym endogenicznym wynikającym z uwarunkowań wewnętrznych obiektów są również daleko posunięte zniszczenia w substancji zabytkowej obiektów, które w trakcie adaptacji do badanej współczesnej funkcji użytkowej wymagały zużycia nowo pozyskanych surowców w postaci drewna, ale również braki w oryginalnych elementach zasobu spowodowały utratę znacznej części ich pierwotnego charakteru. Należy zauważyć, że w przypadku tego filaru niektóre stwierdzone czynniki hamujące (zarówno endogeniczne jak i egzogeniczne), w innych aspektach mogą czynnikiem wzmacniającymi. Są to na przykład: formalnoprawne czynniki egzogeniczne (przepisy SANEPIDu w przypadku segregacji odpadów BIO, wytyczne konserwatorskie w zakresie zakazu używania klimatyzacji w badanych obiektach czy nakazu stosowania istniejących elementów drewnianych w obiektach, przepisy nadrzędne dotyczące przekazywania odpadów niebezpiecznych do punktu odbioru oraz wysokie ceny energii oraz wody). Należy zauważyć, że niektóre czynniki należy traktować jako wzmacniające, wynikające zarówno z uwarunkowań wewnętrznych obiektów jak i uwarunkowań lokalnych, które wystąpiły w przypadku badanych obiektów. Są to: cechy architektury zabytkowej (brak konieczności stosowania klimatyzacji ze względu na cechy architektury dawnej), przepisy i ograniczenia lokalne (ustanowione strefy ciszy).

Szczegóły analizy czynników hamujących w przypadku filaru środowiskowo-społecznego przedstawiono w Tabeli 4.105.

Tabela 4.105. Zestawienie czynników hamujących wpływ adaptacji obiektów zabytkowych do funkcji hotelowej na zrównoważony rozwój lokalny: filar środowiskowo-społeczny

Filar środowiskowo-społeczny (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)			
Aspekty	Założenia	Wnioski	Czynniki hamujące
Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Prowadzone są konsultacje z mieszkańcami dotyczące funkcjonowania obiektu w obecnej formie w zakresie ewentualnej uciążliwości, ładunku przestrzennego i ochrony środowiska naturalnego.	Tylko w 6,25 % (1) z badanych obiektów prowadzone są konsultacje w zakresie ewentualnej uciążliwości, ładunku przestrzennego i ochrony środowiska naturalnego. Pozostałe 15 badanych jednostek administracji samorządowej (93,75 %) na terenie których zlokalizowane są badane obiekty nie prowadzi takich konsultacji.	Stwierdzony endogeniczny czynnik hamujący wynikający z uwarunkowań lokalnych: Brak świadomości i/lub odpowiednich wytycznych ze strony jednostek samorządu terytorialnego
Odpady stałe	W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu (plastik, szkło, papier)	Segregację odpadów na miejscu stosuje się w 75% (12) badanych obiektów. We wszystkich tych przypadkach jest to wymóg wynikający z przepisów administracyjnych. W jednym przypadku zrezygnowano z segregacji odpadów na miejscu w uzgodnieniu z Urzędem Gminy, ponieważ	Stwierdzony czynnik endogeniczny formalno-prawny - brak odpowiednich rozporządzeń lokalnych

Filar środowiskowo-społeczny (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)			
Aspekty	Założenia	Wnioski	Czynniki hamujące
		okoliczna ludność wykorzystywała pojemniki obiektu na niekontrolowane wyrzucanie śmieci. W trzech przypadkach gmina nie dostarcza odpowiednich pojemników.	
	Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi	Odpady stałe powstałe na terenie badanych obiektów podlegają recyklingowi w 81,25 % (13) badanej próby.	Brak stwierdzonych czynników hamujących (W 18,75% badanej próby brak było wiedzy ze strony przedstawiciela gminy czy odpady stałe podlegają procesowi recyklingu).
Woda i ścieki	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe	Rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe stosowane są tylko w 56,25% (9) badanych obiektów (perlatory w kranach, wodo-oszczędne spłuczki). Za główną przyczynę podawano koszty zużycia. Część obiektów posiada własne ujęcie wody.	Stwierdzony czynnik endogeniczny hamujący wynikający z uwarunkowań wewnętrznych obiektu: brak świadomości ekologicznej w tym zakresie u właścicieli obiektów
	W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które basen posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli.	Tylko w 18,75 % (3) zadeklarowano ograniczenie środków chemicznych stosowanych w obiekcie. Żaden z badanych obiektów nie posiada basenu, ale nie ogranicza się stosowania środków czyszczących, dezynfekujących itp. Za główną przyczynę podawano przepisy SANEPIDu i konieczność stosowania certyfikowanych środków, zwłaszcza w przypadku działalności związanej z żywieniem zbiorowym.	Stwierdzony czynnik hamujący: egzogeniczny formalno-prawny: przepisy SANEPIDu dotyczące stosowanych środków czyszczących i dezynfekujących zwłaszcza w przypadku działalności związanej z żywieniem zbiorowym
	W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające ładunek i zrzuty ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków).	Tylko w 31,25 % badanych obiektów (5) stosuje rozwiązania ograniczające ładunek i zrzuty ścieków. W tym: w przypadku 3 obiektów stosuje się przydomowe oczyszczalnie ścieków. W jednym z nich dodatkowo stosuje się separator tłuszczów. W innych dwóch tylko separator tłuszczów (ograniczenie zrzutu). Połowa badanych obiektów (8) przyłączona jest do kanalizacji zbiorczej. Nie zmienia to faktu, że nie stosują one rozwiązań ograniczających „u źródła”. 18,75 % badanych obiektów stosuje zbiorniki bezodpływowe bez żadnych rozwiązań ograniczających „u źródła” chociaż nieczystości zabierane są przed certyfikowane firmy asenizacyjne.	Stwierdzony czynnik hamujący egzogeniczny formalno-prawny: koszty instalacji rozwiązań „u źródła”
Emisja gazów	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu emisja gazów i pyłów np. CO ₂ , tlenków siarki i azotu	Tylko w połowie (50 %) badanych obiektów stosuje się rozwiązania ograniczające emisję CO ₂ , tlenków siarki i azotu. Źródłem emisji tych gazów w przypadku tych obiektów jest paliwo stosowane do ogrzewania. Połowa badanych obiektów stosuje paliwa kopalne (węgiel – 4 obiekty (25%) i olej opałowy- 4 obiekty (25%)). 24 % badanych obiektów stosuje gaz (25%), 1 (6,25%) obiekt stosuje drewno z własnych zasobów leśnych, 1 obiekt (6,25%) stosuje biomasę (odgazowywanie), 2 obiekty (12,5 %) stosuje ekogroszek.	Stwierdzony czynnik hamujący egzogeniczny formalno-prawny: ceny paliw, koszty zmian instalacji na bardziej ekologiczne
	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.	W 56,25 % badanych obiektów (9) nie stosuje klimatyzacji. W tym: w 8 z nich (50%) zadeklarowano, iż nie ma takiej potrzeby, bowiem obiekty te zapewniają chłodne temperatury latem, 1 obiekt (6,25%) nie zyskał na to zgody konserwatora zabytków. 37,50 % badanych obiektów (6) stosuje klimatyzację, ale urządzenia są regularnie konserwowane przez certyfikowane jednostki. 6,25% obiektów (1) stosuje klimatyzację, która nie jest cyklicznie konserwowana.	Brak czynników hamujących.
Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.	81,25 % (13) badanych obiektów stosuje rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych. Stosowanie rozwiązania to głównie: zaprzestanie stosowania świetlówek. 18,75 % (3) badane obiekty nie stosują żadnych rozwiązań ograniczających wytwarzanie takich odpadów.	Stwierdzony czynnik hamujący endogeniczny wynikający z uwarunkowań wewnętrznych obiektu: brak świadomości ekologicznej właścicieli w tym zakresie

Filar środowiskowo-społeczny (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)			
Aspekty	Założenia	Wnioski	Czynniki hamujące
	Zapewniany jest odbiór odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetlówki czy lodówki) z obiektu historycznego w obecnej formie.	W 100 % badanych obiektów zapewniany jest odbiór (unieszkodliwianie) odpadów niebezpiecznych, przy czym właściciele, zarządcy obiektów dostarczają je do punktów odbioru we własnym zakresie.	Brak czynników hamujących.
Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i dźwięków.	W 56,25% (9) stosuje się zasady ograniczające emisję hałasu i dźwięków. W tym: w przypadku 5 obiektów są to ograniczenia związane z pobliskim chowem zwierząt (konie, bydło, trzoda chlewna) i bliskością lasu. W przypadku 4 obiektów są to ograniczenia związane z organizowaniem hucznych imprez (pora roku (adwent, post) lub pora dnia (do godziny 22.00)). W przypadku 43,75 % (7) obiektów nie stosuje się żadnych ograniczeń. Najczęstszym motywem podawanym przez właścicieli/zarządców obiektów był: „nie widzimy takiej potrzeby”.	Stwierdzony czynnik hamujący endogeniczny wynikający z uwarunkowań wewnętrznych obiektu: brak świadomości właścicieli w tym zakresie
	W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin	Rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego stosuje tylko 25% (4) badanych obiektów. Głównie są to dodatkowe kosze na śmieci w przypadku organizacji większych imprez lub organizowanie dodatkowych parkingów (nie przy obiekcie). 75 % (12) badanych obiektów nie stosuje tego rodzaju rozwiązań. Motywem podawanym przez respondentów było „nie widzimy takiej potrzeby”.	Stwierdzony czynnik hamujący endogeniczny wynikający z uwarunkowań wewnętrznych obiektów brak świadomości właścicieli w tym zakresie

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

W filarze **środowiskowo-społeczny** badania pozwoliły wyodrębnić podobne czynniki hamujące, bowiem część badanych aspektów w tym obszarze jest taka sama jak w filarze środowiskowo-gospodarczym z tą różnicą, że w filarze tym badany był dodatkowy aspekt dotyczący konsultacji społecznych dotyczących uciążliwości, ładunku przestrzennego i ochrony środowiska naturalnego. Analiza wykazała, że w badanej grupie istnieją **egzogoniczne** czynniki hamujące natury **formalno-prawnej (Hipoteza 2C)** oraz **endogeniczne** czynniki hamujące **uwarunkowane lokalnie (Hipoteza 3D)**, dotyczące braku formalno-prawnych rozwiązań lokalnych odnoszących się do aspektów segregacji odpadów stałych i BIO w miejscu ich powstawania. Ponadto, w przypadku aspektu dotyczącego konsultacji społecznych w sprawie ewentualnej uciążliwości, ładunku przestrzennego i ochrony środowiska naturalnego stwierdzono endogeniczny czynnik hamujący uwarunkowany lokalnie polegający na braku świadomości oraz odpowiednich wytycznych ze strony samorządów terytorialnych, aby takie konsultacje przeprowadzać. Czynniki **endogeniczne** w postaci **uwarunkowań wewnętrznych obiektu (Hipoteza 3E)** dotyczyły braku świadomości ekologicznej właścicieli.

W filarze **społeczno-kulturowym** autorka przeprowadziła bardziej złożoną analizę danych uzyskanych w drodze wywiadów zarówno z właścicielami/zarządcami obiektów, jak i z przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego. Informacjami bazowymi jednak były w tym przypadku wyniki badań ankietowych wśród społeczności lokalnej informujących o wpływie badanych funkcji obiektów zabytkowych na filar społeczno-kulturowy (poziomy

wpływu w filarze społeczno-kulturowym). Autorka założyła, że czynnikami hamującymi w tym filarze są: brak dodatkowych funkcji kreujących przychód kulturowy ($V^c\alpha_1$) oraz brak zaangażowania władz lokalnych w kreowaniu funkcji kulturowej obiektów (czynniki endogeniczne).

Aby zbadać, czy brak założonych czynników wpływa na poziom aprecjacji kulturowej wśród społeczności lokalnej, a tym samym na poziom rozwoju w filarze społeczno-kulturowym, dokonano kategoryzacji czynników mających wpływ na zwiększenie wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną. Zastosowano następującą kategoryzację:

- dodatkowe nieodpłatne funkcje kulturowe (zaliczono do nich dwa czynniki: dodatkowe funkcje / działania kulturowe nie związane z generowaniem zysku (ze strony właściciela) oraz organizowanie przez urzędy gmin wydarzeń kulturalnych dla społeczności lokalnej (ze strony administracji samorządowej),
- popularyzowanie wiedzy o obiekcie zabytkowym (do tej kategorii zaliczono czynniki: prowadzenie dokumentacji historycznej dotyczącej obiektu (ze strony właściciela) oraz popularyzowanie wiedzy o obiekcie przez urzędy gmin (ze strony administracji samorządowej).

Przebadano również po jednym z czynników leżących po stronie jednostek samorządu terytorialnego oraz właścicieli/zarządców badanych obiektów. W przypadku jednostek samorządu terytorialnego badany czynnik wpływu dotyczył „wykorzystywania przez urzędy gmin wizerunku obiektu w działaniach promocyjnych gminy”, a w przypadku właścicieli/zarządców badanych obiektów zbadano czynnik w zakresie „pozafinansowych motywów adaptacji obiektu przez właścicieli”. Wszystkie te czynniki zaliczono do czynników endogenicznych. Jako pierwszy z potencjalnych czynników wpływu w filarze społeczno-kulturowym przebadano kategorię „dodatkowych nieodpłatnych funkcji kulturowych obiektów”, na które składały się dwa działania: dodatkowe funkcje/ działania kulturowe nie związane z generowaniem zysku (ze strony właściciela) oraz organizowanie przez urzędy gmin wydarzeń kulturalnych dla społeczności lokalnej (ze strony administracji samorządowej). W Tabeli 4.106. przedstawiono rozkład obiektów, w których badane działania były lub nie były podejmowane z uwzględnieniem ich wcześniej stwierdzonego wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną.

Tabela 4.106. Rozkład ilościowy obiektów, w których badane działania (dodatkowe funkcje kulturowe) były lub nie były podejmowane z uwzględnieniem ich wcześniej stwierdzonego wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną

Kategoria czynników Stwierdzone występowanie + (tak), - (nie)		Stwierdzony poziom wpływu społeczno- kulturowego	Ilość obiektów, w których stwierdzono występowanie badanych czynników wpływu	Wnioski
Dodatkowe nieodpłatne funkcje kulturowe, czyli: Dodatkowe funkcje / działania kulturowe nie związane z generowaniem zysku (ze strony właściciela) oraz Organizowanie przez Urząd Gminy wydarzeń kulturalnych dla społeczności lokalnej (ze strony administracji samorządowej)				
Występowanie dwóch czynników wpływu				
+	+	znaczny	6	50 % badanych obiektów, w których występowały 2 badane czynniki wpływu wykazywały znaczny (w przeważającej części) lub umiarkowany poziom wpływu społeczno-kulturowego. Poziom słaby nie występował.
+	+	umiarkowany	2	
+	+	słaby	0	
Występowanie jednego czynnika wpływu				
+	-	znaczny	0	31 % badanych obiektów, w których występował 1 z badanych czynników wykazywał umiarkowany bądź słaby poziom wpływu społeczno-kulturowego. Poziom znaczny już nie występował.
+	-	umiarkowany	3	
+	-	słaby	2	
Brak czynników				
-	-	znaczny	0	19% badanych obiektów, w których nie występował żaden z badanych czynników wykazywał słaby poziom wpływu społeczno-kulturowego. Nie występowały już poziomy umiarkowany ani tym bardziej znaczny.
-	-	umiarkowany	0	
-	-	słaby	3	

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Jak wynika z Tabeli 4.106. czynniki w badanej kategorii mają wpływ na kreowanie wpływu społeczno-kulturowego społeczności lokalnej. Obiekty, w których stwierdzono występowanie obu czynników wykazują silniejszy wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną. Aż 50 % (badanych obiektów, w przypadku których występowały 2 badane czynniki wpływu wykazywały znaczny (w przeważającej części) lub umiarkowany poziom wpływu społeczno-kulturowego. Poziom słaby tu nie występował. 31 % badanych obiektów, w przypadku których występował jeden z badanych czynników wykazywał umiarkowany bądź słaby poziom wpływu społeczno-kulturowego. Poziom znaczny już tu nie występował. 19% badanych obiektów, w przypadku których nie występował żaden z badanych czynników wykazywał słaby poziom wpływu społeczno-kulturowego. Nie występowały już poziomy umiarkowany ani tym bardziej znaczny.

Kolejną kategorią czynników wpływu podlegającą badaniu w tym filarze była kategoria popularyzowania wiedzy o obiekcie zabytkowym. Kategoria ta składała się z dwóch badanych działań: prowadzenia dokumentacji historycznej dot. obiektu (ze strony właściciela) oraz popularyzowania wiedzy o obiekcie przez urząd gminy (ze strony administracji samorządowej). W Tabeli 4.107. przedstawiono rozkład obiektów, w których badane działania były lub nie były podejmowane z uwzględnieniem ich wcześniej stwierdzonego wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną.

Tabela 4.107. Rozkład ilościowy obiektów, w których badane działania (popularyzowanie wiedzy o obiekcie) były lub nie były podejmowane z uwzględnieniem ich wcześniej stwierdzonego wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną

Kategoria czynników Stwierdzone występowanie + (tak), - (nie)		Stwierdzony poziom wpływ społeczno- kulturowego	Ilość obiektów, w których stwierdzono występowanie badanych czynników wpływu	Wnioski
Popularyzowanie wiedzy o obiekcie zabytkowym, czyli: Prowadzenie dokumentacji historycznej dot. obiektu (ze strony właściciela) oraz Popularyzowanie wiedzy o obiekcie przez Urząd Gminy (ze strony administracji samorządowej).				
Występowanie dwóch czynników wpływu				
+	+	znacznym	4	W 50% badanych obiektów wykazano występowanie obu badanych czynników wpływu w tej kategorii. Połowa z tego wykazywała znaczny wpływ społeczno-kulturowy, 38 % z tego wykazywała wpływ umiarkowany a tylko 12 % (1 obiekt) wykazywał wpływ słaby. Był to obiekt, który od pewnego czasu jest wyłączony z użycia.
+	+	umiarkowany	3	
+	+	słaby	1	
Występowanie jednego czynnika wpływu				
+	-	znacznym	2	W 50 % badanych obiektów nie występował jeden z badanych czynników i brakującym czynnikiem był zawsze czynnik związany z popularyzowaniem wiedzy o obiekcie przez UG. Właściciele obiektów prowadzą dokumentację historyczną obiektu, ponieważ jest to wymóg konserwatora zabytków. Ale właściciele często podkreślali też znaczenie marketingowe tych działań. Wpływ społeczno-kulturowy tych obiektów był w połowie znaczny i umiarkowany oraz słaby.
+	-	umiarkowany	2	
+	-	słaby	4	
Brak czynników				
-	-	znacznym	0	Brak obiektów, w których nie występował żaden z badanej kategorii czynników.
-	-	umiarkowany	0	
-	-	słaby	0	

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Jak wynika z Tabeli 4.107. występowanie dwóch z badanej kategorii czynników (popularyzowania wiedzy o obiekcie zabytkowym przez właścicieli obiektów oraz przez jednostki samorządu terytorialnego) wzmacnia lokalny wpływ społeczno-kulturowy. Biorąc pod uwagę wpływ określony jako znaczny i umiarkowany w przypadku występowania dwóch badanych czynników wpływu (7 obiektów) oraz jednego czynnika (4 obiekty) wskazuje na przewagę we wpływie obu tych czynników. Analizując działalność obiektów, które kreują wpływ społeczno-kulturowy określony jako słaby, ale właściciele podejmują w nich badaną działalność (czyli popularyzowanie wiedzy o obiekcie), należy wziąć pod uwagę, że: jeden z nich działa już tylko przez część roku, dwa z nich skupiają się głównie na organizacji wesel i przyjęć (ponadto jeden z nich działa od stosunkowo niedawna i proces zbierania dokumentacji historycznej na jego temat rozpoczął się niedawno). Jeden z nich podejmuje działalność kulturową, ale odpłatnie i społeczność lokalna nie bierze w niej udziału.

Powyższe rozważania pozwalają wnioskować, że badana grupa czynników dotyczących „popularyzowania wiedzy o obiekcie” ma wpływ na kreowanie wpływu społeczno-kulturowego przez badane obiekty, ale istnieją również inne czynniki, które osłabiają ten wpływ (ograniczenia w czasie działalności, przeważająca funkcja obiektu w postaci organizacji wesel i przyjęć, braki w dokumentacji historycznej).

Kolejnym czynnikiem podlegającym badaniu był czynnik wykorzystywania przez urzędy gmin wizerunku obiektu w działaniach promocyjnych gminy. Czynnik ten został zbadany, ponieważ, zdaniem autorki, może mieć on wpływ na dwie kwestie: kreowanie wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną (w aspekcie edukacji i wiedzy/kreowania wizerunku i symboliki regionalnej) oraz przyływu turystów (innych niż użytkownicy bezpośredni badanych obiektów, którzy zakupują usługę w obiekcie). Ma to przełożenie na jeden z aspektów w filarze społeczno-ekonomicznym, ale również na popularyzowanie wiedzy o obiekcie poza społecznością lokalną, co z kolei może mieć wpływ na zwiększenie przyływu turystów. Analiza badanych obiektów w kontekście branego pod uwagę czynnika została przedstawiona w Tabeli 4.108.

Tabela 4.108. Rozkład ilościowy obiektów, w których podejmowane były działania promocyjne gmin uwzględnieniem ich wcześniej stwierdzonego wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną.

Kategoria czynników Stwierdzone występowanie + (tak), - (nie)	Stwierdzony poziom wpływu społeczno- kulturowego	Ilość obiektów, w przypadku których stwierdzono występowanie badanego czynnika wpływu	Wnioski
Wykorzystywanie przez Urząd Gminy wizerunku obiektu w działaniach promocyjnych gminy			
Występowanie czynnika:			
+	znaczny	5	W 81 % badanej próby (13 obiektów) UG wykorzystywał wizerunek badanego obiektu w swych działaniach promocyjnych. Z tego w 77 % (10 obiektów) stwierdzony wpływ społeczno-kulturowy jest znaczny lub umiarkowany a w 23 % (3 obiektach) wykazany wpływ społeczno-kulturowy jest słaby.
+	umiarkowany	5	
+	słaby	3	
Brak czynnika:			
-	znaczny	1	Jeden z badanych obiektów (6,26%) generuje znaczny wpływ społeczno-kulturowy pomimo braku wykorzystywania go w działaniach promocyjnych gminy. Jest to obiekt, w którym występuje silna współpraca publiczno-prywatna (+wysoka postawa patriotyczna właściciela). Współpraca z UG polega m. in. na organizacji Dnia Hymnu Narodowego czy odsłonięciu pomnika Powstania Wielkopolskiego. Występuje duży udział młodzieży szkolnej. Jednakże, UG nie zadeklarował przyływu turystów innych niż użytkownicy bezpośredni (goście). Dwa obiekty, których gminy nie wykorzystują w działaniach promocyjnych generują słaby wpływ społeczno-kulturowy. Jeden z nich generuje przyływu turystów innych niż goście hotelowi natomiast drugi nie generuje przyływu turystów.
-	umiarkowany	0	
-	słaby	2	

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Na podstawie wyników przedstawionych w Tabeli 4.108. dotyczących badania wpływu czynnika wykorzystywania przez urzędy gmin wizerunku badanych obiektów w działaniach promocyjnych gmin należy wnioskować, że wykorzystywanie wizerunku badanych obiektów w działaniach promocyjnych mają wpływ na poziom wpływu społeczno-kulturowego społeczności lokalnej. W przypadku 13 obiektów urzędy gminy wykorzystywały ich wizerunek do działań promocyjnych gminy, z czego 10 obiektów wykazywało znaczny wpływ społeczno-kulturowy na badaną próbę społeczności lokalnej. Wśród odpowiedzi w ankiecie wykorzystanej do badania wpływu społeczno-kulturowego społeczności lokalnej (na pytania dotyczące wiedzy, że dany obiekt jest zabytkiem czy, rzadziej, historii zabytku) często padała odpowiedź: „ze strony internetowej urzędu gminy”, „z ulotek informacyjnych wydawanych

przez gminę” itp. Dlatego też, czynnik ten należy uznać za ważny w kreowaniu wpływu społeczno-kulturowego badanych obiektów zabytkowych. Inną istotną kwestią w przypadku tego czynnika jest napływ turystów (innych niż goście korzystający z aktualnej funkcji zabytku). Aż 92% badanych urzędów gmin, które wykorzystują badane obiekty w swych działaniach promocyjnych deklarowało przypyły turystów innych niż goście hotelowi (choć w różnym natężeniu), pod wpływem nadania badanym obiektom nowej funkcji. Potwierdzają to właściciele/ zarządcy obiektów. Obiekty te są odwiedzane przez turystów przejeżdżających przez dane miejscowości i są oni zainteresowani tylko zwidzeniem obiektu, lecz nie zakupem usługi w nich. We wszystkich badanych przypadkach właściciele deklarowali taką możliwość.

Ostatnim czynnikiem podlegającym badaniu był czynnik pozaekonomicznych motywów adaptacji obiektu przez właścicieli. Czynnik ten został zbadany pod kątem nie samego wpływu społeczno-kulturowego, ale zależności w stosunku do podejmowanych przez właścicieli nieodpłatnych dodatkowych działań związanych z kulturą, które, jak wykazano powyżej, mają istotny wpływ na kreowanie społeczno-kulturowego filaru lokalnego rozwoju zrównoważonego. Autorka sprowadziła podane przez właścicieli powody adaptacji badanych obiektów zabytkowych do dwóch podstawowych kategorii: finansowych i pozafinansowych. Do finansowych zaliczono: „perspektywy zysku z tego rodzaju działalności”, „szukałem zajęcia/ pracy więc to była dobra opcja”, „możliwość uzyskania dofinansowania zewnętrznego”. Do pozafinansowych motywów zaliczono: „zamiłowanie do zabytków i chęć ich ratowania” oraz „inne – proszę wskazać jakie”. Odpowiedzi w tym zakresie dotyczyły m.in.: odzyskania lub wykup obiektu przez potomków dawnych właścicieli, względy patriotyczne, odziedziczenie po zmarłym, który zakupił obiekt wcześniej, względy jakości życia (cisza, spokój, błogość). W przypadku 81% (13) badanych obiektów podano motywy pozaekonomiczne. W trzech przypadkach podano, iż najpierw był motyw pozaekonomiczny, ale potem powstał pomysł lub potrzeba czerpania zysków finansowych z obiektu. W tych przypadkach jednak, powody zakwalifikowano do kategorii pozaekonomicznej, bowiem takie były powody pierwotne. Szczegółowe dane na temat badanego czynnika, zaprezentowano w Tabeli 4.109.

Tabela 4.109. Rozkład ilościowy obiektów, w których występowały i nie występowały pozaekonomiczne motywy adaptacji obiektu do badanej funkcji przez właścicieli, z uwzględnieniem ich wcześniej stwierdzonego wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną

Kategoria czynników Stwierdzone występowanie + (tak), - (nie)	Stwierdzony poziom wpływ społeczno- kulturowego	Ilość obiektów, w przypadku których stwierdzono występowanie badanego czynnika wpływu	Wnioski
Pozaeconomiczne motywy adaptacji obiektu przez właścicieli			
Występowanie czynnika:			
+	znaczny	6	W obiektach, których właściciele deklarowali pozafinansowe motywy adaptacji obiektu i wykazywały one znaczny wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną występowała obecność dwóch czynników wpływu z kategorii dodatkowych nieodpłatnych funkcji kulturowych (zarówno ze strony właściciela jak i jednostek samorządowych). W obiektach, których właściciele deklarowali pozafinansowe motywy adaptacji obiektu i wykazywały one umiarkowany wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną występowała obecność dwóch (1 obiekt) lub jednego (2 obiekty) z czynników wpływu z tej kategorii. W obiektach, które wykazywały słaby wpływ społeczno-kulturowy, ale właściciele deklarowali pozafinansowe motywy adaptacji obiektu w dwóch przypadkach brakowało dwóch czynników z kategorii dodatkowych nieodpłatnych funkcji kulturowych, a w dwóch przypadkach występował jeden z tych czynników (ale jeden z obiektów działał w ograniczonym zakresie czasowym a drugi skupiał się głównie na organizacji wesel i przyjęć. Ponadto dokumentacja historyczna obiektu jest wciąż w trakcie gromadzenia).
+	umiarkowany	3	
+	słaby	4	
Brak czynnika:			
-	znaczny	0	W obiektach, których właściciele deklarowali finansowe motywy adaptacji obiektu nie było przypadków, aby obiekt wykazywał znaczny wpływ społeczno-kulturowy. W obiektach, których właściciele deklarowali finansowe motywy adaptacji obiektu a obiekty wykazywały umiarkowany wpływ społeczno-kulturowy były dwa obiekty. W przypadku jednego z nich wykazano występowanie jednego z dwóch czynników dodatkowych nieodpłatnych funkcji kulturowych (z inicjatywy właściciela oraz UG) a w jednym z nich jednego z tych czynników (inicjatywa właściciela) W jednym przypadku, w którym właściciele deklarowali finansowe motywy adaptacji obiektu (dodatkowa powierzchnia wystawiennicza dla prowadzonej działalności gospodarczej) a obiekt wykazywał słaby wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną nie występował żaden z czynników z kategorii dodatkowych nieodpłatnych funkcji kulturowych.
-	umiarkowany	2	
-	słaby	1	

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Na podstawie przeprowadzonych rozważań można stwierdzić, iż w ponad połowie badanych obiektów (9), których właściciele deklarowali pozafinansowe motywy adaptacji obiektu, odnotowano znaczny lub umiarkowany wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną, przy czym, w przypadku obiektów ze znacznym wpływem społeczno-kulturowym występowała obecność dwóch czynników wpływu z kategorii dodatkowych nieodpłatnych funkcji kulturowych (zarówno ze strony właściciela jak i jednostek samorządowych). Wśród obiektów generujących wpływ umiarkowany, występowała obecność dwóch (1 obiekt) lub jednego (2 obiekty) z czynników wpływu z tej kategorii.

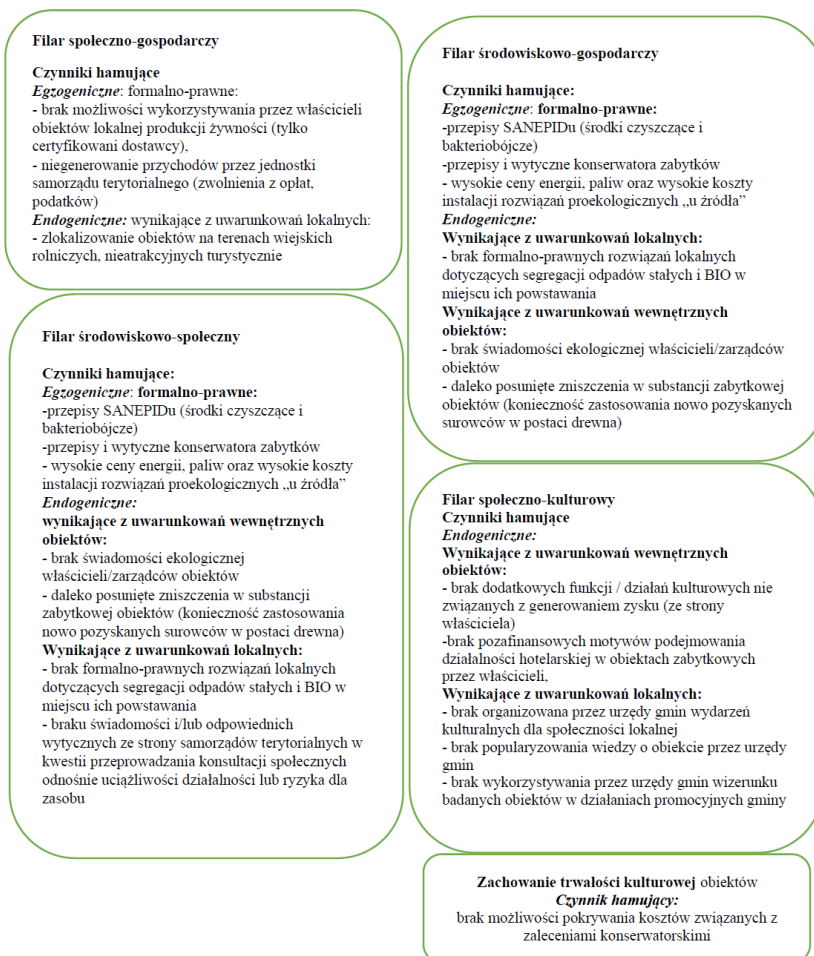
Wśród obiektów, które generowały słaby wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną, ale właściciele deklarowali pozafinansowe motywy adaptacji obiektu w dwóch przypadkach brakowało dwóch czynników z kategorii dodatkowych nieodpłatnych funkcji kulturowych, a w dwóch przypadkach występował jeden z tych czynników. W tym przypadku jeden z obiektów działał w ograniczonym zakresie czasowym a drugi działał od stosunkowo niedawna i skupiał się głównie na organizacji wesel i przyjęć. Ponadto dokumentacja historyczna obiektu jest wciąż w trakcie gromadzenia. Były to te same obiekty, które zostały wykazane w trakcie badania pozostałych czynników wpływu. Na tej podstawie uzasadnione jest przypuszczenie, że motywy adaptacji badanych obiektów były istotne, ponieważ pośrednio przyczyniły się do znacznego, bądź umiarkowanego wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną. Jest to wpływ pośredni, bowiem jest tu obserwowana zależność pomiędzy motywem (pozafinansowym) a tendencją do organizowania przedsięwzięć społeczno-kulturowych dla społeczności lokalnych o charakterze pozafinansowym.

Biorąc pod uwagę wnioski z powyższych analiz należy stwierdzić, że w filarze społeczno-kulturowym czynnikami hamującymi są **brak dodatkowych funkcji kreujących przychód kulturowy (Hipoteza 3F)** oraz **brak zaangażowania władz lokalnych w kreowaniu funkcji kulturowej obiektów (Hipoteza 3G)**. Są to czynniki **endogeniczne** wynikające z **uwarunkowań wewnętrznych obiektów** oraz **uwarunkowań lokalnych**. Dodać należy, że brak pozafinansowych motywów podjęcia badanej działalności przez właścicieli obiektów oraz brak wykorzystywania przez urzędy gmin wizerunku obiektów w działaniach promocyjnych gminy również wpływają hamująco na wpływ społeczno-kulturowy badanej funkcji hotelowej obiektów zabytkowych.

W przypadku filaru piątego, czyli **zachowania trwałości kulturowej** badanych obiektów czynnikiem hamującym jest **brak możliwości pokrycia kosztów związanych z zaleceniami konserwatorskimi (Hipoteza 3H)**. Dane niezbędne do stwierdzenia tego faktu

przedstawiono w Tabeli nr 4.101. Z danych w niej zawartych wynika, że zachowanie trwałości kulturowej występuje tylko w 8 obiektach (50% badanej próby). Tym samym zrównoważony rozwój w ujęciu holistycznym (który, aby został uznany za zachodzący, według założenia autorki niniejszej dysertacji musi być różny od 0 w każdym z 5 badanych elementów) zachodzi tylko w 50 % zbadanych obiektów. W każdym z tych przypadków czynnikiem braku spełnienia warunku założonego przez autorkę był czynnik finansowy, czyli warunek: $PV^e = PN \geq MC$ nie był spełniony przez co trwałość kulturowa tych obiektów (CSa) nie zachodziła. W żadnym z tych przypadków nie było sytuacji, że wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną nie występował. Wpływ ten występował zawsze, choć z różnym natężeniem (od słabego w przypadku 5 badanych obiektów, poprzez umiarkowany w również w 5 obiektach aż do znacznego w 6 badanych obiektach). Zestawianie graficzne czynników hamujących oraz wzmacniających wpływ badanych obiektów na zrównoważony rozwój lokalny przedstawiono na Rysunku 4.54.

**Czynniki hamujące wpływ badanych obiektów
na zrównoważony rozwój lokalny w ujęciu holistycznym**

Rysunek 4.54. Czynniki hamujące wpływ badanych obiektów na zrównoważony rozwój lokalny w ujęciu holistycznym. Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Powyższe rozważania pozwalają przyjąć **Hipotezę główną 2** stanowiącą, iż w adaptacji obiektów zabytkowych do komercyjnej funkcji użytkowej – hotelarstwa występują czynniki hamujące realizację koncepcji rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym o charakterze egzogenicznym a także **Hipotezę główną 3** stanowiącą, iż w adaptacji obiektów zabytkowych do komercyjnej funkcji użytkowej – hotelarstwa występują czynniki hamujące realizację koncepcji rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym o charakterze endogenicznym.

W Tabeli 4.110. zestawiono kategorie badanych czynników z podziałem zastosowanym w hipotezach częściowych niezbędnych do potwierdzenia hipotez głównych 2 i 3 w odniesieniu do poszczególnych filarów rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym.

Badane filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym	Kategoria czynników wpływu	Odniesienie do hipotez częściowych
Społeczno-gospodarczy	Egzogeniczne (czynniki formalno-prawne)	2A potwierdzona
	Endogeniczne (uwarunkowane lokalnie)	3A potwierdzona
Środowiskowo-gospodarczy	Egzogeniczne (czynniki formalno-prawne)	2B potwierdzona
	Endogeniczne (uwarunkowane lokalnie)	3B potwierdzona
	Endogeniczne (wynikające z uwarunkowań obiektu)	3C potwierdzona
Środowiskowo-społeczny	Egzogeniczne (czynniki formalno-prawne)	2C potwierdzona
	Endogeniczne (uwarunkowane lokalnie)	3D potwierdzona
	Endogeniczne (wynikające z uwarunkowań obiektu)	3E potwierdzona
Społeczno-kulturowy	Endogeniczne (wynikające z uwarunkowań obiektu)	3F potwierdzona
	Endogeniczne (uwarunkowane lokalnie)	3G potwierdzona
Zachowanie trwałości kulturowej obiektów (ZTK)	Endogeniczny (wynikające z uwarunkowań obiektu)	3H potwierdzona
Legenda: czynniki egzogeniczne stanowiące potwierdzenie hipotezy głównej 2 czynniki endogeniczne stanowiące potwierdzenie hipotezy głównej 3		

Tabela 4.110. Kategorie badanych czynników z podziałem zastosowanym w hipotezach częściowych niezbędnych do potwierdzenia hipotez głównych 2 i 3 w odniesieniu do poszczególnych filarów rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Jak wskazano w Tabeli 4.110. potwierdzenie hipotez częściowych pozwoliły na potwierdzenie hipotez głównych 2 i 3.

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania należy stwierdzić, że założone cele szczegółowe pracy zostały osiągnięte. Po pierwsze, wyodrębniono filary stanowiące podstawę rozwoju zrównoważonego wynikającego z adaptacji obiektów dziedzictwa kulturowego do

komercyjnej funkcji użytkowej – hotelarstwa. (Rysunek 4.2.). Po drugie, określono i oceniono tzw. aspekty wpływu adaptacji obiektów nieruchomego dziedzictwa kulturowego do hotelowej funkcji użytkowej na poszczególne filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym (szczegóły zawiera Matryca aspektów – Załącznik nr 1). Po trzecie, opracowano i zweryfikowano autorskie narzędzie pn. „Matryca holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny”. Po czwarte, zidentyfikowano czynniki hamujące wpływ adaptacji obiektów nieruchomego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny w odniesieniu do wyodrębnionych filarów (Rysunek 4.54).

Zakończenie

Nieruchome dziedzictwo kulturowe w postaci obiektów rezydencjonalnych na terenach wiejskich jest cennym zasobem zabytkowym Polski. Ze względu na ich często zły stan techniczny i koszty, które samorządy i podatnicy muszą ponosić na ich utrzymanie, zasadnym jest nadawanie im współczesnych funkcji użytkowych. Funkcje te bardzo często mają charakter komercyjny, co oznacza, że mają one przynosić zyski swym właścicielom. Funkcja hotelowa jest jedną z najczęściej nadawanych funkcji tym obiektom. Jako że zabytki te stanowią dobro wspólne i zasób endogeniczny terenów, na których się znajdują, mają one szansę przyczynić się do rozwoju zrównoważonego na poziomie lokalnym. Ale one same także wymagają takiego traktowania, aby ich trwałość kulturowa była utrzymana i zapewniła ich przetrwanie dla przyszłych pokoleń, co jest jednym z celów rozwoju zrównoważonego.

Analiza źródeł literaturowych przeprowadzona przez autorkę niniejszej dysertacji wykazała, że dziedzictwo kulturowe jest postrzegane obecnie jako ważny zasób wPo rozwoju zrównoważonym na poziomie lokalnym. Świadczą o tym nie tylko badania przeprowadzone na gruncie naukowym, ale również badania przeprowadzone na zlecenie różnego rodzaju instytucji zajmujących się między innymi finansowaniem działań związanych ze adaptacyjnym wykorzystaniem dziedzictwa kulturowego takich jak Bank Światowy czy Komisja Europejska.

Analiza badań wtórnych przeprowadzona przez autorkę wykazała, że obiekty nieruchomego dziedzictwa kulturowego mają wpływ na lokalny rozwój zrównoważony. Przeprowadzone do tej pory badania wykazały pozytywny wpływ tych obiektów na różne aspekty zrównoważonego rozwoju lokalnego, głównie w filarze społeczno-gospodarczym: kreowanie miejsc pracy, wpływy do budżetów lokalnych, napływ turystów, wzmacnianie kapitału społecznego, budowanie tożsamości miejsca (Pilotti, 2011; Throsby, 2016, s. 81-86; Labadi, 2008; Murzyn-Kupisz, 2010, s. 148-149, 2013, s. 156-162; Licciardi i Amirtahmasebi, 2012; Fiń, Jagodzińska i Sanetra-Szeliga, 2016; Mkaadem, Zakriti i Nieuwenhuysen, 2017, s. 2-16; Gabrielli i Farinelli, 2017, s. 407-429; Kee, 2019). W przypadku filaru środowiskowego badań jest znacznie mniej, a ich wyniki wskazują na pozytywne oddziaływanie obiektów dziedzictwa kulturowego na kreowanie krajobrazu kulturowego, redukcji wykorzystania materiałów naturalnych (np. drewno), pozytywny wpływ na wizerunek miejsc, w których znajdowały się badane zasoby Cervello Royo, i in., 2012, Vandesande, i in., 2014; Nocca, 2017). Analiza badań wtórnych nie wykazała, jednakże, holistycznego podejścia do badania wpływu zasobów nieruchomego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny

uwzględniającego zachowanie ich trwałości kulturowej. Nie podjęto również prób określenia poziomu wpływu zasobów zabytkowych na rozwój zrównoważony w ujęciu holistycznym. Badania pierwotne przeprowadzone przez autorkę niniejszej dysertacji pozwoliły na wypełnienie istniejących, wskazanych w rozprawie luk badawczych w tym zakresie.

Rezultaty poznawcze (realizacja celu głównego pracy) pierwotnych badań terenowych przeprowadzonych przez autorkę na próbie szesnastu obiektów zabytkowych zaadaptowanych do funkcji hotelowej, zlokalizowanych na terenie województwa wielkopolskiego, wśród właścicieli obiektów, podmiotów samorządu terytorialnego, przedstawicieli społeczności lokalnych oraz gości korzystających z oferowanych w nich usług są wielowymiarowe. Przede wszystkim potwierdzono hipotezy wysunięte w pracy.

Potwierdzono hipotezę 1, iż zachowanie trwałości kulturowej obiektów zabytkowych zaadaptowanych do komercyjnej funkcji użytkowej - hotelarstwa warunkuje realizację koncepcji rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym. W połowie badanych obiektów wpływ w ujęciu holistycznym nie występował i we wszystkich tych przypadkach przyczyną był brak zachowania trwałości kulturowej obiektów. We wszystkich tych przypadkach brak zachowania trwałości kulturowej wynikał z niemożliwości pokrywania bieżących kosztów związanych z zaleceniami konserwatorskimi z zysków z poprzedniego okresu. Nie występował tu brak wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną, choć wpływ ten był we wszystkich przypadkach mniejszy, niż na użytkowników bezpośrednich.

Potwierdzono hipotezę 2 wskazującą, że w adaptacji obiektów zabytkowych do komercyjnej funkcji użytkowej – hotelarstwa występują czynniki hamujące realizację koncepcji rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym o charakterze **egzogenicznym** również została potwierdzona, co jest wynikiem potwierdzenia hipotez częściowych.

W przypadku hipotezy częściowej 2A mówiącej, iż w filarze **społeczno-gospodarczym** występują czynniki hamujące egzogeniczne w postaci **przepisów formalno-prawnych** badania wykazały, że w badanych przypadkach zastosowanie miały przepisy, które uniemożliwiają wykorzystywanie przez właścicieli lokalnej produkcji żywności, generowanie przychodów przez jednostki samorządu terytorialnego (zwolnienia z opłat, podatków) – czyli czynniki egzogeniczne (formalno-prawne).

W odniesieniu do hipotezy częściowej 2B mówiącej, iż w filarze **środowiskowo-gospodarczym** występują czynniki hamujące egzogeniczne w postaci **przepisów formalno-prawnych** przeprowadzone badania wykazały, że czynnikami hamującymi pochodzenia egzogenicznego natury **formalno-prawnej** w badanych przypadkach są przepisy SANEPIDu i

wytyczne konserwatorskie, ale również wysokie ceny energii, paliw oraz wysokie koszty instalacji rozwiązań proekologicznych „u źródła” (czyli zastosowane w samych obiektach).

Hipoteza częściowa 2 C, wskazująca, że w filarze **środowiskowo-społecznym** występują czynniki hamujące egzogeniczne w postaci **przepisów formalno-prawnych**, również została potwierdzona. Badania pozwoliły wyodrębnić podobne czynniki hamujące jak w filarze środowiskowo-gospodarczym, czyli przepisy SANEPIDu, ale również wysokie ceny energii, paliw oraz wysokie koszty instalacji rozwiązań proekologicznych „u źródła”.

Hipoteza 3 wskazująca, iż w adaptacji obiektów zabytkowych do komercyjnej funkcji użytkowej – hotelarstwa występują czynniki hamujące realizację koncepcji rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym o charakterze endogenicznym, również została potwierdzona, co jest wynikiem potwierdzenia hipotez częściowych.

Hipoteza 3A zakładająca, że w filarze **społeczno-gospodarczym** występują czynniki hamujące endogeniczne w postaci **uwarunkowań lokalnych** została potwierdzona. Wyniki badań wykazały, że zlokalizowanie badanych obiektów na terenach wiejskich rolniczych nie zachęcają interesariuszy do inwestowania na danym terenie bądź potencjalnych przyszłych mieszkańców do osiedlenia się w danych miejscowościach co zaliczono do czynników endogenicznych uwarunkowanych lokalnie.

Hipoteza 3B stanowiąca, że w filarze **środowiskowo-gospodarczym** występują czynniki hamujące endogeniczne w postaci **uwarunkowań lokalnych**, również została potwierdzona. Badania wykazały, że w badanej grupie istnieją endogeniczne czynniki hamujące dotyczące braku formalno-prawnych rozwiązań lokalnych dotyczących segregacji odpadów stałych i BIO w miejscu ich powstawania.

Hipoteza 3C stanowiąca, iż w filarze **środowiskowo-gospodarczym** występują czynniki hamujące endogeniczne w **postaci uwarunkowań wewnętrznych obiektów** również została potwierdzona. Badania wykazały, że w przypadku tego filaru czynnikami endogenicznymi wynikającymi z uwarunkowań wewnętrznych obiektów są: czynniki w postaci niskiej świadomości właścicieli obiektów w kwestii zastosowania rozwiązań proekologicznych oraz daleko posunięte zniszczenia w substancji zabytkowej obiektów, które w trakcie adaptacji do badanej współczesnej funkcji użytkowej wymagały zużycia nowo pozyskanych surowców w postaci drewna.

Hipoteza 3D mówiąca, że w filarze **środowiskowo-społecznym** występują czynniki hamujące endogeniczne w postaci **uwarunkowań lokalnych**, również została potwierdzona. Badania wykazały, że w badanej grupie istnieją endogeniczne czynniki hamujące dotyczące

braku formalno-prawnych rozwiązań lokalnych dotyczących segregacji odpadów stałych i BIO w miejscu ich powstawania. Ponadto, w przypadku aspektu dotyczącego konsultacji społecznych w sprawie ewentualnej uciążliwości, ładu przestrzennego i ochrony środowiska naturalnego stwierdzono endogeniczny czynnik hamujący uwarunkowany lokalnie polegający na braku świadomości oraz odpowiednich wytycznych ze strony samorządów terytorialnych, aby takie konsultacje przeprowadzać.

Hipoteza 3E mówiąca, iż w filarze **społeczno-kulturowym** występują czynniki hamujące endogeniczne związane z **uwarunkowaniami wewnętrznymi obiektów** w postaci braku dodatkowych funkcji kreujących przychód kulturowy też została potwierdzona. Przeprowadzone badania wykazały, że obiekty, w których nie były organizowane żadne wydarzenia kulturalne dla społeczności lokalnych ze strony właścicieli obiektów wykazywały słabszy wpływ społeczno-kulturowy na te społeczności. Innym czynnikiem hamującym endogenicznym w postaci uwarunkowań wewnętrznych obiektu był brak pozafinansowych motywów podejmowania działalności hotelarskiej w obiektach zabytkowych.

Potwierdzono również hipotezę 3F stanowiącą, iż w filarze społeczno-kulturowym występują czynniki hamujące endogeniczne **uwarunkowane lokalnie** w postaci braku zaangażowania władz lokalnych w kreowanie funkcji kulturowej obiektów. Badania wykazały bowiem, że obiekty, w których nie były organizowane żadne wydarzenia kulturalne dla społeczności lokalnych ze strony jednostek samorządu terytorialnego wykazywały słabszy wpływ społeczno-kulturowy na te społeczności. Innymi czynnikami hamującymi endogenicznymi uwarunkowanymi lokalnie były: brak popularyzowania wiedzy o obiekcie ze strony jednostek samorządu terytorialnego oraz niewykorzystywanie wizerunku badanych obiektów w działaniach promocyjnych gmin.

Hipoteza 3G zakładająca, iż zachowanie trwałości kulturowej obiektów hamuje czynnik endogeniczny w postaci braku możliwości pokrycia kosztów związanych z zaleceniami konserwatorskimi z zysków netto w poprzednim okresie działalności obiektu również została potwierdzona. Był to jedyny czynnik, który w połowie badanych obiektów odpowiadał za brak zachowania ich trwałości kulturowej. Pozostałe czynniki: wpływ społeczno-kulturowy na społeczność lokalną oraz na użytkowników bezpośrednich (mających możliwość zakupu usług w obiekcie zabytkowym) występowały, choć w różnym natężeniu.

Badania przeprowadzone w niniejszej dysertacji wykazały również, że komercyjna funkcja hotelowa badanych zabytków generuje różnice we wpływie społeczno-kulturowym na użytkowników bezpośrednich oraz społeczności lokalne, które nie korzystają z zabytku lub

korzystają z niego w sposób ograniczony. Ma to również bezpośrednie przełożenie na zachowanie i poziom trwałości kulturowej obiektu, bowiem im większy wpływ społeczno-kulturowy w obu badanych grupach tym poziom trwałości kulturowej obiektów jest wyższy. Ponadto, autorka wykazała, że istnieje możliwość określenia poziomu wpływu zasobów nieruchomego dziedzictwa kulturowego zaadaptowanego do komercyjnych funkcji użytkowych na poszczególne filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym. Wymienione rezultaty poznawcze stanowią elementy uzupełniające braki w dotychczas prowadzonych badaniach.

Zastosowana przez autorkę metodyka przeprowadzonych badań z zastosowaniem autorskiego narzędzia pozwoliła na osiągnięcie celu głównego pracy, czyli ocenę wpływu adaptacji rezydencjonalnych obiektów zabytkowych do komercyjnej funkcji użytkowej (hotelarstwa) na terenach wiejskich województwa wielkopolskiego na realizację koncepcji zrównoważonego rozwoju w ujęciu holistycznym, co stanowi zarazem osiągnięcie **metodycznego** celu pracy. Zastosowana metodyka reprezentuje nie tylko oryginalne i nowatorskie podejście do oceny wpływu obiektów nieruchomego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny w ujęciu holistycznym, ale również jest rozwiązaniem przydatnym do zastosowania w praktyce, co stanowi wkład **aplikacyjny** pracy. Biorąc pod uwagę dotychczasowy dyskurs naukowy, dotyczący roli dziedzictwa kulturowego w zrównoważonym rozwoju lokalnym, a także kwestie wykorzystywania dziedzictwa kulturowego do współczesnych, komercyjnych funkcji użytkowych przy zapewnieniu kulturowych wartości dziedzictwa, wyniki badań przeprowadzonych przez autorkę pozwalają na stwierdzenie, iż udział dziedzictwa kulturowego w tym rozwoju jest możliwy i może być zwiększony przy zniwelowaniu czynników hamujących. Ponadto, autorka zwróciła uwagę na fakt, że utrzymanie trwałości kulturowej zasobów zabytkowych zaadaptowanych do komercyjnych funkcji użytkowych powinno być piątym elementem w ocenie ich holistycznego wpływu na lokalny rozwój zrównoważony. Dotychczas kwestie wpływu dziedzictwa na zrównoważony rozwój lokalny i wykorzystywanie dziedzictwa zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju było rozpatrywane oddzielnie.

Zaproponowane przez autorkę narzędzie może być stosowane przez władze samorządowe, właścicieli zasobów zabytkowych a przede wszystkim przez instytucje odpowiedzialne za zarządzanie dziedzictwem czy finansujące projekty związane z jego współczesnym wykorzystaniem. Narzędzie to i analiza informacji uzyskanych od respondentów pozwala określić przyczyny, dla których poziom wkładu adaptacji obiektów

zabytkowych w poszczególne filary zrównoważonego rozwoju lokalnego jest niski lub tylko umiarkowany. Pozwala to podjąć odpowiednie kroki w celu zwiększenia tego wpływu, a co za tym idzie, zapewnienia trwałości kulturowej tych obiektów. Badanie wpływu kulturowego w dwóch różnych grupach: bezpośrednich użytkowników i społeczności lokalnej (co jest elementem nowatorskim w postrzeganiu tworzenia wartości kulturowej przez obiekty zabytkowe wykorzystywane do celów komercyjnych i rozwoju społeczno-kulturowego), może się przyczynić do innego sposobu pomiaru wpływu dziedzictwa kulturowego i jego wkładu w rozwój społeczno-kulturowy. Różnice te, zdaniem autorki, należy również uwzględniać w badaniach nad zapewnieniem trwałości kulturowej dziedzictwa nieruchomego, które jest wykorzystywane do celów komercyjnych. Uzyskane przez autorkę wyniki badań w tym obszarze nie tylko wypełniają lukę w dotychczas prowadzonych badaniach, ale mogą również stanowić podstawę do praktycznego zastosowania. Zdaniem autorki, wyniki badań z wykorzystaniem proponowanego narzędzia kształtowałyby się różnie w zależności od współczesnej funkcji, jaką nadaje się zasobom nieruchomego dziedzictwa kulturowego, jego wielkości czy lokalizacji.

W wyniku przeprowadzonych badań i analiz można rekomendować, aby obiekty rezydencjonalne w postaci pałaców i dworów trafiały do dyspozycji organizacji i instytucji, które mają większe możliwości pokrywania kosztów związanych z funkcjonowaniem tego rodzaju obiektów oraz kosztów związanych z zaleceniami konserwatorskimi. Przeprowadzone badania wykazały, że te obiekty, których właścicielami i zarządcami były instytucje miały większe możliwości w tym zakresie, nawet jeśli nie generowały one odpowiednich zysków, aby te koszty pokrywać z samej tylko ich działalności komercyjnej.

Inną ważną kwestią przy nadawaniu obiektom nieruchomego dziedzictwa kulturowego funkcji hotelowej jest zapewnienie ich udziału w życiu kulturalnym nie tylko użytkowników bezpośrednich, mających możliwość zakupu oferowanych w nich usług, ale również społeczności lokalnej. Gwarantuje to bowiem utrzymanie aprecjacji kulturowej całych społeczności (wpływu społeczno-kulturowego) a to z kolei przyczynia się do zachowania i wzmocnienia ich trwałości kulturowej. W opinii autorki niniejszej dysertacji bardzo ważnymi czynnikami są nie tylko partnerstwo publiczno-prywatne pomiędzy właścicielami tych obiektów a jednostkami samorządu terytorialnego, ale także udział lokalnych szkół, które zapewniłyby udział dzieci i młodzieży w funkcjonowaniu tych obiektów. Stanowi to podstawy do kształtowania postaw młodych ludzi w stosunku do poszanowania dziedzictwa kulturowego i zrozumienia jego znaczenia dla społeczeństwa.

Przeprowadzone w ramach rozprawy badania stanowią podstawę do dalszych analiz w zakresie wpływu dziedzictwa kulturowego na rozwój zrównoważony na poziomie lokalnym w ujęciu holistycznym. Badaniu powinny podlegać również inne funkcje współczesne nadawane obiektom zabytkowym jak np. domy opieki, szkoły, domy dziecka czy obiekty przekształcone na biura czy siedziby firm. Badania takie wykazałyby też szersze spektrum aspektów zrównoważonego rozwoju, na które dziedzictwo kulturowe ma wpływ, ponieważ każda inna funkcja może kreować inny wpływ na różne aspekty. Na przykład obiekt zabytkowy zaadaptowany do funkcji domu opieki dla osób starszych będzie miał inny wpływ na aspekty społeczno-kulturowe, bowiem domy takie muszą zapewnić bezpieczeństwo pensjonariuszom i dostęp do nich dla społeczności lokalnych oraz zwiedzających staje się praktycznie niemożliwy. W dłuższej perspektywie czasowej może to spowodować niższy lub całkowity brak wpływu społeczno-kulturowego na społeczności. Dlatego też, pogłębione badania pozwoliłyby na wskazanie, jakie funkcje najlepiej wpływają na lokalny rozwój zrównoważony w ujęciu holistycznym oraz określić, jakie czynniki hamują lub wzmacniają ten wpływ. W każdej nadanej funkcji czynniki te będą różne.

Prowadzone badania nad holistycznym wpływem obiektów nieruchomego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny powinny być poprzedzone dokładniejszymi badaniami w niektórych aspektach zrównoważonego rozwoju, na przykład kreowania zainteresowania turystów innych niż użytkownicy bezpośredni w przypadku obiektów zaadoptowanych do funkcji komercyjnych. Pozwoliłoby to na dokładne określenie, nie tylko tego, czy dany aspekt jest realizowany, ale również w jakim stopniu. Analizy nad holistycznym wpływem zasobów nieruchomego dziedzictwa kulturowego mogłyby być wówczas bardziej precyzyjne. Adaptacje obiektów zabytkowych do współczesnych funkcji użytkowych są konieczne do ich fizycznego przetrwania, ale projekty z tym związane powinny nie tylko przyczynić się do zrównoważonego rozwoju lokalnego, lecz również zapewnić ich trwałość kulturową.

Bibliografia

Pozycje zwarte i czasopisma

- Afflet, W.J. (2014). *Program funkcjonalno-użytkowy rewitalizacji zasobu dziedzictwa techniki wobec jego wartościowości i pamięci kulturowej*. W: Wartość funkcji w obiektach zabytkowych (red. Szmygin, B.). Polski Komitet Narodowy ICOMOS, Muzeum Pałac w Wilanowie, Politechnika Lubelska, Warszawa.
- Antrop, M. (2005). Sustainable landscapes: contradiction, fiction or utopia?. *Landscape and Urban Planning* 75 (2006), s. 187–197.
- Apanowicz, J. (2002). *Metodologia ogólna*. Wydawnictwo Diecezji IV płuńskiej „Bernardinum”, Gdynia, 2002, s. 38-39.
- Ashworth, G.J., Tunbridge, J.E. (2000). *The Tourist-Historic City: Retrospect and Prospect of Managing the Heritage City*, Elsevier Science Ltd. Pergamon, Oxford.
- Ashworth G.J. (2002). *Paradygmaty i paradoksy planowania przeszłości*. W: Europa Środkowa – nowy wymiar dziedzictwa, (red. J. Purchla), Międzynarodowe Centrum Kultury, Kraków.
- Ashworth, G. J., Graham, B. J., Tunbridge, J.E. (2007). *Pluralising Pasts: Heritage, Identity and Place in Multicultural Societies*, London; Ann Arbor, MI : Pluto Press, 2007.
- Babbie E. (2008). *Podstawy badań społecznych*. Warszawa, Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Bański, J. (2016). Identyfikacja i wykorzystanie zasobów lokalnych w budowaniu przewagi konkurencyjnej – przykład regionu lubelskiego. *Studia Obszarów Wiejskich, tom 44*, s. 7-19.
- Barca, F. (2009). *An agenda for a reformed cohesion policy. A place-based approach to meeting European Union challenges and expectations*, Komisja Europejska. Pobrane z: https://ec.europa.eu/regional_policy/archive/policy/future/pdf/report_barca_v0306.pdf
- Barokowe dwory i pałace w Wielkopolsce*. (2006). Wydawnictwo Wielkopolskiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu.
- Bartkowiak, R. (2013). *Historia myśli ekonomicznej*. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Białobrzaska, R., Marks – Bielska, R. (2003). *Jakość życia w regionie jako w koncepcja ekorozwoju*. W: Jakość życia w regionie. (red. J. Karwowski). Uniwersytet Szczeciński, Szczecin, 2003.
- Blewitt, J. (2008). *Understanding Sustainable Development* (wyd. 2). Earthscan, London, Sterling, VA.
- Bocian, A.F. (2011). *Globalizacja a zrównoważony rozwój*. W: Teoretyczne aspekty ekonomii zrównoważonego rozwoju, (red. B. Poskrobko). Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Białymstoku.
- Bollo, A. (2013). *The Learning Museum report 3: Measuring museum impacts*. Pobrane z: <http://online.ibr.regione.emilia-romagna.it/l/libri/pdf/LEM3rd-report-measuring-museum-impacts.pdf>
- Bondaruk, J. (red). (2012). *Zrównoważony rozwój w teorii i praktyce*. Monografia AZR, Główny Instytut Górnictwa, Katowice.
- Borys, T. (2010). *Koncepcja zrównoważonego rozwoju w naukach ekonomicznych*. W: B., Poskrobko B., (red) *Ekonomia zrównoważonego rozwoju – zarys problemów badawczych i dydaktyki*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomicznej, Białystok, s.44-60.
- Borys, T. (2011). *Wyzwania dla współczesnej ekonomii*. W: *Kształtowanie teorii i wdrożeniowe aspekty zrównoważonego rozwoju* (red. B. Poskrobko). Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Białymstoku.
- Borzyszkowski, J. (2014). Zjawisko sezonowości w turystyce – istota problemu i działań krajowych podmiotów polityki turystycznej na rzecz jego ograniczania. *Rozprawy Naukowe Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, 2014 (45)*. s. 167-176.

- Boulding, K. E. (1964). *The meaning of the 20th century: The great transition*. Lanham, University Press of America.
- Bremont, J, Couet, J.F., Salort, M.M. (2005). *Kompendium wiedzy o ekonomii*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Brol, R. (2006). *Czynniki rozwoju regionalnego*. W: Strahl, D., (red.) *Metody oceny rozwoju regionalnego*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Wrocław.
- Broński, K. (2006). Rola dziedzictwa kulturowego w rozwoju lokalnym. Doświadczenia polskie po transformacji (po 1989 r.). *Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie, nr 706*, s. 7-26.
- Brown, L., R. (2011). *World on the edge*. Earth Policy Institute, Norton. Pobrane z: http://www.earth-policy.org/images/uploads/book_files/wotebook.pdf
- Brudnicki, J. (2014). Prawna opieka nad zabytkami. Wybrane aspekty, *Ochrona Zabytków 2014, nr 2*, Narodowy Instytut Dziedzictwa, Warszawa, s. 49-72.
- Bryman, A. (2006). *Integrating quantitative and qualitative research: how is it done?*, Qualitative Research, SAGE Publications (London, Thousand Oaks, CA and New Delhi) vol. 6(1) s. 97–113., DOI: 10.1177/1468794106058877
- Brzuska, E. (2011). *Zrównoważony rozwój w dokumentach unijnych - wybrane problemy*. W: *Kształtowanie teorii i wdrożeniowe aspekty zrównoważonego rozwoju* (red. B. Poskrobko), Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Białymstoku; s. 106.
- Camagni R. (2008). *Regional Competitiveness: Towards a Concept of Territorial Capital*. W: R. Capello, R. Camagni, B. Chizzolini, U. Fratesi (red.), *Modelling Regional Scenarios for the Enlarged Europe*, Springer, Berlin-Heidelberg, s. 33–47.
- Carman J. (1998). *Rozważania teoretyczne nad praktyką zarządzania dziedzictwem archeologicznym*. W: Kobyliński, Z. (red.), *Ochrona dziedzictwa archeologicznego w Europie*, Generalny Konserwator Zabytków Stowarzyszenie Naukowe Archeologów Polskich, Warszawa, s. 36-48.
- Cervelló-Royo, R., Garrido-Yserte, R. & Segura Garcia Del Rio, B. (2012). An urban regeneration model in heritage areas in search of sustainable urban development and internal cohesion. *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development, 2(1)*, s. 44-61.
- Ciesielska, O., Rouba, R., Stasiak, A. (2006). Hotelarstwo w zabytkach – grupy markowe, *Turystyka i Hotelarstwo 9 (2006)*, s. 9-34.
- Ciesiołka, P. (2009). *Zrównoważony rozwój w planowaniu strategicznym na poziomie lokalnym. Przykład miasta Kościana*. W: *Praktyczne aspekty badań regionalnych* (Churski, B. (red), varia vol. II, Biuletyn Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Seria Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna nr 8, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Cleere, H. (1996). The concept of ‘outstanding universal value. W: *The World Heritage Convention, Conservation and Management of Archaeological Sites, 1(4)*: 227–233. doi:10.1179/135050396793139042
- Croswell, J.W. (2014). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*, 4th edition, SAGE Publications. Inc.
- JPI CH Report: Heritage Research Matters. Case studies of research impact contributing to sustainable development* (2019)., Swedish National Heritage Board (Riksantikvarieämbetet) Pobrane z: <http://jpi-ch.eu/2019/10/jpi-ch-report-heritage-research-matters-case-studies-of-research-impact-contributing-to-sustainable-development>
- Cudny, W., Rouba, R. (2010). Monitorowanie zabytkowych rezydencji funkcjonujących na rynku usług hotelarskich w Polsce w latach 2002-2011. *Ochrona Zabytków 2010 nr 1-4*, s. 183-199.

- Cultural Heritage Counts for Europe* (2015). CHCfE Consortium, International Culture Centre, Kraków Pobrane z: <https://www.europanostra.org/our-work/policy/cultural-heritage-counts-europe>
- Czaputowicz, J. (2008). *Prawo i administracja publiczna*. W: *Administracja publiczna. Wyzwania w dobie integracji europejskiej* (red. Czaputowicz J.), Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Czernek, K. (2014). Badania jakościowe w naukach ekonomicznych – przydatność i wyzwania. Przykład badania współpracy małych i średnich przedsiębiorstw w regionie turystycznym, *Problemy Zarządzania*, t. 12, nr 3, s. 163–184.
- Czernek, K. (2017). *O potrzebie badań jakościowych w ekonomii - przykład sektora turystycznego*. W: *Wykorzystanie metod jakościowych w badaniach zachowań i zjawisk ekonomicznych*, (Dymarczyk, Pyfel, Ł. (red.)) Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Dobosz, P. (2011). *Kierunki zmian w polskim systemie ochrony zabytków*. W: *System ochrony zabytków w Polsce – analiza, diagnoza, propozycje* (red. B. Szmygin), Polski Komitet Narodowy ICOMOS, Biuro Stołecznego Konserwatora Zabytków Urzędu Miasta Stołecznego Warszawa, Politechnika Lubelska, Warszawa-Lublin; s 111-117.
- Dobrzański G. (1998). *Dylematy trwałego rozwoju*. W: *Sterowanie ekorozwojem*, red. B. Poskrobko, Wydawnictwo Politechniki Białostockiej, Białystok 1998
- Domański T. (2000). *Strategiczne planowanie rozwoju gospodarczego gminy*. Wydawnictwo Hamal Books, Warszawa.
- Evelyn, J. (1707), republished 1809. *Sylva, Fourth Edition*. vol. 1, vol.2, Pobrane z: www.gutenberg.org/ebooks/20778
- Duval, M., Hœrlé, S., Bovet, L. & Smith, B. (2018). Contributions of a Heritage Values-based Approach to Rock Art Management. Lessons from the Maloti-Drakensberg World Heritage Site, South Africa. *Conservation and Management of Archaeological Sites*, 20:2, s. 89-111, DOI: [10.1080/13505033.2018.1462649](https://doi.org/10.1080/13505033.2018.1462649)
- Duval, M., Smith, B., Hœrlé, S., Bovet, L., Khumalo, N., & Bhengu, L. (2019). Towards a holistic approach to heritage values: a multidisciplinary and cosmopolitan approach. *International Journal of Heritage Studies*, Volume 25, 2019, Issue 12. Pobrane z: <https://doi.org/10.1080/13527258.2019.1590449>
- Dziedzictwo obok mnie. Poradnik zarządzania dziedzictwem w gminach*. (2016). Narodowy Instytut Dziedzictwa, Warszawa.
- Faber, M. (2007). How to be an Ecological Economist. *Working Papers 0454, University of Heidelberg, Department of Economics*. Pobrano z: <https://ideas.repec.org/p/awi/wpaper/0454.html>
- Fiedor., B., (red). (2002). *Podstawy ekonomii środowiska i zasobów naturalnych*. Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa.
- Fiń, A., Jagodzińska, K., Sanetra-Szeliga, J. (2016). *Spoleczno-ekonomiczny wpływ dziedzictwa kulturowego. Diagnoza wykorzystania dziedzictwa kulturowego przez branżę kreatywną na przykładzie OFF Piotrkowskiej w Łodzi. Raport z badań*. Międzynarodowe Centrum Kultury, Kraków.
- Foster, G., Kreinin, H. (2020). A review of environmental impact indicators of cultural heritage buildings: A circular economy perspective, *Environmental Research Letters*, February 2020, DOI: [10.1088/1748-9326/ab751e](https://doi.org/10.1088/1748-9326/ab751e)
- Fredheim, L. H., M. Khalaf. (2016). The Significance of Values: Heritage Value Typologies Re-Examined. *International Journal of Heritage Studies* 22 (6): s. 466–481. doi:10.1080/13527258.2016.1171247
- Frey, B. (1997). *The Evaluation of Cultural Heritage: Some Critical Issues*. W: Hutter M., Rizzo I. (red.) *Economic Perspectives on Cultural Heritage*. Palgrave Macmillan, London;

- Frey, B. (2000). Evaluating cultural property: the economic approach. *International Journal of Cultural Property*, 6(2) s. 231-246. Pobrano z: <https://www.cambridge.org/core/terms.3https://doi.org/10.1017/S0940739197000313>
- Gabrielli, L., Farinelli, V. (2017). Valuing the historical heritage: the case of the Venetian Villas in Italy. *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development Vol. 7 No. 4*, s.407-429.
- Gawlicki, M. (2014). *Funkcja zabytku – wyznacznik wartości czy pole konfliktu*. W: Wartość funkcji w obiektach zabytkowych, (red. Szmygin, B.), Polski Komitet Narodowy ICOMOS, Muzeum Pałac w Wilanowie, Politechnika Lubelska, Warszawa.
- Głuszczyk, D. (2011). Istota rozwoju regionalnego i jego determinanty. *Ekonomia Economics, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, s. 68-80;
- Górna, A., Górny, K. (2017). Atrakcyjność turystyczna obiektów z Listy Światowego Dziedzictwa UNESCO. *Prace i Studia Geograficzne, Wydział geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego, T.62. Z.1*, s. 43-80.
- Górski, M. (2009). *Konserwatorskie zasady adaptacji dzieł obronnych fortyfikacji nowszej w kontekście funkcji dydaktycznej zabytku*. W: Adaptacja obiektów zabytkowych do współczesnych funkcji użytkowych (red. B., Szmygin), Lubelskie Towarzystwo Naukowe Międzynarodowa Rada Ochrony Zabytków ICOMOS, Politechnika Lubelska, Warszawa – Lublin.
- Grefe, X. (2004). Is heritage an asset or a liability. *Journal of Cultural Heritage*, 5(3) 2004, DOI 10.1016/j.culher.2004.05.001
- Grober, U. (2007). Deep roots – A conceptual history of ‘sustainable development’ (Nachhaltigkeit), *WZB Discussion Paper, No. P 2007-002*, Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung (WZB), Berlin. Pobrane z: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/50254/1/535039824.pdf>
- Gummesson, E. (2000). *Qualitative Methods in Management Research*, Thousand Oaks: Sage Publications.
- Hammersley, M. (1992). *What’s Wrong with Ethnography? Methodological Explorations*, London, Longman.
- Harlow, J. (2011). *A Review of Utopian Themes in Sustainable Development Discourse*, Sustainable Development, Sust. Dev.(2011) Published online in Wiley Online Library. Pobrane z: https://www.researchgate.net/publication/230376974_A_Review_of_Utopian_Themes_in_Sustainable_Development_Discourse
- Harrison, R. (2009). *What is Heritage?*. W: Understanding the Politics of Heritage, (ed. Harrison, R.) Manchester, UK: Manchester University Press.
- Hedrén, J., Linnér, B.O. (2009). Utopian thought and the politics of sustainable development. *Futures, Volume 41, Issue 4, May 2009*, s. 210-219, doi.org/10.1016/j.futures.2008.09.004
- Hilgenkamp, K. (2006). *Environmental Health, Ecological Perspectives*, Jones and Bartlett Publishers, London.
- Hołuj, A. (2010). Polityka ekologiczna Polski po 1989 roku. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie nr 821*, Kraków, s. 19-32.
- Hutt S. (2004). *Cultural property law theory: a comparative assesment of contemporary thought*. W: J.R. Richman i M.P. Forsyth (red.), Legal perspectives on cultural heritage. Walnut Creek, s. 17-36.
- Hutter, M. Rizzo, I. (1997). *Economic Perspectives on Cultural Heritage*, Macmillan Press Ltd., London.
- Jagodzińska, K. (red.). (2016). *Społeczno-ekonomiczny wpływ dziedzictwa kulturowego. Diagnoza wykorzystania dziedzictwa kulturowego przez branżę kreatywną na przykładzie OFF Piotrkowskiej w Łodzi. Raport z badań*. Międzynarodowe Centrum Kultury, Kraków.

- Jak prawidłowo gospodarować starymi budynkami. Poradnik dla użytkowników obiektów objętych ochroną konserwatorską.* (2015). Urząd Miasta Ruda Śląska, Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków.
- Janikowska, O., Janikowski, R. (2002). *Globalizacja a zrównoważony rozwój.* W: Globalizacja gospodarki a ochrona środowiska, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa, s. 21-29.
- Jasiński, J. (2015). Analiza stanu zabytków nieruchomych oraz ograniczeń w zakresie ich obrotu rynkowego w Polsce, *Acta Scientiarum Polonorum. Administratio Locorum*, 14(2), s. 21-39.
- Jędrzejczyk, I., (2000). *Nowoczesny biznes turystyczny. Ekostrategie w zarządzaniu firmą.* Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000, s. 29
- Kassenberg A. (2002). *Ekorozwój a konsumpcja.* W: Rola organizacji pozarządowych w kształtowaniu proekologicznych wzorców konsumpcji, Raport 1/2002, Instytut na rzecz Ekorozwoju, Warszawa 2002, s. 20, za: M. Carley, I. Christie, Managing Sustainable Development, Earthscan, London and Sterling 2000, s.27
- Kee, T. (2019). Sustainable adaptive reuse – economic impact of cultural heritage. *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development*, <https://doi.org/10.1108/JCHMSD-06-2018-0044>
- Kielczewski, D. (red). (2009). *Od koncepcji ekorozwoju do ekonomii zrównoważonego rozwoju.* Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Białymstoku.
- Kielczewski, D. (2012). Koncepcja ekonomii zrównoważonego rozwoju, *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, nr 245, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.
- Klimek, B., Maciejowski, S. (2008). Prawne i ekonomiczne aspekty procesu rewaloryzacji zabytków, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie* nr 792, s.123-14.
- Kobus-Legutko, P. (2016). Zarządzanie dziedzictwem kulturowym jako element implementacji rozwoju zrównoważonego na poziomie lokalnym. W: *Prace naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, nr 452, Rozwój trwały i zrównoważony. Wrocław, s. 207-218.
- Kobyliński, Z. (2011). Czym jest, komu jest potrzebne i do kogo należy dziedzictwo kulturowe?. *Mazowsze - Studia Regionalne*, nr 7/2011, s. 21-47.
- Kogut-Jaworska, M. (2011). *Instrumenty pobudzania rozwoju gospodarczego na obszarach lokalnych.* W: Rozwój lokalny i regionalny. Teoria i praktyka (red. Szewczuk A., Kogut-Jaworska M., Ziolo, M.), Wydawnictwo CH Beck, Warszawa.
- Konsewicz, G., Grabowski, J. (1980). *Hotelarstwo. Część I. Wiadomości ogólne*, Centrum Kształcenia Ustawicznego w Jeleniej Górze, Jelenia Góra.
- Kruczek, Z. (2016). Szkice o wartości dziedzictwa produkowanego dla turystyki. Studium na przykładzie amerykańskich przydrożnych atrakcji turystycznych, *Turystyka Kulturowa*, Nr 3/2016 (maj-czerwiec 2016), s. 6-20.
- Kwiatkowski E., Milewski, R. (2005). *Podstawy ekonomii.* Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Korenik, S. (1999). Rozwój regionu ekonomicznego na przykładzie Dolnego Śląska. *Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu. Seria: Monografie i Opracowania (nr 100) wyd. 818.*
- Kozak, M. W. (2008). Dwory, pałace i zamki – kosztowne pamiątki czy zasób rozwoju. *Studia Regionalne i Lokalne*, Nr 2(32)/2008, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, s 92-111.
- Kozakiewicz, S., (red.). (1969). *Słownik terminologiczny sztuk pięknych.* Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017. (2013). Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Warszawa. Pobrano z:

http://bip.mkidn.gov.pl/media/download_gallery/20140818Krajowy_Program_Ochrony_Zabytkow_i_Opieki_nad_Zaby.pdf

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Warszawa, Pobrano z:

<http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20190000808/O/M20190808.pdf>

Kubiszewska, K. (2012). Finansowanie odnowy zabytków w Polsce przy wykorzystaniu pomocy UE. *Ochrona Zabytków 2012 nr 3/4*, NID, Warszawa, s. 59-74.

Kubiszewska, K. (2014). Rola zabytków w gospodarce – wybrane zagadnienia. *Ochrona Zabytków 2014 nr 2*. NID, Warszawa, s.163-176.

Labadi, S. (2011). *Evaluating the Socio-Economic Impacts of Selected Regenerated Heritage Sites in Europe*, European Cultural Foundation, Amsterdam, The Netherlands, Pobrane z: <http://openarchive.icomos.org/12388>

Lazzaretti, L., (2012). The resurgence of the “societal function of cultural heritage”. An introduction. *City, Culture and Society*, 3(4), s. 229-233.

Lechner, C., Dowling M. (2003). Firm Networks: External Relationships as Sources for the Growth and Competitiveness Entrepreneurial Firms. *Entrepreneurship and Regional Development*, vol. 15, no. 1, s. 1–26.

Licciardi, G., Amirtahmasebi, R., (eds). (2012). *The economics of uniqueness. Investing in Historic City Cores and Cultural Heritage Assets for Sustainable Development*, The World Bank, Washington D.C.

Lidelów, S., Örm, T., Luciani, A., Rizzo, A. (2019). Energy-efficiency measures for heritage buildings: A literature review. *Sustainable Cities and Society* 45 (2019), Elsevier, s. 231-242.

Lipe, W.D. (1983). *Value and Meaning in Cultural Resources*. W: Approaches to the Archaeological Heritage, Cleere, H., F. (eds), Cambridge University Press, Cambridge.

Liżewska, I. (2014). *Translokacja obiektów zabytkowych a nowe funkcje użytkowe, przestrzenne i społeczne*. W: Adaptacja obiektów zabytkowych do współczesnych funkcji użytkowych (red. B. Szmygin), Polski Komitet Narodowy ICOMOS, Muzeum Pałac w Wilanowie, Politechnika Lubelska, Warszawa.

Lusawa, R. (2009). Hans Carl von Carlowitz twórca pojęcia “trwałości”, *Rocznik Naukowy Wydziału Zarządzania w Ciechanowie*, 1-2 (III), Oficyna Wydawnicza im. prof. Leszka Krzyżanowskiego WSM Warszawa i Wydział Zarządzania w Ciechanowie.

Mason, R. (2002). *Assessing values in conservation planning: methodological issues and choices*. w: De la Torre, M., (ed.) *Assessing the values of cultural heritage*. Los Angeles, The Getty Conservation Institute, s. 5-30, Pobrane z:

http://hdl.handle.net/10020/gci_pubs/values_cultural_heritage

Matarasso, F., (1997), *Use or ornament? The social impact of participation in the arts, Stroud: Comedia*. Pobrane z: <http://www.artshealthresources.org.uk/wp-content/uploads/2017/01/1997-Matarasso-Use-or-Ornament-The-Social-Impact-of-Participation-in-the-Arts-1.pdf>

Matthes, E. H. (2015). Impersonal Value, Universal Value and the Scope of Cultural Heritage, *Ethics*, 125(4), s. 999–1027.

Mazur-Wierzbicka, E. (2006). Miejsce zrównoważonego rozwoju w polskiej i unijnej polityce ekologicznej na początku XXI wieku. Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy. *Zeszyt nr 8, Problemy Globalizacji i Regionalizacji cz. 1*, Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów, s. 317 – 328.

McLoughlin, J., Sodagar, B. I Kaminski, J. (2006). *Dynamic socio-economic impact: a holistic analytical framework for cultural heritage sites*. W: McLoughlin, J., Sodagar, B. & Kaminski, J., (eds). *Heritage impact 2005. Proceedings of the first international symposium on the socio-economic impact of cultural heritage*. Budapest: EPOCH, Pobrane z: http://public-repository.epoch-net.org/publications/heritage_impact/heritage_impact.pdf

- Meadows, D.H, Meadows, D.L, Randers, J., Behrens III, W.W. (1972). *The Limits to Growth*, Universe Books, New York.
- Międzynarodowe Centrum Kultury. (2015). Dziedzictwo kulturowe ma znaczenie dla Europy. Skrót raportu. Pobrane z: http://blogs.encatc.org/culturalheritagecountsforeurope/wp-content/uploads/2015/09/CHCFE_Raport_PL.pdf
- Miszczuk, A., Żuk, K. (2007). *Samorząd terytorialny jako stymulator lokalnego i regionalnego rozwoju gospodarczego*. W: Gospodarka samorządu terytorialnego (Miszczuk, A., Miszczuk, M., Żuk, K.), Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Molski, P. (2009). *Adaptacja – formy i uwarunkowania*. W: Adaptacja obiektów zabytkowych do współczesnych funkcji użytkowych (red. B. Szmygin), Lubelskie Towarzystwo Naukowe.
- Murzyn-Kupisz, M. (2010a). Wpływ przedsięwzięć związanych z odnową obiektów i miejsc zabytkowych na gospodarkę lokalną i regionalną, *Ochrona Zabytków 2010 nr 1-4*, Narodowy Instytut Dziedzictwa, Warszawa.
- Murzyn-Kupisz, M. (2010b). Barbarzyńca w ogrodzie. Dziedzictwo kulturowe widziane z perspektywy ekonomicznej. *Zarządzanie Publiczne nr 3(13)/2010*, s. 19-32.
- Murzyn-Kupisz M. (2012). *Dziedzictwo kulturowe w kontekście rozwoju lokalnego*. W: Kultura a rozwój (red. Hauser J., Karwińska A., Purchla J.), Narodowe Centrum Kultury, Warszawa.
- Murzyn-Kupisz, M., Działek, J. (2013). Cultural heritage in building and enhancing social capital. *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development, Vol. 3 Issue: 1*, s.35-54.
- Murzyn-Kupisz M. (2013). The socio-economic impact of built heritage projects conducted by private investors. *Journal of Cultural Heritage 14 (2013)*, s. 156–162.
- Mkadem, A.B., Zakriti, A., Nieuwenhuysen, P. (2017). Pay or preserve: a new approach to valuing cultural heritage. *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development, Vol. 8 No. 1, 2018*, s. 2-16.
- Navrud S., Ready, R. C. (Eds). (2002). *Valuing Cultural Heritage - Applying Environmental Valuation Techniques to Historic Buildings, Monuments and Artefacts*, Edward Elgar Publishing Ltd., United Kingdom.
- Navrud, S., (2005), Valuing cultural heritage – lessons learned, *Structural Studies. Repairs and Maintenance of Heritage Architecture IX*, p. 98, Pobrane z: <https://www.witpress.com/Secure/elibrary/papers/STR05/STR05010FU.pdf>
- Niemczewska, Z.E. (2020). The sociocultural impact of adaptive reuse of immovable cultural heritage from the perspective of direct users and the local community. *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. <https://doi.org/10.1108/JCHMSD-07-2019-0093>
- Niemczewska Z.E. (2021). How to assess the impact of commercially reused immovable cultural heritage on local, sustainable development in a holistic way?, *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. doi.org/10.1108/JCHMSD-07-2019-0089.
- Niezgoda, A. (2006). *Obszar recepcji turystycznej w warunkach rozwoju zrównoważonego*. Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań
- Niezgoda, A. (2013a). Rola doświadczenia w zachowaniach konsumenta na rynku turystycznym: koncepcja ekonomii doświadczeń i marketingu doznań. *Folia Turistica, Akademia Wychowania Fizycznego im. B. Czecha w Krakowie, 2013, nr 28*, s. 91-106 .
- Niezgoda, A. (2013b). *Wpływ mody na rozwój turystyki*. W: Współczesne uwarunkowania i problemy rozwoju turystyki, Pawlusiński R. (red.), 2013, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, s. 85-92.

- Niezgoda, A., Markiewicz, E. (2017). Hotel jako wyreżyserowana przestrzeń turystyczna. Rola motywacji i doświadczeń turysty. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 473, Wrocław, 2017*, s. 339-346.
- Nijkamp, P. (2012). *Economic value of cultural heritage*. W: Licciardi, G. & Amirtahmasebi, R., eds. The economics of uniqueness. Investing in historic city cores and cultural heritage assets for sustainable development. Washington, D.C.: World Bank, s. 75-106. Pobrane z: http://siteresources.worldbank.org/EXTSDNET/Resources/Economics_of_Uniqueness.pdf
- Nocca, F. (2017). The Role of Cultural Heritage in Sustainable Development: Multidimensional Indicators as Decision-Making Tool. *Sustainability 2017, 9, 1882*; DOI:10.3390/su9101882
- Nowa Encyklopedia Powszechna PWN*, t.2. (1997). Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa;
- Nowacki, M. (2003). Wrażenia osób zwiedzających atrakcje turystyczne. *Folia Turistica*, nr 14, 2003, Wydawnictwo Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie, s. 117-132.
- Oinas, P. (1999). Voices and Silences: The Problem of Access to Embeddedness. *Geoforum*, vol. 30, no. 4, s. 351-361.
- O'Donnell, A., Gilmore, A., Cummins, D., Carson, D. (2001). The Network Construct in Entrepreneurship Research: A Review and Critique. *Management Decision*, vol. 39, no. 9, s. 749-760.
- Omland, A. (2006). The Ethics of the World Heritage Concept. W: Scarre and Scarre 2006: 242-259. doi:10.1017/CBO9780511817656.014
- Our Common Future, Raport Brundtland*, World Commission on Environment and Development, 1987; w wersji polskiej: Nasza wspólna przyszłość, Raport Światowej Komisji d.s. Środowiska i Rozwoju, PWE, Warszawa 1991
- Pająk, K. (2007). *Samorząd terytorialny w kształtowaniu rozwoju lokalnego*, Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej i. S. Staszica w Pile
- Pajda, R. (2000). *Uwarunkowania wdrażania ekorozwoju w układzie lokalnym*. W: Sterowanie ekorozwojem, red. B. Poskrobko, Wydawnictwo Politechniki Białostockiej 1998, s. 209
- Parysek, J.J. (1997). *Podstawy gospodarki lokalnej*. Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań.
- Pawłowski, L. (2012). Czy liberalny kapitalizm i globalizacja umożliwiają realizację strategii zrównoważonego rozwoju? *Problemy Ekorozwoju/Problems of Sustainable Development* Vo. 7, no 2/2012, s.7-13.
- Pereira Roders, A. i Van Oers, R. (2014). Wedding cultural heritage and sustainable development: three years after. *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development*, Vol. 4 No. 1, Pobrane z: https://www.researchgate.net/publication/262583466_Wedding_cultural_heritage_and_sustainable_development_Three_years_after (Dostęp: 29 Październik, 2019); s. 2-15.
- Pike, A. Rodriguez-Pose, A., Tomaney, J. (2017). *Local and Regional Development*, Routledge Taylor and Francis Group, London and New York, s. 12.
- Pilotti, L. (2011). Urban Ecology and Cultural Heritage Values for a New Emergent European City. *Working Paper no. 2011-20*, Università Degli Studi di Milano.
- Pląder, D., (red.). (2001). *Organizacja pracy w hotelarstwie*. Wydawnictwo KSH, Kraków.
- Polański, R. (2010). *Teoria i polityka rozwoju regionalnego*. W: Gospodarka regionalna i lokalna (red. Brodziński, M.G.), Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa, Wydawnictwo AlmaMer, s.7-19.
- Poskrobko, B. (1997). Teoretyczne aspekty ekorozwoju, *Ekonomia i Środowisko 1997, nr 1 (10)*
- Poskrobko, B. (1998). *Kształtowanie polityki ekorozwoju*. W: Sterowanie ekorozwojem, red. B. Poskrobko, Wydawnictwo Politechniki Białostockiej 1998
- Poskrobko, B. (2011a). *Przedmiot, paradygmat i kategorie zrównoważonego rozwoju*. W: Kształtowanie teorii i wdrożeniowe aspekty zrównoważonego rozwoju (red. J. Demianowicz), Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Białymstoku.

- Poskrobko, B., (red.) (2011b). *Metodologiczne aspekty zrównoważonego rozwoju*. W: *Ekonomia zrównoważonego rozwoju w świetle kanonów nauki*, Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Białymstoku.
- Purchla, J. (1992). *Matecznik Polski. Pozaekonomiczne czynniki rozwoju Krakowa w okresie autonomii galicyjskiej*. Wydawnictwo Znak, Kraków.
- Purchla, J. (2013). *Dziedzictwo Kulturowe*. W: *Kultura a rozwój* (red. Hauser J., Karwińska A., Purchla J.), Narodowe Centrum Kultury, Warszawa.
- Prandecki, K. (2007). *Ochrona środowiska w teorii ekonomii*. *Ekonomia i Środowisko* 2 (32), *Fundacja Ekonomistów Środowiska i Zasobów Naturalnych, Białystok*, s. 21-35.
- Prott, L.V., O’Keefe, P.J. (1992). ‘Cultural Heritage’ or ‘Cultural Property’?, *International Journal of Cultural Property*, 1(2) s. 307–320. doi:10.1017/S094073919200033X
- Pruszyński, J.,P. (1989). *Ochrona zabytków w Polsce. Genaeza, organizacja, prawo*. PWN, Warszawa.
- Rapacz, A. (1994). *Przedsiębiorstwo turystyczne. Podstawy i zasady działania*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Rouba B.J. [Bogumiła Jadwiga]. (2001). *Zagrożenia obiektów zabytkowych – spostrzeżenia konserwatora praktyka*. W: *Społeczne zagrożenia dóbr kultury*, IV Forum Konserwatorów Toruń 21-23 lutego 2001, Toruń, s. 27-41.
- Rouba, B.J. [Bogumiła Jadwiga]. (2011). *Rozdroża ochrony dziedzictwa kulturowego w roku 2011*. W: *System ochrony zabytków w Polsce. Analiza, diagnoza, propozycje* (red. B. Szmygin), Polski Komitet Narodowy ICOMOS, Biuro Stołecznego Konserwatora Zabytków Urzędu Miasta Stołecznego Warszawa, Politechnika Lubelska, Lublin – Warszawa.
- Rouba, B. J. [Bogumiła Jadwiga]. (2014). *Dlaczego adaptacje niszczą zabytki i czy tak być musi*. W: *Wartość funkcji w obiektach zabytkowych*, (red. B. Szmygin), Polski Komitet Narodowy ICOMOS, Muzeum Pałac w Wilanowie, Politechnika Lubelska, Warszawa.
- Rouba, R. [Rafał]. (2010). *Hotelarstwo w zabytkowych rezydencjach jako czynnik modyfikujący otoczenie*. Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź.
- Rutkowska-Podołowska, M. (2016). *Kryzys gospodarczy i jego wpływ na zrównoważony rozwój* (2016). W: *Ekonomia i Środowisko, Problemy metodyczne i teoretyczne, Nr 1 (65)*, s.10-21.
- Rogall, H. (2010). *Ekonomia zrównoważonego rozwoju- potrzeba reformy tradycyjnej ekonomii*. W: *Ekonomia zrównoważonego rozwoju-zarys problemów badawczych i dydaktyki* (red. Poskrobko, B.), Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Białystok.
- Rolska-Boruch, I. (1999). *Siedziby szlacheckie i magnackie na ziemiach zwianych Lubelszczyzną, 1500-1700*. Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin.
- Romer P.M. (1990). Endogenous Technological Change. *Quarterly Journal of Economics*, 98, s. 71–102.
- Rosicki, R. (2010). *Międzynarodowe i europejskie koncepcje zrównoważonego rozwoju*. *Przegląd Naukowo – Metodyczny*, nr 4, s. 44 – 56.
- Rydel, M. (2007). *Raport o polskich dworach*. W: *Spotkania z zabytkami*, nr 3, Wydawnictwo Fundacji Hereditas, Warszawa, s. 4-8.
- Rypkema, D. (2008). Heritage conservation and the local economy. *Global Urban Development* 4-1, Pobrane z: www.globalurban.org/GUDMag08Vol4Iss1/Rypkema.htm
- Sauer, A., Kawecka-Wyrzykowska, E., Kulesza, M. (2000). *Polityka regionalna Unii Europejskiej a instrumenty wspierania rozwoju regionalnego w Polsce*. Biuro Doradztwa Prawnego Kulesza i Kamiński sp. jawna, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa.
- Scott A.J., Storper M. (2003). Regions, globalization, development. *Regional Studies*, no 37, s. 579–593.

- Sekuła, A. (2001). *Paradygmat rozwoju lokalnego i regionalnego*. W: Edukacja menedżerska w nowej gospodarce. Zarządzanie organizacją, (red. A. Tubilewicz, Politechnika Gdańska, Cetniewo, s. 135-144.
- Senesi, A. (2011). *Doceń dziedzictwo. Dziedzictwo Europejskie i rozwój gospodarczy*. Materiały konferencyjne IV Europejskiego Forum Dziedzictw – Wrocław 10-12 października 2011 r., s. 168-170.
- Shockley, E. G. (2004). Government investment in cultural capital: a methodology for comparing direct government support for the arts in the US and UK, *Public Finance and Management*, 4 (1): s.75-102.
- Smith, L., (2006). *The Uses of Heritage*, New York: Routledge. Abingdon, United Kingdom.
- Sozański, J. (2002). *Standardy zrównoważonego rozwoju i wspólnotowej polityki ochrony środowiska na tle obowiązków państw kandydujących do Unii*. W: Równy, K., Jabłoński, J., (red.) *Zasada zrównoważonego rozwoju w prawie i praktyce ochrony środowiska*, Wydawnictwo Prywatnej Szkoły Biznesu i Admnstracji, Warszawa.
- Stępień, P.M. (2014). *Jak zmieniać funkcję w obiektach zabytkowych – refleksje z praktyki konserwatorskiej*. W: *Wartość funkcji w obiektach zabytkowych* (red. B. Szmygin), Polski Komitet Narodowy ICOMOS, Muzeum Pałac w Wilanowie, Politechnika Lubelska, Warszawa.
- Stefański, K. (2016). *Dwór, pałac, willa. Kilka uwag na temat terminologii w: Dwór - ponowoczesne przygody idei i formy* (red. Cichoń, P., Latocha, S.). Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Łódzkiego, s. 17-30.
- Swedish National Heritage Board. (2019). *Heritage Research Matters. Case studies of research impact contributing to sustainable development*. Dostęp: <http://jpi-ch.eu/wp-content/uploads/Heritage-Research-Matters.pdf>
- Szewczuk, A. (2011). *Rozwój lokalny i regionalny – główne determinanty*. W: *Rozwój lokalny i regionalny. Teoria i praktyka* (Szewczuk, A., Kogut-Jaworska, M., Zioło, M.), Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa.
- Szmygin, B. (2009). *Adaptacja obiektów zabytkowych do współczesnych funkcji użytkowych*. (red. B. Szmygin), Lubelskie Towarzystwo Naukowe, Międzynarodowa rada Ochrony zabytków ICOMOS, Politechnika Lubelska, Warszawa-Lublin.
- Szmygin, B. (2011). *System ochrony zabytków w Polsce – próba diagnozy*. W: *System ochrony zabytków w Polsce – analiza, diagnoza, propozycje* (red. B. Szmygin), Polski Komitet Narodowy ICOMOS, Biuro Stołecznego Konserwatora Zabytków Urzędu Miasta Stołecznego Warszawa, Politechnika Lubelska, Warszawa-Lublin.
- Szmygin, B. (2016). *Światowe dziedzictwo UNESCO – charakterystyka, metodologia, zarządzanie*. Polski Komitet Narodowy ICOMOS, Politechnika Lubelska, Warszawa-Lublin.
- Szymańska, E. (2010). Efektywność przedsiębiorstw – definiowanie i pomiar. *Roczniki Nauk Rolniczych, Seria G, T. 97*, s. 152-164.
- Throsby, D. (1997). Sustainability and culture: some theoretical issues. *International Journal of Cultural Policy*, (4) s. 7-20.
- Throsby, D. (1999). Cultural capital. *Journal of Cultural Economics*, 23 (1-2), s. 3-12.
- Throsby, D. (2005). On the Sustainability of Cultural Capital. *Research Papers 0510*, Macquarie University, Department of Economics. Pobrano z: https://www.researchgate.net/publication/5165805_On_the_Sustainability_of_Cultural_Capital
- Throsby, D. (2012). *Heritage economics: A conceptual Framework*, w: *The economics of uniqueness. Investing in Historic City Cores and Cultural Heritage Assets for Sustainable Development*, (Licciardi, G., Amirtahmasebi, R., (eds)), The World Bank, Washington D.C.
- Throsby, D. (2016). Investment in urban heritage conservation in developing countries: Concepts, methods and data. *City, Culture and Society*, 7 (2016), s. 81-86.

- Throsby, D. (2017). Culturally sustainable development: theoretical concept or practical policy instrument?. *International Journal of Cultural Policy*, VOL. 23, No. 2, s. 133–147, Routledge Taylor & Francis Group.
- Throsby, D. (2015). Investment in urban heritage conservation in developing countries: Concepts, methods and data. *City, Culture and Society* 7 (2016), s. 81-86, Elsevier Publishing Ltd.
- Towse, R., (2010), *A textbook of Cultural Economics*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Trzepacz, P., (red). (2012). *Zrównoważony rozwój-wyzwania globalne. Podręcznik dla uczestników studiów doktoranckich*. Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Tyburski, W., (red) (2011). *Zasady kształtowania postaw sprzyjających wdrażaniu zrównoważonego rozwoju*. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.
- Warczak, M. (2015). Endogeniczne i egzogeniczne czynniki rozwoju gospodarczego z perspektywy finansów gminy. *Współczesna gospodarka, Contemporary Economy Electronic Scientific Journal*, Vol. 6 Issue 4 (2015), s. 111-122.
- Wojewódzka, A. (2010). Infrastruktura jako czynnik rozwoju lokalnego i regionalnego. *Logistyka, tom nr 3, Instytut Logistyki i Magazynowania*, Poznań.
- Wright, R. (2005). *A short history of progress*. Carroll & Graf Publishers, New York. Pobrane z: https://files.transtutors.com/cdn/uploadassignments/266319_2_book---a-short-history-of-progress.pdf
- Van der Auwera, S. (2014). Culture for Development and the UNESCO Policy on the Protection of Cultural Property during Armed Conflict. *International Journal of Cultural Policy*, 20 (3), s. 245-260.
- Vandesande, A., Moiola, R. & Van Balen, K. (2014). *Costing the built environment: towards a policy of strong sustainable development*. W: Biscontin, G. & Driussi, G., (ed.) *Quale Sostenibilita per il restauro?*, vol. 30. Scienza e Beni Culturali. Brixen, 1-4 July 2014. Venice: Edizioni Arcadia Ricerche, s. 457-467.
- Vaughan, D.R. (1984). The Cultural Heritage: An approach to analyzing income and employment effects. *Journal of Cultural Economics*, 1984, Vol.8(2), s.1-36.
- Veldpaus, L., Pereira Roders, A. R., Colenbrander, B. J. F. (2013). Urban heritage: putting the past into the future. *The Historic Environment*, 4(1), s. 3-18.
- Yung, E. H. & Chan, E. H. (2012). Implementation challenges to the adaptive reuse of heritage buildings: towards the goals of sustainable, low carbon cities. *Habitat International*, 3(36), s. 352–361.

Akty prawne

- Ustawa z dnia 6 września 1944 r. - o przeprowadzeniu reformy rolnej oraz przepisy wydane na podstawie tego dekretu (Dziennik Ustaw z 1945 r., nr 3, poz. 13; Dziennik Ustaw z 1946 r., nr 49, poz. 279; Dziennik Ustaw z 1957 r., nr 39, poz. 172 oraz Dziennik Ustaw z 1968 r., nr 3, poz. 6).
- Ustawa z dnia 6 maja 1976 r. - Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. przez Konferencję Generalną Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury na jej siedemnastej sesji (Dz. U. 1976 nr 32 poz. 190).
- Ustawa z dnia 15 listopada 1984 r. - o podatku rolnym (Dz.U. 1984 nr 52 poz. 268)
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. - o samorządzie gminnym (Dz. U. z 1990 r. nr 16 poz. 95) .
- Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. - o podatkach i opłatach lokalnych (Dz.U. 1991 nr 9 poz. 31).
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Ustawa Prawo Budowlane (Dz.U. 1994 nr 89 poz. 414).

Ustawa z dnia 4 września 1994 r.– Ustawa o działach administracji rządowej (Dz. U. 1997 Nr 141 poz. 943).

Ustawa z dnia 2 kwietnia 1997 r.- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U.1997.78.483).

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. - o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. 1997 nr 115 poz. 741).

Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. - o samorządzie powiatowym (Dz. U. nr 91 poz. 578).

Ustawa z 23 lipca 2003 r. - o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162 poz. 1568).

Ustawa z dnia 17 października 2003 r. - Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego (Dz.U. 2011 nr 172 poz. 1018).

Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. - o samorządzie województwa (Dz. U. 1998 nr 91 poz. 576).

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. -Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2001 nr 62 poz. 627).

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 r. Nr 30, poz. 259).

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 10 maja 2004 r. w sprawie odznaki „Za opiekę nad zabytkami” (Dz. U. z 2004 r. Nr 124, poz.1304 ze zm.).

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 r. Nr 212, poz. 2153).

Ustawa z dnia 25 maja 2017 r. o restytucji narodowych dóbr kultury (Dz. U. 2017 poz. 1086).

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie wzoru dokumentów oceny wskazującej czas powstania zabytku, wyceny zabytku oraz potwierdzenia wwozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2011 r. Nr 50, poz. 256) .

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011 r. Nr 113, poz. 661).

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne (Dz. U. z 2014 r. poz. 110).

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 22 czerwca 2017 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 2017 r. poz. 1265).

Dokumenty źródłowe

Council of Europe. (2000). Konwencja Kongresu Władz Lokalnych i Regionalnych Rady Europy sprawie Krajobrazu Europy, 2000, Florencja,. Pobrano z: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/0900001680080621>

Council of Europe. (2005). Council of Europe Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society. Pobrane z <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/0900001680083746>

Council of Europe. (2007). Rezolucja Rady Europy z dnia 16 listopada 2007 r. dotyczącej europejskiego planu działań na rzecz kultury. (2007/C 287/01). Pobrane z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A32007G1129%2801%29>

- Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej. (2016). Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Bruksela. Pobrane z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=DE>
- European Parliament and the Council Regulation (b.d.). On the voluntary participation by organisations in a Community eco-management and audit scheme (EMAS). ((EC) No 1221/2009). Pobrane z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009R1221&from=EN>
- Komisja Europejska. (2014). Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Społeczno-Ekonomicznego i Komitetu Regionów: Ku zintegrowanemu podejściu do dziedzictwa kulturowego w Europie, Bruksela. (COM(2014) 477 final) Pobrano z: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2014/PL/1-2014-477-PL-F1-1.Pdf>
- Komisja Europejska. (2016). Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Społeczno-Ekonomicznego i Komitetu Regionów: Kolejne kroki w kierunku zrównoważonej przyszłości Europy Europejskie działania na rzecz zrównoważonego rozwoju, Strasburg. (COM(2016) 739 final). Pobrane z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0739&from=PL>
- Komisja Europejska. EUROPA 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. COM (2010) 2020. Pobrane z: https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_PL_ACT_part1_v1.pdf
- Komunikat Komisji Europejskiej. (2008). Europejska agenda kultury w dobie globalizacji świata. (2009/C 247 E/07) Pobrane z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/ALL/?uri=CELEX%3A52007DC0242>
- Komunikat Komisji Europejskiej. (2010). EUROPA 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. (KOM(2010) 2020 wersja ostateczna) Pobrane z: http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_PL_ACT_part1_v1.pdf
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030. (b.d.) Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju Pobrane z: <https://www.mii.gov.pl/strony/zadania/polityka-rozwoju-kraju/zarządzanie-rozwojem-kraju/koncepcja-przestrzennego-zagospodarowania-kraju> [dostęp: 24.02.2019];
- Konwencja Ramowa Rady Europy w sprawie wartości dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa -Konwencja z Faro. (2005). Pobrane z: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/199>
- Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju (b.d). Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego. Pobrane z: <https://www.mii.gov.pl/ksrr/>
- Narodowy Instytut Dziedzictwa. (2013). Społeczno-gospodarcze oddziaływanie dziedzictwa kulturowego – raport z badań społecznych. Pobrane z: https://www.nid.pl/pl/Informacje_ogolne/Aktualnosci/news.php?ID=2150
- Narodowy Instytut Dziedzictwa. (2017). Raport o stanie zachowania zabytków nieruchomych w Polsce. Zabytki wpisane do rejestrów do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C), Warszawa. Pobrane z: <https://nid.pl/pl/Wydawnictwa/inne%20wydawnictwa/RAPORT%20O%20STANIE%20ZACHOWANIA%20ZABYTEK%20C%20I%20W%20NIERUCHOMYCH.pdf>
- Narodowy Instytut Dziedzictwa. (2020). Raport roczny Narodowego Instytutu Dziedzictwa 2019, Warszawa, 2020. Pobrane z: <https://www.nid.pl/upload/iblock/da3/da3fd1c8ca5a4280c572fc70fc0ccca2.pdf>
- Special Eurobarometer 466. (2017). Cultural Heritage Report, European Union, Pobrane z: <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/yearFrom/1974/yearTo/2017/surveyKy/2150>

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (2013). Pobrane z: https://strateg.stat.gov.pl/strategie_pliki/Strategia_Rozwoju_Kapitalu_Spolecznego.pdf

Strategia Sprawne Państwo 2020. (b.d.). Pobrane z: <http://administracja.mswia.gov.pl/adm/departament-administra/strategia-sprawne-panst/8085,Strategia-Sprawne-Panstwo-2020.html>

UNESCO (b.d.) *Deklaracja z Hongzhou*. Pobrane z: http://www.lacult.unesco.org/docc/Final_Hangzhou_Declaration_.pdf

UNESCO (b.d.). Rekomendacje UNESCO w sprawie krajobrazu miejskiego. Pobrane z: <https://whc.unesco.org/uploads/activities/documents/activity-638-98.pdf>

UNESCO. (2005). *Our Creative Diversity. Report of the World Commission on Culture and Development*. Pobrano z: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000105586>

UNESCO. (b.d.). Rekomendacje UNESCO w sprawie krajobrazu miejskiego. Pobrano z: http://www.unesco.pl/fileadmin/user_upload/pdf/Rekomendacje/rekomenkrajobraz.pdf

UNESCO. Monitorowanie wielowymiarowej roli kultury w procesach zrównoważonego rozwoju. Pobrane z <https://en.unesco.org/creativity/activities/cdis>

United Nations. (1987). *Our common future – The Brundtland Report*. Pobrane z: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>

United Nations. (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development*. Pobrane z <http://www.un.org/documents/ga/res/42/ares42-187.htm>

United Nations. (1992). *Agenda 21, Rio de Janeiro*. Pobrane z: <https://sustainabledevelopment.un.org/outcomedocuments/agenda21>

United Nations. (2000). *United Nations Millenium Declaration*. Pobrano z: <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.pdf>

United Nations. (2015). *Agenda na rzecz Zrównoważonego Rozwoju do roku 2030*. Pobrane z: <http://un.org.pl/agenda-2030-rezolucja>

United Nations. (2015). *Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015 - Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, Nowy Jork. Pobrane z: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1

United Nations. (b.d.). *The future we want Resolution*. Pobrane z: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/66/288&Lang=E

United Nations. (ca 2018). *Promote Sustainable Development*. Pobrane z <http://www.un.org/en/sections/what-we-do/promote-sustainable-development/index.html>

Witryny internetowe:

Augustyn, Aneta. (2015, 21 października). *Pasjonaci w pałacach. Ile wydają na renowacje?* *Gazeta Wyborcza*. Pobrane z : <https://wyborcza.biz/biznes/1,147584,19058532,pasjonaci-w-palacach.html?disableRedirects=true>

Gazeta Bankowa. (2016, 27 wrzesień). *Pałace na sprzedaż*, Pobrane z: <http://wgospodarce.pl/informacje/29717-palace-na-sprzedaz>

Metropole Ruhr (2018). *Nowe spojrzenia na Zagłębie Ruhry*. Pobrane z: <https://www.metropoleruhr.de/pl/strona-glowna.html>

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (b.d.). *Znak Dziedzictwa Europejskiego*. Pobrane z: <http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/wspolpraca-z-zagranica/znak-dziedzictwa-europejskiego.php>

Narodowy Instytut Dziedzictwa. www.nid.pl

- OECD. (2011). *Better Policies for better lives. The OECD at 50 and beyond*. Pobrane z: <http://www.oecd.org/about/47747755.pdf>
- OECD. (2016). *Better Policies for 2030 - An OECD Action Plan on the Sustainable Development Goals*. Pobrane z: <https://www.oecd.org/dac/Better%20Policies%20for%202030.pdf>
- OECD. (2018). *OECD and the Sustainable Development Goals: Delivering on universal goals and targets*. Pobrane z: <http://www.oecd.org/dac/sustainable-development-goals.htm>
- Olechnowicz, Magdalena. (2021, 28 marca). To był przepiękny pałac na wodzie. Nawet dziś warto odwiedzić ruiny w Karzniczce. *Głos Pomorza*. Pobrane z: <https://gp24.pl/to-byly-przepiekny-palac-na-wodzie-nawet-dzis-warto-odwiedzic-ruiny-w-karzniczce-zdjecia/ar/c1-15511079>

Normy

- International Organization for Standardization. (2016). *Occupational health and safety management systems—Requirements with guidance for use* (ISO Standard No. 14001). Pobrane z <https://www.iso.org/standard/60857.html>

Spis tabel

Nr tabeli	Opis tabeli	Strona
1.1.	Definicje i zasady/założenia idei zrównoważonego rozwoju według różnych autorów	22
1.2.	Założenia głównych myśli ekonomicznych oraz koncepcji zrównoważonego rozwoju na ich tle	27
2.1	Efekty potencjalnego oddziaływania dziedzictwa kulturowego na rozwój społeczno-gospodarczy	54
2.2.	Oddziaływanie dziedzictwa kulturowego na filary zrównoważonego rozwoju	54
3.1.	Obiekty wpisane do rejestru zabytków nieruchomych – podział wg klasyfikacji/funkcji pierwotnej i województw (objęte weryfikacją w latach 2009-2015)	84
4.1.	Wagi wpływów na poszczególne filary zrównoważonego rozwoju	105
4.2.	Wagi wpływu w filarze społeczno-kulturowym	106
4.3.	Wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektów zabytkowych	111
4.4.	Wykaz obiektów podlegających badaniu	113
4.5.	Waga wpływu społeczno-gospodarczego obiektu zabytkowego w Antoninie.....	115
4.6.	Waga wpływu środowiskowo-gospodarczego obiektu zabytkowego w Antoninie	115
4.7.	Waga wpływu środowiskowo-społecznego obiektu zabytkowego w Antoninie	116
4.8.	Waga wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną obiektu zabytkowego w Antoninie	116
4.9.	Określenie wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektu w Antoninie.....	117
4.10.	Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego w Antoninie	117
4.11.	Waga wpływu społeczno-gospodarczego obiektu zabytkowego w Będlewie	119
4.12.	Waga wpływu środowiskowo-gospodarczego obiektu zabytkowego w Będlewie	120
4.13.	Waga wpływu środowiskowo-społecznego obiektu zabytkowego w Będlewie	120
4.14.	Waga wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną obiektu zabytkowego w Będlewie	121
4.15.	Określenie wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektu w Będlewie	122
4.16.	Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego w Będlewie	122
4.17.	Waga wpływu społeczno-gospodarczego obiektu zabytkowego w Biedrusku	124
4.18.	Waga wpływu środowiskowo-gospodarczego obiektu zabytkowego w Biedrusku.....	124
4.19.	Waga wpływu środowiskowo-społecznego obiektu zabytkowego w Biedrusku	124
4.20.	Waga wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną obiektu zabytkowego w Biedrusku	125
4.21.	Określenie wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektu w Biedrusku	126
4.22.	Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego w Biedrusku	126
4.23.	Waga wpływu społeczno-gospodarczego obiektu zabytkowego w Brodnicy	128
4.24.	Waga wpływu środowiskowo-gospodarczego obiektu zabytkowego w Brodnicy	129
4.25.	Waga wpływu środowiskowo-społecznego obiektu zabytkowego w Brodnicy	129
4.26.	Waga wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną obiektu zabytkowego w Brodnicy	130
4.27.	Określenie wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektu w Brodnicy	131
4.28.	Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego w Brodnicy	131
4.29.	Waga wpływu społeczno-gospodarczego obiektu zabytkowego w Bugaju	133
4.30.	Waga wpływu środowiskowo-gospodarczego obiektu zabytkowego w Bugaju	133
4.31.	Waga wpływu środowiskowo-społecznego obiektu zabytkowego w Bugaju	134

4.32.	Waga wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną obiektu zabytkowego w Bugaju	134
4.33.	Określenie wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektu w Bugaju	135
4.34.	Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego w Bugaju	135
4.35.	Waga wpływu społeczno-gospodarczego obiektu zabytkowego w Dębogórze	137
4.36.	Waga wpływu środowiskowo-gospodarczego obiektu zabytkowego w Dębogórze	137
4.37.	Waga wpływu środowiskowo-społecznego obiektu zabytkowego w Dębogórze.....	138
4.38.	Waga wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną obiektu zabytkowego w Dębogórze	138
4.39.	Określenie wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektu w Dębogórze	139
4.40.	Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego w Dębogórze	140
4.41.	Waga wpływu społeczno-gospodarczego obiektu zabytkowego w Drzeczkowie	141
4.42.	Waga wpływu środowiskowo-gospodarczego obiektu zabytkowego w Drzeczkowie	142
4.43.	Waga wpływu środowiskowo-społecznego obiektu zabytkowego w Drzeczkowie	142
4.44.	Waga wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną obiektu zabytkowego w Drzeczkowie	143
4.45.	Określenie wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektu w Drzeczkowie	144
4.46.	Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego w Drzeczkowie	144
4.47.	Waga wpływu społeczno-gospodarczego obiektu zabytkowego w Iwnie	146
4.48.	Waga wpływu środowiskowo-gospodarczego obiektu zabytkowego w Iwnie	146
4.49.	Waga wpływu środowiskowo-społecznego obiektu zabytkowego w Iwnie	146
4.50.	Waga wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną obiektu zabytkowego w Iwnie	147
4.51.	Określenie wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektu w Iwnie	148
4.52.	Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego w Iwnie	148
4.53.	Waga wpływu społeczno-gospodarczego obiektu zabytkowego w Jeziorkach	150
4.54.	Waga wpływu środowiskowo-gospodarczego obiektu zabytkowego w Jeziorkach	150
4.55.	Waga wpływu środowiskowo-społecznego obiektu zabytkowego w Jeziorkach	151
4.56.	Waga wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną obiektu zabytkowego w Jeziorkach	151
4.57.	Określenie wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektu w Jeziorkach	152
4.58.	Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego w Jeziorkach	153
4.59.	Waga wpływu społeczno-gospodarczego obiektu zabytkowego w Kobylnikach	154
4.60.	Waga wpływu środowiskowo-gospodarczego obiektu zabytkowego w Kobylnikach	155
4.61.	Waga wpływu środowiskowo-społecznego obiektu zabytkowego w Kobylnikach	155
4.62.	Waga wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną obiektu zabytkowego w Kobylnikach	156
4.63.	Określenie wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektu w Kobylnikach	157
4.64.	Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego w Kobylnikach	157
4.65.	Waga wpływu społeczno-gospodarczego obiektu zabytkowego w Obrzycku	159
4.66.	Waga wpływu środowiskowo-gospodarczego obiektu zabytkowego w Obrzycku	159
4.67.	Waga wpływu środowiskowo-społecznego obiektu zabytkowego w Obrzycku	159
4.68.	Waga wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną obiektu zabytkowego w Obrzycku	160
4.69.	Określenie wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektu w Obrzycku	161
4.70.	Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego w Obrzycku	161
4.71.	Waga wpływu społeczno-gospodarczego obiektu zabytkowego w Podstolicach	163

4.72.	Waga wpływu środowiskowo-gospodarczego obiektu zabytkowego w Podstolicach	164
4.73.	Waga wpływu środowiskowo-społecznego obiektu zabytkowego w Podstolicach	164
4.74.	Waga wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną obiektu zabytkowego w Podstolicach	165
4.75.	Określenie wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektu w Podstolicach	166
4.76.	Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego w Podstolicach	166
4.77.	Waga wpływu społeczno-gospodarczego obiektu zabytkowego w Rzęszkowie	168
4.78.	Waga wpływu środowiskowo-gospodarczego obiektu zabytkowego w Rzęszkowie	168
4.79.	Waga wpływu środowiskowo-społecznego obiektu zabytkowego w Rzęszkowie	169
4.80.	Waga wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną obiektu w Rzęszkowie	169
4.81.	Określenie wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektu w Rzęszkowie	170
4.82.	Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego w Rzęszkowie	170
4.83.	Waga wpływu społeczno-gospodarczego obiektu zabytkowego Pałac Tarce	172
4.84.	Waga wpływu środowiskowo-gospodarczego obiektu zabytkowego Pałac Tarce	173
4.85.	Waga wpływu środowiskowo-społecznego obiektu zabytkowego Pałac Tarce	173
4.86.	Waga wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną obiektu zabytkowego Pałac Tarce	174
4.87.	Określenie wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektu Pałac Tarce	175
4.88.	Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego Pałac Tarce	175
4.89.	Waga wpływu społeczno-gospodarczego obiektu zabytkowego Pałac Wąsowo	177
4.90.	Waga wpływu środowiskowo-gospodarczego obiektu zabytkowego Pałac Wąsowo	177
4.91.	Waga wpływu środowiskowo-społecznego obiektu zabytkowego Pałac Wąsowo	177
4.92.	Waga wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną obiektu zabytkowego Pałac Wąsowo	178
4.93.	Określenie wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektu Pałac Wąsowo	179
4.94.	Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego Pałac Wąsowo	179
4.95.	Waga wpływu społeczno-gospodarczego obiektu zabytkowego Pałac Witaszyce	181
4.96.	Waga wpływu środowiskowo-gospodarczego obiektu zabytkowego Pałac Witaszyce	181
4.97.	Waga wpływu środowiskowo-społecznego obiektu zabytkowego Pałac Witaszyce	182
4.98.	Waga wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną obiektu zabytkowego Pałac Witaszyce	182
4.99.	Określenie wagi wpływu na zachowanie trwałości kulturowej obiektu Pałac Witaszyce	183
4.100.	Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego Pałac Witaszyce	183
4.101.	Wpływ badanych obiektów na poszczególne filary zrównoważonego rozwoju	185
4.102.	Stopień spełnienia założeń wpływu badanych obiektów na rozwój zrównoważony w ujęciu holistycznym metodą grupowania obiektów metodą k-średnich	187
4.103.	Zestawienie czynników hamujących wpływ adaptacji obiektów zabytkowych do funkcji hotelowej na zrównoważony rozwój lokalny - filar społeczno- gospodarczy.....	200
4.104.	Zestawienie czynników hamujących wpływ adaptacji obiektów zabytkowych do funkcji hotelowej na zrównoważony rozwój lokalny - filar środowiskowo- gospodarczy.....	202
4.105.	Zestawienie czynników hamujących wpływ adaptacji obiektów zabytkowych do funkcji hotelowej na zrównoważony rozwój lokalny - filar środowiskowo-społeczny	205
4.106.	Rozkład ilościowy obiektów, w których badane działania (dodatkowe funkcje kulturowe) były lub nie były podejmowane z uwzględnieniem ich wcześniej stwierdzonego wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną.....	209

4.107	Rozkład ilościowy obiektów, w których badane działania (popularyzowanie wiedzy o obiekcie) były lub nie były podejmowane z uwzględnieniem ich wcześniej stwierdzonego wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną	210
4.108.	Rozkład obiektów, w których podejmowane były działania promocyjne gmin uwzględnieniem ich wcześniej stwierdzonego wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną	212
4.109.	Rozkład obiektów, w których występowały i nie występowały pozaekonomiczne motywy adaptacji obiektu do badanej funkcji przez właścicieli, z uwzględnieniem ich wcześniej stwierdzonego wpływu społeczno-kulturowego na społeczność lokalną	214
4.110.	Kategorie badanych czynników z podziałem zastosowanym w hipotezach częściowych niezbędnych do potwierdzenia hipotez 2 i 3 w odniesieniu do poszczególnych filarów rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym	217

Spis rysunków

Nr rysunku	Opis rysunku	Strona
1.1.	Schemat procesu badawczego pracy	17
2.1.	Obszary wpływu dziedzictwa kulturowego w kontekście idei zrównoważonego rozwoju	53
3.1.	Rozmieszczenie pałaców, dworów i zamków pełniących funkcję hotelarską wg powiatów	88
4.1.	Holistyczne podejście do zrównoważonego rozwoju w adaptacyjnym komercyjnym wykorzystaniu zasobów nieruchomego dziedzictwa kulturowego, według autorki	98
4.2.	Holistyczne podejście do oceny wpływu nieruchomego dziedzictwa kulturowego wykorzystywanego do celów komercyjnych na zrównoważony rozwój lokalny wraz z zaproponowaną przez autora oceną zachowania jego trwałości kulturowej	99
4.3.	Schemat procedury badania wpływu zasobów nieruchomego dziedzictwa kulturowego ponownie wykorzystanych do celów komercyjnych wykorzystującej autorskie narzędzie „Matryca holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na lokalny rozwój zrównoważony”	101
4.4.	Przykład matrycy wnioskowej	106
4.5.	Przykład matrycy wnioskowej z uwzględnieniem trwałości kulturowej obiektu zabytkowego	111
4.6.	Matryca wnioskowa dla obiektu zabytkowego w Antoninie	116
4.7.	Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego w Antoninie....	118
4.8.	Matryca wnioskowa obiektu w Antoninie uwzględniająca zachowanie trwałości kulturowej obiektu.....	118
4.9.	Matryca wnioskowa dla obiektu zabytkowego w Będlewie	121
4.10.	Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego w Będlewie	122
4.11.	Matryca wnioskowa obiektu w Będlewie uwzględniająca zachowanie trwałości kulturowej obiektu	123
4.12.	Matryca wnioskowa dla obiektu zabytkowego w Biedrusku.....	125
4.13.	Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego w Biedrusku.....	127
4.14.	Matryca wnioskowa obiektu w Biedrusku uwzględniająca zachowanie trwałości kulturowej obiektu.....	127
4.15.	Matryca wnioskowa dla obiektu zabytkowego w Brodnicy	130
4.16.	Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego w Brodnicy	132

4.17.	Matryca wnioskowa obiektu w Brodnicy uwzględniająca zachowanie trwałości kulturowej obiektu.....	132
4.18.	Matryca wnioskowa dla obiektu zabytkowego w Bugaju.....	134
4.19.	Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego w Bugaju.....	136
4.20.	Matryca wnioskowa obiektu w Bugaju uwzględniająca zachowanie trwałości kulturowej obiektu.....	136
4.21.	Matryca wnioskowa dla obiektu zabytkowego w Dębogórze.....	139
4.22.	Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego w Dębogórze...	140
4.23.	Matryca wnioskowa obiektu w Dębogórze uwzględniająca zachowanie trwałości kulturowej obiektu.....	141
4.24.	Matryca wnioskowa dla obiektu zabytkowego w Drzeczkwie	143
4.25.	Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego w Drzeczkwie	144
4.26.	Matryca wnioskowa obiektu w Drzeczkwie uwzględniająca zachowanie trwałości kulturowej obiektu.....	145
4.27.	Matryca wnioskowa dla obiektu zabytkowego w Iwnie.....	147
4.28.	Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego w Iwnie.....	149
4.29.	Matryca wnioskowa obiektu w Iwnie uwzględniająca zachowanie trwałości kulturowej obiektu.....	149
4.30.	Matryca wnioskowa dla obiektu zabytkowego w Jeziorkach.....	152
4.31.	Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego w Jeziorkach...	153
4.32.	Matryca wnioskowa obiektu w Jeziorkach uwzględniająca zachowanie trwałości kulturowej obiektu.....	154
4.33.	Matryca wnioskowa dla obiektu zabytkowego w Kobylnikach.....	156
4.34.	Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego w Kobylnikach	157
4.35.	Matryca wnioskowa obiektu w Kobylnikach uwzględniająca zachowanie trwałości kulturowej obiektu.....	158
4.36.	Matryca wnioskowa dla obiektu zabytkowego w Obrzycku.....	160
4.37.	Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego w Obrzycku...	162
4.38.	Matryca wnioskowa obiektu w Obrzycku uwzględniająca zachowanie trwałości kulturowej obiektu.....	162
4.39.	Matryca wnioskowa dla obiektu zabytkowego w Podstolicach.....	165
4.40.	Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego w Podstolicach.....	166
4.41.	Matryca wnioskowa obiektu w Podstolicach uwzględniająca zachowanie trwałości kulturowej obiektu.....	167
4.42.	Matryca wnioskowa dla obiektu zabytkowego w Rzęszkowie	169
4.43.	Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego w Rzęszkowie	171
4.44.	Matryca wnioskowa obiektu w Rzęszkowie uwzględniająca zachowanie trwałości kulturowej obiektu.....	171
4.45.	Matryca wnioskowa dla obiektu zabytkowego w Tarcach.....	174
4.46.	Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego Pałac Tarce...	175

4.47.	Matryca wnioskowa obiektu w Tarcach uwzględniająca zachowanie trwałości kulturowej obiektu.....	176
4.48.	Matryca wnioskowa dla obiektu zabytkowego w Wąsowie.....	178
4.49.	Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego Pałac Wąsowo	180
4.50.	Matryca wnioskowa obiektu w Wąsowie uwzględniająca zachowanie trwałości kulturowej obiektu.....	180
4.51.	Matryca wnioskowa dla obiektu zabytkowego w Witaszyce.....	182
4.52.	Różnice we wpływie społeczno-kulturowym pomiędzy użytkownikami bezpośrednimi obiektu a społeczności lokalnej obiektu zabytkowego Pałac Witaszyce	184
4.53.	Matryca wnioskowa obiektu w Witaszycach uwzględniająca zachowanie trwałości kulturowej obiektu.....	184
4.54.	Czynniki hamujące wpływ badanych obiektów na zrównoważony rozwój lokalny w ujęciu holistycznym.....	216

Spis wykresów

Nr wykresu	Opis wykresu	Strona
4.1.	Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym wg grup obiektów	188
4.2.	Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym obiektu w Antoninie w odniesieniu do średniej badanych obiektów ogółem.....	189
4.3.	Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym obiektu w Biedrusku w odniesieniu do średniej badanych obiektów ogółem.....	190
4.4.	Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym obiektu w Brodnicy w odniesieniu do średniej badanych obiektów ogółem.....	190
4.5.	Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym obiektu w Bugaju w odniesieniu do średniej badanych obiektów ogółem.....	191
4.6.	Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym obiektu w Iwnie w odniesieniu do średniej badanych obiektów ogółem.....	191
4.7.	Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym obiektu w Obrzycku w odniesieniu do średniej badanych obiektów ogółem.....	192
4.8.	Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym obiektu w Podstolicach w odniesieniu do średniej badanych obiektów ogółem.....	192
4.9.	Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym obiektu w Wąsowie w odniesieniu do średniej badanych obiektów ogółem.....	193
4.10.	Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym obiektu w Drzeczku w odniesieniu do średniej badanych obiektów ogółem.....	194
4.11.	Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym obiektu w Jeziorkach w odniesieniu do średniej badanych obiektów ogółem.....	194
4.12.	Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym obiektu w Kobylnikach w odniesieniu do średniej badanych obiektów ogółem.....	195
4.13.	Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym obiektu w Rzęszkowie w odniesieniu do średniej badanych obiektów ogółem.....	196
4.14.	Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym obiektu w Będlewie w odniesieniu do średniej badanych obiektów ogółem.....	196
4.15.	Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym obiektu w Dębogórze w odniesieniu do średniej badanych obiektów ogółem.....	197
4.16.	Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym obiektu w Tarcach w odniesieniu do średniej badanych obiektów ogółem.....	198
4.17.	Wpływ na filary rozwoju zrównoważonego w ujęciu holistycznym obiektu w Witaszycach w odniesieniu do średniej badanych obiektów ogółem.....	198

ANEKS

Spis załączników

Załącznik nr 1. Matryca aspektów.....	3
Załącznik nr 2a. Kwestionariusz wywiadu pogłębionego – właściciel/zarządca obiektu	6
Załącznik 2b. Kwestionariusz wywiadu pogłębionego -Jednostka Samorządu Terytorialnego	10
Załącznik nr 2c. Kwestionariusz ankiety (społeczności lokalne i użytkownicy bezpośredni).....	12
Załącznik nr 3. Matryca zbiorcza holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny – (nazwa obiektu).....	14
Załącznik nr 4. Matryca zbiorcza holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny – Pałac Antonin	17
Załącznik nr 5. Matryca zbiorcza holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój– Pałac Będlewo.....	20
Załącznik nr 6. Matryca zbiorcza holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny – Pałac Biedrusko.....	23
Załącznik nr 7. Matryca zbiorcza holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój– Pałac Brodnica	26
Załącznik nr 9. Matryca zbiorcza holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój– Dwór Dębogóra.....	32
Załącznik nr 10. Matryca zbiorcza holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny – Pałac Drzeczkowo	35
Załącznik nr 11. Matryca zbiorcza holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój– Pałac Iwno	38
Załącznik nr 12. Matryca zbiorcza holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny – Dwór Jeziorki	41
Załącznik nr 13. Matryca zbiorcza holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny – Pałac Kobylniki	44
Załącznik nr 14. Matryca zbiorcza holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny– Pałac Obrzycko.....	47
Załącznik nr 15. Matryca zbiorcza holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny – Pałac Podstolice.....	50
Załącznik nr 16. Matryca zbiorcza holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój– Pałac Rzęszkowo.....	53
Załącznik nr 17. Matryca zbiorcza holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny– Pałac Tarce	56
Załącznik nr 18. Matryca zbiorcza holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój– Pałac Wąsowo	59
Załącznik nr 19. Matryca zbiorcza holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny– Pałac Witaszyce.....	62

Załącznik nr 1. Matryca aspektów

Filary ZR	Aspekty	Potencjalny pozytywny wpływ / Działania mające na celu ograniczenie negatywnego wpływu (w aspektach związanych ze środowiskiem)	Źródło danych
Filar społeczno-gospodarczy:	Atrakcyjność wizualna miejsca i przewaga konkurencyjna regionu	Nadanie nowej funkcji danemu obiektowi zabytkowemu wpływa dodatnio na atrakcyjność wizualną miejsca.	Analiza dokumentacji archiwalnej, fotograficznej
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu wpłynęło na napływ turystów odwiedzających miejscowość, gminę.	Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu przyczyniła się do przybytku nowych inwestorów.	Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Rynek pracy	Nowa funkcja obiektu zabytkowego stanowi miejsca pracy dla ludności lokalnej.	Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu
		Nowa funkcja obiektu stanowi zbyt dla lokalnych dostawców towarów/usług.	Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu
		Nowa funkcja obiektu zabytkowego spowodowała wzrost założonych działalności gospodarczych. (efekt mnożnikowy)	Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Rynek nieruchomości	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie zainteresowania nieruchomościami w danej miejscowości.	Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Inwestycje publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie inwestycji publicznych w danej miejscowości.	Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Finanse publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego generuje przychody dla gminy	Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
		Adaptacja obiektu zabytkowego do obecnej funkcji została zrealizowana bez współudziału finansów publicznych.	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Obiekt zabytkowy w obecnej formie nie otrzymuje stałego lub doraźnego wsparcia finansowego z budżetu gminy np. na prace renowacyjne.		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
Filar środowiskowo-gospodarczy (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Energia elektryczna	W obiekcie stosuje się systemy kontrolowania i ograniczania konsumpcji energii elektrycznej.	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Odpady stałe	W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu,	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi	Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Odpady BIO	W obiekcie stosuje się segregację odpadów BIO na miejscu ?	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Woda i ścieki	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie środków grzybobójczych).	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się odpowiednie bezpieczne przechowywanie i utylizowanie w/w substancji w przypadku niewykorzystania.	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające ładunek i zrzuć ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków, kanalizacja zbiorcza, separatory piasku, separatory tłuszczu).	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Ochrona powietrza	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu).	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	

Filary ZR	Aspekty	Potencjalny pozytywny wpływ / Działania mające na celu ograniczenie negatywnego wpływu (w aspektach związanych ze środowiskiem)	Źródło danych
		Zapewniany jest odbiór (unieszkodliwienie) odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetlówki czy lodówki) z obiektu historycznego w obecnej formie.	Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej i/lub z właścicielem /zarządcą obiektu
	Zużycie surowców	Przy przeprowadzaniu adaptacji obiektu zastosowano metodę odtworzeniową w przypadku elementów drewnianych (drzwi, posadzki, okna, więźby dachowe itp.).	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin.	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Termoizolacja	W obiekcie zastosowano rozwiązania termo-modernizacyjne (np. wymiana okien, docieplenie ścian, inne)	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Filar Środowiskowo-społeczny (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Prowadzone są konsultacje z mieszkańcami dotyczące funkcjonowania obiektu w obecnej formie w zakresie ewentualnej uciążliwości, ładui przestrzennego i ochrony środowiska naturalnego.	Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Odpady stałe	W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu (plastik, szkło, papier)	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Woda i ścieki	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które basen posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli.	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające ładunek i zrzuły ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków, kanalizacja zbiorcza, separatory piasku, separatory tłuszczu).	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Emisja gazów	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu).	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Zapewniany jest odbiór w/w odpadów niebezpiecznych z obiektu historycznego w obecnej formie.	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Filary ZR	Aspekty	Potencjalny pozytywny wpływ / Działania mające na celu ograniczenie negatywnego wpływu (w aspektach związanych ze środowiskiem)	Źródło danych
Filar społeczno-kulturowy (również badanie aprecjacji kulturowej)	Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Wiedza, że dany obiekt jest zabytkiem.	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Wiedza, jakie było pierwotne przeznaczenie tego miejsca, co się w nim mieściło.	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Wiedza na temat historycznego wydarzenia (bądź ludzi) związanych z tym miejscem bądź znaczenie w jakimś okresie historii (lub jego historia).	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Uznanie, że historyczne znaczenie tego obiektu jest istotne dla kraju (regionu bądź miejscowości).	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Uznanie, że dany obiekt historyczny jest czymś szczególnym bądź charakterystycznym tylko dla kraju, regionu, miasta.	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Umiejętności/ kreatywność	Zajęcie się sztuką, rzemiosłem, kolekcjonerstwem pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego po nadaniu mu nowej funkcji.	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Postanowienie nabycia nowych umiejętności pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego zaadoptowanego do nowych funkcji.	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Możliwość uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych organizowanych w i za pośrednictwem obiektu zabytkowego (festyny, wernisaże, pokazy itp.)?	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Tożsamość narodowa, regionalna, lokalna	Poczucie dumy z faktu, iż tego rodzaju obiekt znajduje się z terenie na którym mieszka respondent	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Skłonność do polecenia danego miejsca historycznego zaadoptowanego do nowej funkcji do zagranicznej promocji kraju, regionu czy miejsca zamieszkania	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Możliwość brania udziału w inicjatywach lokalnych na terenie lub za pośrednictwem obiektu zabytkowego w jego nowej funkcji.	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej

Załącznik nr 2a. Kwestionariusz wywiadu pogłębionego – właściciel/zarządca obiektu

Kwestionariusz wywiadu pogłębionego

Respondent: Właściciel (zarządca) obiektu historycznego.

Obiekt: Nr w rej. zabytków:

Rok rozpoczęcia działalności w obecnej funkcji:

L.p	Pytanie	Kod :Filar Zrównoważonego Rozwoju/Aspekt	Odpowiedz	Odpowiedz	Uwagi/ uzasadnienie wypowiedzi
1.	Jakie były motywy podjęcia decyzji o renowacji zabytku pod obecną funkcję: - zamilowanie do zabytków i chęć ich ratowania (a) - perspektywy zysku z tego rodzaju działalności (b) - szukałem zajęcia/pracy więc to była dobra opcja (c) - możliwość uzyskania dofinansowania zewnętrznego, (d) - inne (proszę wskazać) - uwagi/uzasadnienie wypowiedzi (e)	Pytanie informacyjne			
2.	Czy obiekt otrzymał dofinansowanie na renowację (adaptację) z funduszy zewnętrznych? (dotacje MKiDN, środki z budżetów wojewódzkich, UE itp.) Jeśli tak, proszę wskazać jakich.	Kod: filar społeczno-gospodarczy/społeczno - kulturowy Finanse publiczne	Tak	Nie	
3.	Czy obiekt otrzymuje jakieś stałe lub doraźne wsparcie finansowe na działania konserwatorskie z funduszy zewnętrznych? Jeśli tak, proszę wskazać jakich.	Kod: filar społeczno-gospodarczy/społeczno - kulturowy Finanse publiczne	Tak	Nie	
4.	Czy w obiekcie zatrudnieni są członkowie społeczności lokalnej (wsi, w której znajduje się obiekt zabytkowy)? Jeśli nie, proszę uzasadnić, dlaczego.	Kod: filar społeczno-gospodarczy Rynek pracy	Tak	Nie	
5.	Czy zaopatrujecie Państwo obiekt w towary/usługi (np. spożywcze) u ludności lokalnej (wsi na terenie której znajduje się obiekt zabytkowy)? Jeśli nie, dlaczego?	Kod: filar społeczno-gospodarczy Rynek pracy	Tak	Nie	
6.	Czy oprócz działalności hotelowej obiekt pełni jeszcze inne funkcje związane z kulturą (np. muzeum, galeria ,centrum kultury itp.?) Jeśli tak, proszę podać powód, dlaczego ta dodatkowa działalność jest prowadzona: -niewystarczające zyski z działalność hotelowej - pasja i zamilowanie - inne	Kod: filar społeczno-kulturowy Edukacja i wiedza/ Tożsamość narodowa, regionalna, lokalna	Tak	Nie	
7.	Czy oprócz działalności hotelowej jest prowadzona inna działalność o charakterze komercyjnym ? (np. sprzedaż wyrobów regionalnych, usługi np. renowacja antyków na sprzedaż, organizacja przyjęć.)? Jeśli tak, proszę podać powód, dlaczego ta dodatkowa działalność jest prowadzona:	Kod: zrównoważone wykorzystanie obiektu Opłacalność inwestycji/ zyskowość	Tak	Nie	

L.p	Pytanie	Kod :Filar Zrównoważonego Rozwoju/Aspekt	Odpowiedz	Odpowiedz	Uwagi/ uzasadnienie wypowiedzi
	- niewystarczające zyski z działalność hotelowej - pasja i zamięłowanie - inne				
8.	Czy prowadzicie Państwo dokumentację dotyczącą obiektu ? (jego historia, co się stało z dawnymi właścicielami, jakich zmian dokonano w obiekcie na przestrzeni lat, istotne osoby i wydarzenia związane z obiektem zabytkowym, itp.) (Pytanie dodatkowe: Jeśli z obiektem związane są jakieś postaci historyczne czy wydarzenia, mogłaby Pani/Pan wskazać jakie?)	Kod: filar społeczno-kulturowy Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej, Tożsamość narodowa, regionalna, lokalna	Tak	Nie	
9.	Czy osiągnięty zysk netto z prowadzonej w obiekcie działalności komercyjnej pozwala na pokrywanie bieżących kosztów związanych z funkcjonowaniem obiektu?	Kod: zrównoważone wykorzystanie obiektu zabytkowego (do oceny zachowania trwałości kulturowej)	Tak	Nie	
10.	Czy osiągnięty zysk netto z prowadzonej działalności komercyjnej pozwala na pokrywanie niezbędnych kosztów związanych z zaleceniami konserwatorskimi?	Kod: zrównoważone wykorzystanie obiektu zabytkowego (do oceny zachowania trwałości kulturowej)	Tak	Nie	
11.	Czy w obiekcie stosuje się systemy kontrolowania i ograniczania konsumpcji energii elektrycznej? Jeśli tak proszę wyjaśnić w jaki sposób? Jeśli nie to dlaczego? (np. stosowanie automatycznych włączników z czujnikiem ruchu, żarówek energooszczędnych itp.)	Kod: filar środowiskowo-gospodarczy Energia elektryczna	Tak	Nie	
12.	Czy w obiekcie stosuje się segregację odpadów stałych na miejscu ? Jeśli nie, proszę uzasadnić odpowiedź.	Kod: filar środowiskowo – gospodarczy i środowiskowo-społeczny Odpady stałe	Tak	Nie	
13.	Czy w obiekcie stosuje się segregację odpadów BIO na miejscu ? (resztki żywności np. z działalności gastronomicznej) Jeśli nie, proszę wyjaśnić dlaczego?	Kod: filar środowiskowo – gospodarczy i środowiskowo-społeczny Odpady BIO	Tak	Nie	
14.	Czy w obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe? (np. wykorzystanie „wody szarej”, perlatory w kranach, wodo-oszczędne spluczki itp.) Jeśli tak, to jakie? Jeśli nie, to dlaczego?	Kod: filar środowiskowo-gospodarczy i środowiskowo-społeczny Woda i ścieki	Tak	Nie	
15.	Czy w obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które basen posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli?	Kod: filar środowiskowo - społeczny Woda i ścieki/ Odpady niebezpieczne	Tak	Nie	

L.p	Pytanie	Kod :Filar Zrównoważonego Rozwoju/Aspekt	Odpowiedz	Odpowiedz	Uwagi/ uzasadnienie wypowiedzi
	Jeśli tak, proszę podać stosowane rozwiązania. Jeśli nie, proszę wyjaśnić dlaczego?				
16	Czy w obiekcie stosuje się odpowiednie bezpieczne przechowywanie i utylizowanie w/w substancji w przypadku niewykorzystania?	Kod: filar środowiskowo - społeczny Woda i ścieki/ Odpady niebezpieczne	Tak	Nie	
17	Czy w obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające zanieczyszczenie i zrzuty ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków)? Jeśli tak, proszę wymienić jakie to rozwiązania. Jeśli nie, to dlaczego? (ew. pytanie dodatkowe: czy obiekt podłączony jest do kanalizacji zbiorczej czy posiada zbiornik bezodpływowy. Jeśli posiada zbiornik bezodpływowy to w jaki sposób następuje odbiór ścieków – czy odbiór następuje przez firmę uprawnioną do tego rodzaju usług).	Kod: filar Środowiskowo-społeczny i środowiskowo-gospodarczy Woda i ścieki	Tak	Nie	
18.	Czy w obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu). Pytanie zasadnicze: jakie paliwo stosuje się do ogrzewania obiektu? Jeśli tak, wymień jakie. Jeśli nie, wyjaśnij dlaczego? (Pytanie dodatkowe: w jaki sposób obiekt jest ogrzewany tzn. jakie paliwo jest stosowane)	Kod: filar środowiskowo-społeczny i środowiskowo-gospodarczy Emisja pyłów i gazów	Tak	Nie	
19.	Czy w obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych? (odpowiednie certyfikaty, odpowiednia cykliczna konserwacja) Jeśli tak, proszę opisać jakie? Jeśli nie, to dlaczego? (Jeśli urządzenia klimatyzacyjne nie są stosowane, proszę to zaznaczyć w komentarzu).	Kod: filar Środowiskowo-społeczny i środowiskowo-gospodarczy Emisja pyłów i gazów	Tak	Nie	
20.	Czy w obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytworzenie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego i/lub ich odpowiednią utylizację? Jeśli tak proszę opisać te rozwiązania. Jeśli nie, proszę powiedzieć, dlaczego?	Kod: filar środowiskowo-społeczny i środowiskowo-gospodarczy Odpady niebezpieczne	Tak	Nie	
21.	Czy przy przeprowadzaniu adaptacji obiektu zastosowano metodę odtworzeniową w przypadku elementów drewnianych (drzwi, posadzki, okna, więźby dachowe itp.) ?	Kod: filar środowiskowo-społeczny /Środowiskowo-gospodarczy Zrównoważone wykorzystywanie zasobów	Tak	Nie	
22.	Czy w obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań związane z prowadzoną działalnością? (np. organizacji hucznych imprez, fajerwerków itp.)?	Kod: filar społeczno-środowiskowy Hałas i zanieczyszczenia	Tak	Nie	

L.p	Pytanie	Kod :Filar Zrównoważonego Rozwoju/Aspekt	Odpowiedz	Odpowiedz	Uwagi/ uzasadnienie wypowiedzi
	Jeśli tak, proszę podać przykłady.				
23.	Czy w obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego? (kongestia ruchu samochodowego, zwiększona ilość śmieci). Jeśli tak, to jakie?	Kod: filar społeczno-środowiskowy Hałas i zanieczyszczenia	Tak	Nie	
24.	Czy w obiekcie zastosowano rozwiązania termo-modernizacyjne (np. wymiana okien, docieplenie ścian - o ile było to możliwe z konserwatorskiego punktu widzenia).	Kod: filar środowiskowo-społeczny /Środowiskowo-gospodarczy Zrównoważone wykorzystywanie zasobów	Tak	Nie	
25.	Czy w obiekcie są organizowane jakieś wydarzenia kulturalne dla społeczności lokalnej (festyny, wernisaże, pokazy itp.) nie związane z generowaniem zysku ? Jeśli tak, jakie? Jeśli nie, proszę wyjaśnić, dlaczego?	Kod: filar społeczno – kulturowy partycypacja społeczna, włączenie społeczne	Tak	Nie	
26.	Czy społeczność lokalna ma dostęp do obiektu np .poprzez wstęp do przyobiekto-owego parku, wewnątrz obiektu? (wizyty nie związane z zakupem usługi). Jeśli nie, proszę wyjaśnić. dlaczego..	Kod: filar społeczno-kulturowy Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej, Tożsamość narodowa, regionalna, lokalna	Tak	Nie	
27.	Czy obiekt generuje zainteresowanie turystów innych, niż ci którzy chcą zakupić usługę w obiekcie? Jeśli tak, to czy mają możliwość zwiedzić obiekt? Jeśli nie, proszę uzasadnić odpowiedź.	Kod: filar społeczno-kulturowy Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej, Tożsamość narodowa, regionalna, lokalna	Tak	Nie	

Uwagi i komentarze:

Załącznik 2b. Kwestionariusz wywiadu pogłębionego -Jednostka Samorządu Terytorialnego

Kwestionariusz wywiadu pogłębionego

Respondent: Jednostka Samorządu Terytorialnego (na terenie której znajduje się badany obiekt historyczny).

Badany obiekt historyczny: nr w rej .zabytków:.....

L.p	Pytanie	Kod (Filar Zrównoważonego Rozwoju, Aspekt)	Odpowiedź	Odpowiedź	Uwagi/ uzasadnienie wypowiedzi
1.	Czy nadanie nowej funkcji obiektowi historycznemu przyczynia się do przy- pływu turystów odwiedzających miejscowość (i gminę) na terenie której badany obiekt się znajduje ? (czy obiekt generuje zainteresowanie turystów, nie licząc tych, korzystających bezpośrednio z obiektu historycznego jako goście)	Kod: filar społeczno-gospodarczy Atrakcyjność wizualna miejsca/Przewaga konkurencyjna regionu	Tak	Nie	
2.	Czy nadanie badanemu obiektowi historycznemu obecnej funkcji przyczyniło się do przy- pływu nowych inwestorów w miejscowości (i/lub gminie) na terenie której dany obiekt się znajduje? Czy mógłby Pan/Pani wymienić przy- kłady?	Kod: filar społeczno-gospodarczy Atrakcyjność wizualna miejsca/Przewaga konkurencyjna regionu	Tak	Nie	
3.	Czy nowa funkcja obiektu historycznego spowodowała wzrost innych działalności gospodarczych w miejscowości (i/lub gminie) w której badany obiekt się znajduje? (efekt mnożnikowy)? Czy mógłby Pan/Pani wymienić przy- kłady?	Kod: filar społeczno-ekonomiczny Rynek pracy	Tak	Nie	
4.	Czy nowa funkcja obiektu historycznego wpływa na zwiększenie zainteresowania nieruchomościami w miejscowości (bądź gminie), w której badany obiekt się znajduje?	Kod: filar społeczno-gospodarczy Rynek nieruchomości	Tak	Ni	
5.	Czy nowa funkcja obiektu historycznego wpłynęła na zwiększenie inwestycji publicznych w miejscowości (i /lub gminie), na terenie której badany obiekt się znajduje? Jeśli tak, proszę podać przykłady.	Kod: filar społeczno-gospodarczy Inwestycje publiczne	Tak	Nie	
6.	Czy UG organizuje w badanym obiekcie historycznym jakieś wydarzenia, eventy kulturalne, imprezy z udziałem społeczności lokalnej (wsi (i gminy) na terenie której obiekt się znajduje) ? Jeśli tak, proszę podać przykłady. Jeśli tak, to czy społeczność lokalna chętnie bierze w nich udział?	Kod: filar społeczno-kulturowy Tożsamość narodowa, regionalna, lokalna/partycypacja społeczna, włączenie społeczne	Tak	Nie	
7.	Czy obiekt historyczny w obecnej formie otrzymuje jakieś stałe lub doraźnie wsparcie finansowe z budżetu gminy np. na prace renowacyjne?	Kod: filar społeczno-gospodarczy Finanse publiczne/ Trwałość kulturowa obiektu	Tak	Nie	
8.	Czy gmina generuje przychody z tytułu działalności obiektu historycznego w obecnej formie? (podatki, opłaty lokalne itp.)	Kod: filar społeczno-gospodarczy Finanse publiczne	Tak	Nie	

L.p	Pytanie	Kod (Filar Zrównoważonego Rozwoju, Aspekt)	Odpowiedź	Odpowiedź	Uwagi/ uzasadnienie wypowiedzi
9.	Czy gmina prowadzi jakies działania mające na celu popularyzowanie i upowszechnianie wiedzy o badanym obiekcie historycznym oraz jego znaczeniu dla historii i kultury miejsca, regionu lub kraju? Jeśli tak, proszę o podanie przykładów takich działań.	Kod: filar społeczno-kulturowy Edukacja, wiedza, tożsamość narodowa, regionalna	Tak	Nie	
10	Czy gmina wykorzystuje w swoich działaniach promocyjnych czy marketingowych obecność, wizerunek, znaczenie badanego obiektu historycznego? Jeśli tak, w jaki sposób?	Kod: filar społeczno-kulturowy Kreowanie wizerunku i symboliki	Tak	Nie	
11.	Czy w przypadku zaniedbań czy nieprawidłowego wykorzystywania obiektu historycznego w obecnej funkcji, mogącego skutkować pogorszeniem jego stanu bądź utratę jego wartości zabytkowej mieszkańcy są zachęceni, aby zgłaszali swoje obawy i interweniowali u władz gminy czy konserwatora zabytków? Jeśli tak w jaki sposób?	Kod: filar społeczno-kulturowy Tożsamość narodowa, regionalna, lokalna/partycypacja społeczna, włączenie społeczne	Tak	Nie	
12.	Czy odpady stałe powstałe na terenie obiektu historycznego w obecnej funkcji podlegają recyklingowi? (dotyczy odpadów podlegających zbiórce selektywnej: plastik, szkło, papier itp.) lub bezpiecznej utylizacji?	Kod: filar środowiskowo-gospodarczy Odpady stałe	Tak	Nie	
13.	Czy odpady niebezpieczne (np. zużyte świetlówki, baterie, sprzęt elektroniczny, itp.) powstałe w obiekcie historycznym w obecnej funkcji podlegają recyklingowi bądź unieszkodliwianiu?	Kod: filar środowiskowo-gospodarczy/środowiskowo-społeczny Odpady niebezpieczne	Tak	Nie	
14.	Czy odpady organiczne (np. kuchenne) powstałe w badanym obiekcie historycznym w obecnej funkcji są odpowiednio przetwarzane/zagospodarowywane bądź utylizowane (np. w biogazowniach)?	Kod: filar środowiskowo-społeczny Odpady biodegradowalne	Tak	Nie	
15.	Czy gmina zapewnia odbiór nieczystości ciekłych z badanego obiektu historycznego i ich odpowiednią utylizację/unieszkodliwianie? (podłączenie do kanalizacji zbiorczej lub usługi asenizacyjne w przypadku zbiorników bezodpływowych – umowa z jednostką posiadającą odpowiednie certyfikaty, dostarczenie do oczyszczalni ścieków)	Kod: filar środowiskowo-gospodarczy/środowiskowo-społeczny: Odpady ciekłe	Tak	Nie	
16.	Czy gmina prowadzi konsultacje z mieszkańcami dotyczące funkcjonowania obiektu w obecnej formie w zakresie ewentualnej uciążliwości, ładu przestrzennego czy ochrony środowiska naturalnego?	Kod: filar społeczno-środowiskowy Partycypacja społeczna/włączenie społeczne	Tak	Nie	

Ewentualny dodatkowy komentarz:

Załącznik nr 2c. Kwestionariusz ankiety (społeczności lokalne i użytkownicy bezpośredni)

Kwestionariusz ankiety

Respondenci: społeczność lokalna/ użytkownicy bezpośredni (kupujący usługę w obiekcie)

L.p	Pytanie	Kod (Filar Zrównoważonego Rozwoju, Aspekt)	Odpowiedz	Odpowiedz	Uwagi/ uzasadnienie wypowiedzi
1.	Czy wiesz, że obiekt ...X... jest zabytkiem? Skąd o tym wiesz?	Kod: filar społeczno-kulturowy Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Tak	Nie	
2.	Czy wiesz jakie było pierwotne przeznaczenie tego miejsca, co się w nim mieściło? Jeśli tak, mógłbyś powiedzieć co?	Kod: filar społeczno-kulturowy Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Tak	Nie	
3.	Czy znasz jakieś historyczne wydarzenie lub postać związane z tym miejscem bądź znaczenie w jakimś okresie historii? Jeśli tak, jakie to wydarzenie, osoba lub znaczenie?	Kod: filar społeczno-kulturowy Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Tak	Nie	
4.	Czy uważasz, że historyczne znaczenie tego obiektu jest istotne dla kraju (regionu bądź miejscowości)? Uzasadnij swoją wypowiedź.	Kod: filar społeczno-kulturowy kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Tak	Nie	
5.	Czy uważasz, że ten obiekt historyczny jest czymś szczególnym bądź charakterystycznym tylko dla twojego kraju, regionu, miejscowości? Uzasadnij swoją wypowiedź?	Kod: filar społeczno-kulturowy kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Tak	Nie	
6.	Czy mieszkanie w pobliżu tego miejsca historycznego /pobyt w nim* spowodowało u ciebie potrzebę zajęcia czymś związanym ze sztuką, rzemiosłem, kolekcjonerstwem? Jeśli tak, czym?	Kod: filar społeczno-kulturowy Umiejętności/kreatywność	Tak	Nie	
7.	Czy mieszkanie w pobliżu tego miejsca historycznego / jego odwiedzenie* spowodowało, iż postanowiłeś nabyć jakieś nowe umiejętności? Jeśli tak, to jakie?	Kod: filar społeczno-kulturowy Umiejętności/kreatywność	Tak	Nie	
8.	Czy nowa funkcja tego miejsca historycznego pozwala ci na uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych organizowanych cyklicznie (np., festiwale, pokazy, wernisaże).	Kod: filar społeczno-kulturowy Edukacja, wiedza,	Tak	Nie	
9.	Czy masz poczucie dumy z faktu, że taki obiekt znajduje się na terenie twojego kraju, regionu, miejsca zamieszkania?	Kod: filar społeczno-kulturowy Tożsamość narodowa, regionalna, lokalna	Tak	Nie	
10.	Czy poleciłbyś to miejsce historyczne do zagranicznej promocji swojego kraju, regionu czy miejsca zamieszkania? Jeśli tak to dlaczego?	Kod: filar społeczno-kulturowy Tożsamość narodowa, regionalna, lokalna	Tak	Nie	
11.	Czy masz możliwość brania udziału w inicjatywach lokalnych, społecznych za pośrednictwem nowej funkcji tego miejsca?	Kod: filar społeczno-kulturowy	Tak	Nie	

L.p	Pytanie	Kod (Filar Zrównoważonego Rozwoju, Aspekt)	Odpowiedz	Odpowiedz	Uwagi/ uzasadnienie wypowiedzi
	Jeśli tak, podaj przykład.	partycypacja społeczna, włączenie społeczne			
12.	Czy masz możliwość przebywania na terenie tego miejsca historycznego? Jeśli nie to dlaczego?	Pytanie informacyjne	Tak	Nie	

Ewentualny dodatkowy komentarz:

Załącznik nr 3. Matryca zbiorcza holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny – (nazwa obiektu)

Matryca zbiorcza dla obiektu						
Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
Filar społeczno-gospodarczy:	Atrakcyjność wizualna miejsca i przewaga konkurencyjna regionu	Nadanie nowej funkcji danemu obiektowi zabytkowemu wpływa dodatnio na atrakcyjność wizualną miejsca.				Analiza dokumentacji archiwalnej, fotograficznej
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu wpłynęło na napływ turystów odwiedzających miejscowość, gminę.				Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu przyczyniła się do przyływu nowych inwestorów.				Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Rynek pracy	Nowa funkcja obiektu zabytkowego stanowi miejsca pracy dla ludności lokalnej.				Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu
		Nowa funkcja obiektu stanowi zbył dla lokalnych dostawców towarów/usług.				Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu
		Nowa funkcja obiektu zabytkowego spowodowała wzrost założonych działalności gospodarczych. (efekt mnożnikowy)				Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Rynek nieruchomości	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie zainteresowania nieruchomościami w danej miejscowości.				Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Inwestycje publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie inwestycji publicznych w danej miejscowości.				Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Finanse publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego generuje przychody dla gminy				Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
		Adaptacja obiektu zabytkowego do obecnej funkcji została zrealizowana bez współudziału finansów publicznych.				Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Obiekt zabytkowy w obecnej formie nie otrzymuje stałego lub doraźnego wsparcia finansowego z budżetu gminy np. na prace renowacyjne.					Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
Filar środowiskowo-gospodarczy (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Energia elektryczna	W obiekcie stosuje się systemy kontrolowania i ograniczania konsumpcji energii elektrycznej.				Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Odpady stałe	W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu,				Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi				Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Odpady BIO	W obiekcie stosuje się segregację odpadów BIO na miejscu ?				Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Woda i ścieki	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe				Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie środków grzybobójczych).				Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się odpowiednie bezpieczne przechowywanie i utylizowanie w/w substancji w przypadku niewykorzystania.				Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Ochrona powietrza	W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające ładunek i zrzuty ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków, kanalizacja zbiorcza, separatory piasku, separatory tłuszczu).				Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	

Matryca zbiorcza dla obiektu

Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników. chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.				Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytworzenie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.				Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Zapewniany jest odbiór (unieszkodliwienie) odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetłowki czy lodówki) z obiektu historycznego w obecnej formie.				Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej i/lub z właścicielem /zarządcą obiektu
	Zużycie surowców	Przy przeprowadzaniu adaptacji obiektu zastosowano metodę odtworzeniową w przypadku elementów drewnianych (drzwi, posadzki, okna, więźby dachowe itp.).				Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.				Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin.					Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
	Termoizolacja	W obiekcie zastosowano rozwiązania termo-modernizacyjne (np. wymiana okien, docieplenie ścian, inne)				Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Filar Środowiskowo-społeczny (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Prowadzone są konsultacje z mieszkańcami dotyczące funkcjonowania obiektu w obecnej formie w zakresie ewentualnej uciążliwości, ładunku przestrzennego i ochrony środowiska naturalnego.				Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Odpady stałe	W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu (plastik, szkło, papier)				Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi				Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Woda i ścieki	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe				Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które basen posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli.				Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające ładunek i zrzuć ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków, kanalizacja zbiorcza, separatory piasku, separatory tłuszczu).				Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Emisja gazów	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu).				Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników. chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.				Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytworzenie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.				Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Zapewniany jest odbiór w/w odpadów niebezpiecznych z obiektu historycznego w obecnej formie.				Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.				Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin				Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Matryca zbiorcza dla obiektu

Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
Filar społeczno-kulturowy (również badanie aprecjacji kulturowej)	Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Wiedza, że dany obiekt jest zabytkiem.				Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Wiedza, jakie było pierwotne przeznaczenie tego miejsca, co się w nim mieściło.				Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Wiedza na temat historycznego wydarzenia (bądź ludzi) związanych z tym miejscem bądź znaczenie w jakimś okresie historii (lub jego historia).				Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Uznanie, że historyczne znaczenie tego obiektu jest istotne dla kraju (regionu bądź miejscowości).				Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Uznanie, że dany obiekt historyczny jest czymś szczególnym bądź charakterystycznym tylko dla kraju, regionu, miasta.				Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Umiejętności/kreatywność	Zajęcie się sztuką, rzemiosłem, kolekcjonerstwem pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego po nadaniu mu nowej funkcji.				Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Postanowienie nabycia nowych umiejętności pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego zaadoptowanego do nowych funkcji.				Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Możliwość uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych organizowanych w i za pośrednictwem obiektu zabytkowego (festyny, wernisaże, pokazy itp.)?				Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Tożsamość narodowa, regionalna, lokalna	Poczucie dumy z faktu, iż tego rodzaju obiekt znajduje się na terenie na którym mieszka respondent				Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Skłonność do polecenia danego miejsca historycznego zaadoptowanego do nowej funkcji do zagranicznej promocji kraju, regionu czy miejsca zamieszkania				Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Możliwość brania udziału w inicjatywach lokalnych na terenie lub za pośrednictwem obiektu zabytkowego w jego nowej funkcji.				Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej

Zapewnienie trwałości kulturowej obiektu	Oplacalność inwestycji/ zyskowność	Osiągane zyski pozwalają na pokrywanie niezbędnych kosztów związanych z zaleceniami konserwatorskimi				Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Załącznik nr 4. Matryca zbiorcza holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny – Pałac Antonin

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Antonin						
Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
Filar społeczno-gospodarczy:	Atrakcyjność wizualna miejsca i przewaga konkurencyjna regionu	Nadanie nowej funkcji danemu obiektowi zabytkowemu wpływa dodatnio na atrakcyjność wizualną miejsca.	x			Analiza dokumentacji archiwalnej, fotograficznej
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu wpłynęło na napływ turystów odwiedzających miejscowość, gminę.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu przyczyniła się do przyływu nowych inwestorów.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Rynek pracy	Nowa funkcja obiektu zabytkowego stanowi miejsca pracy dla ludności lokalnej.	x			Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu
		Nowa funkcja obiektu stanowi zbył dla lokalnych dostawców towarów/usług.		x		Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu
		Nowa funkcja obiektu zabytkowego spowodowała wzrost założonych działalności gospodarczych. (efekt mnożnikowy)	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Rynek nieruchomości	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie zainteresowania nieruchomościami w danej miejscowości.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Inwestycje publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie inwestycji publicznych w danej miejscowości.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Finanse publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego generuje przychody dla gminy	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
		Adaptacja obiektu zabytkowego do obecnej funkcji została zrealizowana bez współudziału finansów publicznych.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Obiekt zabytkowy w obecnej formie nie otrzymuje stałego lub doraźnego wsparcia finansowego z budżetu gminy np. na prace renowacyjne.		x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
Filar środowiskowo-gospodarczy (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Energia elektryczna	W obiekcie stosuje się systemy kontrolowania i ograniczania konsumpcji energii elektrycznej.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Odpady stałe	W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu,	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Odpady BIO	W obiekcie stosuje się segregację odpadów BIO na miejscu ?	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Woda i ścieki	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie, środków grzybobójczych).		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się odpowiednie bezpieczne przechowywanie i utylizowanie w/w substancji w przypadku niewykorzystania.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Antonin						
Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
		W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające ładunek i zrzuty ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków, kanalizacja zbiorcza, separatory piasku, separatory tłuszczu).		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Ochrona powietrza	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Zapewniany jest odbiór (unieszkodliwienie) odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetłówki czy lodówki) z obiektu historycznego w obecnej formie.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej i/lub z właścicielem /zarządcą obiektu
	Zużycie surowców	Przy przeprowadzaniu adaptacji obiektu zastosowano metodę odtworzeniową w przypadku elementów drewnianych (drzwi, posadzki, okna, więźby dachowe itp.).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Termoizolacja	W obiekcie zastosowano rozwiązania termo-modernizacyjne (np. wymiana okien, docieplenie ścian, inne)	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Filar Środowiskowo-społeczny (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Prowadzone są konsultacje z mieszkańcami dotyczące funkcjonowania obiektu w obecnej formie w zakresie ewentualnej uciążliwości, ładu przestrzennego i ochrony środowiska naturalnego.		x	
Odpady stałe		W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu (plastik, szkło, papier)	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi				Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Woda i ścieki		W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które basen posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające ładunek i zrzuty ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków, kanalizacja zbiorcza, separatory piasku, separatory tłuszczu).		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Emisja gazów		W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Odpady niebezpieczne		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Antonin						
Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
		Zapewniany jest odbiór w/w odpadów niebezpiecznych z obiektu historycznego w obecnej formie.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Filar społeczno-kulturowy (również badanie aprecjacji kulturowej)	Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Wiedza, że dany obiekt jest zabytkiem.			100	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Wiedza, jakie było pierwotne przeznaczenie tego miejsca, co się w nim mieściło.			92	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Wiedza na temat historycznego wydarzenia (bądź ludzi) związanych z tym miejscem bądź znaczenie w jakimś okresie historii (lub jego historia).			82	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Uznanie, że historyczne znaczenie tego obiektu jest istotne dla kraju (regionu bądź miejscowości).			98	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Uznanie, że dany obiekt historyczny jest czymś szczególnym bądź charakterystycznym tylko dla kraju, regionu, miasta.			82	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Umiejętności/kreatywność	Zajęcie się sztuką, rzemiosłem, kolekcjonerstwem pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego po nadaniu mu nowej funkcji.			0	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Postanowienie nabycia nowych umiejętności pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego zaadoptowanego do nowych funkcji.			4	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Możliwość uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych organizowanych w i za pośrednictwem obiektu zabytkowego (festyny, wernisaże, pokazy itp.)?			82	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Tożsamość narodowa, regionalna, lokalna	Poczucie dumy z faktu, iż tego rodzaju obiekt znajduje się z terenie na którym mieszka responden			94	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Skłonność do polecenia danego miejsca historycznego zaadoptowanego do nowej funkcji do zagranicznej promocji kraju, regionu czy miejsca zamieszkania			100	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Możliwość brania udziału w inicjatywach lokalnych na terenie lub za pośrednictwem obiektu zabytkowego w jego nowej funkcji.			76	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	

Zapewnienie trwałości kulturowej obiektu	Opłacalność inwestycji/ zyskowność	Osiągnięte zyski pozwalają na pokrywanie niezbędnych kosztów związanych z zaleceniami konserwatorskimi		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Załącznik nr 5. Matryca zbiorcza holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny – Pałac Będlewo

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Będlewo							
Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych	
Filar społeczno-gospodarczy:	Atrakcyjność wizualna miejsca i przewaga konkurencyjna regionu	Nadanie nowej funkcji danemu obiektowi zabytkowemu wpływa dodatnio na atrakcyjność wizualną miejsca.	X			Analiza dokumentacji archiwalnej, fotograficznej	
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu wpłynęło na napływ turystów odwiedzających miejscowość, gminę.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu przyczyniła się do przypływu nowych inwestorów.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
	Rynek pracy	Nowa funkcja obiektu zabytkowego stanowi miejsca pracy dla ludności lokalnej.	X			Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu	
		Nowa funkcja obiektu stanowi zbyt dla lokalnych dostawców towarów/usług.	X			Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu	
		Nowa funkcja obiektu zabytkowego spowodowała wzrost założonych działalności gospodarczych. (efekt mnożnikowy)		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
	Rynek nieruchomości	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie zainteresowania nieruchomościami w danej miejscowości.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
	Inwestycje publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie inwestycji publicznych w danej miejscowości.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
	Finanse publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego generuje przychody dla gminy	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
		Adaptacja obiektu zabytkowego do obecnej funkcji została zrealizowana bez współudziału finansów publicznych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
Obiekt zabytkowy w obecnej formie nie otrzymuje stałego lub doraźnego wsparcia finansowego z budżetu gminy np. na prace renowacyjne.		x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej		
Filar środowiskowo-gospodarczy (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Energia elektryczna	W obiekcie stosuje się systemy kontrolowania i ograniczania konsumpcji energii elektrycznej.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
	Odpady stałe	W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu,	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
	Odpady BIO	W obiekcie stosuje się segregację odpadów BIO na miejscu ?	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
	Woda i ścieki	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe			x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które basen posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli.			x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Czy w obiekcie stosuje się odpowiednie bezpieczne przechowywanie i utylizowanie w/w substancji w przypadku niewykorzystania?	x				Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające ładunek i zrzuć ścieków (np. podczyszczanie ścieków,			x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Będlewo

Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
		przydomowe oczyszczalnie ścieków, kanalizacja zbiorcza, separatory piasku, separatory tłuszczu).				
	Ochrona powietrza	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Zapewniany jest odbiór (unieszkodliwienie) odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetlówki czy lodówki) z obiektu historycznego w obecnej formie.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej i/lub z właścicielem /zarządcą obiektu
	Zużycie surowców	Przy przeprowadzaniu adaptacji obiektu zastosowano metodę odtworzeniową w przypadku elementów drewnianych (drzwi, posadzki, okna, więźby dachowe itp.).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Termoizolacja	W obiekcie zastosowano rozwiązania termo-modernizacyjne (np. wymiana okien, docieplenie ścian, inne)	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Filar Środowiskowo-społeczny (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Prowadzone są konsultacje z mieszkańcami dotyczące funkcjonowania obiektu w obecnej formie w zakresie ewentualnej uciążliwości, ładunku przestrzennego i ochrony środowiska naturalnego.		x	
Odpady stałe		W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu (plastik, szkło, papier)	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Woda i ścieki		W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które basen posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające ładunek i zrzuć ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków, kanalizacja zbiorcza, separatory piasku, separatory tłuszczu).		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Emisja gazów		W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Odpady niebezpieczne		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Będlewo

Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
		Zapewniany jest odbiór odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetlówki czy lodówki) z obiektu historycznego w obecnej formie.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Filar społeczno-kulturowy (również badanie aprecjacji kulturowej)	Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Wiedza, że dany obiekt jest zabytkiem.			76	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Wiedza, jakie było pierwotne przeznaczenie tego miejsca, co się w nim mieściło.			96	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Wiedza na temat historycznego wydarzenia (bądź ludzi) związanych z tym miejscem bądź znaczenie w jakimś okresie historii (bądź historia tego obiektu).			87	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Uznanie, że historyczne znaczenie tego obiektu jest istotne dla kraju (regionu bądź miejscowości).			52	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Uznanie, że dany obiekt historyczny jest czymś szczególnym bądź charakterystycznym tylko dla kraju, regionu, miasta.			63	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Umiejętności/kreatywność	Zajęcie się sztuką, rzemiosłem, kolekcjonerstwem pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego po nadaniu mu nowej funkcji.			0	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Postanowienie nabycia nowych umiejętności pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego zaadoptowanego do nowych funkcji.			0	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Możliwość uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych organizowanych w i za pośrednictwem obiektu zabytkowego (festyny, wernisaże, pokazy itp.)?			22	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Tożsamość narodowa, regionalna, lokalna	Poczucie dumy z faktu, iż tego rodzaju obiekt znajduje się z terenie na którym mieszka respondent			39	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Skłonność do polecenia danego miejsca historycznego zaadoptowanego do nowej funkcji do zagranicznej promocji kraju, regionu czy miejsca zamieszkania			78	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Możliwość brania udziału w inicjatywach lokalnych na terenie lub za pośrednictwem obiektu zabytkowego w jego nowej funkcji.			48	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej

Zapewnienie trwałości kulturowej obiektu	Oplacalność inwestycji/ zyskowność	Osiągane zyski pozwalają na pokrywanie niezbędnych kosztów związanych zaleceniami konserwatorskimi	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Załącznik nr 6. Matryca zbiorcza holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny – Pałac Biedrusko

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Biedrusko						
Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
Filar społeczno-gospodarczy:	Atrakcyjność wizualna miejsca i przewaga konkurencyjna regionu	Nadanie nowej funkcji danemu obiektowi zabytkowemu wpływa dodatnio na atrakcyjność wizualną miejsca.	x			Analiza dokumentacji archiwalnej, fotograficznej
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu wpłynęło na napływ turystów odwiedzających miejscowość, gminę.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu przyczyniła się do przyływu nowych inwestorów.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Rynek pracy	Nowa funkcja obiektu zabytkowego stanowi miejsca pracy dla ludności lokalnej.	x			Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu
		Nowa funkcja obiektu stanowi zbyt dla lokalnych dostawców towarów/usług.		x		Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu
		Nowa funkcja obiektu zabytkowego spowodowała wzrost założonych działalności gospodarczych. (efekt mnożnikowy)		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Rynek nieruchomości	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie zainteresowania nieruchomościami w danej miejscowości.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Inwestycje publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie inwestycji publicznych w danej miejscowości.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Finanse publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego generuje przychody dla gminy	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
		Adaptacja obiektu zabytkowego do obecnej funkcji została zrealizowana bez współdziałania finansów publicznych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Obiekt zabytkowy w obecnej formie nie otrzymuje stałego lub doraźnego wsparcia finansowego z budżetu gminy np. na prace renowacyjne.			x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
Filar środowiskowo-gospodarczy (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Energia elektryczna	W obiekcie stosuje się systemy kontrolowania i ograniczania konsumpcji energii elektrycznej.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Odpady stałe	W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Odpady BIO	W obiekcie stosuje się segregację odpadów BIO na miejscu ?	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Woda i ścieki	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Biedrusko						
Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które basen posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Czy w obiekcie stosuje się odpowiednie bezpieczne przechowywanie i utylizowanie w/w substancji w przypadku niewykorzystania?		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające zanieczyszczenie i zrzuty ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków, kanalizacja zbiorcza).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Ochrona powietrza	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci światełek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Zapewniany jest odbiór (unieszkodliwienie) odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetlówki czy lodówki) z obiektu historycznego w obecnej formie.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej i/lub z właścicielem /zarządcą obiektu
	Zużycie surowców	Przy przeprowadzaniu adaptacji obiektu zastosowano metodę odtworzeniową w przypadku elementów drewnianych (drzwi, posadzki, okna, więźby dachowe itp.).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.			x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin.			x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Termoizolacja	W obiekcie zastosowano rozwiązania termo-modernizacyjne (np. wymiana okien, docieplenie ścian, inne)	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Filar Środowiskowo-społeczny (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Prowadzone są konsultacje z mieszkańcami dotyczące funkcjonowania obiektu w obecnej formie w zakresie ewentualnej uciążliwości, ładu przestrzennego i ochrony środowiska naturalnego.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Odpady stałe	W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu (plastik, szkło, papier)	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Woda i ścieki	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe			x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które basen posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające zanieczyszczenie i zrzuty ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków, kanalizacja zbiorcza).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Emisja gazów	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Biedrusko						
Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Zapewniany jest odbiór odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetłówki czy lodówki) z obiektu historycznego w obecnej formie.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.			x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin			x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Filar społeczno-kulturowy (również badanie aprecjacji kulturowej)	Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Wiedza, że dany obiekt jest zabytkiem.			92	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Wiedza, jakie było pierwotne przeznaczenie tego miejsca, co się w nim mieściło.			82	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Wiedza na temat historycznego wydarzenia (bądź ludzi) związanych z tym miejscem bądź znaczenie w jakimś okresie historii (lub historia obiektu).			74	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Uznanie, że historyczne znaczenie tego obiektu jest istotne dla kraju (regionu bądź miejscowości).			87	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Uznanie, że dany obiekt historyczny jest czymś szczególnym bądź charakterystycznym tylko dla kraju, regionu, miasta.			87	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Umiejętności/kreatywność	Zajęcie się sztuką, rzemiosłem, kolekcjonerstwem pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego po nadaniu mu nowej funkcji.			2	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Postanowienie nabycia nowych umiejętności pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego zaadoptowanego do nowych funkcji.			0	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Możliwość uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych organizowanych w i za pośrednictwem obiektu zabytkowego (festyny, wernisaże, pokazy itp.)?			100	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Tożsamość narodowa, regionalna, lokalna	Poczucie dumy z faktu, iż tego rodzaju obiekt znajduje się z terenie na którym mieszka respondent			95	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Skłonność do polecenia danego miejsca historycznego zaadoptowanego do nowej funkcji do zagranicznej promocji kraju, regionu czy miejsca zamieszkania			94	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Możliwość brania udziału w inicjatywach lokalnych na terenie lub za pośrednictwem obiektu zabytkowego w jego nowej funkcji.			98	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej

Zapewnienie trwałości kulturowej obiektu	Oplacalność inwestycji/ zyskowość	Osiągane zyski pozwalają na pokrywanie niezbędnych kosztów związanych zaleceniami konserwatorskimi		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Załącznik nr 7. Matryca zbiorcza holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny – Pałac Brodnica

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Brodnica						
Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
Filar społeczno-gospodarczy:	Atrakcyjność wizualna miejsca i przewaga konkurencyjna regionu	Nadanie nowej funkcji danemu obiektowi zabytkowemu wpływa dodatnio na atrakcyjność wizualną miejsca.	x			Analiza dokumentacji archiwalnej, fotograficznej
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu wpłynęło na napływ turystów odwiedzających miejscowość, gminę.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu przyczyniła się do przyływu nowych inwestorów.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Rynek pracy	Nowa funkcja obiektu zabytkowego stanowi miejsca pracy dla ludności lokalnej.	x			Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu
		Nowa funkcja obiektu stanowi zbył dla lokalnych dostawców towarów/usług.	x			Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu
		Nowa funkcja obiektu zabytkowego spowodowała wzrost założonych działalności gospodarczych. (efekt mnożnikowy)		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Rynek nieruchomości	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie zainteresowania nieruchomościami w danej miejscowości.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Inwestycje publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie inwestycji publicznych w danej miejscowości.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Finanse publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego generuje przychody dla gminy		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
		Adaptacja obiektu zabytkowego do obecnej funkcji została zrealizowana bez współdziałania finansów publicznych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Obiekt zabytkowy w obecnej formie nie otrzymuje stałego lub doraźnego wsparcia finansowego z budżetu gminy np. na prace renowacyjne.		x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
Filar środowiskowo-gospodarczy (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Energia elektryczna	W obiekcie stosuje się systemy kontrolowania i ograniczania konsumpcji energii elektrycznej.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Odpady stałe	W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu,	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Odpady BIO	W obiekcie stosuje się segregację odpadów BIO na miejscu		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Woda i ścieki	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które basen posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Brodnica

Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
		Czy w obiekcie stosuje się odpowiednie bezpieczne przechowywanie i utylizowanie w/w substancji w przypadku niewykorzystania?	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające ładunek i zrzuty ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków, kanalizacja zbiorcza, separatory piasku, separatory tłuszczu).		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Ochrona powietrza	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu).		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Zapewniany jest odbiór (unieszkodliwienie) odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetlówki czy lodówki) z obiektu historycznego w obecnej formie.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej i/lub z właścicielem /zarządcą obiektu
	Zużycie surowców	Przy przeprowadzaniu adaptacji obiektu zastosowano metodę odtworzeniową w przypadku elementów drewnianych (drzwi, posadzki, okna, więźby dachowe itp.).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Termoizolacja	W obiekcie zastosowano rozwiązania termo-modernizacyjne (np. wymiana okien, docieplenie ścian, inne)	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Filar Środowiskowo-społeczny (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Prowadzone są konsultacje z mieszkańcami dotyczące funkcjonowania obiektu w obecnej formie w zakresie ewentualnej uciążliwości, ładunku przestrzennego i ochrony środowiska naturalnego.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Odpady stałe	W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu (plastik, szkło, papier)	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Woda i ścieki	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które basen posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające ładunek i zrzuty ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków, kanalizacja zbiorcza, separatory piasku, separatory tłuszczu).		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Emisja gazów	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu).		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Brodnica

Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
	Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Zapewniany jest odbiór odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetlówki czy lodówki) z obiektu historycznego w obecnej formie.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Filar społeczno-kulturowy (również badanie aprecjacji kulturowej)	Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Wiedza, że dany obiekt jest zabytkiem.			92	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Wiedza, jakie było pierwotne przeznaczenie tego miejsca, co się w nim mieściło.			82	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Wiedza na temat historycznego wydarzenia (bądź ludzi) związanych z tym miejscem bądź znaczenie w jakimś okresie historii (lub historii obiektu).			98	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Uznanie, że historyczne znaczenie tego obiektu jest istotne dla kraju (regionu bądź miejscowości).			74	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Uznanie, że dany obiekt historyczny jest czymś szczególnym bądź charakterystycznym tylko dla kraju, regionu, miasta.			63	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Umiejętności/kreatywność	Zajęcie się sztuką, rzemiosłem, kolekcjonerstwem pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego po nadaniu mu nowej funkcji.			0	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Postanowienie nabycia nowych umiejętności pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego zaadoptowanego do nowych funkcji.			2	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Możliwość uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych organizowanych w i za pośrednictwem obiektu zabytkowego (festyny, wernisaże, pokazy itp.)?			54	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Tożsamość narodowa, regionalna, lokalna	Poczucie dumy z faktu, iż tego rodzaju obiekt znajduje się z terenie na którym mieszka respondent			85	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Skłonność do polecenia danego miejsca historycznego zaadoptowanego do nowej funkcji do zagranicznej promocji kraju, regionu czy miejsca zamieszkania			87	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Możliwość brania udziału w inicjatywach lokalnych na terenie lub za pośrednictwem obiektu zabytkowego w jego nowej funkcji.			92	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej

Zapewnienie trwałości kulturowej obiektu	Opłacalność inwestycji/ zyskowność	Osiągane zyski pozwalają na pokrywanie niezbędnych kosztów związanych zaleceniami konserwatorskimi		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Załącznik nr 8. Matryca zbiorcza holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny – Pałac Bugaj

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Bugaj						
Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
Filar społeczno-gospodarczy:	Atrakcyjność wizualna miejsca i przewaga konkurencyjna regionu	Nadanie nowej funkcji danemu obiektowi zabytkowemu wpływa dodatnio na atrakcyjność wizualną miejsca.	x			Analiza dokumentacji archiwalnej, fotograficznej
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu wpłynęło na napływ turystów odwiedzających miejscowość, gminę.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu przyczyniła się do przyływu nowych inwestorów.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Rynek pracy	Nowa funkcja obiektu zabytkowego stanowi miejsca pracy dla ludności lokalnej.	x			Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu
		Nowa funkcja obiektu stanowi zbyt dla lokalnych dostawców towarów/usług.	x			Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu
		Nowa funkcja obiektu zabytkowego spowodowała wzrost założonych działalności gospodarczych. (efekt mnożnikowy)		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Rynek nieruchomości	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie zainteresowania nieruchomościami w danej miejscowości.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Inwestycje publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie inwestycji publicznych w danej miejscowości.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Finanse publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego generuje przychody dla gminy		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
		Adaptacja obiektu zabytkowego do obecnej funkcji została zrealizowana bez współudziału finansów publicznych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Obiekt zabytkowy w obecnej formie nie otrzymuje stałego lub doraźnego wsparcia finansowego z budżetu gminy np. na prace renowacyjne.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
Filar środowiskowo-gospodarczy (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Energia elektryczna	W obiekcie stosuje się systemy kontrolowania i ograniczania konsumpcji energii elektrycznej.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Odpady stałe	W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Odpady BIO	W obiekcie stosuje się segregację odpadów BIO na miejscu ?		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Woda i ścieki	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które basen posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Bugaj

Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
		Czy w obiekcie stosuje się odpowiednie bezpieczne przechowywanie i utylizowanie w/w substancji w przypadku niewykorzystania?		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające zanieczyszczenie i zrzuty ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków, kanalizacja zbiorcza).		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Ochrona powietrza	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu).		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Zapewniany jest odbiór (unieszkodliwienie) odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetłówki czy lodówki) z obiektu historycznego w obecnej formie.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej i/lub z właścicielem /zarządcą obiektu
	Zużycie surowców	Przy przeprowadzaniu adaptacji obiektu zastosowano metodę odtworzeniową w przypadku elementów drewnianych (drzwi, posadzki, okna, więźby dachowe itp.).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmoczonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Termoizolacja	W obiekcie zastosowano rozwiązania termomodernizacyjne (np. wymiana okien, docieplenie ścian, inne)	x		
Filar Środowiskowo-społeczny (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Prowadzone są konsultacje z mieszkańcami dotyczące funkcjonowania obiektu w obecnej formie w zakresie ewentualnej uciążliwości, ładu przestrzennego i ochrony środowiska naturalnego.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Odpady stałe	W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu (plastik, szkło, papier)		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Woda i ścieki	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które basen posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające zanieczyszczenie i zrzuty ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków, kanalizacja zbiorcza).		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Emisja gazów	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu).		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Bugaj						
Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
	Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Zapewniany jest odbiór odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetłówki czy lodówki) z obiektu historycznego w obecnej formie	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Filar społeczno-kulturowy (również badanie aprecjacji kulturowej)	Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Wiedza, że dany obiekt jest zabytkiem.			56	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Wiedza, jakie było pierwotne przeznaczenie tego miejsca, co się w nim mieściło.			64	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Wiedza na temat historycznego wydarzenia (bądź ludzi) związanych z tym miejscem bądź znaczenie w jakimś okresie historii (lub historii obiektu).			77	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Uznanie, że historyczne znaczenie tego obiektu jest istotne dla kraju (regionu bądź miejscowości).			53	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Uznanie, że dany obiekt historyczny jest czymś szczególnym bądź charakterystycznym tylko dla kraju, regionu, miasta.			56	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Umiejętności/kreatywność	Zajęcie się sztuką, rzemiosłem, kolekcjonerstwem pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego po nadaniu mu nowej funkcji.			0	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Postanowienie nabycia nowych umiejętności pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego zaadoptowanego do nowych funkcji.			0	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Możliwość uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych organizowanych w i za pośrednictwem obiektu zabytkowego (festyny, wernisaże, pokazy itp.)?			36	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Tożsamość narodowa, regionalna, lokalna	Poczucie dumy z faktu, iż tego rodzaju obiekt znajduje się z terenie na którym mieszka respondent			43	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Sklonność do polecenia danego miejsca historycznego zaadoptowanego do nowej funkcji do zagranicznej promocji kraju, regionu czy miejsca zamieszkania			53	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Możliwość brania udziału w inicjatywach lokalnych na terenie lub za pośrednictwem obiektu zabytkowego w jego nowej funkcji.			34	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej

Zapewnienie trwałości kulturowej obiektu	Opłacalność inwestycji/ zyskowość	Osiągane zyski pozwalają na pokrywanie niezbędnych kosztów związanych zaleceniami konserwatorskimi		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Załącznik nr 9. Matryca zbiorcza holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny – Dwór Dębogóra

Matryca zbiorcza dla obiektu Dwór Dębogóra						
Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
Filar społeczno-gospodarczy:	Atrakcyjność wizualna miejsca i przewaga konkurencyjna regionu	Nadanie nowej funkcji danemu obiektowi zabytkowemu wpływa dodatnio na atrakcyjność wizualną miejsca.	x			Analiza dokumentacji archiwalnej, fotograficznej
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu wpłynęło na napływ turystów odwiedzających miejscowość, gminę.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu przyczyniła się do przyływu nowych inwestorów.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Rynek pracy	Nowa funkcja obiektu zabytkowego stanowi miejsca pracy dla ludności lokalnej.	x			Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu
		Nowa funkcja obiektu stanowi zbył dla lokalnych dostawców towarów/usług.	x			Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu
		Nowa funkcja obiektu zabytkowego spowodowała wzrost założonych działalności gospodarczych. (efekt mnożnikowy)		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Rynek nieruchomości	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie zainteresowania nieruchomościami w danej miejscowości.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Inwestycje publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie inwestycji publicznych w danej miejscowości.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Finanse publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego generuje przychody dla gminy	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
		Adaptacja obiektu zabytkowego do obecnej funkcji została zrealizowana bez współudziału finansów publicznych.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Obiekt zabytkowy w obecnej formie nie otrzymuje stałego lub doraźnego wsparcia finansowego z budżetu gminy np. na prace renowacyjne.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Filar środowiskowo-gospodarczy (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Energia elektryczna	W obiekcie stosuje się systemy kontrolowania i ograniczania konsumpcji energii elektrycznej.	x		
Odpady stałe		W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
Odpady BIO		W obiekcie stosuje się segregację odpadów BIO na miejscu	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Woda i ścieki		W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które baseny posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Matryca zbiorcza dla obiektu Dwór Dębogóra

Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
		Czy w obiekcie stosuje się odpowiednie bezpieczne przechowywanie i utylizowanie w/w substancji w przypadku niewykorzystania?	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające zanieczyszczenie i zrzuty ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków, kanalizacja zbiorcza).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Ochrona powietrza	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Zapewniany jest odbiór (unieszkodliwienie) odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetłówki czy lodówki) z obiektu historycznego w obecnej formie.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej i/lub z właścicielem /zarządcą obiektu
	Zużycie surowców	Przy przeprowadzaniu adaptacji obiektu zastosowano metodę odtworzeniową w przypadku elementów drewnianych (drzwi, posadzki, okna, więźby dachowe itp.).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Termoizolacja	W obiekcie zastosowano rozwiązania termo-modernizacyjne (np. wymiana okien, docieplenie ścian, inne)	x		
Filar Środowiskowo-społeczny (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Prowadzone są konsultacje z mieszkańcami dotyczące funkcjonowania obiektu w obecnej formie w zakresie ewentualnej uciążliwości, ładunku przestrzennego i ochrony środowiska naturalnego.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Odpady stałe	W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Woda i ścieki	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe			x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które basen posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli.			x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające zanieczyszczenie i zrzuty ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków, kanalizacja zbiorcza).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Emisja gazów	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Matryca zbiorcza dla obiektu Dwór Dębogóra

Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych	
	Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
		Zapewniany jest odbiór odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetlówki czy lodówki) z obiektu historycznego w obecnej formie.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
Filar społeczno-kulturowy (również badanie aprecjacji kulturowej)	Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Wiedza, że dany obiekt jest zabytkiem.			78	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
		Wiedza, jakie było pierwotne przeznaczenie tego miejsca, co się w nim mieściło.			82	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
		Wiedza na temat historycznego wydarzenia (bądź ludzi) związanych z tym miejscem bądź znaczenie w jakimś okresie historii (lub historia obiektu).			56	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
		Uznanie, że historyczne znaczenie tego obiektu jest istotne dla kraju (regionu bądź miejscowości).			54	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
		Uznanie, że dany obiekt historyczny jest czymś szczególnym bądź charakterystycznym tylko dla kraju, regionu, miasta.			65	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
	Umiejętności/ kreatywność	Zajęcie się sztuką, rzemiosłem, kolekcjonerstwem pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego po nadaniu mu nowej funkcji.			2	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
		Postanowienie nabycia nowych umiejętności pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego zaadaptowanego do nowych funkcji.			4	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
		Możliwość uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych organizowanych w i za pośrednictwem obiektu zabytkowego (festyny, wernisaże, pokazy itp.)?			74	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
	Tożsamość narodowa, regionalna, lokalna	Poczucie dumy z faktu, iż tego rodzaju obiekt znajduje się z terenie na którym mieszka respondent			80	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
		Skłonność do polecenia danego miejsca historycznego zaadaptowanego do nowej funkcji do zagranicznej promocji kraju, regionu czy miejsca zamieszkania			78	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Możliwość brania udziału w inicjatywach lokalnych na terenie lub za pośrednictwem obiektu zabytkowego w jego nowej funkcji.			87	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
	Zapewnienie trwałości kulturowej obiektu	Oplacalność inwestycji/ zyskowność	Osiągane zyski pozwalają na pokrywanie niezbędnych kosztów związanych zaleceniami konserwatorskimi	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Załącznik nr 10. Matryca zbiorcza holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny – Pałac Drzczkowo

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Drzczkowo							
Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych	
Filar społeczno-gospodarczy:	Atrakcyjność wizualna miejsca i przewaga konkurencyjna regionu	Nadanie nowej funkcji danemu obiektowi zabytkowemu wpływa dodatnio na atrakcyjność wizualną miejsca.	x			Analiza dokumentacji archiwalnej, fotograficznej	
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu wpłynęło na napływ turystów odwiedzających miejscowość, gminę.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu przyczyniła się do przyływu nowych inwestorów.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
	Rynek pracy	Nowa funkcja obiektu zabytkowego stanowi miejsca pracy dla ludności lokalnej.	x			Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu	
		Nowa funkcja obiektu stanowi zbyt dla lokalnych dostawców towarów/usług.	x			Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu	
		Nowa funkcja obiektu zabytkowego spowodowała wzrost założonych działalności gospodarczych. (efekt mnożnikowy)		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
	Rynek nieruchomości	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie zainteresowania nieruchomościami w danej miejscowości.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
	Inwestycje publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie inwestycji publicznych w danej miejscowości.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
	Finanse publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego generuje przychody dla gminy			x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
		Adaptacja obiektu zabytkowego do obecnej funkcji została zrealizowana bez współudziału finansów publicznych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
Obiekt zabytkowy w obecnej formie nie otrzymuje stałego lub dożnego wsparcia finansowego z budżetu gminy np. na prace renowacyjne.		x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej		
Filar środowiskowo-gospodarczy (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Energia elektryczna	W obiekcie stosuje się systemy kontrolowania i ograniczania konsumpcji energii elektrycznej.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
	Odpady stałe	W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
	Odpady BIO	W obiekcie stosuje się segregację odpadów BIO na miejscu.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
	Woda i ścieki	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które basen posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli.	X			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
		W obiekcie stosuje się odpowiednie bezpieczne przechowywanie i utylizowanie w/w substancji w przypadku niewykorzystania.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające zanieczyszczenie i zrzuty ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków, kanalizacja zbiorcza).		x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu		

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Drzeczkowo

Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
	Ochrona powietrza	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Zapewniany jest odbiór (unieszkodliwienie) odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetłówki, lodówki) z obiektu historycznego w obecnej formie.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej i/lub z właścicielem /zarządcą obiektu
	Zużycie surowców	Przy przeprowadzaniu adaptacji obiektu zastosowano metodę odtworzeniową w przypadku elementów drewnianych (drzwi, posadzki, okna, więźby dachowe itp.).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Termoizolacja	W obiekcie zastosowano rozwiązania termo-modernizacyjne (np. wymiana okien, docieplenie ścian, inne)	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
Filar Środowiskowo-społeczny (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Prowadzone są konsultacje z mieszkańcami dotyczące funkcjonowania obiektu w obecnej formie w zakresie ewentualnej uciążliwości, ładunku przestrzennego i ochrony środowiska naturalnego.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Odpady stałe	W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Woda i ścieki	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które basen posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające zanieczyszczenie i zrzuć ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków kanalizacja zbiorcza).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Emisja gazów	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Zapewniany jest odbiór odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetłówki czy lodówki) z obiektu historycznego w obecnej formie.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Drzeczkowo

Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
Filar społeczno-kulturowy (również badanie aprecjacji kulturowej)	Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Wiedza, że dany obiekt jest zabytkiem.			76	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Wiedza, jakie było pierwotne przeznaczenie tego miejsca, co się w nim mieściło.			32	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Wiedza na temat historycznego wydarzenia (bądź ludzi) związanych z tym miejscem bądź znaczenie w jakimś okresie historii (bądź historii obiektu).			42	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Uznanie, że historyczne znaczenie tego obiektu jest istotne dla kraju (regionu bądź miejscowości).			54	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Uznanie, że dany obiekt historyczny jest czymś szczególnym bądź charakterystycznym tylko dla kraju, regionu, miasta.			62	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Umiejętności/ kreatywność	Zajęcie się sztuką, rzemiosłem, kolekcjonerstwem pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego po nadaniu mu nowej funkcji.			0	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Postanowienie nabycia nowych umiejętności pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego zaadoptowanego do nowych funkcji.			0	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Możliwość uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych organizowanych w i za pośrednictwem obiektu zabytkowego (festyny, wernisaże, pokazy itp.)?			0	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Tożsamość narodowa, regionalna, lokalna	Poczucie dumy z faktu, iż tego rodzaju obiekt znajduje się z terenie na którym mieszka respondent			34	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Skłonność do polecenia danego miejsca historycznego zaadoptowanego do nowej funkcji do zagranicznej promocji kraju, regionu czy miejsca zamieszkania			8	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Możliwość brania udziału w inicjatywach lokalnych na terenie lub za pośrednictwem obiektu zabytkowego w jego nowej funkcji.			2	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej

Zapewnienie trwałości kulturowej obiektu	Opłacalność inwestycji/ zyskowność	Osiągane zyski pozwalają na pokrywanie niezbędnych kosztów związanych zaleceniami konserwatorskimi	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Załącznik nr 11. Matryca zbiorcza holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny – Pałac Iwno

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Iwno							
Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych	
Filar społeczno-gospodarczy:	Atrakcyjność wizualna miejsca i przewaga konkurencyjna regionu	Nadanie nowej funkcji danemu obiektowi zabytkowemu wpływa dodatnio na atrakcyjność wizualną miejsca.	x			Analiza dokumentacji archiwalnej, fotograficznej	
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu wpłynęło na napływ turystów odwiedzających miejscowość, gminę.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu przyczyniła się do przyływu nowych inwestorów.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
	Rynek pracy	Nowa funkcja obiektu zabytkowego stanowi miejsca pracy dla ludności lokalnej.	x			Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu	
		Nowa funkcja obiektu stanowi zbyt dla lokalnych dostawców towarów/usług.	x			Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu	
		Nowa funkcja obiektu zabytkowego spowodowała wzrost założonych działalności gospodarczych. (efekt mnożnikowy)		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
	Rynek nieruchomości	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie zainteresowania nieruchomościami w danej miejscowości.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
	Inwestycje publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie inwestycji publicznych w danej miejscowości.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
	Finanse publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego generuje przychody dla gminy	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
		Adaptacja obiektu zabytkowego do obecnej funkcji została zrealizowana bez współudziału finansów publicznych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
Obiekt zabytkowy w obecnej formie nie otrzymuje stałego lub doraźnego wsparcia finansowego z budżetu gminy np. na prace renowacyjne.		x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej		
Filar środowiskowo-gospodarczy (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Energia elektryczna	W obiekcie stosuje się systemy kontrolowania i ograniczania konsumpcji energii elektrycznej.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
	Odpady stałe	W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
	Odpady BIO	W obiekcie stosuje się segregację odpadów BIO na miejscu		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
	Woda i ścieki	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe			x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które basen posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli			x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
W obiekcie stosuje się odpowiednie bezpieczne przechowywanie i utylizowanie w/w substancji w przypadku niewykorzystania.		x				Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
	W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające ładunek i zrzuć ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków, kanalizacja zbiorcza, separatory piasku, separatory tłuszczu).			x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Iwno

Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
	Ochrona powietrza	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu).		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników. chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Zapewniany jest odbiór (unieszkodliwienie) odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetłówki czy lodówki) z obiektu historycznego w obecnej formie.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej i/lub z właścicielem /zarządcą obiektu
	Zużycie surowców	Przy przeprowadzaniu adaptacji obiektu zastosowano metodę odwróconą w przypadku elementów drewnianych (drzwi, posadzki, okna, więźby dachowe itp.).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Termoizolacja	W obiekcie zastosowano rozwiązania termo-modernizacyjne (np. wymiana okien, docieplenie ścian, inne)		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
Filar Środowiskowo-społeczny (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Prowadzone są konsultacje z mieszkańcami dotyczące funkcjonowania obiektu w obecnej formie w zakresie ewentualnej uciążliwości, ładunku przestrzennego i ochrony środowiska naturalnego		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Odpady stałe	W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Woda i ścieki	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe			x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które basen posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli.			x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające ładunek i zrzuty ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków, kanalizacja zbiorcza, separatory piasku, separatory tłuszczu).			x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Emisja gazów	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu).			x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników. chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Zapewniany jest odbiór odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetłówki czy lodówki) z obiektu historycznego w obecnej formie.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Iwno

Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Filar społeczno-kulturowy (również badanie aprecjacji kulturowej)	Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Wiedza, że dany obiekt jest zabytkiem.			94	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Wiedza, jakie było pierwotne przeznaczenie tego miejsca, co się w nim mieściło.			91	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Wiedza na temat historycznego wydarzenia (bądź ludzi) związanych z tym miejscem bądź znaczenie w jakimś okresie historii (lub historia obiektu)			87	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Uznanie, że historyczne znaczenie tego obiektu jest istotne dla kraju (regionu bądź miejscowości).			92	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Uznanie, że dany obiekt historyczny jest czymś szczególnym bądź charakterystycznym tylko dla kraju, regionu, miasta.			94	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Umiejętności /kreatywność	Zajęcie się sztuką, rzemiosłem, kolekcjonerstwem pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego po nadaniu mu nowej funkcji.			2	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Postanowienie nabycia nowych umiejętności pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego zaadoptowanego do nowych funkcji.			2	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Możliwość uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych organizowanych w i za pośrednictwem obiektu zabytkowego (festyny, wernisaże, pokazy itp.)?			94	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Tożsamość narodowa, regionalna, lokalna	Poczucie dumy z faktu, iż tego rodzaju obiekt znajduje się z terenie na którym mieszka respondent			86	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Sklonność do polecenia danego miejsca historycznego zaadoptowanego do nowej funkcji do zagranicznej promocji kraju, regionu czy miejsca zamieszkania			96	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Możliwość brania udziału w inicjatywach lokalnych na terenie lub za pośrednictwem obiektu zabytkowego w jego nowej funkcji.			76	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej

Zapewnienie trwałości kulturowej obiektu	Oplacalność inwestycji/ zyskowność	Osiągane zyski pozwalają na pokrywanie niezbędnych kosztów związanych zaleceniami konserwatorskimi		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Załącznik nr 12. Matryca zbiorcza holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny – Dwór Jeziorki

Matryca zbiorcza dla obiektu Dwór Jeziorki						
Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
Filar społeczno-gospodarczy:	Atrakcyjność wizualna miejsca i przewaga konkurencyjna regionu	Nadanie nowej funkcji danemu obiektowi zabytkowemu wpływa dodatnio na atrakcyjność wizualną miejsca.	x			Analiza dokumentacji archiwalnej, fotograficznej
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu wpłynęło na napływ turystów odwiedzających miejscowość, gminę.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu przyczyniła się do przybytu nowych inwestorów.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Rynek pracy	Nowa funkcja obiektu zabytkowego stanowi miejsca pracy dla ludności lokalnej.	x			Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu
		Nowa funkcja obiektu stanowi zbytu dla lokalnych dostawców towarów/usług.		x		Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu
		Nowa funkcja obiektu zabytkowego spowodowała wzrost założonych działalności gospodarczych. (efekt mnożnikowy)		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Rynek nieruchomości	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie zainteresowania nieruchomościami w danej miejscowości.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Inwestycje publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie inwestycji publicznych w danej miejscowości.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Finanse publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego generuje przychody dla gminy		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
		Adaptacja obiektu zabytkowego do obecnej funkcji została zrealizowana bez współudziału finansów publicznych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Obiekt zabytkowy w obecnej formie nie otrzymuje stałego lub doraźnego wsparcia finansowego z budżetu gminy np. na prace renowacyjne.		x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
Filar środowiskowo-gospodarczy (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Energia elektryczna	W obiekcie stosuje się systemy kontrolowania i ograniczania konsumpcji energii elektrycznej.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Odpady stałe	W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Odpady BIO	W obiekcie stosuje się segregację odpadów BIO na miejscu	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Woda i ścieki	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które basen posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Czy w obiekcie stosuje się odpowiednie bezpieczne przechowywanie i utylizowanie w/w substancji w przypadku niewykorzystania?		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające ładunek i zrzuć ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków, kanalizacja zbiorcza, separatory piasku, separatory tłuszczu).			x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	

Matryca zbiorcza dla obiektu Dwór Jeziorki

Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
	Ochrona powietrza	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Zapewniany jest odbiór (unieszkodliwienie) odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetłowki czy lodówki) z obiektu historycznego w obecnej formie.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej i/lub z właścicielem /zarządcą obiektu
	Zużycie surowców	Przy przeprowadzaniu adaptacji obiektu zastosowano metodę odwróconą w przypadku elementów drewnianych (drzwi, posadzki, okna, więźby dachowe itp.).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Termoizolacja	W obiekcie zastosowano rozwiązania termo-modernizacyjne (np. wymiana okien, docieplenie ścian, inne)	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Filar Środowiskowo-społeczny (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Prowadzone są konsultacje z mieszkańcami dotyczące funkcjonowania obiektu w obecnej formie w zakresie ewentualnej uciążliwości, ładu przestrzennego i ochrony środowiska naturalnego.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Odpady stałe	W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Woda i ścieki	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które basen posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające ładunek i zrzuty ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków, kanalizacja zbiorcza, separatory piasku, separatory tłuszczu).		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Emisja gazów	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Zapewniany jest odbiór odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetłowki czy lodówki) z obiektu historycznego w obecnej formie.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Matryca zbiorcza dla obiektu Dwór Jeziorki

Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Filar społeczno-kulturowy (również badanie aprecjacji kulturowej)	Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Wiedza, że dany obiekt jest zabytkiem.			94	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Wiedza, jakie było pierwotne przeznaczenie tego miejsca, co się w nim mieściło.			72	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Wiedza na temat historycznego wydarzenia (bądź ludzi) związanych z tym miejscem bądź znaczenie w jakimś okresie historii (lub historii tego obiektu)			56	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Uznanie, że historyczne znaczenie tego obiektu jest istotne dla kraju (regionu bądź miejscowości).			52	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Uznanie, że dany obiekt historyczny jest czymś szczególnym bądź charakterystycznym tylko dla kraju, regionu, miasta.			67	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Umiejętności/kreatywność	Zajęcie się sztuką, rzemiosłem, kolekcjonerstwem pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego po nadaniu mu nowej funkcji.			0	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Postanowienie nabycia nowych umiejętności pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego zaadoptowanego do nowych funkcji.			0	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Możliwość uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych organizowanych w i za pośrednictwem obiektu zabytkowego (festyny, wernisaże, pokazy itp.)?			0	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Tożsamość narodowa, regionalna, lokalna	Poczucie dumy z faktu, iż tego rodzaju obiekt znajduje się z terenie na którym mieszka respondent			33	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Skłonność do polecenia danego miejsca historycznego zaadoptowanego do nowej funkcji do zagranicznej promocji kraju, regionu czy miejsca zamieszkania			40	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Możliwość brania udziału w inicjatywach lokalnych na terenie lub za pośrednictwem obiektu zabytkowego w jego nowej funkcji.			35	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej

Zapewnienie trwałości kulturowej obiektu	Opłacalność inwestycji/ zyskowość	Osiągane zyski pozwalają na pokrywanie niezbędnych kosztów związanych zaleceniami konserwatorskimi	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Załącznik nr 13. Matryca zbiorcza holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny – Pałac Kobylniki

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Kobylniki						
Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
Filar społeczno-gospodarczy:	Atrakcyjność wizualna miejsca i przewaga konkurencyjna regionu	Nadanie nowej funkcji danemu obiektowi zabytkowemu wpływa dodatnio na atrakcyjność wizualną miejsca.	x			Analiza dokumentacji archiwalnej, fotograficznej
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu wpłynęło na napływ turystów odwiedzających miejscowość, gminę.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu przyczyniła się do przyływu nowych inwestorów.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Rynek pracy	Nowa funkcja obiektu zabytkowego stanowi miejsca pracy dla ludności lokalnej.	x			Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu
		Nowa funkcja obiektu stanowi zbyt dla lokalnych dostawców towarów/usług.		x		Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu
		Nowa funkcja obiektu zabytkowego spowodowała wzrost założonych działalności gospodarczych. (efekt mnożnikowy)		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Rynek nieruchomości	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie zainteresowania nieruchomościami w danej miejscowości.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Inwestycje publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie inwestycji publicznych w danej miejscowości.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Finanse publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego generuje przychody dla gminy	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
		Adaptacja obiektu zabytkowego do obecnej funkcji została zrealizowana bez współudziału finansów publicznych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Obiekt zabytkowy w obecnej formie nie otrzymuje stałego lub doraźnego wsparcia finansowego z budżetu gminy np. na prace renowacyjne.		x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
Filar środowiskowo-gospodarczy (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Energia elektryczna	W obiekcie stosuje się systemy kontrolowania i ograniczania konsumpcji energii elektrycznej.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Odpady stałe	W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu,	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Odpady BIO	W obiekcie stosuje się segregację odpadów BIO na miejscu	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Woda i ścieki	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które basen posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
W obiekcie stosuje się odpowiednie bezpieczne przechowywanie i utylizowanie w/w substancji w przypadku niewykorzystania			x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Kobylniki						
Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
		W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające ładunek i zrzuty ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków, kanalizacja zbiorcza, separatory piasku, separatory tłuszczu).		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Ochrona powietrza	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu).		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Zapewniany jest odbiór (unieszkodliwienie) odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetłówki czy lodówki) z obiektu historycznego w obecnej formie.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej i/lub z właścicielem /zarządcą obiektu
	Zużycie surowców	Przy przeprowadzaniu adaptacji obiektu zastosowano metodę odtworzeniową w przypadku elementów drewnianych (drzwi, posadzki, okna, więźby dachowe itp.).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Termoizolacja	W obiekcie zastosowano rozwiązania termo-modernizacyjne (np. wymiana okien, docieplenie ścian, inne)	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
Filar Środowiskowo-społeczny (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Prowadzone są konsultacje z mieszkańcami dotyczące funkcjonowania obiektu w obecnej formie w zakresie ewentualnej uciążliwości, ładunku przestrzennego i ochrony środowiska naturalnego.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Odpady stałe	W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Woda i ścieki	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które basen posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające ładunek i zrzuty ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków, kanalizacja zbiorcza, separatory piasku, separatory tłuszczu).		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Emisja gazów	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu).		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Kobylniki

Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych	
		Zapewniany jest odbiór odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetlówki czy lodówki) z obiektu historycznego w obecnej formie.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
Filar społeczno-kulturowy (również badanie aprecjacji kulturowej)	Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Wiedza, że dany obiekt jest zabytkiem.			90	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
		Wiedza, jakie było pierwotne przeznaczenie tego miejsca, co się w nim mieściło.			78	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
		Wiedza na temat historycznego wydarzenia (bądź ludzi) związanych z tym miejscem bądź znaczenie w jakimś okresie historii (lub historia obiektu)			72	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
		Uznanie, że historyczne znaczenie tego obiektu jest istotne dla kraju (regionu bądź miejscowości).			42	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
		Uznanie, że dany obiekt historyczny jest czymś szczególnym bądź charakterystycznym tylko dla kraju, regionu, miasta.			42	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
	Umiejętności/kreatywność	Zajęcie się sztuką, rzemiosłem, kolekcjonerstwem pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego po nadaniu mu nowej funkcji.			0	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
		Postanowienie nabycia nowych umiejętności pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego zaadaptowanego do nowych funkcji.			0	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
		Możliwość uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych organizowanych w i za pośrednictwem obiektu zabytkowego (festyny, wernisaże, pokazy itp.)?			0	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
	Tożsamość narodowa, regionalna, lokalna	Poczucie dumy z faktu, iż tego rodzaju obiekt znajduje się z terenie na którym mieszka respondent			28	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
		Sklonność do polecenia danego miejsca historycznego zaadoptowanego do nowej funkcji do zagranicznej promocji kraju, regionu czy miejsca zamieszkania			28	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Możliwość brania udziału w inicjatywach lokalnych na terenie lub za pośrednictwem obiektu zabytkowego w jego nowej funkcji.			2	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
	Zapewnienie trwałości kulturowej obiektu	Opłacalność inwestycji/ zyskowność	Osiągane zyski pozwalają na pokrywanie niezbędnych kosztów związanych z zaleceniami konserwatorskimi	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Załącznik nr 14. Matryca zbiorcza holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny – Pałac Obrzycko

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Obrzycko							
Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych	
Filar społeczno-gospodarczy:	Atrakcyjność wizualna miejsca i przewaga konkurencyjna regionu	Nadanie nowej funkcji danemu obiektowi zabytkowemu wpływa dodatnio na atrakcyjność wizualną miejsca.	x			Analiza dokumentacji archiwalnej, fotograficznej	
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu wpłynęło na napływ turystów odwiedzających miejscowość, gminę.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu przyczyniła się do przyływu nowych inwestorów.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
	Rynek pracy	Nowa funkcja obiektu zabytkowego stanowi miejsca pracy dla ludności lokalnej.	x			Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu	
		Nowa funkcja obiektu stanowi zbyt dla lokalnych dostawców towarów/usług.	x			Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu	
		Nowa funkcja obiektu zabytkowego spowodowała wzrost założonych działalności gospodarczych. (efekt mnożnikowy)	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
	Rynek nieruchomości	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie zainteresowania nieruchomościami w danej miejscowości.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
	Inwestycje publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie inwestycji publicznych w danej miejscowości.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
	Finanse publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego generuje przychody dla gminy	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
		Adaptacja obiektu zabytkowego do obecnej funkcji została zrealizowana bez współudziału finansów publicznych.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
Obiekt zabytkowy w obecnej formie nie otrzymuje stałego lub doraźnego wsparcia finansowego z budżetu gminy np. na prace renowacyjne.		x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej		
Filar środowiskowo-gospodarczy (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Energia elektryczna	W obiekcie stosuje się systemy kontrolowania i ograniczania konsumpcji energii elektrycznej.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
	Odpady stałe	W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu,	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
	Odpady BIO	W obiekcie stosuje się segregację odpadów BIO na miejscu		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
	Woda i ścieki	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe			x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które basen posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli?			x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Obrzycko

Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
		Czy w obiekcie stosuje się odpowiednie bezpieczne przechowywanie i utylizowanie w/w substancji w przypadku niewykorzystania.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające zanieczyszczenie i zrzuty ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Ochrona powietrza	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu eliminację emisji gazów i pyłów np. CO ₂ .		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Zapewniany jest odbiór (unieszkodliwienie) odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetłówki czy lodówki) z obiektu historycznego w obecnej formie.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej i/lub z właścicielem /zarządcą obiektu
	Zużycie surowców	Czy przy przeprowadzaniu adaptacji obiektu zastosowano surowce i materiały pozyskane zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, metodą odtworzeniową?	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmoczonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Termoizolacja	W obiekcie zastosowano rozwiązania termo-modernizacyjne (np. wymiana okien, docieplenie ścian, inne)		x	
Filar Środowiskowo-społeczny (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Prowadzone są konsultacje z mieszkańcami dotyczące funkcjonowania obiektu w obecnej formie w zakresie ewentualnej uciążliwości, ładunku przestrzennego i ochrony środowiska naturalnego.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Odpady stałe	W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu (plastik, szkło, papier)	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Woda i ścieki	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie środków grzybobójczych).		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające zanieczyszczenie i zrzuty ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Emisja gazów	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu emisję gazów i pyłów np. CO ₂ .		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Obrzycko

Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych	
		Zapewniany jest odbiór odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetlówki czy lodówki) z obiektu historycznego w obecnej formie.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin			x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Filar społeczno-kulturowy (również badanie aprecjacji kulturowej)	Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Wiedza, że dany obiekt jest zabytkiem.			94	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
		Wiedza, jakie było pierwotne przeznaczenie tego miejsca, co się w nim mieściło.			84	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
		Wiedza na temat historycznego wydarzenia (bądź ludzi) związanych z tym miejscem bądź znaczenie w jakimś okresie historii.			68	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
		Uznanie, że historyczne znaczenie tego obiektu jest istotne dla kraju (regionu bądź miejscowości).			37	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
		Uznanie, że dany obiekt historyczny jest czymś szczególnym bądź charakterystycznym tylko dla kraju, regionu, miasta.			58	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
	Umiejętności/kreatywność	Zajęcie się sztuką, rzemiosłem, kolekcjonerstwem pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego po nadaniu mu nowej funkcji.			0	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
		Postanowienie nabycia nowych umiejętności pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego zaadaptowanego do nowych funkcji.			0	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
		Możliwość uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych organizowanych w i za pośrednictwem obiektu zabytkowego (festyny, wernisaże, pokazy itp.)?			78	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
	Tożsamość narodowa, regionalna, lokalna	Poczucie dumy z faktu, iż tego rodzaju obiekt znajduje się z terenie na którym mieszka respondent			52	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
		Skłonność do polecenia danego miejsca historycznego zaadaptowanego do nowej funkcji do zagranicznej promocji kraju, regionu czy miejsca zamieszkania			72	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Możliwość brania udziału w inicjatywach lokalnych na terenie lub za pośrednictwem obiektu zabytkowego w jego nowej funkcji.			82	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
	Zapewnienie trwałości kulturowej obiektu	Opłacalność inwestycji/ zyskowność	Osiągnięte zyski pozwalają na pokrywanie niezbędnych kosztów związanych z zaleceniami konserwatorskimi		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Załącznik nr 15. Matryca zbiorcza holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny – Pałac Podstolice

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Podstolice							
Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych	
Filar społeczno-gospodarczy:	Atrakcyjność wizualna miejsca i przewaga konkurencyjna regionu	Nadanie nowej funkcji danemu obiektowi zabytkowemu wpływa dodatnio na atrakcyjność wizualną miejsca.	x			Analiza dokumentacji archiwalnej, fotograficznej	
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu wpłynęło na napływ turystów odwiedzających miejscowość, gminę.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu przyczyniła się do przyływu nowych inwestorów.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
	Rynek pracy	Nowa funkcja obiektu zabytkowego stanowi miejsca pracy dla ludności lokalnej.	x			Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu	
		Nowa funkcja obiektu stanowi zbyt dla lokalnych dostawców towarów/usług.		x		Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu	
		Nowa funkcja obiektu zabytkowego spowodowała wzrost założonych działalności gospodarczych. (efekt mnożnikowy)		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
	Rynek nieruchomości	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie zainteresowania nieruchomościami w danej miejscowości.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
	Inwestycje publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie inwestycji publicznych w danej miejscowości.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
	Finanse publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego generuje przychody dla gminy	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
		Adaptacja obiektu zabytkowego do obecnej funkcji została zrealizowana bez współdziałania finansów publicznych.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
		Obiekt zabytkowy w obecnej formie nie otrzymuje stałego lub doraźnego wsparcia finansowego z budżetu gminy np. na prace renowacyjne.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
	Filar środowiskowo-gospodarczy (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Energia elektryczna	W obiekcie stosuje się systemy kontrolowania i ograniczana konsumpcji energii elektrycznej.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Odpady stałe		W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu,		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
Odpady BIO		W obiekcie stosuje się segregację odpadów BIO na miejscu		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
Woda i ścieki		W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe			x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które basen posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli.			x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Czy w obiekcie stosuje się odpowiednie bezpieczne przechowywanie i utylizowanie w/w substancji w przypadku niewykorzystania?	x				Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
	W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające ładunek i zrzuć ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe			x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Podstolice						
Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
		oczyszczalnie ścieków, kanalizacja zbiorcza, separatory piasku, separatory tłuszczu).				
	Ochrona powietrza	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu).		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.			x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Zapewniany jest odbiór (unieszkodliwienie) odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetlówki czy lodówki) z obiektu historycznego w obecnej formie.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej i/lub z właścicielem /zarządcą obiektu
	Zużycie surowców	Przy przeprowadzaniu adaptacji obiektu zastosowano metodę odtworzeniową w przypadku elementów drewnianych (drzwi, posadzki, okna, więźby dachowe itp.).			x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.			x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin.			x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Termoizolacja	W obiekcie zastosowano rozwiązania termo-modernizacyjne (np. wymiana okien, docieplenie ścian, inne)			x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Filar Środowiskowo-społeczny (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Prowadzone są konsultacje z mieszkańcami dotyczące funkcjonowania obiektu w obecnej formie w zakresie ewentualnej uciążliwości, ładunku przestrzennego i ochrony środowiska naturalnego.			x
Odpady stałe		W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu			x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Woda i ścieki		W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe			x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które basen posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli.			x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające ładunek i zrzuty ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków, kanalizacja zbiorcza, separatory piasku, separatory tłuszczu).			x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Emisja gazów		W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu).			x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Odpady niebezpieczne		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.			x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Zapewniany jest odbiór odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetlówki czy lodówki) z obiektu historycznego w obecnej formie.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Podstolice

Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych	
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
Filar społeczno-kulturowy (również badanie aprecjacji kulturowej)	Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Wiedza, że dany obiekt jest zabytkiem.			92	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
		Wiedza, jakie było pierwotne przeznaczenie tego miejsca, co się w nim mieściło.			68	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
		Wiedza na temat historycznego wydarzenia (bądź ludzi) związanych z tym miejscem bądź znaczenie w jakimś okresie historii (lub historia obiektu).			54	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
		Uznanie, że historyczne znaczenie tego obiektu jest istotne dla kraju (regionu bądź miejscowości).			37	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
		Uznanie, że dany obiekt historyczny jest czymś szczególnym bądź charakterystycznym tylko dla kraju, regionu, miasta.			42	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
	Umiejętności/kreatywność	Zajęcie się sztuką, rzemiosłem, kolekcjonerstwem pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego po nadaniu mu nowej funkcji.			0	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
		Postanowienie nabycia nowych umiejętności pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego zaadaptowanego do nowych funkcji.			0	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
		Możliwość uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych organizowanych w i za pośrednictwem obiektu zabytkowego (festyny, wernisaże, pokazy itp.)?			2	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
	Tożsamość narodowa, regionalna, lokalna	Poczucie dumy z faktu, iż tego rodzaju obiekt znajduje się z terenie na którym mieszka respondent			42	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
		Skłonność do polecenia danego miejsca historycznego zaadoptowanego do nowej funkcji do zagranicznej promocji kraju, regionu czy miejsca zamieszkania			46	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Możliwość brania udziału w inicjatywach lokalnych na terenie lub za pośrednictwem obiektu zabytkowego w jego nowej funkcji.			4	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
	Zapewnienie trwałości kulturowej obiektu	Opłacalność inwestycji/ zyskowność	Osiągnięte zyski pozwalają na pokrywanie niezbędnych kosztów związanych z zaleceniami konserwatorskimi		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Załącznik nr 16. Matryca zbiorcza holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny – Pałac Rzęszkowo

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Rzęszkowo						
Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
Filar społeczno-gospodarczy:	Atrakcyjność wizualna miejsca i przewaga konkurencyjna regionu	Nadanie nowej funkcji danemu obiektowi zabytkowemu wpływa dodatnio na atrakcyjność wizualną miejsca.	x			Analiza dokumentacji archiwalnej, fotograficznej
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu wpłynęło na napływ turystów odwiedzających miejscowość, gminę.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu przyczyniła się do przyływu nowych inwestorów.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Rynek pracy	Nowa funkcja obiektu zabytkowego stanowi miejsca pracy dla ludności lokalnej.	x			Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu
		Nowa funkcja obiektu stanowi zbyt dla lokalnych dostawców towarów/usług.		x		Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu
		Nowa funkcja obiektu zabytkowego spowodowała wzrost założonych działalności gospodarczych. (efekt mnożnikowy)	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Rynek nieruchomości	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie zainteresowania nieruchomościami w danej miejscowości.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Inwestycje publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie inwestycji publicznych w danej miejscowości.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Finanse publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego generuje przychody dla gminy	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
		Adaptacja obiektu zabytkowego do obecnej funkcji została zrealizowana bez współudziału finansów publicznych.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Obiekt zabytkowy w obecnej formie nie otrzymuje stałego lub doraźnego wsparcia finansowego z budżetu gminy np. na prace renowacyjne.		x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
Filar środowiskowo-gospodarczy (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Energia elektryczna	W obiekcie stosuje się systemy kontrolowania i ograniczana konsumpcji energii elektrycznej.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Odpady stałe	W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Odpady BIO	W obiekcie stosuje się segregację odpadów BIO na miejscu	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Woda i ścieki	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które basen posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się odpowiednie bezpieczne przechowywanie i utylizowanie w/w substancji w przypadku niewykorzystania.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające zanieczyszczenie i zrzuty ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków, kanalizacja zbiorcza).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Ochrona powietrza	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Rzęszkowo						
Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Zapewniany jest odbiór (unieszkodliwienie) odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetlówki czy lodówki) z obiektu historycznego w obecnej formie.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej i/lub z właścicielem /zarządcą obiektu
	Zużycie surowców	Przy przeprowadzaniu adaptacji obiektu zastosowano metodę odtworzeniową w przypadku elementów drewnianych (drzwi, posadzki, okna, więźby dachowe itp.).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Termoizolacja	W obiekcie zastosowano rozwiązania termo-modernizacyjne (np. wymiana okien, docieplenie ścian, inne)	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
Filar Środowiskowo-społeczny (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Prowadzone są konsultacje z mieszkańcami dotyczące funkcjonowania obiektu w obecnej formie w zakresie ewentualnej uciążliwości, ładunku przestrzennego i ochrony środowiska naturalnego.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Odpady stałe	W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Woda i ścieki	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które basen posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające zanieczyszczenie i zrzuty ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków, kanalizacja zbiorcza).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Emisja gazów	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Zapewniany jest odbiór odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetlówki czy lodówki) z obiektu historycznego w obecnej formie.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin			X	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Rzęszkowo

Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
Filar społeczno-kulturowy (również badanie aprecjacji kulturowej)	Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Wiedza, że dany obiekt jest zabytkiem.			76	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Wiedza, jakie było pierwotne przeznaczenie tego miejsca, co się w nim mieściło.			56	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Wiedza na temat historycznego wydarzenia (bądź ludzi) związanych z tym miejscem bądź znaczenie w jakimś okresie historii (lub historia obiektu)			0	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Uznanie, że historyczne znaczenie tego obiektu jest istotne dla kraju (regionu bądź miejscowości).			46	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Uznanie, że dany obiekt historyczny jest czymś szczególnym bądź charakterystycznym tylko dla kraju, regionu, miasta.			63	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Umiejętności/kreatywność	Zajęcie się sztuką, rzemiosłem, kolekcjonerstwem pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego po nadaniu mu nowej funkcji.			0	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Postanowienie nabycia nowych umiejętności pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego zaadoptowanego do nowych funkcji.			2	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Możliwość uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych organizowanych w i za pośrednictwem obiektu zabytkowego (festyny, wernisaże, pokazy itp.)?			38	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Tożsamość narodowa, regionalna, lokalna	Poczucie dumy z faktu, iż tego rodzaju obiekt znajduje się z terenie na którym mieszka respondent			26	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Sklonność do polecenia danego miejsca historycznego zaadoptowanego do nowej funkcji do zagranicznej promocji kraju, regionu czy miejsca zamieszkania			56	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Możliwość brania udziału w inicjatywach lokalnych na terenie lub za pośrednictwem obiektu zabytkowego w jego nowej funkcji.			8	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej

Zapewnienie trwałości kulturowej obiektu	Opłacalność inwestycji/ zyskowność	Osiągnięte zyski pozwalają na pokrywanie niezbędnych kosztów związanych zaleceniami konserwatorskimi	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Załącznik nr 17. Matryca zbiorcza holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny – Pałac Tarce

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Tarce						
Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
Filar społeczno-gospodarczy:	Atrakcyjność wizualna miejsca i przewaga konkurencyjna regionu	Nadanie nowej funkcji danemu obiektowi zabytkowemu wpływa dodatnio na atrakcyjność wizualną miejsca.	x			Analiza dokumentacji archiwalnej, fotograficznej
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu wpłynęło na napływ turystów odwiedzających miejscowość, gminę.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu przyczyniła się do przyływu nowych inwestorów.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Rynek pracy	Nowa funkcja obiektu zabytkowego stanowi miejsca pracy dla ludności lokalnej.	x			Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu
		Nowa funkcja obiektu stanowi zbyt dla lokalnych dostawców towarów/usług.		x		Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu
		Nowa funkcja obiektu zabytkowego spowodowała wzrost założonych działalności gospodarczych. (efekt mnożnikowy)		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Rynek nieruchomości	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie zainteresowania nieruchomościami w danej miejscowości.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Inwestycje publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie inwestycji publicznych w danej miejscowości.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Finanse publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego generuje przychody dla gminy	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
		Adaptacja obiektu zabytkowego do obecnej funkcji została zrealizowana bez współudziału finansów publicznych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Obiekt zabytkowy w obecnej formie nie otrzymuje stałego lub doraźnego wsparcia finansowego z budżetu gminy np. na prace renowacyjne.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Filar środowiskowo-gospodarczy (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Energia elektryczna	W obiekcie stosuje się systemy kontrolowania i ograniczania konsumpcji energii elektrycznej.	x		
Odpady stałe		W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu,	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
Odpady BIO		W obiekcie stosuje się segregację odpadów BIO na miejscu	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Woda i ścieki		W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które baseny posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Czy w obiekcie stosuje się odpowiednie bezpieczne przechowywanie i utylizowanie w/w substancji w przypadku niewykorzystania		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Tarce							
Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych	
		W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające ładunek i zrzuty ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków, kanalizacja zbiorcza, separatory piasku, separatory tłuszczu).		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
	Ochrona powietrza	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
	Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytworzenie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
		Zapewniany jest odbiór (unieszkodliwienie) odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetłówki czy lodówki) z obiektu historycznego w obecnej formie.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej i/lub z właścicielem /zarządcą obiektu	
	Zużycie surowców	Przy przeprowadzaniu adaptacji i bieżących działań restauratorskich obiektu zastosowano istniejące materiały (drewno) lub stosowane są surowce i materiały pozyskanych zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju (np. certyfikowane drewno z dobrze zarządzanych lasów).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin.			x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Termoizolacja	W obiekcie zastosowano rozwiązania termo-modernizacyjne (np. wymiana okien, docieplenie ścian, inne)	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
	Filar Środowiskowo-społeczny (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Prowadzone są konsultacje z mieszkańcami dotyczące funkcjonowania obiektu w obecnej formie w zakresie ewentualnej uciążliwości, ładunku przestrzennego i ochrony środowiska naturalnego.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
Odpady stałe		W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
Woda i ścieki		W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które basen posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli.			x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające ładunek i zrzuty ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków, kanalizacja zbiorcza, separatory piasku, separatory tłuszczu).			x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Emisja gazów		W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytworzenie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu		

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Tarce							
Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych	
		Zapewniany jest odbiór odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetłówki czy lodówki) z obiektu historycznego w obecnej formie.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin			x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Filar społeczno-kulturowy (również badanie aprecjacji kulturowej)	Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Wiedza, że dany obiekt jest zabytkiem.			100	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
		Wiedza, jakie było pierwotne przeznaczenie tego miejsca, co się w nim mieściło.			86	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
		Wiedza na temat historycznego wydarzenia (bądź ludzi) związanych z tym miejscem bądź znaczenie w jakimś okresie historii (lub historia obiektu)			82	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
		Uznanie, że historyczne znaczenie tego obiektu jest istotne dla kraju (regionu bądź miejscowości).			92	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
		Uznanie, że dany obiekt historyczny jest czymś szczególnym bądź charakterystycznym tylko dla kraju, regionu, miasta.			92	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	
	Umiejętności/kreatywność	Zajęcie się sztuką, rzemiosłem, kolekcjonerstwem pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego po nadaniu mu nowej funkcji.				0	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Postanowienie nabycia nowych umiejętności pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego zaadoptowanego do nowych funkcji.				4	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Możliwość uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych organizowanych w i za pośrednictwem obiektu zabytkowego (festyny, wernisaże, pokazy itp.)?				78	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Tożsamość narodowa, regionalna, lokalna	Poczucie dumy z faktu, iż tego rodzaju obiekt znajduje się z terenie na którym mieszka respondent				74	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Skłonność do polecenia danego miejsca historycznego zaadoptowanego do nowej funkcji do zagranicznej promocji kraju, regionu czy miejsca zamieszkania				76	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Możliwość brania udziału w inicjatywach lokalnych na terenie lub za pośrednictwem obiektu zabytkowego w jego nowej funkcji.				35	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej

Zapewnienie trwałości kulturowej obiektu	Oplacalność inwestycji/ zyskowność	Osiągane zyski pozwalają na pokrywanie niezbędnych kosztów związanych zaleceniami konserwatorskimi	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Załącznik nr 18. Matryca zbiorcza holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny – Pałac Wąsowo

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Wąsowo						
Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
Filar społeczno-gospodarczy:	Atrakcyjność wizualna miejsca i przewaga konkurencyjna regionu	Nadanie nowej funkcji danemu obiektowi zabytkowemu wpływa dodatnio na atrakcyjność wizualną miejsca.	x			Analiza dokumentacji archiwalnej, fotograficznej
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu wpłynęło na napływ turystów odwiedzających miejscowość, gminę.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu przyczyniła się do przyływu nowych inwestorów	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Rynek pracy	Nowa funkcja obiektu zabytkowego stanowi miejsca pracy dla ludności lokalnej.	x			Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu
		Nowa funkcja obiektu stanowi zbyt dla lokalnych dostawców towarów/usług.	x			Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu
		Nowa funkcja obiektu zabytkowego spowodowała wzrost założonych działalności gospodarczych. (efekt mnożnikowy)		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Rynek nieruchomości	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie zainteresowania nieruchomościami w danej miejscowości.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Inwestycje publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie inwestycji publicznych w danej miejscowości.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Finanse publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego generuje przychody dla gminy	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
		Adaptacja obiektu zabytkowego do obecnej funkcji została zrealizowana bez współudziału finansów publicznych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Obiekt zabytkowy w obecnej formie nie otrzymuje stałego lub doraźnego wsparcia finansowego z budżetu gminy np. na prace renowacyjne.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Filar środowiskowo-gospodarczy (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Energia elektryczna	W obiekcie stosuje się systemy kontrolowania i ograniczania konsumpcji energii elektrycznej.	x		
Odpady stałe		W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu,	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
Odpady BIO		W obiekcie stosuje się segregację odpadów BIO na miejscu	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Woda i ścieki		W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które basen posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Wąsowo

Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
		W obiekcie stosuje się odpowiednie bezpieczne przechowywanie i utylizowanie w/w substancji w przypadku niewykorzystania	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające zanieczyszczenie i zrzuty ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków, kanalizacja zbiorcza).		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Ochrona powietrza	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu).			x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Zapewniany jest odbiór (unieszkodliwienie) odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetłówki czy lodówki) z obiektu historycznego w obecnej formie.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej i/lub z właścicielem /zarządcą obiektu
	Zużycie surowców	Przy przeprowadzaniu adaptacji obiektu zastosowano metodę odtworzeniową w przypadku elementów drewnianych (drzwi, posadzki, okna, więźby dachowe itp.).	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.			x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin.			x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Termoizolacja	W obiekcie zastosowano rozwiązania termo-modernizacyjne (np. wymiana okien, docieplenie ścian, inne)	x		
Filar Środowiskowo-społeczny (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Prowadzone są konsultacje z mieszkańcami dotyczące funkcjonowania obiektu w obecnej formie w zakresie ewentualnej uciążliwości, ładunku przestrzennego i ochrony środowiska naturalnego.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej
	Odpady stałe	W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Woda i ścieki	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które basen posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli.			x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające zanieczyszczenie i zrzuty ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków, kanalizacja zbiorcza).			x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Emisja gazów	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu).			x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Wąsowo

Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
	Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Zapewniany jest odbiór odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetlówki, lodówki itp.) z obiektu historycznego w obecnej formie.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Filar społeczno-kulturowy (również badanie aprecjacji kulturowej)	Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Wiedza, że dany obiekt jest zabytkiem.			86	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Wiedza, jakie było pierwotne przeznaczenie tego miejsca, co się w nim mieściło.			72	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Wiedza na temat historycznego wydarzenia (bądź ludzi) związanych z tym miejscem bądź znaczenie w jakimś okresie historii (lub historii obiektu)			48	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Uznanie, że historyczne znaczenie tego obiektu jest istotne dla kraju (regionu bądź miejscowości).			52	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Uznanie, że dany obiekt historyczny jest czymś szczególnym bądź charakterystycznym tylko dla kraju, regionu, miasta.			82	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Umiejętności/kreatywność	Zajęcie się sztuką, rzemiosłem, kolekcjonerstwem pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego po nadaniu mu nowej funkcji.			0	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Postanowienie nabycia nowych umiejętności pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego zaadoptowanego do nowych funkcji.			2	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Możliwość uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych organizowanych w i za pośrednictwem obiektu zabytkowego (festyny, wernisaże, pokazy itp.)?			26	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Tożsamość narodowa, regionalna, lokalna	Poczucie dumy z faktu, iż tego rodzaju obiekt znajduje się z terenie na którym mieszka respondent			62	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Skłonność do polecenia danego miejsca historycznego zaadoptowanego do nowej funkcji do zagranicznej promocji kraju, regionu czy miejsca zamieszkania			62	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Możliwość brania udziału w inicjatywach lokalnych na terenie lub za pośrednictwem obiektu zabytkowego w jego nowej funkcji.			62	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej

Zapewnienie trwałości kulturowej obiektu	Oplacalność inwestycji/ zyskowność	Osiągane zyski pozwalają na pokrywanie niezbędnych kosztów związanych zaleceniami konserwatorskimi		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu

Załącznik nr 19. Matryca zbiorcza holistycznego wpływu komercyjnie wykorzystywanego dziedzictwa kulturowego na zrównoważony rozwój lokalny – Pałac Witaszyce

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Witaszyce							
Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych	
Filar społeczno-gospodarczy:	Atrakcyjność wizualna miejsca i przewaga konkurencyjna regionu	Nadanie nowej funkcji danemu obiektowi zabytkowemu wpływa dodatnio na atrakcyjność wizualną miejsca.	x			Analiza dokumentacji archiwalnej, fotograficznej	
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu wpłynęło na napływ turystów odwiedzających miejscowość, gminę.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
		Nadanie nowej funkcji obiektowi zabytkowemu przyczyniła się do przyływu nowych inwestorów.		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
	Rynek pracy	Nowa funkcja obiektu zabytkowego stanowi miejsca pracy dla ludności lokalnej.			x	Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu	
		Nowa funkcja obiektu stanowi zbyt dla lokalnych dostawców towarów/usług.			x	Wywiad z Właścicielem / zarządcą obiektu	
		Nowa funkcja obiektu zabytkowego spowodowała wzrost założonych działalności gospodarczych. (efekt mnożnikowy)			x	Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
	Rynek nieruchomości	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie zainteresowania nieruchomościami w danej miejscowości.			x	Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
	Inwestycje publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego wpływa na zwiększenie inwestycji publicznych w danej miejscowości.			x	Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
	Finanse publiczne	Nowa funkcja obiektu zabytkowego generuje przychody dla gminy		x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
		Adaptacja obiektu zabytkowego do obecnej funkcji została zrealizowana bez współudziału finansów publicznych.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
Obiekt zabytkowy w obecnej formie nie otrzymuje stałego lub doraźnego wsparcia finansowego z budżetu gminy np. na prace renowacyjne.			x		Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej		
Filar środowiskowo-gospodarczy (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Energia elektryczna	W obiekcie stosuje się systemy kontrolowania i ograniczania konsumpcji energii elektrycznej.			x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
	Odpady stałe	W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu			x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi			x	Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej	
	Odpady BIO	W obiekcie stosuje się segregację odpadów BIO na miejscu			x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	
	Woda i ścieki	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe				x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które basen posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli.				x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
W obiekcie stosuje się odpowiednie bezpieczne przechowywanie i utylizowanie w/w substancji w przypadku niewykorzystania					x	Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Witaszyce

Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
		W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające ładunek i zrzuty ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków, kanalizacja zbiorcza, separatory piasku, separatory tłuszczu).		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Ochrona powietrza	W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu).		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Zapewniany jest odbiór (unieszkodliwienie) odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetłowki czy lodówki) z obiektu historycznego w obecnej formie.	x			Wywiad z kompetentnymi przedstawicielami jednostki administracji samorządowej i/lub z właścicielem /zarządcą obiektu
	Zużycie surowców	Przy przeprowadzaniu adaptacji obiektu zastosowano metodę odtworzeniową w przypadku elementów drewnianych (drzwi, posadzki, okna, więźby dachowe itp.).		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Termoizolacja	W obiekcie zastosowano rozwiązania termo-modernizacyjne (np. wymiana okien, docieplenie ścian, inne)		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Filar Środowiskowo-społeczny (działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne)	Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Prowadzone są konsultacje z mieszkańcami dotyczące funkcjonowania obiektu w obecnej formie w zakresie ewentualnej uciążliwości, ładunku przestrzennego i ochrony środowiska naturalnego.		x	
Odpady stałe		W obiekcie stosuje się segregację odpadów na miejscu	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		Odpady stałe powstałe na terenie obiektu zabytkowego w obecnej formie podlegają recyklingowi	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Woda i ścieki		W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie zużycia wody na cele bytowe	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie ogranicza się stosowanie środków chemicznych (np. środków czystości, wybielaczy, chemii basenowej w postaci chloru czy substancji do klarowania wody oraz do koagulacji zanieczyszczeń w wodzie (w przypadku hoteli, które basen posiadają), rozpuszczalników, farb, środków grzybobójczych i substancji owadobójczych stosowanych np. do renowacji antycznych mebli.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosowane są rozwiązania ograniczające ładunek i zrzuty ścieków (np. podczyszczanie ścieków, przydomowe oczyszczalnie ścieków, kanalizacja zbiorcza, separatory piasku, separatory tłuszczu).		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Emisja gazów		W obiekcie stosuje się rozwiązania mające na celu ograniczenie emisji gazów i pyłów (CO ₂ , tlenki siarki, tlenki azotu)		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające uwalnianie czynników chłodniczych z urządzeń klimatyzacyjnych.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Odpady niebezpieczne	W obiekcie stosuje się rozwiązania ograniczające wytwarzanie odpadów niebezpiecznych w postaci świetlówek, baterii, zużytego sprzętu elektrycznego.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu	

Matryca zbiorcza dla obiektu Pałac Witaszyce

Filary ZR	Aspekty	Założenia	Tak	Nie	%	Źródło danych
		Zapewniany jest odbiór odpadów niebezpiecznych (np. zużyte świetlówki, lodówki itp.) z obiektu historycznego w obecnej formie.	x			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
	Hałas i zanieczyszczenia	W obiekcie są stosowane rozwiązania (lub stosuje się określone zasady) ograniczające emisję hałasu i drgań.		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
		W obiekcie są stosowane rozwiązania mające na celu niwelowanie skutków wzmożonego ruchu turystycznego w postaci zwiększonej ilości śmieci lub spalin		x		Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu
Filar społeczno-kulturowy (również badanie aprecjacji kulturowej)	Edukacja i wiedza/ kreowanie wizerunku i symboliki regionalnej	Wiedza, że dany obiekt jest zabytkiem.			83	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Wiedza, jakie było pierwotne przeznaczenie tego miejsca, co się w nim mieściło.			64	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Wiedza na temat historycznego wydarzenia (bądź ludzi) związanych z tym miejscem bądź znaczenie w jakimś okresie historii (lub historii obiektu)			24	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Uznanie, że historyczne znaczenie tego obiektu jest istotne dla kraju (regionu bądź miejscowości).			58	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Uznanie, że dany obiekt historyczny jest czymś szczególnym bądź charakterystycznym tylko dla kraju, regionu, miasta.			78	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Umiejętności/kreatywność	Zajęcie się sztuką, rzemiosłem, kolekcjonerstwem pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego po nadaniu mu nowej funkcji.			2	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Postanowienie nabycia nowych umiejętności pod wpływem mieszkania w pobliżu danego miejsca historycznego zaadoptowanego do nowych funkcji.			0	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Możliwość uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych organizowanych w i za pośrednictwem obiektu zabytkowego (festyny, wernisaże, pokazy itp.)?			33	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
	Tożsamość narodowa, regionalna, lokalna	Poczucie dumy z faktu, iż tego rodzaju obiekt znajduje się z terenie na którym mieszka respondent			38	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
		Skłonność do polecenia danego miejsca historycznego zaadoptowanego do nowej funkcji do zagranicznej promocji kraju, regionu czy miejsca zamieszkania			52	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej
Partycypacja społeczna i włączenie społeczne	Możliwość brania udziału w inicjatywach lokalnych na terenie lub za pośrednictwem obiektu zabytkowego w jego nowej funkcji.			33	Wyniki badania ankietowego wśród społeczności lokalnej	

Zapewnienie trwałości kulturowej obiektu	Oplacalność inwestycji/ zyskowność	Osiągane zyski pozwalają na pokrywanie niezbędnych kosztów związanych zaleceniami konserwatorskimi	X			Wywiad z właścicielem lub zarządcą obiektu